

никола  
русеv |  
праказка  
за  
стоеедин

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА ЖАНЕТ 45



**НИКОЛА РУСЕВ**  
**ПРИКАЗКА ЗА СТОЕДИН**

[chitanka.info](http://chitanka.info)

# **КНИГА ПЪРВА**

## ПЪРВА ЧАСТ

### 1

Ранното слънце близнало върхарите на гората и пратило сянката й в пустото поле, осяно с пелин и суhi храсти. Дочул се далечен, тежък тътен, нараснал, приближил, и от гората, като гърмял с копита, се появил красив черен кон с бяла звезда на челото. Загледал се далече-далече, там, където полето и небето се сливали, разтъпкал се, сякаш се подвоумил — и препуснал с все сила към полето; препущал, препущал, докато се строполил, спрян от невидима стена. Скочил, забълскал я с копита, зацвил яростно и силно, от устата му покапала пяна... Но стената не го пущала. Накрая утихнал, изпръхтял, отърсил грива... и се превърнал в много стар старец: прегърбен, брадата му като сняг, а лицето по-сбръчкано от печена ябълка. Облегнал длан на таз ми ти невидима стена и пак се загледал в хоризонта — дълго и жадно, с умислени бистри очи.

От храстите отвъд стената се подал друг старец... Какъв ти друг — същият, досущ: и лицето му същото, и брадата, и толкоз прегърбен. Само ръцете му — с дълги остри нокти. А в очите — злорадо пламъче.

— Бълскаш ли се, брате, бълскаш ли се? — изкисал се Злоокия.  
— Аз па го това не мога — хем да знам, че няма да мина, хем да се бълскам.

— Пак ли се довлече, брате? — дори не го погледнал Бистроокия. — Е, ако това си дошел да ми речеш — иди си.

— Харно, ама не разбра ли досега — човек, какъвто чакаш, никога няма да мине. Такъв се не пръква, брате. Ако е умен — няма да е сиромах. Ако е щедър — няма да е дълголетен. Ако е хитър — няма да е весел. Аха... И вечност да чакаш — все тоя вятър.

— Не бързам, брате.

— Па зер аз бързам? — облегнал длани в неговите Злоокия иззад невидимата стена и засъскал в лицето му. — И да го срещнеш, по ли хитър от мене ще бъде?... Или се надаш, че току-тъй ще ти се дам?...

Да се не знаеме — как да е, ама се знаеме. И какво можем знаеме, и какво не можем. А?...

Дръпнал се от стената, изкискал се, подскочил и се превърнал в едър, силен гарван. Изгракал и като размахал тежко крила, литнал и се стопил в небето.

А в това време от полето към гората приближавали човек и магаре, натоварено с два коша хума. Бистроокия се дръпнал от невидимата стена, седнал под храста край пътеката, извадил от торбата царевичен мамул и зачакал да приближат. Вече се виждало, че човекът е млад селянин с миши очички и сипаничаво лице.

Бистроокия отронил зрънце от мамула...

...и там, в краката на Сипаничавия, меко иззвънтяло. Блеснала златица. Сипаничавия се втрещил изумен и невярващ... па се хвърлил отгоре ѝ по корем, сякаш ловял нещо живо. Мушнал я в пазвата и забързal да настигне магарето.

Бистроокия, присвил очи, отронил второ зrънце.

Този път Сипаничавия, съзрял златицата, мигом я настъпил, огледал се и макар че нямало жива душа, крадливо пъхнал и нея в пазвата. Веднага се разтревожил, преместил ги в пояса — още повече се разтревожил, върнал ги в пазвата и като осъзнал най-сетне, че са негови, изревал облещено, диво и безсловесно, хвърлил се върху товара, разсипал го, разтрошил кошовете, зло ритнал магарето и го пропъдил с камъни. Отдъхнал, пристегнал пояс и поел към гората. Бре, ама това същият човек ли е?... Вече стъпвал като тежък чорбаджия.

Бистроокия го изчакал да се изравни с храста и заплакал. Сипаничавия настръхнало отскочил, но като видял безпомощния старец, сърдито плюл, ядосан на напразния си страх.

— Брей! Дърто! Защо ревеш т... тута така... ннн... внезапно и... Няма да ревеш така! Аaaa!

— Що да чиня, момченце. И ти да си, и ти ще заревеш.

— А, ядец. Моето реване свърши. Дойде ред други да реват, па аз да се смея. — И щастливо се почесал през ризата. — Е, я речи, защо цивриш?

— Голяма пакост направих, момченце. Вчера синовете ме проводиха с три златици, да им избераолове от чаршията... И когато седнах е тамо, да посбера душа, че се уморих — що да видя! У пазухата, леле, сал една останала, леле, двете съм ги изронил, леле...

— Шт, трай! Трай!... Що рече? — лакомо се огледал Сипаничавия и умилено прилекнал. — Лъжеш. Не е харно така, стар човек, пък лъжеш.

— Тебе лъжа, мене истина, момченце. Втори ден, как троша нозе, та я шетам и повтарям тая пътека — ега ги найда, ама... очи пусти — къорави, нали не виждат вече... Дали щеш ми помогна, а, момченце?

— Дадено, бре! — чак заплакал от щастие Сипаничавия. — Само я покажи третата — като диря, да знам що диря!

— Ей такива бяха, момченце — разтворил длан със златица Бистроокия, — досущ като близнета...

Но преди да довърши, Сипаничавия плеснал отдолу дланта му, златицата литнала и той ловко я хванал.

— Оппалаа!... Тая — най-палава — пуснал я в пазвата и станал.

— Сега, както я гледам работата — докъм пладне съм втасал на чаршията. Хайде — капа над вежда.

— Зер ще ми я вземеш и последната, а, момченце?

— Па как инак?

— Немой така, момченце — примолил се Бистроокия. — Синовете ще ме пропъдят.

— Ох, то ако минеш с едното пъдене — харно, ами дано се друго не сетят, деденце, че като те гледам, отдавна си за оня свят — и съчувствено заплакал. — Няма да им се сърдиш, три златици са това, как се сбираят? Сигур цял живот от залък са делили. — И като изхлипал, пребъркал торбата му и задигнал и краещника, и главата лук. — Хайде, ще поемам, че мене ме сега грижи чакат. Мене ме вече еднак купуване, триж продаване чака. Лесна е твоята.

И поел към гората. Умилено попипал златиците през ризата, изкискал се през сълзи, сякаш от гъдел... Внезапно смехът секнал, ококорил се и спрял като вкопан. Бръкнал в пазва, ужасено облещен изхвърлил змия, бръкнал пак, задърпал, завъртял се, още две змии засъскали в шепата му — изревал, захвърлил ги напреде си и хукнал сляпо към полето, тичал като подпален, докато се спънал и се просnal в цял ръст.

Бистроокия го гледал неподвижен и спокоен.

Сипаничавия се изправил, огледал разсипаната хума, разтрошените кошове, магарето, което си пасяло встрани... Вдигнал

камък и тръгнал към Бистроокия, навел глава като бивол.

— Мммм, магъосник с магъосник. Твое тегло, та ничие.

— Стой!... — властно вдигнал ръка Бистроокия. — На три стъпки пред тебе има преграда! Невидима! Няма да я минеш!

Сипаничавия яростно се втурнал и като хласнал глава в невидимата стена, друснал на камъната. Опомнил се, ударил с юмрук, зашарил за пролука и вместо да се уплаши, съвсем озверял.

— Махни я!... Веднага!

— Де да можех, момченце... — тъжно се усмихнал Бистроокия.

— Гавротиш ли се?... Ти я направи — ти я махни! Живо! Ааа, ще те изям с брадата барабар... Броя до три! Еднооо...

— Бъркаш, момченце. Не я направих аз. Имаше я.

— Кому ги брътвиш? Нали одеве минах! На два пъти дори!

— Мина, защото не знаеше за нея, глупако — изправил се Бистроокия.

— Безчет неща не помагат на человека, само защото не знае за тях. И безчет прегради му не пречат, докато не узнае за тях... — И тръгнал към гората.

— Чакай!... Деденце!... Ей, магъосник, не си отивай! — свлякъл се на колене Сипаничавия. — Закъде съм сега с тая съсипана стока! Ти си виновен! Недей ме така оставя! Дай баре една златица, само една, а, можеш ли?

— Мога — спрял Бистроокия.

— Ама, да не става на змия, можеш ли?

— Мога...

— Тогава дай баре две, а, дай да се подхвана и аз веднъж, бре, магъосник! До гуша ми е вече тая канска беднотия, бре!... Дай да живна и аз най-сетне, бре!... Не съм ли човек и аз?

— Не знам... ще ли ти е за добро, момченце... — замислил се Бистроокия, — че с две златици магарето пъдиш, а с три — сиромашка торба обираш, а?...

— Сбърках! Няма вече! — заплакал Сипаничавия. — А?... Като има грешка, няма ли прошка?... А?...

— Така да бъде — помълчал Бистроокия. — Но помни — ти си го поиска.

Отронил от мамула зрънце, второ...

Сипаничавия се взрял в двете златици, звъннали зад гърба му. Взел клечка, побутнал ги... Златици като златици. Но не ги приbral в пазвата — изхлузил цървула, пуснал ги в него и го затътрил за връвта. Яхнал магарето и го подкарал бавно, влачел цървула подире си, без да къса очи от него, и се отдалечил натам, откъдето дошел.

Бистроокия гледал подире му, докато се смалил и изчезнал в полето... Вдигнал длани, превърнал се в Звездалията и като се разиграл, препуснал обратно в гората.

В тронната одая на палата, застлана с кожи и китеници, гърмяла свирня: десетина свирачи с лъскави тръби, зилове, тамбури, гайди и тъпани се стараели до изнемога. Дирижидал ги с меча си главният капелмайстор и началник на стражата, боляр Вълкашин — нисък и широкогръд, та чак квадратен, с бойни доспехи, с токове на чизмите, вирнал брада като метла, примижал... Болярка Зуна, кокалеста, с хищно лице, държала паница с благовоние и пръскала в такт. Болярка Гергина, тантуреста, с лице като погача и сложна фризура, стискала свитък-пергамент. Главният ковчежник, боляр Мушан — щърб и къссе, със седефено сметало на пояса и обеца на ухото, уж се бил вторачил в пясъчния часовник, а скрито наблюдавал царица Параксева. По конското ѝ лице се четяло нетърпение и закана. Запретната фусти, сновяла с мъжка крачка от стена до стена. Четири слугини я пресрещали и ѝ веели с големи пъстри ветрила.

Главният знахар и гадател Парапун, дълъг и много космат, усърдно подготвял тавата за предсказания. Налял вода, препипал гердана от торбички и кратунки с тапи, капнал от една, отсипал от друга, добавил щипка треви, ситно нарязано перо, разбъркал. Обиколил тавата, нещо ѝ заповядал, прескочил я и като се поклонил на Параксева в знак, че е готов, тревожно застинал.

Параксева, заслушана в свирнята, внезапно кипнала, хвърлила сребърното огледало по Вълкашин, той свалил меч, свирнята секнала и гласът на царицата оживял на сред дума:

— ...Четири години вече как ти го втълпявам това място, щурако! Вникни най-сетне с тая желязна капела: кога утре заран Жеко влезе и прочувствено скърши коляно — тогава „рум-рим-парам-пам“! А щом зине, та щастливо рече: царице, ликувай, хванахме го най-сетне, маретския му Звездалия! — тогава „рум-парам-пам, там-трай“!...

Вълкашин нервно се изкисал.

— Ау, не вярва, че тая нощ вече ще го хванат — зловещо се ухилила с огромната си начервена уста Параксева. — А, Парапунчо?... Мисли, че и този път няма да го сполучиш заклинанието, дето напусто

го тъкмиш вече петдесет месечини време — и заплашително се взряла в лицето му. — А?... Или и ти не вярваш?

— Царице! — изтръпнал Парапун. — По-харно вземи един нож и ме ръгни в сърцето, отколкото да ги слушам тия съмнения.

— Свирации, пригот-вис! — изревал свирепо Вълкашин. — В очите ме гледай, в очите ме гледай! — и вирнал меч. — Повтаряме „Щастлива вест споходи ни в таз утрин блага“ с пълна тържественост! Както го иска нашата пресветла! Да ѝ дари небето пълно успокоение!... Иииии, ат — два!...

Но не замахнал с меча, защото тъкмо тогава главният разпоредител и съобщител на палата, дебелият и натруфен боляр Боню, въвел едроглаво същество с рядка брадица и къси панталонки. Боляринът извадил от пояса сребърно чукче, ударил камбанката, която висяла на ръката му, и обявил:

— Внимание! Нашата надежда и упование, принц Пулейко!

Принцът, лудостно ухилен, се унесъл в камбанката, посегнал към нея с пръст...

— Мамино слънчице ненагледно! — умилено разперила ръце Параскова. — Мамин левент нежничък, боже!... Пулейкоо! Я кой те вика, мами!... Я поглеж насам... Насам, съкровище безценно! — напразно опитвала да отклони вниманието му от камбанката. — Насам, бре!

И като въздъхнала, мощно го зашлевила. Пулейко равнодушно люшнал глава, мигом забравил камбанката и се вторачил в лицето на майка си.

— Ха такааа!... Какво ще рече на мами царица нейното мило слънчице?... Какво казва на майка си един любящ син, като я види привечер?... Доообър веекеcher, миииила мааами, ти си... що?

— Кон!... — подсмъркнал с отворена уста Пулейко. — Конконскифффт!

— На, и той все за тоя пусти Звездалия мисли, маминият — трогнато го целунала Параскова. — И неговото се търпение изчерпи. Колко лета вече, откак най-отбрани царкини-принцеси си пратиха гълъбите и чакат на крак да ни дойдат, та сгледа да направиме!... Протакаме ли още, някоя може лошо гърло да я събори, друга — бясно куче да я ухапе... — И повела Пулейко към златното столче до трона.

— Ниннема царкина апе куче!... — ревниво изревал принцът. — Пулейко апе! — и като се тръшнал на земята, яростно заритал. — Пулейко ам-ам, апе!... Сички апе!...

— Пулейко, мами, Пулейко — успокоила го Параскева, вдигнала го като вързоп и го сложила на столчето. После зло изгледала болярите. — На, почна да ми отговаря — и тупнала с крак. — Какво чакате?

Парапун се поклонил дълбоко, показал на Гергина да седне до тавата, огледал снаряжението си и кимнал към Боню.

— Пристъпваме! Към петдесет и шестото! Последно! И абсолютно последно! Заклинание! — пропял тържествено Боню, ударил камбанката, обрал с длан звука й и се дръпнал.

Парапун закрил очи и започнал да се поклаща:

— Фиууууу!... Фиууууууу!... — вдигнал ръце и се вцепенил. — Звездо Керванджийке, леле, Вечерница!... Ако ме чуваш, прати струна-лъч те у тая жена болярка Гергина, та проговори с нейната уста!...

И остро я посочил. Болярката скрито се спогледала с болярите, затреперала ситно-ситно и започнала неразбираемо да бръщолеви.

— Ау, настръхвам!... — силно прошепнала Зуна с очи в Параскева. — Вижте, цялата настръхвам!...

Параскева яростно изшъткала.

— По-ясно!... — викнал Парапун. — Отвърни ми, чуваш ли ме?

— Чувам те! — обадила се с тънък „звезден“ глас Гергина. — Защо ме викаш толко тревожната?

— Грижа имаме, сестрице!... От памтивека един ми ти магьосан кон Звездалия как шари по пълна месечина от гора у ливада и никой го не може хвана! А кога се навремето пръкна ненагледният ни принц, що го орисаха орисниците?... Докато не яхне тоя Звездалия, ни да взмъжее, ни да се очовечи! Поради което вече петдесет и повече месечини, как му го отлагаме пълнолетието!... Ама, ще ме питаш — що от това?

— Няма да те питам, а ще се изкикотя силно и подигравателно! — тънко се изкискала Гергина. — Защото, намясто да се радвате, че не сте го хванали досега, вие клюмате носове! Ако го бяхте хванали, какъвто е буйно неуловим, и ваш Пулейко го яхнеше, какво щеше да стане?... А, траеш като пукал. Аз, макар че съм звезда и нямам глава,

като разсъждавам, така си викам: по е за предпочитане един принц да си е нежен и непълнолетен, отколкото пълнолетно-възмъжалата, пребит! Първо си го направете тоя Звездалия крътък и годен за яхане от принц, па тогава го ловете!

— Харно мари, душко, ама — смили се, та речи: как?

— Тебе ли да те уча, бре? Па кой освен тебе го знае онова много тайно заклинание, спроти кое няма сила да попречи? Па нали друг такъв главен знахар и гадател царицата и със свещ да тражи, пак няма да найде?

— Ау, вярно! — сякаш се пробудил Парапун. Обиколил тавата с танцуващи стъпки, заподскачал все по-необуздано, топнал длан в тавата и се оцъклил. — Фу-фу, коне Звездалийо, фу, бясна гидийо!... У сред гора, у сред гора завърни, бела ливада намери, бела ливада спроти бела месечина! Кротко се биле напаси, та на кротко агне стани!... Хруп-хруп, хрррр-уп! Пълна мешина, кротка гърбина! Ха така! Те така.

Гребнал с кратунка от тавата, изнурено политнал и се строполил пред трона с протегната ръка:

— Принцът да пийне.

— З... защо? — подозрително се дръпнала Параскева.

— Да хване сила заклинанието. Свършено е със Звездалията. До среднощ ще найде кроткото биле, ще се нахрупа и ще доприпка при Жеко, крътък като агне. И ще бъде хванат абцелютно и безвъзвратно — отново протегнал кратунката Парапун.

Параскева го огледала, огледала и болярите... Изревала, поруменяла от надежди:

— Да ме не лъжете пак нещо, върколако!... Помни какво говориш! — взела кратунката, помирилась я... — Пулейко, ха, мами...

Но Пулейко отдавна спял с отворена уста, както си седял на златното столче.

— Пулейко! — разтърсила го Параскева. — Мамино съкровище безцен-ноoo!... Я какво ще му даде мами на своето любимо слънчице!...

И пак го разтърсила, и пак — по-силно... Па въздъхнала и мощно го зашлевила. Пулейко мигом се ококорил.

— Ха пивни, мами, от туй ми ти пиво наречено... И поднесла кратунката към устата му.

Пулейко се вторачил, лапнал я светкавично, като влечуго муха — и я погълнал, без да дъвче.

Стоедин вървял през полето леко и весело, нищо, че дрехите му били кърпени — на рамо тояга, на тоягата торбица, а в нея и погача, и глава лук — ще помине ден-два, пък натам — все ще срещне хора, да им поработи.

Спрял да поотдъхне. Сянката му се протягала далече напред — към гората, почервенияла от лъчите на залеза. Преместил торбата на другото рамо и пак забързал... В нозете му нещо иззвънтяло, погледнал — златица! Бре, пусто — ама, вярно, златица!... И на дланта тежи, и лъскавее... И от другата страна лъскавее...

— Убре-дебре, имало късмет, бре!... — зарадвал се Стоедин. — Кон ще си купя! Нива ще си купя!

И тъкмо тръгнал, в нозете му пак иззвънтяло. Взел и втората златица, пуснал и нея в пазвата, па като затичал, като заподскачал, като викнал в пустото поле с цяло гърло:

— Убре, късмет мой — брат мой!... Къща ще си вдигна, та на два ката ще я възправя!... Сбогом, сиромашийо проклета! И спрял: звъннало трети път.

— Брей, късмет мой... — утихнал Стоедин. — Брат ли си ми, враг ли си ми? Толко хубаво — не е на хубаво. — Приклекнал, загледал третата златица.

— Ами с тебе що да чиня?... Я си я гушни и нея в пазва бре, Стоедине. Така де. Тая къща двуката си иска салтанатите, зер ще ѝ пристъпиш прага такъв одърпан. Ами да! Нови потури ще си купиш...

Пуснал в пазва и третата златица и пак тръгнал.

— Па и кенар риза, па и лачени кундури... И кехлибар броеница... Е, защо ми е броеница? По-харно пояс пискюллия...

Като наблизил храста край пътеката, дочул плач. Учудено се озърнал и видял Бистроокия.

— Защо плачеш, дядо?

— Ох, не ме питай, момченце. По-харно вземи камък, та ми смажи чутурата, лелее...

— Немой така бре, човече — приседнал до него Стоедин.

— Я речи що е толкова станало. Речи, да ти олекне.

— Аз се, момченце, от гурбет прибирам. Остарях по чужди краища, ама баре късмет имах, та спастрих четири златици. Пойдох си най-после за дома — нали навремето челяд оставил, да я зарадвам. Правех сметка кому кон, кому къща двуката да купя, па и у някоя дрешка да ги пременя... А кога седнах тута да посбера душа, че се уморих — що да видя! У пазухата, леле, сал една останала, лелеее...

— Мълчи малко, мълчи сега! — почудил се какво да прави Стоедин. — Бре, да се не види!...

Засмял се, без да му е смешно... и му станало смешно. И се разсмял така щедро, че лицето му грейнало.

— До злато да опира, деде, до здраве да не опира, така ли е?

— Така е и не е така, момченце — вайкал се Бистроокия, — че то, голо здраве — жива болест!...

— Добре де, я... я поглеж ееее — там! — посочил му небето. Големият гарван тежко махал крила, приближавал. — Я му се помоли да ти ги върне. Ха де!

Бистроокия се загледал в гарвана и се престорил, че не усеща как Стоедин пушта златиците в пазвата му.

— Ха със здраве, дядо! — изправил се Стоедин. Олекнало му.

— Стой, момченце! — пъргаво скочил Бистроокия, извадил златиците от пазвата си. — Как стана това бре, я ги — всичките!

— Не знам, дядо, питай гарвана. Сигур ги е нашел, па е разbral, че са твои...

— Мои!... — запречил му пътеката Бистроокия и го загледал тежко и кораво. — Злато е това, момченце. У кого е — негово е. — И протегнал длани, сякаш го подканял да вземе насила златиците, да му ги ограби. — Как се печели такова имане?...

— Не ме грижи, дядо, ще спечеля и аз — заобиколил го Стоедин.

— Що са дни — напред са.

Махнал за сбогом и се отправил към гората.

— Не бързай! — изпреварил го Бистроокия. — Да имаш някой залък, че съм гладен?

— Па може ли на път без залък? — учудил се Стоедин, веднага развързал торбата и му подал и хляба, и лука. — Да ти е сладко!

Хапнал залък Бистроокия, хапнал втори...

— А кой си ти бре, момченце, от къде и за къде?

— Стоедин съм, дядо. Така ме орисали, така ме кръстили — сто и една годин да живея. Тъпча я тая земя, та си дири хляба, къде ми очи видят. Що земи съм пребродил — чет нямат. И гол в пчелин съм връзван, и в кладенец съм давен, и с ножове съм боден, и в зандан съм хвърлян, и от магаре съм падал... и все съм оцелявал. Сиромах човек се не затрива, само да го работа не плаши. А мене ме не плаши... Де, хапни си, защо спря?

— А, моето ядене — толкова, момченце. Сполай — усмихнал се Бистроокия. — Ами с какво да ти се отплатя, не знам... — и най-сетне се решил.

— Чувай, има едно нещо — притежаваш ли го, ще си най-могъщият под небето! Капка за царство ще мениш!... Чувал ли си за живата вода?

— Малко ли приказки се приказват, дядо — съчувственно поклатил глава Стоедин. — И за какво ли не.

— Не са приказки! Има я! Знам и къде е, и как се стига до нея!

— Че тогава защо не идеш да си я вземеш?

— Не мога, момченце — помръкнал Бистроокия. И пак се примолил:

— Я иди ти, а? Не те лъжа — най-могъщият ще станеш, исполин ще станеш, голям като света ще станеш! Не вярва ли?

— А, вярвам — нарамил торбица Стоедин. — Ама ми не трябва. И така съм си добре. Прощавай и — със здраве.

Поел към гората и скоро дърветата го скрили.

Бистроокия въздъхнал, пристъпил към полето, загледал се пак далече-далече и опрял длан в невидимата стена. Злоокия се подал иззад храста отвъд стената и подигравателно се изкискал:

— Този пък — не ще, а, брате?... Не ще, не ще, не му трябва!

— Может и да му затрябва — усмихнал се сякаш на себе си Бистроокия. — Не му ли затрябва — другому ще затрябва. Все някога някому толкоз ще затрябва, че ще я стигне. И ще я донесе.

Вдигнал длани към небето, превърнал се в Звездалията, отърсил грива и затичал към гората.

— Надай се, надай — напусто се надаш! — изкрещял подире му Злоокия. И мъркнал, защото бил само много зъл, но не и глупав, та да приказва, щом няма кой да го чуе. Подскочил, превърнал се пак в онци ти голям-голям гарван и се шмугнал в храста.

Месечината, кръгла и бяла, огрява меките пасища, които се надигали към хълма и опирал чак в гората.

Портата на царските конюшни била широко отворена. Спотаили се вътре, в тъмното, конярите гледали към хълма. Десетина, начело с главния коняр Жеко, яхнали най-бързите коне и стиснали аркани, били готови да препуснат всеки миг. Другите държели муцуните на животните — да не би някое да иззвили.

Конят на Жеко, бял като сняг, нетърпеливо биел с копито.

Гледали към хълма и жените, и старците, скуччили се в сянката на колибите. Сред тях — и Невянка, облечена в чувал, а главата ѝ била така дебело омотана в дрипи, че се виждали само устата и очите и не се разбирало момче ли е, момиче ли е. Ясно било само, че е човек. Много зеленоок човек.

Всички били тревожни и нетърпеливи и не смеели да шукнат. И само тя спокойно се усмихвала.

Гледал към хълма и съгледвачът на боляр Боню. Покатерил се в клоните на самотното дърво сред слънчогледовата нива, лющел семки с безизразно лице... Оттам, макар и отдалече, хълмът се виждал добре. В края на нивата, край синора, под гъстака диви круши лежали и чакали пет коня и четири мъже. Единият тихо похърквал, подложил под главата си рибарско серкме.

Гледала към хълма и зрителната тръба, която Парапун закрепвал на прозореца. Одаята му била под самия покрив на кулата. По гредите висели изсушени прилепи и жаби, връзки пера и треви, мехове и торби. Край огнището — делви, казани и кошници. През ниската сводеста врата се виела стълба надолу, а през другата, по-широката врата, се виждала площадката зад крепостната стена на палата и там — четири клетки с четири гъльба.

Изкачил стълбата, най-напред влязъл Боню, а по него — и другите боляри и болярки.

— Заспа ли пресветлата? — раздухал огъня в огнището Парапун.

— Па би ми свирачите, едра две пердeta и се унесе — подал му най-големия казан Вълкашин.

Зуна погледнала през тръбата и пляснала ръце:

— Ау!... Ама този път се вижда като на длан!

— Бе, то се вижда, ама... да видиме какво ще видиме — промърморил Мушан и се заел да пълни казана с вода.

Парапун изчакал да го напълни до половина, излял в него течността на две кратуни, отсипал от торби, добавил от делви, докато казанът се напълнил до ръба. Разбъркал го и пак раздухал огъня.

А Боню седнал удобно зад зрителната тръба и се загледал през нея.

Месечината вече се надигнала високо в небето, пасищата станали сребърни. И ето най-сетне се дочул далечният, тежък тътен, приближил и на хълма се появил Звездалията. Разиграл се, изцвилил и обърнал глава към колибите.

Конярите го гледали прехласнати, Жеко движел уста в беззвучна молитва...

— Бай Жеко, човече, какво чакаме, бре!... — колкото изслушнал, толкоз изплакал от нетърпение остролик коняр. Жеко ядосано го тласнал да мълчи.

— Рече ли тоя път да слезе докъм... баре докъм дряна — има надежда, инак... — колкото изслушнал, толкова се примолил мустакат коняр.

Звездалията сякаш чул, разиграл се, затичал и като отминал дряновото дръвче, спрят още по-наблизо, наред, ливадата.

Жеко вдигнал ръка, някой лиснал ведро вода за сполука и конниците се понесли към Звездалията. А той спокойно чакал. Пръснали се в дъга, обградили го, арканите изсвистели и заловили шията му.

— Уф, леле, божке, най-сетне! — щастливо изхлипала Жековица. Невянка разбрала изреченото по движението на устата ѝ и се усмихнала:

— Ба, то се още не знае. Не го ли видите, че си играе с них? — и не довършила, викнала от болка — Жековица привично и беззлобно я ударила по увързаната глава.

Викът ѝ се слял с ликуващите викове на жени, старци и коняри — конниците, опнали ласа, водели Звездалията към конюшните. И когато вече щели да го вкарат в портата, Звездалията внезапно се възправил, скочил и конниците, дръпнати от арканите си, се посипали

по ливадата, конете се разбягали и сами се върнали в конюшнята. А Звездалията настъпил въжетата, скъсал ги от шията си и изцвилил към колибите силно и настойчиво. После препуснал към хълма и потънал в гората.

Невянка гледала подире му щастливо и унесено.

Един по един конярите се изправили. Кой триел натъртен лакът, кой оправял съдрана риза...

— Опустяло. Здрав кокал не остана — плюл Остроликия.

— Бе откога казвах, ама кой да чуе. Тая хала няма лов.

Унило се сбрали около Жеко, помогнали му да стане, вдигнали и капата му и мълком тръгнали към колибите.

Там, от дървото сред слънчогледовата нива, Съгледвача видял, което му трябва. Спуснал се от клоните и поел към синора. Мъжете сръчкали спящия и се изправили.

А Боню отлепил око от зрителната тръба и се обърнал към болярите и болярките:

— Както се очакваше.

— Ау, тоя път вече ще ме офъка до голо и окото й не трепва!...

— ужасила се Гергина.

— Я трай! — скарал се Парапун. — Ами ако те давене в тава чакаше? По ли е харно?

Бързо разглобил вече ненужната зрителна тръба и я скрил под одъра. После всички се заловили с казана — додали дърва в огнището, задухали огъня... Мушан усърдно разбърквал течността, която силно вряла и вече намаляла до половина.

При конюшните всички — и жени, и старци, и коняри — наобиколили Жеко, мълчаливи и попарени.

— Леле, Жекоооо, докога, Жекоооо... — сподавено проплакала Жековица.

— Мълък! — яростно се троснал Жеко и въздъхнал. — Хайде.

Раздвижили се хората, потърсили Невянка — а тя си гледала все така към гората, накъдето се изгубил Звездалията. Жековица и една от жените крадешком я приближили, хвърлили върху ѝ чул, съборили я. Жековица я захлупила в ската си.

И това сякаш било знак — всички се нахвърлили върху Жеко, захванали да дерат дрехите му, да го цапат с тор. Разбили и носа му и се дръпнали. Тогава Жеко на свой ред легнал в прахта на коневръза,

овъргалял се едно хубаво, пък станал и ги попитал с очи: добре ли е така?

Хората мълчали.

Жеко разбрал, че този път извършеното е недостатъчно, и се троснал към Остроликия:

— Бъклица ли чакаш?... И... да е на по-лично място.

Бързо подали на Остроликия цепеница. Той притеснено се поусмихнал, плюл на длани, премерил удара и го хласнал в челото. Жеко политнал, но хората го поели, преди да падне, гледали изникналата буза и оживено закимали:

— Е, това е друго, друго е, така е вече друго! — Подали му тояжка и го изпратили чак до края на конюшните. Един през друг го успокоявали, окурожавали го със съвети:

— Речи ѝ на, царице, милост речи, видиш — смаза ме, речи. Тоя звяр няма ловене. Ако можеше, ехеее — да са го уловили още дедите ни и на дедите дедите им, речи!... Така де!... Че щял принцът да си седи нежен — що от това?... То за назе, конярите, е вредно да сме нежни, речи — щото няма да я можем тая тежка работа. А от принца що се иска? Да заповядва. Па то, речи, може да се заповядва и нежно-непълнолетната, така де!... Дигне например нежно ръката и рече непълнолетно: „Заповядвам еди-що си!“

— Бе така е. Ама да можех с твоята уста да ѝ го река — изпъшкал Жеко и им махнал за сбогом. — Хайде — ега има дни.

И се отдалечил надолу към нивите и лозята. Хората гледали подире му, докато се виждал. Остроликия въздъхнал, поклатил глава и пошушинал на Мустакатия:

— Тоя път май няма да се върне, горкият.

А Жековица чак сега пуснала Невянка. Момичето отметнало чула от лицето си, поело шумно дъх и любопитно се ококорило:

— Що крихте пак от мене ма, тетко?

Никой нищо не ѝ отговорил.

Жеко вече куцукал край синора на слънчогледовата нива. Щом доближил гъстака диви круши, иззвистяло серкме, паднало отгоре му и докато се опомни, Съгледвача и помощниците му се хвърлили, запушили устата му и го напъхали в голям чувал.

Съгледвача тихо иззвирил и легналите коне се изправили. Възседнал, прехвърлили чуvala пред седлото му и всички препуснали

към палата, който се виждал далече-далече, малък като детска играчка.  
Вече развиделявало.

В тронната одая на палата Параскева напразно чакала болярите си — разхождала се все по-гневно, вслушвала се, гледала пясъчния часовник... Слугините уплашено ѝ веели с ветрилата. Накрая Параскева не издържала, ритнала едната слугиня и четирите изчезнали като издухани.

— Знам защо ви нямааа!... — яростно изревала царицата, траснala в пода пясъчния часовник и се втурнala в коридора, грабнala копието на стреснатия вардач и хукнala. — Знам защо се криете, проклетници лъжливи!... Този път — душа да ви е яка!

Ритнала една врата, хълтнала в стаята на Вълкашин. В единия ъгъл стоели прави свирачите, в другия било леглото му, снабдено с обтегало, което да го удължава, докато спи.

— Къде е? — насочила копието към свирачите Параскева.

— Криете ли го?

Замахнala, пръснala ги — но зад тях нямало никой. Скочила на леглото и разритала обтегалото.

— Къде се е стайл?

— Н... н... не знаем, пресветла, не се е прибирал тая нощ — заекнал един от свирачите.

— Аaa, ще те спипам аз тебе, маломернико! — излетяла в коридора Параскева. — И ще те обеся за краката, та да висиш, докато замязаш на редовен човек!...

В дъното на коридора се мярнали слуги и побягнали като от чума. Параскева ритнала друга врата, хълтнала в стаята на Гергина. До одъра се извисяvalа тежка дървена машина за насукване на лимби. Параскева зловещо се ухилила и крадешком, на пръсти я заобиколила, посегнala — но Гергина я нямало там. Доловила зад себе си плахо и любопитно движение, рязко се извърнala и сграбчила най-бавния от слугите, а другите се пръснали кой където види.

— Къде е тая гарга? — изсъскала Параскева. — Къде са болярите?

— Н... н... — поискал да каже „не знам“ слугата, но Параскева го ударила с копието и пак хукнala по коридора. Зад ъгъла налетяла на

друга група слуги, сляпо сграбчила — в ръцете ѝ останало само нечие наметало. Размахвала копието, удряла когото свари, и ревяла с цяло гърло:

— Боньо, къде сте, бре!... А, тоя път прошка няма!...

Съгледвача, застинал в тъмното на нишата, изчакал да профучи край него, нарамил чуvala и забързал по другия коридор.

А горе, в одаята на Парапун, болярите и болярките трескаво довършвали работата си около казана. Из вътрешността на палата се носели писъци и диви стъпки.

— Бонъууу, жив ще те одера! — идел гласът на Параскева.

— Зуноооо!... Крийте се, гиди лъжци проклети, ха да видим как ще се скриете!

Парапун топнал перце в котела, погледнал на светлината...

— Парапунеее, ще те удавя в тавата, дето си ги правиш лъжливите предсказания! И ще те давя до пълно умиране, гадо! — ехтял далече-далече гласът на Параскева.

— Пък и помни какво ме заплаши — промърморил Парапун.

— А, като слон помни — вслушал се Мушан.

— А тебе, Мушане, тебе, крадльо лъжлив, ще те заключа в ковчега със златиците! — яростно се отдалечавал гласът на Параскева.

— В злато да мреш и ни една златица да не...

— Ау, колко мъчително — злорадо се ухилила към Мушан болярка Зуна.

— Бе, плаши... — презрително процедил Вълкашин. — Само си зяе.

— Я плаши, я не плаши — шетал около казана Парапун.

— Аз лично не предпочитам да го проверя.

Съгледвача изкачил стръмната вита стълба, внесъл чуvala и се поклонил на Боню. Боляринът му кимнал и той развързал възела и изтърсил Жеко.

Жеко се изтърколил, застанал на колене и опулено изревал:

— Боляри!... Това ли заслужих за толкоз години вярно и главно царско конярство? Да ме лови тоя, с празното лице! И да ме връзва в чувал, като дребен добитък!

— Бре, Жеко, ти и ръка да му целуваш за това, пак е малко — усмихнал се Боню. — Къде ти е Звездалията?

— А оня дръвник Жеко — заплашително приближавал гласът на Параскева — оня Жеко с Жеко такъв, ще го разчекна с четири коня!... И после ще го подпаля!... Барабар с всичките му колиби и конюшни!... До пълно изгаряне!... Ей с тия ръце ще го подпаля!

Нещо шумно се строшило.

— Милост!... — обезумяло запелтечил Жеко. — Боляри! Овардете ни!... На, ловихме го!...На!... — показал дрехите си. — На — показал челото си.

— Харно, човече... — заслушал се в приближаващите писъци Боню. — Ала нам ни цицина не трябва. Нам ни Звездалия трябва.

— Милост! — прегърнал нозете му Жеко. — Тая хала няма лов!

— Помагай! — ритнал го Боню.

Парапун подал кърпи, хванали казана, Боню подложил кратунка. С общи усилия наклонили огромния казан, наклонили го още, още... От него изцъцира тежка и кратка струйка, Боню почакал в кратунката да капне и последната капка и бързо я запушил. Дръпнали котела и го затрупали с торби — да не се вижда.

— Иде!... — изшъткала откъм вратата Зуна. Боню тласнал Жеко към ъгъла и му послушнал:

— От тебе — ни гък!

Сега в палата царяла тежка тишина. По стъпалата се прокраднали тихи стъпки... И на вратата се появила Параскева, разчорлена, стисната наметката и строшеното копие. Злорадо ги оглеждала.

— Аaaa, ето къде се криете! Е, скрихте ли се?... — насочила копието, прекрачила и всички се сурнали към другата врата. — Охooo, Жеко, и ти ли си тука, душко? Тъкмо да те не диря — прекрачила още крачка и всички се скучили. — Мразите ме! И принца мразите! Гиди хрантутици, лъжливи и коварни! Ей сега ще ви...

Парапун изревал така внезапно и ужасено, че я надвидал:

— Какво иска тая жена от назе бре, Боню? Какво повече иска, бре!... — Параскева, замахнала, озадачено спряла. — Нали Звездалия искаше?... На, хванат е най-сетне, да опустее и Звездалията, и чудото! Какво друго иска?!

Параскева подозрително ги оглеждала и като подсмъркнала с отворена уста, много заприличала на сина си.

— Вярно е, пресветла — поклонил се Боню. — Тъкмо се наговаряхме как по-тържествено да ти го съобщим.

И се вкаменили от тревога: ще повярва ли?

— Щом е вярно... — облизала уста и подозрително примижала Параскева. — Ха тогаз пусни гълъбите, върколако! — и пак насочила копие. — Пусни ги, да си доведат принцесите, още царкините!... — и изревала в лицето на Парапун. — Ха де!... Ха да видим стиска ли ти! Ха пусни ги!

— Защо да не ги пусна? — зло ревнал в лицето ѝ Парапун. — Като нищо ще ги пусна!...

— Да го видиме, да го видиме! — сграбчила го царицата и го заблъскала към площадката, където били клетките. — Всеки знае да се кани! Хайде — пусни ги!

— Ще ги пусна, ще ги пусна! — на свой ред я заблъскал към клетките Парапун. — Като нищо ще ги пусна и пак ще ги пусна!

— Няма да ги пуснеш ти — грабнала клетка царицата. — Аз ще ги пусна!

— Не, не! — сграбчил от другата страна клетката Парапун. — Аз ще ги пусна!

И както викали един другиму в лицата си, пъхтели, дърпали клетката, разтрошили я — птицата литнала. Сграбчили втората клетка, разтрошили я, разтрошили третата и не преставали да викат:

— Видя ли?... Ти видя ли, върколако! Не, ти видя ли! И тоя ще пусна!... И последния ще пусна!...

Литнала в небето и четвъртата, последната птица...

Параскева вдигнала глава към гълъбите, които кръжели в небето и едва сега осъзнала станалото. Гледала как един по един поемали пътя си... Умилено изхлипала:

— Фъркат... Отфъркват си!...

— Да ни е честито! — изнурено заплакал Парапун, замахнал, та я прегърнал и целунал. — Няма връщане!

Тогава се хвърлили да я прегръщат и да честитят, всички в надпревара викали един през друг, целували я, целували се...

— Заповядвам да се разтреби целият палат! — надвикала врявата Параскева. — Да се стъкми невиждана софра! Да се знае и помни кога царица Параскева е правила сгледа на сина си, божкее, слънчице на мама...

Запретната фусти, забързала. Пътъм спряла при Жеко.

— Жеко, бягай си и — чакайте ни! — дръпнала торбата от пояса на Мушан, откъснала я и я хвърлила в краката на коняря. — Награда! По златица на глава!

Жеко изтръпнало ѝ целунал ръка и тъпо загледал как болярите и болярките я следвали надолу по стълбата... Опомнил се, сграбчил Боню и проплакал:

— Боляр Боню!... Що направихте бре, твое достолепие! Сега вече...

— Сега вече ще слушаш ей той човек — тежко го погледнал в очите Боню и подал кратунката на Съгледвача. — За всичко ще го слушаш.

Забързал подир царицата и болярите. А Съгледвача вдигнал торбата със златиците и кимнал на Жеко:

— Тръгваме.

Край колибите на царските конюшни вече белеело пране, жените напали огън и готвели на открито, конярите носели прясно окосена трева, торби зоб, мъкнели тарги с тор и го трупали на буницето. Невянка вадела вода от кладенеца. При налбантницата кънтила наковалня. Остроликия, прилекнал, разглеждал крака на един кон. Мустакатия вдигнал глава и пръв видял Съгледвача, който яздел, а Жеко се държал за стремето, за да не изостава...

— Ей! — викнал към колибите Мустакатия. — Я гледайте! Всички зарязали работата си. Дръпнали се далече между колибите. Само Невянка останала при кладенеца.

Съгледвача скочил от коня и вдянал поводите в халката на коневръза.

Двамата с Жеко се огледали в празното мегданче...

— Ще ни палиш ли, твоя милост? — запитал отдалече Остроликия.

— Аз не паля — надигнал глас с безизразно лице Съгледвача. — Аз давам награда!

И разлюлял торба над главата си.

— Хора, вярно е! — викнал Жеко. — Дава се по златица на глава! Елате тука! Всичко е в ръцете на ей той Бонюв човек! От назе си зависи дали да изгориме всички до крак, или да получиме награда! Аз лично, като разсъждавам, си викам — по е харно да получиме награда!

Първо приближили неколцина от най-любопитните. Закъснелите ги изпреварили и скоро Жеко и Съгледвача били обградени от пълтен човешки пръстен. Съгледвача развързал торбата, извадил златица и я подал, но никой не се осмелил да посегне. Всички гледали в Жеко. Той се поразтъпкал, подвоумил се, проглътнал, взел я... И тогава всички протегнали ръце и се забълскали.

Торбата бързо се оправила.

— Така!... — викнал Жеко. — Обаче...

И посочил Съгледвача. А той спокойно огледал човешкия пръстен:

— Както рекох — аз не паля. Царицата пали. Аз давам по златица на глава. Ала продума ли се думица за онова, което ще правим тук — вземам си ги, златиците. И не си ги вземам сами, а заедно с главите. Ясно ли е?

Хората закимали съгласно, зашушнали...

— Ей, какво правите? — звъннал внезапно гласът на Невянка и сякаш гишибнал бич — извърнали се уплашено, някои побягнали. А Невянка крепяла тежките ведра и весело се усмихвала. — Тетине, гостенин ли доведе?... Защо мълчите, от какво се уплашихте?

И се загледала в Съгледвача.

— А ти — защо ме толкоз зяпна? — присвил око той.

— А, аз така си зяпам — добродушно грейнала Невянка.

— Е, какво виждаш?

— Па, много ти е студено окото. Лошав си, а?

Съгледвача се усмихнал само с уста... Рязко прекрачил към нея, тя се препънала, разплискала ведрата и побягнала към огъня, като от време на време се обръщала назад...

— И улав ли си имате? — стиснал зъби Съгледвача.

— Момиче е, твоя милост — обадил се Жеко. — Осиротя, пажена ми тетка му се пада, та го привъртяхме, уж да помага... Работи, вярно е, ама е болно в устата — не може да лъже. Изпърво мислехме — от проклетия, после разбрахме — така е описано.

Жековица и две жени приближили огъня, издебнали Невянка, хвърлили отгоре ѝ чул и я повлекли към колибата. Затворили я и залостили отвън вратата с тежък кол.

— Ни е да го държиш, ни е да го прогониш, горкото — въздъхнал Жеко. Съгледвача тикнал в устата си сламка, подъвкал я умислено и отсякъл:

— Ни ще го държим, ни ще го прогоним. — Извадил от кончова на ботуша си тънка блъскава дълга игла и се запътил към колибата, но хората решително му препречили пътя и го спрели.

— Немой това, твоя милост! — глухо проронил Жеко. — Нищо няма да узнае.

— С всичкия ли сте? — кипнал Съгледвача. — Нали ни чу?

— А, не чува, твоя милост. Защо, мислиш, сме ѝ омотали главата? Опасно е само, ако види. Не бой се. И нам ни е мил животът.

Съгледвача се поколебал, но като срещнал настръхналите погледи на тълпата, приbral иглата в ботуша си.

— Хора, по мене! — облекчено викнал Жеко и ги повел към обора.

— Какво ще правим? — надникнал в лицето му Мустакатия.

Жеко се отправил към дъното на конюшнята, където бил вързан неговият разкошен бял кон, изчакал хората да се съберат и скочил в яслата.

— Хора, досега от нас се искаше ловене на Звездалия, което беше мъчно, та невъзможно. Сега от назе се иска — що? Едно превапчување! И лъжене! Което нѝ е мъчно, нѝ па невъзможно. Фнимание: ще повтаряте по мене и ще запомняте! — и втълпяващо проточил: — Снощи Звездалията дойде кротък като ягне!

Нестроен хор колебливо повторил.

— И ние го абцелютната хванахме и окончателната! — Това вече хорът го повторил стройно и бодро.

— И сега — камо го Звездалията? Ей го на Звездалията! — остро посочил белия си кон. Никой нищо не повторил.

— Харно, ама... — засрамено се окашлял Остроликия. — Тоя е бял като сняг. А...

— Черен е, черен е — разклатил кратунката Съгледвача.

— Ето му го тута черното.

— На работа! — скочил от яслата Жеко. — Живо! И от живо — по-живо!

Че като кипнала оная ми ти шетня, тута ли си — там стой. Едни мъкнели корита и чебъри, други вадели четки, делви и паници, трети наливали от кладенеца вода... Кратунката разредили в паница, паницата — в делва, делвата — в корито, а коритото — в огромен казан. Бъркали-разбърквали, бъркали-разбърквали... Съгледвача се поразкършил, отишъл към колибата, в която била затворена Невянка, погледнал оттам — шетнята не се виждала.

— Ей, лошавият, какво правите? — показало се в процепа на вратата зеленото Невенкино око.

— Много ли искаш да знаеш? — посегнал с пръст към окото Съгледвача и то изчезнало.

— А? Що рече? — пак попитала Невянка и окото ѝ блеснало в процепа на дъчената стена. — Приказвай, ама си подай да ти гледам

устата, че така не чувам.

Съгледвача подъвкал замислено сламката, върнал се при конюшните, легнал в една каруца под навеса и се престорил на заспал.

И ето, след час първата боя била вече мината, белият кон станал сив. Само на челото му оставили бяло петно, да прилича на Звездалията изцяло. От време на време животното неспокойно се разривало и най-яките коняри го удържали. Всички били тук, едни бъркали боята, други помагали с четки на Жеко, трети просто зяпали.

— Сега да го чакаме ли да изсъхне или веднага да повтаряме? — топнал четка Остроликия.

— А, твоя милост? — потърсил с очи Жеко. И сръчкал Мустакатия да подири Съгледвача. След малко Мустакатия се върнал.

— Заспал е. Да го будим ли?

— Остави го — решил Жеко. — Ще повтаряме, пък... И мацнал с четката: сивото се превърнало в черно.

— Бре, става! — зарадвала се Жековица. И всички се скучили по-тясно около коня, заплеснати в промяната. Навън нямало никой и никой не видял как Съгледвача отворил очи и се заслушал.

— Тетко, мари!... Тетине!... — бълскала по вратата Невянка. — Що правите толкова време, гладна съм вече!

Съгледвача слязъл от каруцата, надникнал крадешком в обора и като се уверил, че никой не я чува, тръгнал към колибата. Заобиколил, смишил се, за да не го види Невянка, пропълзял и като избил кола, притиснал се в земята. И когато Невянка пак завикала и забълскала, вратата се отворила и го скрила.

Невянка излетяла навън, учудено се огледала и тръгнала към обора. Съгледвача я изчакал да влезе там, бързо се върнал под навеса и пак легнал в каруцата.

Плътната стена гърбове пречела на Невянка да види какво се върши. Любопитно се надигнала на пръсти, потърсила пролука, па разбутала с лакти увлечените зяпачи и се промъкнала най-отпред. Четките боя вадели от конското тяло черни ивици. Всички били така погълнати от гледката и толкоз не вярвали, че може да се измъкне от колибата, та и тези, които я погледнали — и те не я забелязали.

— Бял си беше по-харен — кротко се обадила Невянка.

— Бе и мене ако питаш — така е, ама нали знаеш — какъв те вятър духне, такъв завет търсиш — отвърнал Остроликия.

— Там под ногата, Жеко, там намажи — намесила се Жековица.

— И под другата нога — додала Невянка.

— Виждам, мари! — ядосано се троснал Жеко, уморено изпъшкал, топнал четката в боята и се навел под коня...

— А защо го преправяте? — любопитно се кокорела Невянка. — А, тетине? — Чак сега я забелязали всичките, гледали я и не вярвали на очите си.

— Аaaa!... Правите го да прилича на Звездалията! — досетила се Невянка, добродушно се взирала в изтръпните лица и на свой ред се уплашила. — Защо?... Оня лошавият ли ви накара?... — разбирала, че трябва да мълкне, насилила се да мълкне, но вместо това заприказвала още по-високо и бързо. — Той, нали? Той ви е накарал да го преправите, та да излъжете, че сте уловили Звездалията и...

Жеко, опомнил се, сграбчил купчината чулове, бълснал ги в устата ѝ, съборил я и бързо я затрупал. Остроликия се хвърлил към портата, погледнал към навеса и съобщил с ръце, че Съгледвача спи, нищо не е чул Съгледвача.

Отдъхнали си, отдъхнал и Жеко, отрил мокро лице и огледал хората:

— Ами сега?

— Ще продума, всичко ще обади — проговорил глухо най-старият от старците. — Видиш, иска да трае, а не може.

— Ммм-ъх, затри ни, господичко, всичките ни затрии!... — проплакала Жековица, прегърнала купището чулове и наченала да вие тихо и отчаяно.

— Бе тя назе — не знам, ама оня нея — на сигур! — мрачно пошепнал Остроликия.

— Ще се удушаааа! — извикала изпод чуловете Невянка.

— Няма, тетка, няма — трескаво забърборила Жековица. — Ха, Жеко, така му било писано, горкото. А?... Па, какъвто му късмета.

— Ще се удушаааа! — разритала се под чуловете Невянка. Жеко сграбил купището, отметнал го и Невянка шумно поела дъх: — Аааа!... Рекох, че искате да ме...

— Няма, тетка, няма — хванала я за ръка Жековица. Жеко откачил от стената секира и я втъкнал в пояса.

— Хайде, душко.

Жени, старци и коняри тихо излезли от конюшните, струпали се край навеса... Остроликия дал знак на Жеко, той хванал Невянка за другата ръка и двамата с Жековица я повлекли навън, затичали...

— Тетко, накъде? — опитала да надникне в лицето ѝ Невянка. — Тетко!... Тетине!... Ама накъде?

Хората гледали подире им. Старецът свалил капа.

— Какво става? — надигнал се в каруцата Съгледвача.

— А, нищо, твоя милост — процедил Мустакатия. — Печелиме си наградата.

И се стълпили по-плътно, та Съгледвача да не види как тримата наблизават края на пасището и се скриват в гората.

— Готово ли е? — прозял се Съгледвача. — Я, пладне наблизава! Хайде, разходете го, да изсъхне.

— Не бой се, твоя милост — въздъхнал старецът. — Такова мокро бързо съхне.

И всички се отправили към обора.

А тримата тичали по пътеката през гората. Жеко и Жековица стискали за ръка Невянка, влачели я, клоните гишибали по лицата, но те не ги усещали.

— Къде отиваме!... Татко, къде ме водите!... Ще ме затривате ли?... Недейте, не ща!

Вече навлезли дълбоко в гората, тежко дишали, забавили бяг. Жеко и Жековица не смеели да се погледнат, ни да погледнат момичето.

— Ха да се върнем! Запрете ме в колибата! Вържете ми и устата!... И очите ми вържете, а?... Страх ме е тук! Нека спрем, уморих се!...

— Сега, душко... — пробърдал на пресекулки Жеко. — Сега ще починем.

Излезли на широка поляна. Макар че слънцето било вече високо, под гъстака на дърветата се стелел полумрак. Жеко се взрял в отсрещния край на поляната, открил, което търсил, спрял и извадил от пояса секирата.

— Не ме трепете!... — примолила се Невянка. — Тетине, недейте!

— Няма, душко — сподавено прогълътнал Жеко. Отсякъл дълъг прав клон, окастрил го, подострил го като кол и като държал острия

край към себе си, подал го на момичето. — На, чедо. Дръж.

— Защо ми е? — отстъпила Невянка, но се хванала за кола. — Защо се плашите от мене, недейте!...

Жеко и Жековица напирали бавно към нея, тя отстъпила още крачка, две... Още крачка... Още... та до края на поляната. И вдигнала клона, като да се брана от тях. — Защо ме плашите така, защо ме плашите...

— Прощавай, чедо — глухо и виновно проронил Жеко и пристъпил към нея внезапно и заплашително. Момичето сепнато се дръпнало назад, изохкало, изтървало клона, прилекнало и се хванало за крака. Тогава Жеко и Жековица се обърнали и хукнали, та побягнали назад.

— Чакайтеее!... — викнало отчаяно подире им момичето. — Върнете се!... Теткоооо!... Ооооо!...

Но чуло само как стъпките им се отдалечават.

Пулейко още спял в покоите си, спял дълбоко и сладко и дваж по-сладко смучел пръст. През малкото пъстроцветно прозорче светело силното обедно слънце, а в огнището горял огън и Параскева развълнувано следяла как Парапун свещенодейства край тавата за предсказания. Зуна пак стискала паницата с благовоние, а Гергина — пергамента. Мушан и Боню тихо си шепнели. Вълкашин настанил свирачите край златния одър на Пулейко, където осемте му слуги държели новото празнично облекло на принца: златни панталони с дантелени крачоли, нанаждани на четири пъти, колкото години било отлагано пълнолетието му, златни чизми със златни шпори, златна блуза, златен елек, златна капела със златно перо, златна наметка и златен меч.

Парапун хвърлил в огнището смолисто зърно, вдигнало се бяло облаче дим, извадил с щипци паничката разтопен воська, изтанцуval няколко усукани стъпки, лиснал воська в тавата и оцъклено замрял.

Параскева шумно въздъхнала.

Парапун се поклонил, вдигнал с пръчица воська, вкоравен в чудновата фигура, одухал го от капчиците и като го разгледал вторачено, викнал:

— Царице! Боляри! Сърцето ми пърха у радостна тръпка, като го гледам ей тоя ми ти щастлив знак, що се изрисува на воська благодарение на моето много вещо и тайно заклинание! Що виждам у тоя многоочакван тържествен ден? Едно животно виждам! И не к'во да е, а мешано животно! — размахал воська над глава и бавно ги обходил. — Па тоя ми ти наш престолонаследник ще е царствен като лъв бре, хора! Па той ще е дълголетен като орел, бре! — надвесил се над одъра и силно заплюл Пулейко. — Пу!... Да не е уроки! Па той ще е хитър като лисугер, бре — пу!... Пуууу, как се сбра толкоз късмет наедно — и рязко вдигнал пръст. — Но, обаче — само при едно важно условие!

Параскева, която беззвучно е движила уста заедно с него, напрегнато застинала, а болярите и болярките се спогледали.

— Днес, след като яхне Звездалията и безопасно възмъжее, и след като гъльбите доведат своите си моми царкини на сгледа, да

хареса и да си избере за жена... — втренчил се във воська и възторжено викнал. — Ами да! На, изрисувала се като на портрет, на, като жива — на цар Куньо и на царица Дона щерката, Тодорка! Тодорка да си избере!

— Ами да! — веднага го подкрепила Гергина.

— Я? — ревниво се намесила Зуна, грабнала воська от ръцете му и го приближила до очи. — Хо-хо, тая, дето се е изписала на портрет у воська, не е Тодора! Къде са ви очите? Това е на цар Гого момето, Ванчето — на, колко учената гледа от воська!

— А, ще прощаваш! — дръпнал от ръцете ѝ воська Парапун и го поднесъл на Параскева. — Само е Тодорка, нали, пресветла?

— Не, вие прощавайте! — неочеквано се намесил Мушан. — Ни е Тодорка, ни е Иванка. Това е щерката на о'Бозе почившите цар Зафир и царица Зафирка!

И гневно се скарали, развикали се:

— А, ще прощаваш! Не, ти ще прощаваш! Ако обичаш, ти да прощаваш! Не, ти!

— Мирни! — изревала Параскева и умилено изхлипала. — Мене ми тоя знак прилича и на трите. И трите са от коляно. Нека видим и той, маминият, коя ще си избере, мамино слънчице ненагледно, да го будим вече, а?

— Аз съм готова! — силно пошепнала Гергина. Наобиколили одъра и Вълкашин, обнажил меч, свирепо, но шепнешком изкрешял:

— Свирации! Пригот-вис! „Тих поток ромони у гора, млад се левент предпълнолетнага от сън буди“. Иииии — ат!

Замахнал с меча и свирнята се понесла тихо и настойчиво. Зуна при всеки удар на тъпана пръскала с благовоние, а Гергина захванала да се поклаща, сякаш ще скача на въже и стъпила в ритъма, приглушено запяла:

— Слънчице златно-златистооо, като изгрявааш високооо и като видиш далекооо, я речи, слънце, обадииии, има ли нейде под небо други кат тебе левентииин!

Но Пулайко не давал никакви признания, че се буди. Параскева недоволно погледнала Вълкашин, той замахнал по-enerгично и свирнята гръмнала. Гергина надигнала глас:

— А слънце дума, говори, като ме питаш — ще рекаааа, има от мене по-левееен, по-левент и по-хубостеен!

Да, но Пулейко пак не щял да се буди...

— Ами ето — скимуцат ми като гладни! — сърдито изревала Параскева. Вълкашин замахнал с все сила, свирнята станала оглушителна, Гергина надула жили и озверяло закрещяла:

— Хубостеен, още юначееен! Отрок от царскоооу колянооу!  
Пулей-коооу, един на мамаааааа!

В резултат Пулейко само примляснал насын и пъхнал в уста и другия палец.

Разбрала, че усилията на свирачите трябва да бъдат подпомогнати, Параскева подхванала сина си, вдигнала го като вързоп и го поразтърсила... Пък като въздъхнала, мощно го защлевила по тила.

Пулейко мигом се ококорил. Свирнята и песента секнали.

— Пулейкоооо! — сладко проточила Параскева. — Наспа ли се, мое мило слънчице? — и безсмислено се изсмяла. — Тука гледай, мами, тука — обърнала го към слугите. — За много ти години, съкровище наше безценно!...

Слугите викнали оцъклено и равнодушно-хорово:

— Честито-многоочеквано! Пълнолетие! Мили-наш-принце-ooo!  
Надеж-до-наша-и! Упование!... Твоята пресветла майка! С-любов-  
гореща-и-целий-наш-палат! О! Тя-желае! Здраве-щастие-и-рози! И-  
безоблачно-небе!

— Благодарим, благодарим — щедро кимнала Параскева. — Я сега се обърни насам, слънчице мое, я чуй!...

— За много ти години, моето момче — поклонил се Боню.

— Честито, принце! Триж честито! Обичаме те! — поклонили се болярките и болярите.

Пулейко подсмъркнал, извил шия, дигнал рамо и като завъртял пета, капризно проточил:

— Ззззащо ти! Нннн-те, на мене. Ми викат четит-тттффф.

— Е как, мами, нали днес нашето мило слънчице ще става... какъв? — все така безсмислено се изсмяла Параскева и сама недоволно се прекъснала. — Да, ама ако така точим, царкините току-виж пристигнали! Кога ще го яха тоя Звездалия, кога ще възмъжава...

Слугите пристъпили — напрегнати и внимателни като пред сражение. Боню повдигнал камбанката и посочил:

— Пулейко, я поглеж какви нови мъжки дрехи имаш, моето момче!... Я какви са прекрасни!

— Да, ама ти... пак си я, нея! Имаш! Къмммпбамка-бимката! — завистливо се вторачил Пулейко.

— А, не си я давам.

— Искам я! Пъгг-да! Пъг нея, пъггффф, да бимна! Яз ного силно! — посегнал с две ръце Пулейко.

Слуги и болари се хвърлили едновременно върху му и докато той яростно ритал и хапел, бързо започнали да го обличат.

През гъстака на листата прониквали снопове слънчева светлина и правели сенките още по-тайниствени.

Вечерта Стоедин си направил легло от папрат, наспал се едно хубаво и тръгнал да прекосява гората. А тя, вместо да проредява, ставала все по-дива и пътеката — все по-тясна. Излязъл на малка полянка, а от нея извеждали две пътеки. Подвоумил се по коя да хване, тръгнал по горната... и чул зад гърба си тихо призовно цвилене. Обърнал се прехласнато: на полянката пощипвал трева Звездалията. Разиграл се, пак изцвилил и поел по другата, долната пътека.

— Бре, късмет мой... — смяяно пошушинал Стоедин. — Видях ли го, сънувах ли го?

Върнал се, навлязъл в долната пътека и се вслушал: Звездалията процвилил някъде напред. Забързал подире му, затичал, а пътеката сякаш край нямала. И тъкмо когато много се уморил, нахълтал в златната тишина на втора, по-широва поляна.

От коня — ни следа.

Отдъхнал и видял, че от тази поляна извеждат три пътеки. Ами сега — по коя? Решил — по средната. И тъкмо навлязъл в нея, отново дочул тихото призовно цвилене.

Звездалията стоял на сред поляната, сякаш го чакал. Стоедин не смеел да шавне, да не го подплаши... Изкущението го надвило, пристъпил към коня крачка, две... Окуражил се, приближил го и посегнал към гривата му:

— О, о, тпрууу, не бой се!... Не бой се, бре!...

Но миг преди да го хване, Звездалията се дръпнал, разиграл се, навлязъл в долната пътека и изчезнал по нея. Стоедин се втурнал подире му, дълго тичал... Мярна ли се там, отпред, или така му се стори?... Спрял, вслушал се: ни копита се чували, ни цвилене. Отрил мокро лице и се усмихнал:

— Брей, късмет мой, не си шега бий!... Или давай, или не подавай!... Преместил тоягата с торбицата на другото рамо, продължил по пътеката вървешком и вървял дълго. От време-навреме поспирал да откъсне я къпина, я ягода... Дочул авлига, засвирукал като

нея, мъкнал да чуе ще му отговори ли и неусетно навлязъл в третата поляна. От нея извеждали четири пътеки. Поколебал се по коя да поеме. Авлигата пак пропяла, Стоедин изсвирукал досущ като нея, заслушал се... И вместо свирнята на авлигата дочул далечен-далечен човешки глас, идел откъм най-долната пътека. Чуе се, изгуби се и пак се чуе, като допратен от вятъра. Стоедин озадачено се разтъпкал: пее ли тоя глас, плаче ли — не можело да се разбере. Пак се вслушал и решил — върнал се и хванал по най-долната пътека, забързал...

Внезапно пътеката свършила, но гласът го водел направо през гъстака и той си проправял път все по-нетърпеливо, защото го чувал все по-близо. Вече било ясно, че плаче този самотен глас... Провял се през лещака, прескочил потока и излязъл на нова поляна.

А гласът мъкнал.

— Ей, има ли някой? — учудено се огледал Стоедин и видял Невянка.

— Ти ли надуваше гайдата? Какво правиш тук?

Тръгнал към нея, а тя, както си била приседнала, вдигнала клона и го насочила:

— Не приближавай!... Какъв човек си?

— Бре, от какво се толкова уплаши? — засмял се Стоедин. — Не ме ли видиш какъв съм? То ми на кръпките написано. На старите. А с новите е подпечатано. Ха добра среща, Стоедин ме викат. А ти кой си?

Невянка го гледала облещено и безмълвно в устата, за да отгатва думите му, и зъзнела в чувала, с който била облечена. Стоедин поклатил глава:

— Бре да се не знае, тъкмо вчера правех сметка, че по-сиromах от мене няма, па то имало — и пак се засмял. — Ратай ли си? — Невянка мълчала.

— Що дириш у тоя пущинак? Добиче ли си изгубил?

Невянка пак мълчала. Вдигнал рамене и потърсил с очи пътеката.

— Е, щом ти досаждам...

— Ниниее!... — зъзнешо проплакала Невянка. — Не си отивай!

— Харно, ама стига рони тия сълзи, ще си омокриш чувала да простиш — и се зарадвал, защото най-сетне Невянка се засмяла. — Гладен ли си?

— Да.

— Я да видиме дали си по-гладен от мене — развързал торбата Стоедин, постлал я, сложил отгоре ѝ лука и остатъка от погачата, разчупил го на две. — Ха де!... Ама ти си див, та занесен, бре, от що се плашиш? — и пак учудено подканил: — Ха де, зер като на куче да ти хвърлям? Ела се пресегни, че за повторка няма.

— Н... не мога.

— Що?

— Не мога да дойда, бре!

Стоедин додъвкал залька, приближил я. И чак сега видял, че единият ѝ крак е хванат в клюсата на капан.

— Бре... Па що мълчиш, та не речеш веднага, щурако! — и сърдито приклекнал. — Кога стана тая пакост?

— Н... на заранта.

Напрегнал се да отвори клюсата, но капанът бил силен. Опитал пак и я поотворил, но недостатъчно.

— Не се дърпай. Ще се осакатиш! Втъкни клона!

Невянка опитала и не успяла, опитала пак... Стоедин вдигнал очи да се скара, че се бави и погледът му спрял на шията ѝ... после — на малките ѝ ръце... Догадката го изумила. Посегнал, смъкнал от главата ѝ дрипата — показала се втора. Смъкнал и нея — показала се друга. Смъкнал и нея... Лъснала тежка златна плитка.

— Ей, ама ти си момиче, бре! — опулил се Стоедин.

— Па момиче съм, та що съм!

— Не го вярвам. Я?... — замиждал, ухапал длан, отворил очи. — Не, пак го не вярвам.

Смехът на Невянка се разлял като гласа на звънче, шагата я развеселила. Стоедин застъпил спусъка на клюсата, втъкнал клона и я отворил.

— Сполай ти — освободило стъпало момичето.

— Ама ти вярно си момиче, мари! — възкликал Стоедин, сякаш чак сега се смяял истински. — Защо си ръгнала самичка из гората? Ами ако те бяха зверове изяли?

— Па те нали затова ме доведоха? Ако ми е късмет — да оцелея, ако ли не — да се затрия — посегнала към хляба Невянка, но веднага дръпнала ръка и го погледнала свенливо. — Да го взема ли, още ли ми го даваш?

— А?... Да, за тебе е — и я загледал как лакомо ръфа комата. — Ами... защо те мразят толкова?

— Кой? Тетка и тетин? — учудило се момичето. — Нееее, не ме мразят, никак не ме мразят.

— Полека, кой те гони!

Но Невянка вече се била задавила — тупнал я по гърба, повлякъл я към потока, гребнал с шепи и ѝ дал да пие. Тя прегълтнала, поела дъх и щастливо се ококорила.

— Я се умий! — отдръпнал се Стоедин.

Момичето послушно наплискала лице, грейнало и закуцукало към него.

— Ногата ли те боли?

— Аха... — щастливо и доверчиво се усмихнала Невянка.

— Е тогава защо се лезиш като смахната?

— Па радвам ти се, щото си добър. И щото ме харесваш.

— А?... — гъсто се изчервил Стоедин.

— И аз те харесвам. Ама ти защо се свениш? То не е лошо, когато хората се харесват, хубаво е.

— Бре, че уста! — смутено викнал Стоедин.

Невянка се уплашила, отстъпила от него крачка-две... Зърнала дрипите и бързо омотала глава.

— Ще ме биеш ли?... Аз... без да искам го изрекох... Нали няма да ме биеш? Недей, а?

— Ти чуваш ли се, мари? — кипнал Стоедин. — Я ги махай тия парцали! Защо ти са?

И за втори път я освободил от дрипите. А Невянка успокоено занареждала:

— Тетка ми ги омота, е, още много отдавна. Щото като ме бият, само да ме боли и да викам, ама да не умра — и пояснила: — Само да викам, та да не мога да приказвам, ама да не умра, защото ме обичат — и се разсмяла. — Па то не е бой до бой, а бой връз бой. И все заради тая моя пуста уста, пуста опустяла. Зина да изльжа, пък река истината. Така съм орисана.

— Разбрах го — разсмял се на свой ред Стоедин. — Брей, що земи съм пребродил — чет нямат. И камък да гори съм виждал, и петел ястреб да надвиша, и кон вино да пие, и гарга да говори, и човек яйца

да мъти, и скъперник да си самичък къщата пали — само дето чудо като тебе не бях срещал. Ха да поемаме.

— Накъде? — доверчиво го хванала за ръката Невянка.

— Па все едно. Навсякъде живеят хора. Ха де!... Но Невянка уплашено се дръпнала:

— Страх ме е. Пак ще продумам нещо, дето не бива; не мога да се удържа!

— Че кой те кара да се сдържаш? — хитро присвил очи Стоедин. Потърсил, вдигнал малко обло камъче и го отрил в ризата си. — Ей, а... тебе как те викат?

— Невянка съм.

— Я сега, моме Невенке, лапни това. И ни да го гълташ, ни да го плюваш!

Невянка учудено лапнала камъчето. Стоедин се преобразил, надул гуша и забъbral с тънък сърдит глас:

— Леле мари, теткина, как те не беше грях да ми откраднеш цял наниз златици и да избягаш, мари, защо ги задигна, а, казвай, отговаряй!

Невянка неразбираемо заломотила, уплашено възразявала с камъче в уста...

— А?... — турнал длан на ухо Стоедин. — Тоя ли голтак-голи ги открадна!... Леле, смазах го!... Или не — по-харно да го вържеме, та да ни работи даром девет годин и девет месеца, а тебе ще те дадеме на Киро Джамбазчето, че сте си лика-прилика. Що? Е, то без кусур човек няма — че минавал прав под коня, що от това? Тъкмо късо ще носи и малко ще яде. Ха целувай ръка.

Невянка облещено и яростно ломотила, обяснявала...

— А? Що рече? Много си щастлива! И аз, тетка. Хайде мир и любов — довършил Стоедин, изтрил от лицето си „тетката“ и дяволито се разсмял. Невянка чак сега разбрала всичко, мъкнала, потресена и благодарна, па като викнала, та заломотила неразбираемо и с цяло гърло — всичко, което ѝ дойде на ума и за пръв път без да се бои, че някой ще я разбере — че като хукнала възторжено по пътеката, като повлякла за ръка Стоедин...

Та докато се дочул тежкият тътен от копита. Звездалията изцвилил и се подал на пътеката.

— Бре, не било сън... — прошепнал Стоедин. — Лових го — не се даде. По твоя глас дойде.

И леко я тласнал към коня. Невянка пристъпила и конят коленичили. Пристъпила пак и той легнал като куче. Момичето проломотило гальовно, щастливо се засмяло, седнало на коня и той, като се изправил, кротко зачакал Стоедин.

— Твой късмет е. Не кон — имане! — възседнал го и Стоедин. — Хайде, дий! Та ако ще — накрай света!... Дий!... Дий!...

Звездалията затичал... и устремно препуснал по пътеката.

— Ей, не така, по-леко! — опитал да го задържи Стоедин.

— Тпруууу!... Но Звездалията не се подчинил — гората се превърнала на зелена стена.

Стоедин се вкопчил в гривата и се навел над Невянка, да я пази от клоните, викнал:

— Дръж се за мене! По-здраво!...

А Звездалията внезапно напуснал пътеката и се втурнал направо през гъстака.

Конят на Жеко, намазан и с третата, последна боя, бил уморено, жалко подобие на Звездалията. Разхождали го на слънце пред конюшните, да изсъхне по-бързо, и трескаво заличавали следите от чернилката: миeli четки и съдове, изгаряли парциали, засипвали с пясък разлятата боя. На високия стълб при коневръза се покатерил Остроликия и гледал към нивите и лозята като от корабна мачта.

— Идат!... — и бързо се спуснал.

На мегданчето пред колибите най-напред нахълтали стражи с копия и секири, пръхтели изпотени коне, бляскали шлемове. Стражите оградили конюшнята и колибите, един от тях ограбал с копие простряното пране и го тръснал под навеса. Пристигнали и слуги с шест коня, натоварени с вързопи. Вълкашин, на тежък червен кон, предвождал писаната каруца със свирачите. Връхлетял на мегданчето, измъкнал меч и го размахал.

— Жекооо, камо те, бре! Живооо, ръгам и не гледам!

Че като кипнала една суматоха — и слуги, и коняри, и старци, и жени — всички се хвърлили да разтоварват вързопите, вадели от тях китеници, свилени чадъри с топки и пискюли, изкуствени цветя в саксии, огледала, златно седло и златна юзда, сърмени възглавници и лъскави гирлянди... Из навесите и колибите домъкнали дървени магарета, дъски и тарги, стъкмили малък подиум, застлали го, украсили го, проточили гирляндите. Покачили и две бурета, отрупали ги с възглавници и забучили до тях чадърите.

Готово.

Прекарали каруцата със свирачите до подиума и се подредили: на една страна слугите, на друга — конярите. Зад тях се скуччили жените и старците. Жеко застанал най-отпред, а зад него, в тълпата — Съгледвача.

Приближила богато украсена каляска, край нея яздили Боню и Мушан. Следвал ги кабриолет с Парапун и болярките, а зад него — още слуги и стражи, въоръжени с мечове и боздугани. Боню скочил от коня, каляската направила кръг и спряла. Двама слуги се втурнали и разстлали шарена черга-пътека от вратичката ѝ, та до подиума.

Всички притаили дъх. Прозорчето на каляската паднало с трясък и Параскова подала любопитно ухилена глава. Боню ударил камбанката, обявил:

— Нейно! Пресветло! Величие!... Нашата обичана! И до снощи силно утгрижена! А днес вече — щедро обнадеждена! Царица! Параскова! Да ѝ дари небето...

Вълкашин замахнал с меча, свирачите накъдрили кратка бодра свирня. Боню тържествено отворил вратичката на каляската, подал ръка и Параскова скочила на чергата.

— Жекооо, дръвникооо, ликува ли? — ласкателно огледала тълпата царицата.

Жеко, тласнат от Съгледвача, политнал напред и се проснал по очи:

— Па къде повече, пресветла!

— Ликувай!... И аз ликувам. Всички ликуваме. И принцът ликува — и нетърпеливо погледнала Боню. — Ха де!

Боню пак ударил камбанката.

— Внимание!... Нашият ненагледно-слънчев и нежно-жизнерадостен престолонаследник принц Пулейко!... В деня на неговото! Дългоочаквано! Пълнолетие!...

Вълкашин замахнал, свирачите пак накъдрили бодро-оглушителна свирня...

Но от каляската не слязъл никой. Параскова почакала, покачала, оципала Боню и той ревнал, сякаш преди малко не си бил довършил обявленietо.

— И!... Пред неговото! Още по-дългоочаквано! Възмъжаване!...

— Пак не слязъл никой.

— Чрез яхване на вълшебно-прочутия! — надигнал глас до вик Боню. — И до снощи неуловим! Кон Звездалия!

Не слязъл никой.

— Което чудо! След малко! Ще се извърши! Пред нашите смаяни очи!...

Не слязъл никой.

— Като с това се изпълни! Прокобата на орисниците!...

Не слязъл никой.

— Които имаха честта да го орисат на времето!

Не слязъл никой.

— Когато се пръкна за обща, спонтанна, неописуема, бурна, безкрайна, та чак продължителна! Радост!

И пак не слязъл никой.

Боню мъкнал, защото вече не се сещал какво да извика. Параксева ловко ритнала най-близкия слуга и усмихнато изсъскала:

— Аз ли да го смъквам?

Вълкашин съобразително замахнал, бодрата свирня гръмнала и повтаряла, повтаряла, повтаряла... Слугите се напъхали в каляската като в бърлогата на звяр. Веднага отчаян вопъл надвил свирнята, каляската се залюляла, клюмнала, разтресла се... И се успокоила. Изнесли Пулейко, поставили го на крака, оправили дрехите му. Един слуга се държал за темето, а Пулейко, както стискал кичур коса, посегнал да я изяде, но Параксева успяла да го хване миг преди да я налапа, опитала да отклони вниманието му... Напразно. Пулейко заритал, сборил се за плячката си, болярите го скрили с телата си. Параксева въздъхнала, мощно го зашлевила, а болярите се дръпнали и открили тълпата. Пулейко люшнал глава, сякаш я приветстввал и забравил кичура коса. Качили го на подиума, свирнята секнала.

— Е, що?... — седнала под чадъра Параксева. — Да пристъпим.

— Свирации, пригот-вис! — свирепо се опулил Вълкашин и вирнал меч.

— „Тих зефир повя, млад левент от царско ми ти коляно си чака кон! Я?“ Ииии-ат! — замахнал, свирнята гръмнала.

Жеко и конярите извели от отбора боядисаното животно, оседлали го със златното седло, сложили му златната юзда и го повели към подиума. Болярите и болярките крадливо се спогледали и щом царицата обърнала към тях разочаровано лице, един през друг наченали да ахкат престорено възхитени:

— Ау, колко бил вълшебен! Ау, не вярвам на очите си!

— Великолепен, та чак разкошен!

— А че и кротък, та дори безопасен!

— Дъхът ми спира! О, небе, колкото го гледам — по ми се гледа!...

— Я, мами! — успокоила се Параксева. — Я виж колко е разкошно-безопасен!

— На Пулейко!... Дай, вози се!... — протегнал ръце към коня принцът. — Го Пулейко яхаа, Пулейко тъгъдък-тъгъдък!

— Няма търпение, маминият — трогнала се царицата. Боню ударил камбанката и дълбоко се поклонил:

— О, принце наш! Иди яхни тоз кон и се прости с безгрижното си детство!...

— Свирачиини! — ревнал Вълкашин. — „Млад левент си кон дочакал, яхва го, а поток ромони у гора зелена“! Аааат, два!

Гръмнала свирнята, а между Пулейко и слугите настанала нелепа борба — слугите го дърпали и ловели, защото искали да го качат на коня, а той щипел, хапел, ритал и дращел, защото също искал да се качи на коня. Най-сетне го настанили на седлото гордо лудостен, като огромна ухиlena кукла. Жеко и Съгледвача повели коня и свирнята секнала — само тъпаните думкали бързо и напрегнато.

Параскева жадно се взирала в сина си, търсела да забележи очакваната промяна. Болярите пак се спогледали зад гърба ѝ.

— Ау, почна се! — пляснала длани Зуна. — Ау, променя се теткиният! Ау, настръхвам, вижте, цялата настръхвам!...

— Ау, не вярвам на очите си! — додала Гергина.

— Бре, хора — провикнал се Парапун. — Бре гледайте колко царствено захвана да се очовечва!

Пулейко сритал коня, язденето му харесало. Опитал да ритне и Жеко, и Съгледвача — разярил се от бавния ход на помагачите.

— Пъггпулейко тичка! На кон-конски! Ного-ного тичка, тъгъдък тичкааа!

Затичали, повели коня в тръс край човешкия пръстен и Пулейко, успокоен, си намерил добавъчно забавление — гордо ритал, когото достигне, а другите щедро плювал. Болярите продължили да внушават на Параскева старательно и търпеливо:

— Ау, чуйте как му укрепна гласът!

— Очевидно възмъжава!

— Да, ето — и осанката му стана по-властна...

— И погледът — по-твърд...

— И заплювките — по-точни! Като с ръчица умерва!

— Нали? — повлияно се зарадвала царицата. — И аз го забелязвам. А как левентски се смее, мамин юнак!... Мамин лъчезарник, божке!... — и размахала кърпичка. — Пулейкоооо!... Слънце и надеждо нашааа!... Ха още едно кръгче, мами.

Но какво правел Пулейко?... Нещо далечно привлякло вниманието му, тялото му се обръщало заедно с коня, а очите му оставали вперени в гората. Протегнал натам ръце, изревал зло и завистливо, тръснал се на коня и го сритал, сякаш го пъдел изпод себе си:

— Дааа, пъггффф!... Го него иска, пъгг... Ихругонски-ногоного! Го иска на Пулейко дии-дии!... Искаааа!

Луд ли?

Всички обърнали глави — и се втрешили. На хълма, облян от слънцето, се появил Звездалията със Стоедин и Невянка. Разиграл, плавно затичал и приближил. Болярите изтръпнало се спогледали.

— Я, те били два, Звездалиите! — пръв се опомнил Парапун.

— Ясно!... — веднага додал Боню. — Сега вече е ясно защо беше чак толкоз неуловим! Докато ловели, та омаломощавали единия — другият в това време сбирал сили!... Е, пресветла, имаме си два.

Човешкият пръстен се разкъсал и пропуснал Звездалията. Невянка уплашено се сгущила в Стоедин, а той любопитно огледал подиума, тълпата и приветливо свалил капа:

— Добра среща, хора!

— Кои сте вие, бре? — сърдито се изправила Параскова. Конярите, жените и старците чак сега познали Невянка, уплашили се, че ще ги издаде и викнали в един глас, та да попречат да се чуе и дума от нея.

— Защо ги питаш, царице! — надвидал врявата Жеко. — От хвърлей място се вижда, че са лъжци, тия лъжци с лъжци ние дни!... Хеле пък момичето — хем лъжливо, хем улаво!

— И лъжливо, и улаво! — ревнала хорово тълпата.

— Ни сме я виждали досега, нито я знаем, ама се види, че е от улава по-улава и една дума истина няма да изрече! — пак надул гърло Жеко.

— Ни дума истина няма да рече! Ето, чуй! — изревала тълпата.

Невянка изломотила нещо умолително и неразбираемо... Ломотила-обяснявала, ломотила-обяснявала... Конярите, жените и старците я слушали потресено, не вярвали на ушите си — нищо не ѝ се разбидало, нищо-нищичко.

— Чакайте, хора — обадил се Стоедин. — Щом си царица — поклон. И вам, люде, поклон. Па знайте — не сме лъжци. Аз съм

Стоедин, а невястата ми е Невянка. Хляба си гоним, ама щом ни не щете — оставайте със здраве. — И обърнал Звездалията. — Хайде, дий!...

— Стой! — скочила от подиума Параскева, по нея и болярите, и стражите. Заградили ги. — Чий кон яхаш, голтако? Ау, ще ги изям с парцалите!

— Успокой се, пресветла — задържал я Боню и се извърнал към Стоедин.

— Слизайте! Веднага!

— Този кон е наш, хора. Невянка го улови! — опитал да обясни Стоедин, но Парапун яростно посегнал да го удари.

— Ще го улови я! Като го пратихме да се напасе с кротко биле — и недъгав да го беше срещнал, пак щеше да го улови! Слизайте, че...

— Недейте, хора!... — примолил се Стоедин и изохкал. Пулейко, изхлузил се от боядисания кон, се втурнал и го захапал за цървала.

— Какво чакате бре, Боню — обидено се нацупила Параскева. — Утрепете ги веднага!

Слуги и стражи събрали Стоедин и Невянка. Щръкнали мечове и копия.

— Милост, царице! — побелял като ризата си Жеко. — Дай ми ги на мене! Тука работа много! Вместо да мрат, по-харно да работят!

— А, да благодарите, че ни е празник — омекнала Параскева и се върнala на подиума. — Пулейко, ха само едно кръгче с втория Звездалия, мами. Боню, и без свирни — хайде, каквото беше — беше.

Бързо оседлали истинския Звездалия, покачили Пулейко.

Принцът се затръскал на седлото лудостно ухилен, конят чинно пристъпял, конярите крепели ездача. Внезапно Звездалията се обърнал към обора, изтръгнал се от конярите и препуснал право към високата яка дървена стена. Всички онемяло гледали как конят се носи все по-бързо и по-бързо и току пред нея спрял вкопан. Пулейко излетял от гърба му, бълснал глава високо под стряхата и паднал в подножието на стената като златен вързоп.

— Бонъууу, какво стана, Боню! — изплакала Параскева.

— Не помръдва!

— Никак, пресветла — подтиснал радостта си Боню. — Оооо, да се примирим с очевидното... оoooooo! — целя.

Започнал с надежда и завършил с покруса. Тълпата ахнала. Златната купчина дрехи се раздвижила, Пулейко седнал, отърсил глава и изплюл треска.

Изправил се и огледал тълпата, усмихнал се сладникаво и зловещо. Външно това бил същият Пулейко, но в движенията му се появила сила и хищна воля. Грабнал секирата на най-близкия страж и тръгнал към подиума.

— Мами, защо никой не поздравлява твоето мило слънчице с щастливото му вземъжаване?...

— Оц... оц... оцеля! — уплашено се зарадвала Параскева.

— Мамино съкровище безценно...

— Да, моя царствена мами — подигравателно се поклонил Пулейко и привързал боядисания кон за истинския Звездалия. — И се чувствувам в завидно здраве.

— ...и проговори! — потресено изфъфлил Боню.

— Аха! — пресегнал се Пулейко и откъснал от пояса на Мушан тежката торба. — Което прави още по-необяснимо спонтанното мълчание на верните ни присъстващи. — Ловко възседнал Звездалията и го разиграл. — Разтурям панаира! Живо, сгледа ни чака!

Пръв се съвзел Вълкашин, вирнал меч и изревал:

— Щастливо избавление, о, принце наш — ти, кой се очовечи тъй внезапно и в пълна си изправност! Ат, два и ура!

Свирнята гръмнала оглушително, слуги и стражи викали ура с цяло гърло и докато викали, сгъвали чадърите, прибириали огледала и саксии, връзвали денкове, трескаво товарели коне и каруци, настанал хаос... Всеки бързал да се подчини на сладникавата Пулейкова усмивчица. Параскева размахвала ръце от прозорчето на каляската, нямо крещяла към Боню, Парапун и болярките тичали подир кабриолета, настигнали го, каруцата със свирачите заприщила пътя, засвистели бичове — и най-сетне процесията потекла надолу към нивите и лозята и движението ѝ приличало на бягство. Облак прах забулил и последните стражи...

А Пулейко приближил коня към Стоедин и Невянка, навел се, сграбчил момичето, метнал го пред себе си на седлото и като ритнал Стоедин, все така усмихнато изсъскал:

— Бълскаш ли се?...

— Стой! Недей, човече! — увиснал на юздата Стоедин. — Коня вземи, халал да ти е! Невянка остави!

— Издигам я слугиня в палата! — разиграл коня Пулейко и съборил Стоедин в прахта. — Път!... Вардаааа!...

Невянка изломотила ужасено и изгубила свист. Пулейко пришпорил, но тълпата коняри, старци и жени стояла пред него като настърхнала стена и не го пушчала да премине. Но и не можела да го приближи, защото Пулейко пак разиграл Звездалията, възправил го и се бранел със страшните му копита.

— Хора, грях е, не го пушайте!... — отново се хвърлил към него Стоедин и в този миг Пулейко гребнал от торбата шепа златици, яростно ги хвърлил към тълпата, сякаш я замерил:

— Обичам вии!

Златиците ударили хората в лицата и паднали в прахта. Пулейко запратил втора шепа, трета:

— Обичам ви!... Обичам ви!... — Тълпата окаменяла.

— Не я давайте, хора! — пак понечил да се хвърли към коня Стоедин. Нечии ръце го уловили като клещи.

— Обичам вииии! — биел със злато Пулейко и пак, и пак. — Ааах, колко ви обичам!

Една жена не издържала, вдигнала ръце да хване златица и веднага цялата тълпа се превърнала в мълчаливо озверяло кълбо, Стоедин изчезнал под купището тела, които ловели и събириали златици със сляпо настървение — търкаляли се, надавивали се, сплели се във фантастично многоглаво и многоръко-крако чудовище, вдигнало се гъсто турло прах. Пулейко хвърлил последната шепа, по нея и празната торба, засмял се тихо и тържествуващо:

— Ха така, обичам да е весело!

Спокойно се отдалечил и препуснал. Примрялата Невянка висяла през седлото като мъртва.

Постепенно чудовището се разплело, разпаднало се в изподрани, омацани, пъхтящи хора. Всеки стискал златици — кой шепа, кой две. Стоедин се изтръгнал, смазан и задъхан. Огледал се и всичко разbral. Пулейко и Невянка вече не се виждали.

Прахта осядала върху стъпкани капели. Край разнебитения подиум се веели раздрани гирлянди.

— Ти си ѝ тетин, нали? — отлепил уста Стоедин. Жеко мълчал. Мълчали и другите.

— Е защо така, бре... Първо я прогонихте, после се отрекохте от нея... Па накрая я спасихте, колко да я продадете.

— Не те знаеме кой си, момченце — глухо проговорил Жеко, — ама лесни думи приказваш.

— Лесни думи — хорово го подкрепила тълпата.

— Ако тебе те е сиромашия гнявила, назе ни е все смазала.

— Все смазала — унило повторила тълпата.

— Хайде, просто да ти е — вдигнал една от капите Жеко. — Оставаш при нас.

Пръв пуснал златица в капата и минал край всеки. Капата се напълнила. Подал му я:

— На и твоя дял.

— Не ща — отупал дрехи Стоедин и поел към нивите и лозята.

— Къде бре, момче? — повикал Жеко. — Недей по нея, ще те затрият! — Стоедин колебливо спрял и бързо се върнал:

— Дайте си ми дяла.

Хората облекчено се раздвижили, някой кратко се изсмял.

— Ха такааа, видя ли? — оживил се и Жеко. — Майката му е, като разсъдиш, да си речеш: това, дето стана, е и за нейно добро! По-харно слугиня в палата, отколкото господарка в обора!... На, и ние сме живи... От мене да запомниш, има една стара приказка: роб се смее, гроб се не смее!... По-добре ли щеше да е, ако ни бяха затрили?... Че то — малко оставаше. А сега вече — всеки от нас е друг човек!... Колко са такива, с по две шепи златици?... — и му подал капата. — Хайде, оставаш при нас.

— А, не — пресипал златиците в пазва Стоедин и му върнал капата. — Аз няма да ви трябвам.

Повече не го уговаряли. Гледали подире му, докато се изгубил надолу към лозята, и всички, които вече били нахлузили капи, ги свалили — като при погребение.

Палатът трескаво се доразтребвал: слуги ръсели коридорите с вода, подире им метели с големи метли, а накрая други слуги застилали козяци и черги, сменяли борините в халките и пръскали с благовония.

Слугини мъкнели огромни тави с храна и погачи и редели в тронната одая просторна софра.

Четири слугини напразно опитвали да навлекат на Невянка нови дрехи.

— Не дава да я облечем, твоя светлост — оплакала се главната слугиня.

Пулейко влязъл, съпроводен от осемте си слуги. — С тия ли дрипи да я пуснем да служи?... На, не ще!

— А, не го вярвам — наклонил се Пулейко към Невянка и тя се сгущила в ъгъла като зверче. — Хайде, не се плаши. Речи, да се разговорим: какво искаш?

Невянка заломотила неразбрано и бързо, с камъчето в уста.

— Да те пуснем, че да си идеш при Стоедин? Невянка изломотила утвърдително.

— Харно, като мине сгледата — присвил око Пулейко. — Да видиш как се принц жени, та да му разправиш.

Невянка изломотила кратко и въпросително.

— Да!... — сладникаво се усмихнал Пулейко. — А тези дрехи ти ги давам даром, задето ми улови Звездалията. Леле, ама аз, като ги гледам тия дрехи — Стоедин много ще ги хареса. Пък като ги облечеш — и тебе още повече ще те хареса.

Невянка се усмихнала... Доверчиво се изправила и бързо се облякла. А в това време крепостната стена над главната порта на палата почерняла от народ: стражи и слуги се накатерили между зъберите и гледали в пътя, който идел от хоризонта, пресичал полето и опирал в плочника пред портата.

Над шлемове и капели, стъпил на буре и засенил очи с длан, стърчал Вълкашин. Един от свирачите му вардел сянка с огромния зил.

Най-сетне далече в пътя се повило облаче прах. По него — второ. По него — трето. Четвърто облаче нямало. Първото облаче приближило и разпознали, че това е каляска. Край нея яздел конник с копринено наметало и болярска плочка на гърдите.

Вълкашин замахнал с меча, свирнята гръмнала. Копитата изчакали по калдъръма пред портата. Конникът почукал по нея с дръжката на меча.

Вълкашин замахнал, свирнята секнала. Надвесил ухилена глава и надул гърло:

— Бре, люде лични-напети, дали на порта тропахте, порта ни царска, имотна — или така ни се стори?

— Потропахме-повторихме, болярине-господине! — вдигнал червена китка велможата. — Повторихме, потретихме!

— Е, що ви води при назе?

— Па вест пристигна-довтаса — принц сте ерген имали, Пулейко един на мама, левентин личен, юначен! Юначен, още имотен!

— Имаме, как да нямаме! Не ерген — златно сълънчице!

— Ние пък мома имаме от царско ми ти коляно! Не мома — ясна звездица!...

— Е, ха добре ни дошли!

— Е, ха добре ви нашли!

Вълкашин замахнал с меча, свирнята гръмнала. Двама стражи бясно завъртели скрипец, веригата се отпуснала и портата паднала над рова като мост. Каляската, изписана с цветя като селска черга, изтрополяла и влязла в предния двор на палата.

Портата пак се вдигнала.

Второто облаче прах приближило и се превърнало във файтон с фенери и завески. Край него яздили слуга и едно дете с болярска плочка на гърдите.

Вълкашин спрял свирнята, надвесил се и пак надул гърло:

— Бре, люде лични-напети, дали на порта тропахте, порта ни царска, имотна — или така ни се стори?

Завеските се раздвижили, чудовищно грозна жена, овесена с панделки, вдигнала нагоре глава и носово се учудила:

— Моля?

— Е, що ви при назе води? — бързо додал Вълкашин. Жената протегнала ръка, детето-велможа й подало свитък пергament. Тя го

разгънала и наченала провлачено да чете:

— Получили съответно вашето дългоочаквано известие по въздушен път, чрез завръщането на проводения у вас от страна на моята обична дружка, принцесата, птица-гъльб — ето ни тук, за да изречем свенливо: О! Пулейко! Едва ли ще събркаш, принце, ако се поинтересуваш и надникнеш в градината на нашите мечти, където всяка роза цъфти само за теб! И туй царствено и благородно сродяване, което ни предстои, ще бъде угодно и на природата, която, съчетавайки едно подходящо с друго подходящо, туря съзвучието на всичко, що пълзи и скача, за да бъдеоловено от нашите сетива! И не другаде, а тъкмо тук му е мястото да се запитаме: посредством какво и по какъв начин нашите сетива долавят онуй, що ни заобикаля?... Как и по какъв начин нашите очи виждат и нашите уши чуват — а не става обратното, което би било във висша степен...

— Е, ха добре ни дошли! — изревал Вълкашин, махнал с меча, свирнята гръмнала и портата бавно се спуснала.

А третото облаче прах приближило и се превърнало в широка бронирана платформа, окичена с щитове. Двамата й пътници блестели с бойните си доспехи. Единият бил въоръжен до зъби.

— Не затваряй!... — изревал с женски глас въоръженият и платформата влетяла в предния двор на палата веднага подир файтона. Ето къде били преместени огледалата, саксиите с изкуствените цветя, чадърите. Сред тихата тържественост на новите гирлянди боляр Боню дружелюбно разперил ръце да посрещне гостите.

А в задния двор — шумно гъмжило от слуги: едни изхвърляли боклука от готоварниците, други разтоварвали каруци, трети търкаляли бурета с вино, цепели дърва. Под навеса на коневръза, между другите коне — и двата Звездалии. Съгледвача, седнал на припек до голямата бъчва с вода, дремел със сламка в зъбите.

През задната, занемарена порта на палата влизали пълните и излизали празните каруци. Не щеш ли, две се заклещили точно под свода, от пълната се съборили кошове с картофи, дини и чушки. Лумнала разпра, набъбнала навалица, дръпнали назад празната каруца, захванали да събират попиляното.

— Къде зяпаш!... — викнал потен слуга. — Дръж от тая страна!

Стоедин пъргаво уловил големия кош и двамата го замъкнали към готоварниците. Там го поели други слуги, внесли го. Стоедин се

смесил с гъмжилото, кривнал зад готварниците, огледал се и поел край зида, към вътрешната градина на палата.

Съгледвача дремел, но само на вид. Очите му зад полузатворените клепачи били будни и зорки.

В градината пазел стражник с копие. Разхождал се: осем крачки към шадравана, осем крачки обратно, към трендафила. Стоедин, скрит в храста, извадил от пазвата шепа златици и ги хвърлил в краката му. Стражникът се втрешил: гледал ги, гледал, пък изтървал копието и се хвърлил по корем да ги събира. Стоедин пъргаво пробягал през градината, влязъл в дворчето под кулата и видял, което му трябва: в сляпата каменна стена имало ниска сводеста врата. Натиснал я и тя се отворила.

Стражникът все по-лакомо събидал златица след златица, тътрел се по корем като гущер. Неочаквано един крак, обут в мека чизма, го настъпил по пръстите на ръката. Стражникът вдигнал лице и замрял. Съгледвача го гледал остро и непроницаемо. Изплюл сламката, протегнал ръка. Стражникът мълком се изправил и безропотно пуснал събранныте златици в шепата му.

— Накъде отиде? — процедил Съгледвача.

— А? Кой?... —бавно се уплашил стражникът. Но Съгледвача го отминал. Огледал се там, под кулата, и спрял очи в ниската сводеста врата.

Тронната одая вече тънела в тържествено очакване. Богатата софра благоуханно димяла. Параскева седяла на трона, Пулейко — до нея, но вече на голям златен стол. От едната им страна застанали прави болярките и болярите, а от другата — свирачите, оцъклени във Вълкашин. Слуги и слугини, наредени отсреща до стената, замрели в почтително любопитство. Най-любопитно се кокорела Невянка.

— Хайде! — развлнувано кимнала Параскева.

— Ау, настръхвам!... — силно пошушила Зуна. — Вижте, цялата настръхвам!...

Боню отворил вратата бавно и величествено.

Влязъл първият велможа. Въвел за ръка едро толовище, чиято глава била покрита с кенарено було.

— Негово достолепие велможа Братан! — ударил камбанката Боню и велможата се поклонил. — Съпроводител и ограничител на нейно миловидно великолепие царкиня Тодорка — дъщеря на цар Куньо и царица Дона!

Братан отметил кенара. Тодорка раздвижила в усмивка увиснали бузи, свенливо изпискала с тъничко гласче: — Здрави! — и запяла: — Копай Тодоркаааа в градинаааа...

— Не сега, твоя светлост — спрял я Братан.

— Кога?

— После.

— Добре. Ти ще ми обадиш кога — пропищяла Тодорка и закачливо се заканила с пръст на Пулейко, но Братан бързо я забулил.

— Теткина червена ябълка в градина! — прекалено се възхитила Гергина. — Очите да ти останат в нея, а, царице?... Принце, а?...

— Братане, как сте бре? Как пътувахте? Как е Куньо? — нетърпеливо се здрависала Параскева и не дочакала отговора. — Харно, радваме се. Я минете нататък...

Боню ударил пак камбанката. Влязла грозната, с нея — висока, забулена в дантели жена водела за ръка детето-велможа.

— Негово достолепие велможа Пепи! — обявил Боню и детето се поклонило. — Придружител и вуйчо на нейно изучено очарование

принцеса Ivanka-Fruktiera-Kamelia, с псевдоним Пронпритай.

— А?... — смяяла се Параскева.

— Ами... пронпрай — поправил се Боню.

— Пронпритай — дошла му на помощ грозната. — Първия път го рече вярно — и пояснила: — Прониквателка в природните тайни.

— И нейната дружка — продължил Боню, — Разп... а?

— Разпритай — поклонила се грозната и пояснила. — Разкривателка на природните тайни.

Отметнала дантелите от лицето на принцесата и веднага доближила своето до нейното — защото това било предназначението ѝ, да служи за сравнение. Но разликата не била много голяма. Принцесата се оказала стара, дългоноса и щърба. Направила реверанс.

— Обаче е грациозна, а, царице? — нагло се обадила Зуна. — Поне това не може да й се отрече.

— Скъпи вуйчо, защо не ме спреш?... — глезено се скарала на детето-велможа Ivanka-Fruktiera. — Какво прави един съобразителен вуйчо, когато неговата племенница губи самообладание и от свян се готови да изрече: о, принце! Ела и надникни в градината на моите мечти, дето всяка роза е само за теб?... — и потупала детето по бузата. — Смущава се. Тук му е мястото да се запитаме: защо човек се смущава? Какво е туй явление и къде са неговите дълбоки причини?

Невянка силно се изсмяла и това сякаш помогнало на Параскева да се опомни:

— Иванке, ти ли си това, мари?... Бре, Боню, що не речеш, че това е на цар Гого щерката?... Как сте дома, здрави ли сте, я минете натам. Боню, да минат още натам...

Ivanka-Fruktiera отбola от главата на дружката си роза с панделка и вяло замерила Пулейко.

— Любими, обърни внимание: хвърлям и хвърленото се отделя от ръката ми и описва линия. Тук му е мястото да се запитаме: защо едно хвърлено нещо описва линия, а не точка?

И се приготвила за спор. Но последните гостенки, с бойните доспехи, въоръжената болярка и свръхвъоръжената принцеса, изгубили търпение и влезли сами, без покана. Болярката блъснала Ivanka-Fruktiera в гърба.

— Хайде, описвай си линията, да не ти опиша една точка!

— Простачка! — изсъскала Ivanka-Fruktiera, но бързо се отдръпнала към софрата.

Боню побързал да удари камбанката:

— Нейно...

— Аз, болярка Калимана! — гръмко го прекъснала болярката. — Придружителка и упражнителка на принцеса Ранча-Мария-Пън! Дъщеря на о'Бозе почившите цар Зафир и царица Зафирка! — и отrivисто ударила по бронирания гръб нискочелата и къдрава като овца принцеса. — Почни!

Ранча направила кратко бойно упражнение.

— Спри!

Принцесата спряла и се ухилила.

— Това е, кога те нападат двама откъм гърба — обяснила Калимана. — Значи, какво да ви разправям, Параскево — няма да е снаха, а лична гвардия. Кево, не зяпай, на тебе приказвам! Значи, това — да го пуснеш срещу двайсет великан — смила ги и пак се постоянната усмихва. Ето. Защото не помни. Нищо не помни!... А пък снага — чилик! — дръпнала Пулейко. — Пипни!... — царкината стънала корав лакът. — Чилик!... Това можеш да го биеш от заran до вечер и все едно, че стената биеш!... Хайде, целувай ръка на царицата и ѝ речи: мамо Кево, обичам те. Па си целувай и избраника, че аз трябва да се връщам, мене ме работа чака.

— Но моля ви се, как така! — възмутила се Ivanka-Fruktiera.

— А, как така! — съвзела се от изумлението си Параскева. — То не може така, надве-натри! То всяка може да иска да ме целуне и да mi рече „мамо“, ама ние ще избираме! Къде ви е зестрата?... Нали, Bonю — като няма зестра, има избиране!

— Бе и до утре да избирате, пак Ранча ще изберете — разсърдила се Калимана и ударила Пулейко. — Зини, та се обади, бре!

Ранча ревниво я ударила със секирата по шлема и Калимана тупнала в несвяст на пода. Издърпали я до стената, а Ранча веднага я забравила и широко се ухилила.

— Ей това е — натъжила се Параскева. — Гледаш го от мръвка човек, син за чудо и приказ — и не знаеш какво ще ти влезе в палата, да ти разиграва ризата... Има ли още желаещи за снахи?...

— Това са, пресветла — поклонил се Bonю.

— Сега, царкини — огледала ги Параксева, — принцът ще мине край вас с вързани очи, та сръдня да няма. И която улови за ръка — тя ще е. Другите ги даряваме богато и ги пущаме по живо по здраво, я — не сте престарели, що е късмет, пред вас е. Хайде, слънце мое.

Докато завързвали очите на Пулейко, Вълкашин вдигнал меч:

— Свирачиини! „Млад левент си сгледа прави и на майка си снаха избира“! Нежноооо — ат!

Свирнята се понесла тихо и напрегнато. Пулейко тръгнал към царкините. Минал край Тодорка и тя тихо му подпяла „Тодорка копай в градина...“ Отминал. Приближил към Иванка-Фруктиера, тя пошушнала през зъби, което не й било трудно:

— Ax-ах, вуйчо, разреши ми да изгубя самообладание... Но Пулейко отминал и нея. Приближил към Ранча. Тя протегнала крак да го спъне, принцът я ритнал, пресегнал се и хванал ръката на Невянка.

— Грешка!... — втурнала се Параксева и дръпнала Пулейко. — Ха още веднъж, мами, грешка стана. Повтаряме!

Свирнята пак се понесла... Пулейко този път направо се упътил към Невянка.

— Тоя гад гледа! — изревала Ранча. — Що гледаш бе, гад!

— Ти си гад! — ухилено се озъбил Пулейко. — Дотрябало ми е да те гледам! — и сграбчил Невянка за ръката. — Нея си избирам, ха пукни! — Невянка ужасено се дръпнала, неразбрано заломотила.

— На, и тя се радва и е абсолютно съгласна! — тържествуващо викнал Пулейко.

Невянка ломотела все по-уплашено, вече викала.

— Видяхте ли? Ще заплаче от радост!

Внезапно Иванка-Фруктиера изоставила „учения“ език:

— Е, царкини, немойте се ядосва. Нали Кева рече — няма да ни върне с празно, дарове ще даде. Хайде, давайте даровете и да си отиваме.

— Ама, не ща така! — яростно се счепкала със сина си Параксева. — Ратайкиня за снаха ще ми избира той! Слугиня!

— Какво като е слугиня? На челото й ли е написано?

— Ма, Кево, прав е твоят щурак — подкрепила принца Иванка-Фруктиера.

— То на принцесата какво й е чак толкоз особеното?

Първа от болярите се ориентирала Зуна. Угодливо се усмихнала на Невянка:

— Царице, прощавай, но е така. Аз например съм болярка. А по какво чак толкоз се отличавам от слугиня или от принцеса?

— Невенке — ревниво се намесил Парапун, — я речи тута на всеослушание: кой е най-вещият гадател на цялата местност? — Невянка изломотила неразбрано и сърдито. — На, чухте: рече — ти, о, Парапуне! Аз го това моме харесвам.

— Невенке — избутал го Мушан, — като станеш принцова жена, кой ще ти е най-преданият в палата? — Невянка неразбрано възразила.

— Ясно. Всичките чухте. И аз го това моме харесвам.

— Да, обаче аз ще си я питам нещо после, насаме — мокро я целунала Гергина. — Скланяй, царице!

— Пресветла, това няма да е снаха, а жив късмет — навел се до ухoto на Параскева Боню. — Ни ще ти някога отговори, ни пък ще те прогони от престола. Тя ще си ломоти каквото иска, пък ти ще я разбираш, както ти душа иска. Склони — тя да бъде.

— Не знам... — обидено се двоумяла Параскева. — Аз... не съм го така мислила...

— Добре! — викнал Пулейко. — Нека е така! Всички видяхте — не дава да се оженим с Невянка! Ха така, мед ми капе. Сега я вземам ей тая много дълга и много остра игла, плювам я, на, и ще се ръгна в ръката, да ми се подлюти една исполинска рана и да пцовисам изцяло! — и плюл върху иглата.

— Нека!

— Няма да ме мъчиш, уроде! — мощно го зашлевила Параскева.

— А ти какво си? — сбил се с нея Пулейко. — Кой кого мъчи?

— Ти го мъчиш, тикво конска! — сбила се на негова страна Ранча.

— Ay! — изревала Параскева, грабнала тръбата на един свирач и ударила Вълкашин по главата. — Стражи! Хрантутици!

— Аз? Хрантуник?! — надвикал я Вълкашин. — Внимание! На, и аз ѝ казвам тиква! В съпровод с пет кратуни!

— Аз ли съм кратуната? — сграбчила го за брадата Зуна.

— Хора, чакайте! — опитал да ги смири Боню. — Боляри!

Но вече всички боляри и принцеси неудържимо се биели — изтръгнали инструментите на свирачите и се блъскали с тях зло и

сляпо. Само Братан и Тодорка били седнали на софрата и през време на битката невъзмутимо ядели. А детето-вуйчо си играело в краката им. Невянка, за да се запази от побеснялата тълпа, се покатерила на трона и се притиснала в облегалото.

— Защо не пукна, уроде! — ударила със зила сина си Параскева.  
— Една те слугиня за мъж не ще!

— Ще ме, ще! — строшил тамбура в главата ѝ Пулейко.  
Невянка не издържала, изплюла най-сетне камъчето и ясно викнала:

— Не ща! Никак не ща!

Битката спряла и станало тихо.

— И тя... п... проговори — потресено заекнал Боню.

— Пък и защо ли ми е, та да ща! — кипнала Невянка. — Пу, не ви е срам! Видяхте ме, ратайкиня за чудо и приказ — и голотията ми голотия, и свободата ми свобода, и ни грош в пазва, ни черна мисъл в главата — нее, веднага ламтите да ме разтурите, да ме направите царкиня! Да скръстя ръце в скута и да гледам как другите си работят работата, пък аз да се топя най-надменно от притеснение и завист? Разбирам да си нямахте разтурено — как да е. Ама я ги — да избираш, че да ти омръзне! Аз си жених имам. Най-харният под небето. Всичките да ви сбере човек, колкото палеца му не чините! Хайде — сбогом!

Скочила от трона и докато се опомнят — избягала.

— Дръжте я! — опулил се Боню. — Тя ни видя каква сме стока, бре! И вече ѝ се разбира какво говори! Ще ни разнесе, за резил на света! Дръжте я!

Хукнал, по него всичките се сурнали в коридора — Невянка се мярнала далече напред.

— Стой, ратайкиньо проклета! — запретнала фусти Параскева и изпреварила Боню. — Стой, изядам те!

Невянка свърнала зад ъгъла, виковете подире ѝ ехтели и приближавали. Коридорът се раздвоил и тя се подвоумила — накъде? Но от тъмната ниша се протегнала ръка, дръпнала я и Стоедин пошуашнал:

— Аз съм!... Трай!

Двамата се притиснали в непрогледната тъмнина. Тълпата изпълнила коридора, пропъхтяла край тях, виковете ѝ се отдалечили.

— Няма я!... И тука я няма!... Да се претърси целият палат!...  
Парапуне, бягай на кулата!...

Когато коридорът опустял, Стоедин повел момичето. Забързали към полуутворената сводеста вратичка, откъдето се процеждала светлината на деня. Прекосили дворчето под кулата, затичали към градината — и се стъписали. Съгледвача и четиридесетте му помощници ги чакали, спотаени зад каменния ъгъл. Единият разгърнал рибарската мрежа, готов да я хвърли върху им.

— Дай се с добро, момче — тихо проговорил Съгледвача. — Инак...

— Недейте, хора — примолил се Стоедин. — Пуснете ни, никой няма да види.

— Как, момченце? Повредена ти е невястата — ни може да мълчи, ни да лъже — поклатил глава Съгледвача. И додал: — Харно, дай ни я нея, пък ти си върви. Тебе ще те пусна.

— Защо се плашите вие, слугите, от нея? — завардил с гръб момичето Стоедин. — И да говори — истината за господарите ви ще рече! Вам що ви е?

— Не разбираш ли, момченце? — безцветно се усмихнал Съгледвача. — Кой свестен слуга иска да се знае, че господарят му е калпав? Нали хората ще си рекат: господарят калпав, пък слугите му — два пъти, щом търпят при него.

И вдигнал ръка. Но миг преди помощникът му да хвърли мрежата, Стоедин бръкнал в пазва и ги замерил с пълна шепа златици.

Съгледвача и хората му застинали, сякаш се вкаменили.

Стоедин веднага повторил, потретил... Златиците ги биели в лицата и звънтели по плочите, но мъжете не помръдвали. Чак когато ги замерил с четвъртата шепа, не издържали и попадали да ги събират.

— Дръжте ги! — с цяло гърло писнал Съгледвача и ловял златици. — Дръжте гиии, ще избягаат!

Стоедин и Невянка свърнали към задния двор, тичали като в сън. Слуги и стражи, дочули виковете на Съгледвача, ги причаквали като плътна човешка стена. Стоедин още отдалече ги замерил с шепа — бъркал в пазвата и хвърлял върху им златици, хвърлял и не спирал — и човешката стена отпреде му сякаш се срутувала. Двамата с Невянка прекрачили пъхтящите, търкалящи се тела — и така, до портата. Там

Стоедин се обърнал, хвърлил и последната златица, стиснал за ръка момичето и хукнали през полето към далечния каменен рид.

— Аааа! — изревал Парапун, който ги видял през зрителната тръба от кулата. — Ето гиии! — бълснал тръбата, спънал се по стълбата и докато се търкалял надолу, ревял: — Параскевооо, ще избягааат!...

А в това време задният двор вече се превърнал в полесражение. Златиците били изловени и кипнала битка за преразпределението им — всеки мерел сили с всекиго и търсел да ограби по-слабия. И никой не забелязал как при коневръза единият от двата Звездалии — истинският — отърсил грива, превърнал се пак в Бистроокия, предпазливо се промъкнал през битката и преминал задната порта на палата. Седнал вън, до крепостната стена, и се загледал в далечните бягащи фигурки на Стоедин и Невянка.

На коневръза се изсипали като порой боляри, слуги и стражи, трескаво режели въжета и възсядали в надпревара. Ранча ловко се метнала на огромен червен кон, подхванала за дрехата Пулейко и го хвърлила пред себе си като вързоп. Параскова възседнала като мъж, сритала коня с крака, обути в дълги до глезните гащи, и изкрешяла разчорлена:

— Живоооо!

Кавалкадата препуснала направо през хаоса на полесражението, изтрополила под свода на портата и се понесла през полето. Параскова все така диво крещяла и сочела далечните бягащи фигурки, които със сетни сили приближавали каменния рид. Разстоянието до тях бързо се скъсявало и те се уголемявали, уголемявали, уголемявали...

— Не мога повече! — спънала със Невянка. — Душа не остана.

— Още малко! — повлякъл я Стоедин. — Стигнем ли скалите, спасени сме!

— А, а, а, ааа! — приближавал гласът на Параскова и по него — настървеният рев на конната тълпа, пъстра и блъскава в лъчите на залеза.

Стоедин се сринал по стръмния ронлив сипей, втория път успял да се закрепи като по чудо, издърпал до себе си момичето, повдигнал го над главата си и го тласнал:

— Стъпи на якото!... Бягай нагоре! Бягай!

Тогава конниците връхлетели. Всичко потънало в прах. Невянка се изкатерила високо на скалата, оставало ѝ още малко да преодолее зъбера и да избяга. Стъпила здраво и подала ръка надолу:

— Хвани се. Можеш ли?...

Но вместо гласа на Стоедин чула яростния рев на Параскова:

— Стой, никаквице! Инак ще го утрепем!

Момичето замръзнало на скалата като приковано.

— Невенке, поглеж, насам поглеж — сладникаво проточил Пулейко.

Момичето обърнало глава назад...

Стоедин бил уловен и устата му — вързана. Държели го много ръце. Вълкашин и Ранча опрели в гърдите му ножове, Параскова стискала секира, а Пулейко — дългата бляскава игла. Двама стражи, тръгнали по сипея, внимателно се катерели. Първо се сурнал онъ, който стигнал по-високо, повлякъл и другия — затъркаляли се надолу презглава и спрели чак в подножието.

Станало ясно, че не могат да я стигнат.

— Невенке! Избранице моя непослушна! — вдигнал иглата Пулейко. — Ако не слезеш при нас, ще го ръгна! И като ми стане мъчно, ще го ръгна пак! И после — още много пъти! Та до пълно умиране! Искаш ли да го погубим?

— Неее! — проплакала Невянка.

— Тогава — слизай веднага! — изревала Ранча. — Аaaaa!

— Недайте, бре, защо сте такива! Пуснете го да се махнем! Какво сме ви направили?

— А, прощавай, душко, няма го майстора! — жалостиво се обадил Парапун. — Ако не сте ни направили — ще ни направите! Хайде да разсъдим: ще ви питат ли хората — я, бре, нали бяхте в палата, я разправете като какви са царицата, болярите и прочие? Харни ли са, или са... такива и такива?... И вие — какво? Ще си замълчите ли?

— Той ще си замълчи!

— А ти?

— Аз... — измъчено се насилила да ги изльже Невянка и не успяла. — Аз... няма да мога.

— А, видя ли? — намесил се Боню. — Влез ни в положението! Има само един изход за нас: да станеш като нас. Ха слизай, целувай

Кева, кажи й „мамо“, пък натам — хващай си принца и да вдигаме сватбата!

Невянка не помръднала.

— Защо я коткате чак толкоз, бре! — кипнала Параскева. — Ей, никаквице, идвай да ви благославям! Инак — броя до три и замахвам! — и вдигнала секирата над Стоедин. — Едноoooo!...

— Защо си толкова жестока, мари, Невенке — пропял Пулейко.  
— Защо го погубваш човека мари! Нали ти мил беше!

— Двеее! — изревала Параскева.

— Ти си убийца, мари! — замахнал към нея Боню. И всички викнали в надпревара: — Убийцоо! Може ли да си такава убийца, мари!... Не те ли е срам да си чак такава убийца?

— Две и половинаaaa!

— Чакайте! — изтръпнало политната Невянка. — Ще сляза.

Отдъхнали си.

— Свирачиии, пригот-вис! — вдигнал ножа Вълкашин. И като осъзнал, че свирачите ги няма, ревнал на стражите: — „Пулейко мама зарадва, като ѝ снаха доведе, Невенка мома хубава, не мома — ясна Звездица“, аааат-два!

Свирепо замахнал, стражите кратко се объркали. Внезапно най-съобразителният изскимтял като тръба, друг веднага уподобил звуците на гайда, трети започнал да се старае като тамбура, четвърти джинджанкал като зил, пети забумтял като тъпан и се понесла мелодията на познатата ни свирня.

— Честитоooo! — надигнал се общ рев.

Невянка се свлякла по сипея, изправила се и пряко воля прекрачила към тях. Стоедин опитал да извика, да я спре — стиснали го още по-здраво.

— Честитоooo! За много годинии! — диво викали стражи, слуги и боляри. — Кога е зле — все така да е! У-бре, де-бре!

Невянка се насилила, пристъпила пак — и се вкаменила до колене. Понечила да потътри тежки каменни нозе и се вкаменила до пояс. Закрила с длан лице, заплакала и се вкаменила цялата. Една сълза проникнала между пръстите, вкоравила се в кръгло бистро камъче и се отронила.

— Я! — пръв осъзнал произлязлото Пулейко. — Я пък тази!

Веднага забравили Стоедин — всички се втурнали и наобиколили каменното момиче. Пулейко се пресегнал, попипал:

— Камик!... Съвсем каменен камик.

Опомнили се, забърборили един през друг:

— Бре, чудесия! Не бях виждал такова нещо! Е, така ѝ било писано. Небето се намеси! Небето не даде една слугиня да стане царкиня!

— Ами да — погалил по бузата Ранча Парапун. — И без това си имаме готова царкиня!

— Така вече може. И аз съм доволна — най-сетне се ухилила Параскева. — Така е най-добре — и почукала с пръст каменното момиче. — Ни ще говори, ни ще е царкиня.

Ранча пъргаво възседнала. Сграбчила Пулейко, метнала го на седлото пред себе си и нещо му пошушнала. Пулейко се изкискал. Пак му пошушнала и той викнал:

— Внимание! Обявявам цяла седмица сватбен пир!

— Мамо Кево, хайде, огладнях! — свъсила вежди Ранча. — Гледай я как зяпа. Живо по мене! — разиграла коня и го пришпорила. — Който се забави — ще спи вън от палата!

Стиснала Пулейко и бясно препуснала.

Забравеният Стоедин не късал потресени очи от каменното момиче. Смъкнал кърпата от устата си, пропълзял до него и се облегнал. В лъчите на залеза палатът блестял с многоцветните си прозорчета, малък като играчка. Пъстрата кавалкада влетяла през задната му порта. Подире ѝ останала да осяда гъста прашна опашка.

Стоедин отчаяно се захлупил по очи и не видял как през полето към него приближавал, без да бърза, Бистроокия. Слънцето слизало все по-ниско и удължавало сянката на вкаменената Невянка. Тази сянка срещнала стареца и с всяка негова стъпка се катерела все по-високо.

До коленете...

До пояса му...

Докато стигнала до гърлото му. Тогава Бистроокия приседнал до Стоедин и сложил ръка на гърба му.

— Хайде, ставай, момченце. И до зима да лежиш тук — все тая. Позна ли ме?

Стоедин седнал и се загледал в лицето му.

— Знам, знам. Всичкото, което стана, знам. Какво ще правиш нататък?

— Няма вече дни за мене, дядо. Тъмно ми е, та люто. Ако я не бях срещнал — как да е. Ала тъкмо си я найдох... Аaaa, аз съм виновен!

— Не си, момченце — помълчал Бистроокия. — Раншко ти беше да я срещнеш, там е всичкото. Аха... Малко си живял, не ти е зряла главата, ни душата. Да я измъкнеш от капана — можа, ама да я овардиш — не. А то е мъчното.

— Аaaa — яростно ударил земята Стоедин, — давам си половината живот, пуст да опустее, само да може някак да си оживее пак!...

— Половината? — тихо се засмял Бистроокия.

— Целия го давам!... Да имаше как...

— Има.

Стоедин изненадано се загледал в лицето му и разбраł, че това е истина. Паднал на колене:

— Как?... Речи го. Ти баща, ти майка! Обади — как!

— Знаеш как — рекох ти го еee, когато се видяхме за първи път. Само живата вода може да я съживи. Ако си готов да я подириш...

— Речи къде е! — изправил се Стоедин.

— Не бързай, сине — поколебал се Бистроокия. — Ако ти обадя къде е — ще ми донесеш ли и на мен?

— Цяла кратуна, ако щеш! Къде е?

— Мене ми само една капка трябва, момченце. Една-единствена.

Ала искам да съм сигурен. Дай ми залог.

— Нямам нищо, бре! — попипал пазва Стоедин.

— Имаш. Дълъг ти живот напреде. Само един ден от него ми остави. Имаш ли късмет да си дойдеш с живата вода — ще ти го върна. А?... Скланяш ли?

— Нека е така.

Бистроокия сложил ръка на дланта му. Стоедин отмаял и сякаш започнал да сънува с отворени очи. Видял се как излиза от трънливото пусто поле. Дълго вървял по безлюден червеникав път през червеникави пясъчни хълмове... Попаднал в запустяло село и там нямало жива душа. Видял сред мегдана пуст кладенец, приближил го. Приспало му се, отпуснал се на земята... и се сепнал като пробуден:

— Там да преспя?... Там ли е?

— Там... или оттам нанякъде — кимнал Бистроокия и се взрял в лицето му любопитно и тревожно. Но Стоедин повторно и решително се изправил.

— Сполай — и се досетил. — А денят? Как да ти го дам?

— Аз вече го взех, сине — усмихнал се Бистроокия.

— Нищо не усетих!

— Много ги имаш, затова. Сега затвори очи. И като чуеш кон да цвили — яхни го. Нека те носи, докато паднеш. — Потърсил в нозете на каменната Невянка и вдигнал бистрото камъче. — А това вземи и скътай. Домъчнее ли ти много за Невянка — бълсни го в земята и ще ти мине. Но помни — силата му е само три пъти да я повика. Е, хайде — затвори очи.

Стоедин взел бистрото камъче, закрил лице с лакът... Бистроокия вдигнал ръце към небето, превърнал се в Звездалията, разиграл се и изцвилил. Стоедин погледнал и се уплашил. А конят изпръхтял и започнал бавно да се отдалечава. После забързал... Стоедин затичал, настигнал го и го яхнал.

Конят препуснал като вихър.

Месечината се подала и светът станал сребърен.

Звездалията изскочил от гората и се втурнал към пустото поле, осенено с пелин и сухи храсти, препускал все по-бързо и по-бързо — и пред невидимата стена спрял като вкопан. Стоедин излетял от гърба му, търкулнал се далече напред, отърсил глава, съвзел се и се изправил. Конят изчезнал, а на негово място стоял Бистроокия. Стоедин му помахал за сбогом и поел през полето.

Бистроокия опрял длани в невидимата стена и се загледал подире му. Тогава от храста отвъд стената се подал големият гарван, подскочил и подигравателно изгракал. Бистроокия помълчал, помълчал — и викнал внезапно и силно:

— Стоедине, чакай!... Не е вярно, няма я живата вода!... Върни се, момченце! Лъгах те!

Стоедин поспрял, обърнал се и поклатил глава:

— Все едно, дядо — пак ще я дира. — И отново поел.

— Наистина те лъгах, момче! — още по-силно викнал Бистроокия. — Нали ако я имаше, щяха да я найдат досега! Зер тебе щяха да чакат!... Върни се! Ще ти харижка коня си! И злато ще ти дам, злато — колкото можеш да носиш!

Стоедин нито спрял, нито се обърнал.

— За последен път ти казвам, момче — лъгах те! Върни се, не си затривай живота! Празна е тая надежда, послушай ме! Празна е! Празна!

Този път Стоедин спрял. Огледал полето, огледал се назад, усмихнал се, вслушан в сребърната тишина...

И пак тръгнал.

Гарванът изгракал като замерен с камък, изгракал заканително и зло, размахал тежко криле, полетял подир Стоедин, бързо го изпреварил и се стопил в небето.

А Бистроокия жадно гледал сребърното поле под сребърната луна, сребърния човек, който решително се отдалечавал — и лицето му засияло с тихата радост на надеждата.

## ВТОРА ЧАСТ

### 1

Разсъмвало.

Пустият път прекосявал реката през плиткия брод и се губел между червеникавите хълмове.

Край ракитата — сламена колиба. Горял огън, къкрело гърне. Четири баби, наобиколили огъня, играели хоро с лъжици в ръка и тананикали:

— Копчи нога, друси-тропни, кусни!

Посегнали с лъжиците към врящото гърне, сръбнали и пак заиграли:

— Мляс-мляс, хруп-ръп, четири баби — един зъб! Баба Дрена! Баба Кина! И близначки-баби Пана—Кустадина! И-ху, хайде пак: копчи нога, друси-тропни, кусни!

— От змия люспа, от оса жило! — сръбнала Дрена.

— От бухал перо! — сръбнала Кина.

— От котка — влакно, по влакно — нокет! — сръбнали Пана и Кустадина.

— Та как ми е сърце зло-немилостиво — йош, та дваж по-зло да стане! — изръмжала Дрена.

— Та как ми е око будно-остро и език меден-коварен — йош, та дваж по да станат — изкискала се Кина.

— Та как сме омайни, търпеливи и на снага държеливи — йош, та триж по да сме! — пропели Пана и Кустадина.

И пак дружно заиграли:

— Ииии-ху, хайде пак, копчи нога, друси-тропни, кусни! — и посегнали с лъжици към гърнето, но иззад ракитата се показал гарванът, долетял, стремително кацнал и се превърнал в Злоокия. Разтревожено викнал:

— Сестри, стягайте се! Брат ни пак намери юнак, що му трябва жива вода, и му я обади къде е! Ей го юнака — иде-доходжа!

Далече, в началото на пътя, вече се била появила невзрачната фигура на Стоедин. Бабите заслонили очи и се взрели.

— А какво му е юначеството, нане? — покашляла се Дрена. — Зер е силен, лют и страшен чак за трима?

— Не е, не е — поклатил глава Злоокия. — По е лошо!

— Е, тогава ще е хитър за седмина? — целунала му ръка Кина.

— Де да беше, сестро, ама — по е лошо.

— Е, тогава сигур ще е търпелив за деветима? — пропели Пана и Кустадина.

— По е лошо, сестри! — изпъшкал Злоокия. — Дълголетен е! Сто и една годин има да живее — и ни ден по-малко!

— Бре, бре-бре, бре-бре-брее! — почудили се бабите.

— Е, какво лошо? — изпреварила ги Кина. — Силни и страшни, та чак дори страшни сме погубвали! Хитри, та коварни сме за смях правили! Търпеливи сме назад връщали!... Само дето с дълголетник се не бяхме справяли. Пу за мене! Хайде готово, аз си го първо преплювах, на мен ще го оставите.

— Слабо се чува — изръмжала Дрена. — Аз ги спирам силните юнаци. А къде по-силно, страшно, та чак дори страшно от дълголетието?... Нане, речи им да се махнат, тоя си е мой!

— Аааа, дълголетието може да е и силен, и страшно, ама е най-вече хитро, та коварно! Колцина се изхитрят да провърят сто и една години? — усмихнато я ошипала Кина.

— Сестри, не сте прави! — пропяла Пана. — Дълголетието е най-вече юначество твърде търпеливо!

— Какво се иска от юнака за сто и отгоре години живот? — подкрепила я Кустадина. — Исполинско търпение!... А ние ги спираме, търпеливите, речи, нане!

И се сдърпали.

— Мирни! — кипнал Злоокия. — И аз го искам този юнак! Хайде, сръдня да няма — чоп ще хвърляме, па кому е късмет.

Отскубнал косъм от брадата си и го хвърлил в жарта. Оттам литнал бръмбар-рогач, сърдито забръмчал около главите им. Бабите и Злоокия замрели неподвижно. Бръмбарът се завъртял около Дрена, отклонил се към Злоокия, после — към Пана и Кустадина, върнал се и стремително ухапал Дрена по челото. Веднага се отровил и тупнал на земята като камъче.

— Е, честито, сестро — завистливо проточила Кина. — Дано не стигне и до назе ред.

— Ще те чакаме при Кина — угрижено проговорил Злоокия. — Ха сполука...

Превърнал се в гарван, а трите баби — в гарги. Литнали и закръжили.

— Турете вечеря и за мене! — викнала Дрена. — Още до мръкнало ще го затрия, та като дойда — хем да ви разправя, хем да повечеряме!

Гарванът и гаргите се отдалечили и изчезнали зад червеникавите пясъчни хълмове.

Дрена боднала с крив ноктест пръст в земята, плюнала и заринала. Първо се подало зелено стръкче, бързо се източило във фиданка, окичило се с листа. Разцъфтял само един цвят, вързал ябълчица. Ябълчицата се наляла, наедряла и почервеняла.

В това време Стоедин нагазил реката и наплискал лице. Преминал брода, свърнал край ракитака и видял сламена колиба.

— Ей, има ли някой? — разровил утихналата жар и се огледал.  
— Бре, хора, къде сте?

— Кой вика? — подала се от колибата Дрена.

— Добро ти утро, бабо, ха добра среща. Да имаш някой залък?  
Три дена как троха не съм хапвал.

— А, откъде у мене хляб, чедо — внимателно го огледала Дрена.  
— Нямам, па ми и не трябва — колко ми е вече яденето? Я коприва сдробя, та сваря, я див лападец, я някой ядлив корен... А веднъж в годината, дал Бог, таи ябълка хапна, да засладя душа... Така е, баби — зъби опадали, мерак останал... Отдал ек си, гледам. Де, седни да починеш — сега ще наскубя коприва за една чорбица.

— Бързам, бабо — дълъг път ме чака — загледал се в ябълката Стоедин и гладно преглътнал.

— Бре, ама тебе вярно те як глад мъчи, сине. Хайде, откъсни я, твой късмет била — и сама откъснала ябълката, подала му я. — Хрупни я, па поменувай.

— Сполай ти, ала нямам с какво да ти се отблагодаря. На, една гола душа — засмял се и нахапал ябълката. — Моята е — с царя пил, с просяка пял. Скитник човек.

— Така, така... Здраве да е, сине — и го загледала как яде.

— Прощавай, не ми е работа да питам, ама... дали не си сбъркал пътя? Този път е пуст път, с години никой не минава. Рядко — и само нататък. Който иде, не се връща.

— А, не съм сбъркал, бабо. Тъкмо той ми трябва — сънливо промърморил Стоедин. — Пуст път... през пусто село...

И заспал, без да дояде ябълката. Дрена го побутнала и се окашляла доволно.

— Ти си бил много лесен бре, бабин... Па и сербез — дръпнала остатъка от ябълката и я хвърлила. — Охoooх, пътя мина, та на селото се накани, горкият.

Вдигнала го на ръце и го понесла — все по-бързо и по-бързо.

Дърветата на тази мъртва гора, безлисти и без кора, били гладки и лъскави като кост — и така жълто-бели. Като човешки фигури: едни — приведени, други — разперили ръце-клони, трети — вдигнали ги към небето... И повалените, сплетени дънери, и храстите били гладки и лъскави. Някои приличали на животни, други — на каруци и впрягове.

Дрена оставила спящия Стоедин под едно дърво. Превърнала се на гарга, кльвнала го по челото и литнала в клонака. Стоедин скочил, хласнал се сънено в дънера, дървото раздвижило ръце-клони, като полюляно от вятър и пропяло с тежък, дрезгав стон. Уплашено се дръпнал, хласнал гръб в друго дърво — пропяло и то, съседните дървета отхтели и разлюшкали клони. Стоедин изтръпнало се завъртял, огледал се и викнал:

— Т... това па що е... бабо! Ей, бабо!

Озърнал се за пътя, залутал се в гъсталака, пак се бълснал и дървото извикало с тежък, кадифен стон. Не издържал, побягнал — бълскал се ту в едно, ту в друго дърво... Гората викала, пеела, стенела, а той се мятал, изгубил път и цел, страхът му го ослепил. Скоро и той викнал, крещял диво и ужасено, спъвал се, падал, ставал, отново хуквал. Вече цялата гора ехтяла и викала тежко и протяжно. Сляпо прегърнал някакво дърво и отгласнат от гласа му, отскочил и се вцепенил. И внезапно кипнал — ритнал дървото, ритнал и другото — страхът му се превърнал в сляпа ярост. Ритал дърветата, плюел ги, бълскал ги и вече вир-вода, се строполил на земята. Облегнал се на дънера, примирил се и зачакал като обречен — да се случи нещо страшно и от страшно по-страшно.

Гората ехтяла мощно и заплашително, викала и стенела, но страшното все не се случвало, не се случвало и пак не се случвало. И когато сякаш не му оставало друго, освен да обезумее, внезапно се изкисал — тихо и отпаднало. Станало онова, което не е дадено всекому: осъзнал и глупавия си страх, и дваж по-глупавата си ярост. Отдъхнал и пак се засмял, смеел се все по-облекчено. И след като се подиграл на себе си, вече бил само любопитен. Изправил се, вдигнал

клон-кост, отчупил си тояжка. Почукнал затихващото дърво и то отново надигнало глас. Разгледал го, почукнал друго. Гласовете на дърветата били различни. Тогава потърсил пътя, без да бърза, и веднага го забелязал — червеникав и пуст, протягал се дълбоко в гората, а клоните го покривали като свод. Поне три пъти го бил прекосил — ама кой да го види?

Пустият път излизал от мъртвата гора и опирал право в портата на висока дървена ограда, направена от дебели, двуредо вбити дънери. Откъм двора над оградата стърчал дървен покрив, а над покрива — дървен ветропоказател.

Гласът на гората идел насам тежко и бавно, нахлувал като вълна. Ветропоказателят трепнал и проскърцал. От него висяла връв, връвта опирала в ръждиво острие на нож, забит в греда, и продължавала надолу до тавана на чардака. За края ѝ бил вързан голям бъкел, който висял точно над главата на спящия айдук Бишо.

Гласът на гората станал по-мощен и проникващ, ветропоказателят се завъртял бавно, острието срязало връвта и бъкелът тежко паднал. Бишо почесал удареното, скочил, раздрал паяжините, кихнал и се вслушал. Отпушил бъкела, отпил дълга глътка и разкършил мощна снага. Сетне, като тътрел сънени нозе, се качил в наблюдателницата.

Пътят все още бил безлюден.

Върнал се на чардака. Там, разхвърляли ръце и крака, хъркали кокорбashi Панчо, айдук Ванчо и айдук Станчо, обрасли като Бишо в спъстени бради. През прогнилите им потури и елеци се виждали месата им, а през дупките на капите — проникнали фъндыци коса.

Бишо отпил още една дълга глътка и прогонил окончателно съня, вдигнал за синджира тежкия бъкел.

— Дружино, някой иде!

Замахнал като с боздуган и треснал по главата Панчо, после Станчо и Ванчо. Пръв се събудил Станчо.

— Някой иде — подал му бъкела Бишо и Станчо шумно загълголил. — Леко, не си само ти!

— Ммм, ама как е отлежало... — отрил уста Станчо.

— Па ще отлечи та — що му е било работа — вдигнал бъкела Бишо и отвисоко пуснал струя в отворената спяща уста на айдук Ванчо. — Убре, гледай — като че в яма наливаш.

Ванчо се задавил, скочил и се опулил въпросително. Опомnil се и се заслушал в гласа на гората. А кокорбashi Панчо спял и свирел с

нос. Тримата го вдигнали на ръце, залюлели го и го хвърлили нагоре. Панчо паднал на пода като дънер и се пробудил.

— Кокорбashi, ха назздраве! — подал му бъкела Бишо. Панчо го пресушил, примляскал и се заслушал в гласа на гората:

— Я гледай!... Тоя път на голямо вика тая гора. Юнак над юнаци трябва да е.

— И като да не е сам. Като да е с мина-дружина.

— Е — ха дано баре този път имаме късмет. Я поглеж!

Бишо се качил на наблюдателницата:

— Още ги няма!

— А, ще доприпкат — прозял се замечтано Станчо. — Ей сега ще доприпкат изоглавено-уплашени и готови на всичко. Значи, забелязал съм — колкото е по-грамаден юнакът, по се трайно и силно плаши. Дано е грамаден.

— Или ако не е грамаден, поне в дружината да има грамадни, та от тях да прихване — с надежда примижал Ванчо.

— Тоя па — възразил Бишо. — Дребен юнак едри в дружината не сбира. Разтурят му изгледа. Виж — обратното по го може. Едър юнак — дребни да сбере. По ги лесно командува. И му се по-яко чува думата.

— Хайде, все ти знаеш! — засегнал се Ванчо.

— Па що, не е ли така?

Лениво се разшетали. Станчо се отправил към двора.

— Аз пък съм забелязал — дребните се по-люти и по-салтанатлии. Едрият — какво? Размаха ръчища и що докопа — смаже. А дребният се улавя за едно-единичко място и само там стиска. С все сила. И не пуща. Помните ли го оня — еее, на времето, що ми откъсна ухото?

— А понякога изгледът лъже — поучително вдигнал пръст Панчо. — Аз пък съм забелязал, че понякога изгледът е един — да речем, едър е изгледът. А у изгледа — слабосилие. И обратното. Затова, дружино, я слушай какво ще ви изкомандувам: да се пригответиме за едър юнак, що е лют като дребен! Тоя път вече ще късаме, ще хвърляме, борба ще се бориме, ама трябва да го принудим да ни я донесе тая магьосана кърпица, та да си осигурим старините. Че вие каква сметка правите не знам, ама аз знам, че ако е глад лошо, за дърто е дваж по-лошо. Вярно, още сме силни, ама и друго знам — ако

е сила силовита, не е вековита. Поради което в заключение ви заповядвам напълно и абсолютно — тоя път няма да жалиме нищо, а дори напротив, и ще правиме, ще струваме, обаче по никой начин няма да допуснеме да стане, както досега, с което много лошо да покажем...

Тримата отдавна били разбрали, че кокорбashi Панчо иска, но не може да си завърши речта.

— Уррраааа! — подпомагнал го Бишо. Тримата го вдигнали на ръце, подхвърлили го два-три пъти и Панчо гордо мъкнал. Станчо захванал да троши съчки за огъня, Ванчо цъкал огниво, а Бишо пак се покачил на наблюдателницата.

Огнището било под навеса. Встрани от него се виждало купище златни капи, сребърни капи, железни капи, чизми, кондури, сандъци, съдове, оръжия... До кладенеца — златни чаши, сребърни чаши, дървени чаши. Навсякъде по дървените площи, с които бил настлан дворът, били попилени монети, закопчалки, накити, зъби, парцали, парчета гайтани и дантели, зърна от огърлици, разбити латерни, разбити тамбури, разтрошени свирки и ръждиви острия от копия, саби, мечове, ножове.

В оградата, към задната страна на двора — две врати, ниски и тежки. Едната, кована с груби дървени пирони, била вехта и сякаш неотваряна. Другата — изльскана около залоствалото от безчет ръце.

Огънят се подхванал, Ванчо извадил ведро вода, излял го в казана и го занесъл при огнището. Станчо поливал на кокорбashi Панчо.

Гласът на гората вече затихвал.

— Не идат ли вече ужасено-изоглавената, бре? — викнал към наблюдателницата Панчо.

— Па няма ги никакви, кокорбashi! — взирал се в пътя Бишо и тъкмо изрекъл, от гората се появил Стоедин и учудено се загледал в чудноватата постройка. — Оппааа, подаде се някакъв...

Айдуците се накатерили по стобора и подали глави да видят.

— Не изглежда ни уплашен, ни нещо подобно — учудил се Ванчо.

— Тоя ще е сигур фирмата на мина-джужината — допуснал Станчо. — Пратили са го напред, та ако има нещо опасно — да не им е жал, щом се затрие.

— Така ще е. А главният юнак и другите се таят и скришно наблюдават.

— Значи, не са се уплашили от гората. Ни най-малко.

— Лошоооо.

— А бре, лошо. Ама, ела лошо, че без тебе — по-лошо. Докато си шепнели така, Стоедин приближил и забелязал Бишо. Свалил капа и дружелюбно помахал:

— Ей, ха добра среща!

— Ясно — пошунал Ванчо. — Фирата им е. Я какъв гласец. Това да го дунеш — ще го затриеш.

— Добра ви среща, хора — забелязал Стоедин и Ванчо.

— То, зависи — изръмжал Панчо.

— Какъв е тоя градеж? — любопитно оглеждал Стоедин. Айдуците пък оглеждали него. — Какво е това, рекох?

— Не видиш ли, бре? — сопнал се Ванчо. — Конак е! Конак с чардак!

— А къде са другите? — навел глава Бишо.

— За кои става дума?

— Па главният ви юнак, бре! И тристата мина-дружина! — изтежко се обадил Панчо. — Защо те пратиха напреде?

— А, в грешка сте — усмихнал се Стоедин. — Няма други. Аз съм си и главният юнак, и помощникът му, че и дружината му. Всичкото накуп. По е лесно за управление. И за наказание. И за похвала.

Айдуците изчезнали от стобора, а Бишо — от наблюдателницата.

— Бре, не давате човек едно „със здраве“ да ви рече — засмял се Стоедин и тръгнал край стобора да търси продължението на пътя.

А вътре Ванчо сърдито тръгнал по стълбата към чардака.

— Аз ще си лягам. Хайде — лека.

— Чакайте, дружино! — разтревожил се Панчо. — Тука има нещо!

— Има невещо! — разочаровано се почесал Бишо. — Аз може да съм и такъв, и онакъв, ама не съм чак толкоз ниско паднал — с такива шушумиги да се борба боря. Това — първо.

— А второ — додал Ванчо, — за тая магьосана кърпица пращахме такива юнак над юнаци и ни вест, ни кост, та...

Станчо ритнал огъня и започнал да гаси:

— Аз го това не пущам вътре, па вие — както знаете. Прав е Бишо.

Панчо затруднено почесал гърди.

— Не съм прав — внезапно тръснал Бишо. — Ами ако е шушумига само на изглед?... Ами ако изгледът е лъжлив?... А, кокорбashi?

— Бе... да, ама... тоя, неговият изглед... много прекалената-  
льжлив ми се чини — колебливо изпъшкал Панчо. — Или да  
пробваме? Ако е чак толкоз нищо и никакъв — защо така буча гората?

Вяло се съгласили.

А Стоедин заобиколил оградата, излязъл зад гърба на конака и  
смаяно застинал: пътя го нямало. Там се простирало огромно  
тресавище, обрасло с остри трева.

Айдуците подали глави над стобора, любопитно го наблюдавали.  
Панчо добродушно се окашлял:

— Сега, момченце, ние тука, като се посъветвахме, решихме:  
хайде, ще те пуснем да влезеш при нас, пък — какъвто ти късметът.  
Ама я речи по-напред, за всеки случай, да не събъркаме: зер и ти си за  
живя вода тръгнал?

— Откъде знаете? — учудил се Стоедин.

Айдуците се спогледали и Станчо се изкискал:

— Охooх, барабар Петко с мъжете...

— Е ха тогава — върни се и влез през портата — подканил  
Панчо. — Отсам е по-кратко.

— Ей, а вие... — внимателно ги огледал Стоедин. — Какви хора  
сте вие?

— Па, айдуци сме. Ха върни се и влез, че да те нападнем и да ти  
ограбим, което носиш.

— Аха, надайте се.

— Що?... Не щеш? — учудил се на свой ред Бишо.

— Никак.

— Е какво ще чиниш бре, момченце? — благодушно се подиграл  
Панчо. — Зер ще се кумиш вънка неопределено време?

— Напротив. Смятам да ви заобиколя и да си хващам пътя, пък  
вам — друг късмет! — троснал се Стоедин и пак тръгнал край  
стобора.

Айдуците лениво се смеели и се mestели горе по оградата заедно  
с вървежа му.

— Нека заобиколи. Нека му мине меракът.

Стоборът се счупил в нов ъгъл, но зад него пак се ширело  
тресавището. Стоедин спрял и не вярвал на очите си.

— Ей там, момченце, където си се втрещил у момента, някои  
обикновено се разтреперват отчаяно, па хълъцнат и побягнат диво —

окашлял се Станчо.

— А след време, ако се измъкнат от тресавището, пак се върнат и омаломощено хлипат. Сега, нали, ако предпочиташ — може и ти да пожвакаш с опинци из калта. Ние бърза работа нямаме.

— Ама къде е пътят, бре? — вдигнал лице Стоедин. — До вас води, а не извежда!

— А, извежда! — обясnil Панчо. — Само че трябва да минеш през двора. Инак отвън го няма.

— Е... как така?

— Я па тоя. За жива вода тръгнал и се не чуди, а на такива прости работи се чуди.

Стоедин забързал към следващия ъгъл — и зад него ни път, ни дявол.

— Видя ли? — надвесил се Ванчо. — Колкото и да обикаляш, пак при нас ще влезеш. Далеко си стигнал, няма за тебе връщане, това е истината.

— Сега например, момченце — ухилил едноуха глава Станчо, — оттам, дето ни зяпаши с отворена уста, някои хукваха да се връщат. И щом пак стигнаха в гората...

— Не му го обаждай това — смръщил се Панчо.

— Защо? На мене това момченце почна да ми харесва. По ли е харно на дърво да стане? На дърво сухо, та чак костено?

— Хайде, прежали се най-сетне бре! — изгубил търпение Бишо.

— Бутни портата и влизай — не е залостено!

— Добре — въздъхнал Стоедин. — Нека е вашата.

— Айдуци, за нападение — шавай! — изкомандвал Панчо и главите им мигом изчезнали. Стоедин предпазливо натиснал портата и тя се отворила с протяжно скърцане. Едва влязъл, и айдуците стръвно го сграбчили.

— Оууу! — изревал Стоедин. — Смазахте ме!

— Кой е крив — оправдал се виновно Панчо. — По си гърчав и от пиле — но го претърсили внимателно, сякаш е чуплив.

— А? — запитал с надежда Панчо. Но Ванчо разочаровано поклатил глава:

— Тц. Нищо-нищичко.

— Жалко — изпъшкал Станчо. — Тъкмо ми беше станал симпатичен.

— Я... проверете още веднъж — жалостиво наредил Панчо.

— Няма смисъл — разперил ръце Стоедин. — Едната гола душа — това ми е цялото имане.

Айдуците съчувсвено помълчали.

— Късмет — въздъхнал Бишо. — От всичко може да избяга човек, от късмета си — не може.

— Хайде, помисли — да имаш някакво желание? — натъжил се Панчо.

— Няма какво да мисля — покажете ми пътя. Айдуците се спогледали. Панчо махнал с ръка:

— Покажете му го.

Повели Стоедин през задната част на двора. Спрели го пред тежката, оплетена в паяжини врата. Ванчо с труд я отворил и Стоедин се вцепенил от удивление: от нея продължавал пустият път и се губел през червеникавите хълмове, напечени от силното слънце — защото там не било утрин, а пладне. Понечил да се втурне, но го сграбчили и Ванчо затворил вратата.

— Е, изпълнихме му го и последното желание — умилил се от благородството си Панчо. — Хайде.

Ванчо и Станчо вързали Стоедин и го повлекли към навеса. Бишо се качил на чардака и домъкнал оттам огромен пищол с цев като фуния.

— Ей, що правите, бре!... — опомnil се Стоедин.

Все едно, че не го чули.

— Кокорбashi, прав или седнал? — подвоумил се Ванчо.

— Седнал. Да се не мъчи.

Облегнали го на стената и го натиснали да седне.

— Ей, ама вие с всичкия ли сте? — напразно опитал да се освободи Стоедин. — Това ли ви са шагите?

— Ти, ако му на това шега викаш — зле си — проверил въжетата Ванчо.

Стоедин загледал как Бишо насипва в цевта барут и как старательно го натъпква — и пак безпомощно се разритал:

— Ама... какво се каните, бре!... Зер ще ме...

— Па да, момченце — дружелюбно потвърдил опасенията му Панчо. — Няма как, при нас редът е такъв: или обирате чрез нападение, или трепеме. Трето няма.

— Нали ме обирахте?

— Е, като те обирахме — какво ти обрахме?

— От мен — толкоз. Пущайте ме, да си хващам пътя.

— Гледай сега какво му текна! — кипнал Панчо. — Ама не може това, момченце! Не-не-не-не! По никой начин! Хич и през ум да ти не минава това. Вникни малко: какви айдуци ще сме, ако започнем да пушчаме току-така? Нали ще си осрамотим занаята?... А има ли нещо по-долно и по-калпаво от човек, който си цапоти занаята?

— Па няма — пак разпалвал огъня Станчо.

— Добре, хайде — вземете ми абата. Хайде и ризата ми вземете.

Както с тях — така и без тях.

— А, видя ли? — лениво се засмял Панчо. — Ще ти ги вземем, ще те пуснем и ще чакаме на босия цървулите.

Бишо най-сетне приготвил пищола, вързал го за гредата и го насочил в Стоедин. Усмихнал се и любезно пояснил:

— Нам ни трябва, момченце, нещо скъпоценно. Нещо, дето да е много мило на юнака. Залог ни трябва... Мирен де!...

И премерил с конец прицела. Стоедин изревал и се разритал, отместил се от дулото-фуния.

— Бе момченцето не знае, затова лудува — раздухал огъня Станчо и сложил котела с водата. — Обясни му, да се успокои. Мене ми се види схватливо.

— Гледай сега, момченце... как те викат?

— Стоедин! — яростно се разритал момъкът и пак се отместил от дулото.

— Мене пък ме викат Панчо. Гледай сега, не си прав. Какво си викаш — тия па кютуци само гледат да трепат. Аaaa — не. Ние не сме като оня, Пехливан Голям Гуджо, дето първо те трепе, пък после ти вика здрави. Ние сме айдуци с чувство. Трепеме само в краен случай. Виж, ако ти бяхме нашли нещо скъпоценно за залог — веднага те пращаме при Голям Гуджо: надвиваш го, вземаш му магьосаната кърпица, донасяш ни я. Връщаме ти залога и късай опинци, накъде ти душа иска. А ти, според както показва пребъркването — имаш ли нещо скъпоценно? Нямааш.

— Ето — разбра и се успокои — доволно се усмихнал Станчо.

— Бе ти си късметлия, че те трепе майстор-айдук — приятелски го потупал Бишо и донагласил прицела. — Аз не съм като някои

чираци, дето ни знаят къде да те умерят, нито отведенъж да те умерят. При мене грешка няма. Пукне ли — край, изцяло и незабавно. Гледай сега какво става.

И като проверил прицела за последен път, натиснал спусък. Кремъкът секнал искра и пищолът започнал да пуши. Стоедин стиснал очи и зачакал. Ха да гръмне, ха да гръмне — не издържал, отворил око — пищолът все така пушел. Пак замижал.

— Ври с ключ — кимнал към котела Станчо. — Дай ошафа.

— Опustял и ошафът — изсипал в котела торба сущени круши Ванчо. — Ей това му е лошото на нашия занаят. Мине някакво ей такова, колкото да разбучи гората, събуди те — па хем на юнак не прилича, хем комат хляб не носи.

Айдуците прилекнали около огъня и греели ръце.

— Чак толкоз очукано досега не беше минавало.

— Аз да съм на него — хич няма да чакам пищолът да пукне — сърдел се Ванчо. — Щях да си умра от срам със собствени сили. Така ли се тръгва за жива вода, бре?

— Няма ги вече едновремешните юнаци. А, дружино? — поклатил глава Бишо. — И най-слабосилните — с дисаги манджа носеха... И варени пилета, и суджуци... Ну, не ми се говори.

— А помните ли еее на времето оня — дето беше тръгнал за жива вода, па и кревата беше си понесъл. Па и катър погачи, в блажна книга увitti, да не баятеят. Па и два меха вино!

— Туршията му помня — примижал, отаден на спомена, Панчо.

— Като сега я помня. Колкото ядеш, по се разяждаш.

— Ами еее оня преди него? Дето беше покарал и двайсет брави овце, па и три крави, та си доеше мяко? — щастливо се унесъл Ванчо.

— Такова да го обираш и да пееш!

— Ами оня, дето беше тръгнал с три кабриолета свирачи, па и мечкар с мечка беше пуснал напреде? — умилено щракнал пръсти Станчо.

Стоедин пак отворил око — пищолът все така пушел. Почакал още малко и кипнал:

— Е това сега — кога смята да гръмне?

Бишо се надигнал, отишъл при пищола, подухнал го, наплюнчил пръст и докоснал цевта:

— Бе... нали не е работил дълго време...

— Ами ако рече да пукне чак утре?

— Може и утре. Може и всеки момент.

— Щото, докато го чакаме, може да направим друго — облизал пресъхнали устни Стоедин. — Да ме пуснете без залог. Ще надвия Гуджо и ще ви донеса кърпицата, че да мирясате.

— Що?... — закискал се, та чак заплакал Ванчо. — Ти ли бре, шушумиго?

— Па той ще те утрепе и няма да усети, че е трепал, момченце — снизходително се засмял Станчо. — Защо да го биеш пътя?

— Нека опитаме — настоял Стоедин. — Какво губите?

— Прав е — осъзнал Бишо. — Нищо не губиме.

— Не може така, бре! — кипнал Панчо. — Няма да разтуряме реда! Толкоз му е — да отбрамчиш една бримка и натам само ще се разрига! Как ще го пущаме без залог!...

— И аз не съм съгласен — размислил Ванчо. — Стават ли чудеса? Стават. Току-виж — взел му кърпицата. Зер без залог ще я донесе? Аз да съм — няма да я донеса.

— Нали съм за жива вода тръгнал, бре, пън такъв! — отвратено плюл Стоедин. — Дотрябала ми е проклетата ви кърпица.

Айдуците се закискали. Панчо поел дъх и съжалително го погледнал:

— Охooox, жива вода — докато грабнеш кърпицата. Жива вода я има, я няма, момченце. А кърпицата аз съм я ей с тия очи виждал. Постелеш я, па речеш... — и въздъхнал от досада. — Неувя ли вече тоя ошаф, бре?

— Още малко — добавил съчки Станчо.

— Тиквеници ниедни — гледал Стоедин как пуши пищолът. — Ни се водите, ни се карате.

Айдуците лениво се кискали.

— Дръвници!

Закискали се с удоволствие.

— Пууу, аз ги обиждам, а те се смеят!

— Ама това твоето обиждане ли го мислиш, душко? — презрително го погледнал Панчо. — Какви сме работи ние тута слушали, като запуши пищола... А, дружино? Помните ли моллата? Уж набожен човек, а като зина...

— Остави, още ме срам хваща — надигнал се Бишо и огледал пищола. — Добре, че го угасихме, щото не издържа и призна къде е скрил скъпоценното — и приятелски приседнал до Стоедин. — Беше заплел в брадата един зъб от змия презморска. Убодеш ли се с него — и морето ти стане до коляно. На всичко се радваш. Светът да се запали — колкото по-силно гори, по се радваш. Питай Ванчо, той се боде.

— Хайде, гасете го, имам залог — въздъхнал Стоедин. Айдуците недоверчиво го загледали. — От скъпоценен — по-скъпоценен. Отвързвайте ме, че ми изтръпна ногата.

Айдуците колебливо се спогледали, па се хвърлили върху пищола и отклонили цевта му. А той тъкмо в този миг изригнал гъст облак дим и оглушително изгърмял.

— С късмета си вървиш, момченце — закашлял се Панчо. — Къде е? — бързо го развързал. — Защо го не намерихме, като те претърсвахме?

— Защото ме претърсахте, затова! — раздвижил крака Стоедин.  
— Я го! Ще ви извади очите.

И им показал бистрото камъче — пришил го накръст, като копче, отпред на ризата си. Откъснал го и им го подал. Панчо го грабнал, разгледал го и го опитал на зъб.

— Колко е... скъпоценно?

— За мен по-скъпоценно няма. В него е Невянка, невестата ми. Бълсна ли го в земята — и ще се появи. И ще е тук, докато премигна.

Айдуците озадачено се спогледали. Панчо разперил лакти, отбутал ги и замахнал. Камъчето се ударило в дървените плочи, отскочило, търкулнало се и бистро заблестяло.

Нищо повече.

— Сигурно аз... аз трябва да го хвърля — развълнувал се Стоедин. — Сигур от друг не може.

Панчо подозрително се втренчил в него. Вдигнал камъчето и му го подал. Стоедин го повъртял в пръстите си, замахнал — но не го хвърлил. Страх го било да провери дали наистина камъчето има такава чудна способност.

— Ха де! — нетърпеливо го подканил Панчо.

— Айдуци, дадено е да се яви само три пъти — защо да харча единния напразно? Поярвайте на дума! — примолил се Стоедин. —

Знам ли още какъв път ме чака? Хора сте, разберете ме — и отстъпил към кладенца.

Айдуците настръхнали. Ванчо му прерязал пътя към двете портички в дъното на двора, разперил ръце и тежко се усмихнал.

— А, разбрахме — яростно изръмжал. — Дружино, тая ни твар лъже!

Хвърлили се върху Стоедин — той пъргаво им убягнал. Панчо откъртил греда от сайванта, хванал я като тояга и четиридесета пристъпили дебнешком. Стоедин разбрал безизходицата, си.

— Добре, чакайте — ето, хвърлям го!... Не е лъжа!... Ако това е лъжа — значи всичко е лъжа!

Замахнал отчаяно и с все сила ударил камъчето в земята. Невянка мигом се появила, учудено се огледала и отстъпила към поразения Стоедин:

— Стоедине, къде сме?... Кои са тия?

Айдуците били не по-малко поразени от Стоедин. И веднага се променили: Станчо застанал така, че да не се вижда откъснатото му ухо, Бишо зяпнал в откровено възхищение, Панчо свенливо се ухилил и почесвал несъзнателно гърди, а Ванчо наплюнчил пръсти и си увил къдрица.

— Да се махаме оттука — разтревожила се Невянка. — Това място не е добро, тук ще ни...

И изчезнала, без да довърши — Стоедин неволно мигнал. Камъчето, появило се на мястото й, пак бистро заблестяло.

— Защо я пропъди толкоз бързо, бре! — недоволно изсъскал Ванчо.

Стоедин най-сетне дошел на себе си, изпуснал дъх като мех, размахал ръце и викнал колкото възторжено, толкова и гневно:

— Аааа!... Аааа, видяхте ли? Кой лъже, а?... Яви ли се? А?... — и посегнал да ритне Ванчо. — Яви ли се?...

Сграбчили го и го повели към портичките. Панчо хищно стиснал в шепа камъчето.

— Мирен, хайде, приемаме ти го залога. Тръгвай и — наслуша!...

Стоедин посегнал към вехтата портичка, но Ванчо го дръпнал към другата, която била изльскана от безчет дланни.

— А, по-напред — през тази. Върнеш ли се, тогава през другата.

И я отворил. Стоедин слисано се вкопал — и зад тази портичка го нямало тресавището. Но от нея се виждала планинската урва, която се спушала към далечната тъмна стена на гъсти борови върхари. А там още не било съмнено добре — небето розовеело с блясъка на зората.

Стоедин уплашено преглътнал и се обърнал — айдуците вече наобиколили Панчо и чакали да открехне шепа.

— Ей, а как ще го намеря тоя Голям Гуджо?

— Бре, ти още ли си тук? — сепнал се Бишо.

— Когото и да питаш, ще те упъти — бутнал го към портичката Ванчо. — Ееее, през върлото, та у равното, пък натам — както дотам.

— Кокорбashi, само да не стане пакост, да ми затриете камъчето! — запънал се на портичката Стоедин.

— Не бой се, бре, у мене ще се пази! — нетърпеливо го бълснал Панчо. — В тая ръка туряш кърпицата, от другата си вземаш обратно невестата! Хайде — друм!

Избутали го навън и захлопнали. Стоедин огледал урвата и облизал пресъхнала уста:

— Убре, късмет мой... Сърцат мре веднъж, а страхлив — хиляда. Въздъхнал и се сурнал надолу по стръмния склон.

А в двора Панчо едва-едва отворил шепа... Айдуците лакомо се надвесили и сблъскали глави. Бишо любопитно посегнал към камъчето, Панчо веднага стиснал шепа.

Напрегнато се загледали един в друг.

— Ето наaa — престорено се окашлял Ванчо. — И моме си имаме вече.

— Бе, хем го имаме — хем го нямаме.

— Имаме го! — настоял Ванчо. — Оня, шушумигата, ни излъга, че само той може да я накара да се появи. Нали забелязах? Кокорбашията хвърли зърното отсам натам, затова появяването не стана. А той го хвърли оттам насам — и стана.

— Нетърпеливо посегнал. — Дай да видиш, кокорбashi!

— Аз не съм съгласен! — плеснал го през ръката Бишо. — Момченцето може да е шушумига, обаче момето си е харесало него. Невеста му е и ние няма защо да се бъркаме, където не ни е работа.

— Чакай бре, Бише — какво толкоз... — възпротивил се Станчо.

— Ще ни пошета малко, ще ни постои диван-чапраз, докато си кусаме

ошафа... Па, когато поиска разрешение да се прибере обратно в зърното, нали...

— Аз, както я претеглям работата — тя не е вече невеста, а вдовица — отсякъл Ванчо. — Нека ни пошета.

— Я виж какво им се дощяло! Да им шета! Ако ще шета някому, на кокорбашията ще шета! — разбълъскал ги Панчо.

— Защо е тая злоба, бре? Защо си толкова скръндзав?... Нека ти шета, не сме против! Ама край тебе — и на нас, донякъде!

— А, така е друго. Така по може — омекнал Панчо и размахал шепа. — Как рече? Оттам — насам?

Ванчо кимнал. Кокорбашията се засилил и ударил камъчето в земята. То се търкулнало... и бистро заблестяло. Четиримата мигом приели най-привлекателен вид, чакали, чакали — но Невянка не се появила. Първо се спогледали Бишо и Станчо. После се спогледали Станчо и Ванчо. И щом кокорбашията тръгнал да вдигне камъчето, Станчо измъкнал от пояса нож и го пресрещнал:

— Стой!... Я да го вардим всичките, на общ изглед. А?

— Как така? — измъкнал нож и Панчо. Зловещо пристъпил.

— Ами ей така — измъкнал нож и Ванчо.

Бишо също измъкнал нож и заплашително се ухилил. Оградили камъчето в далечен кръг.

— Прави са, кокорбashi — обадил се Бишо. — Зер да те оставиме самичък да му трепереш и да се тормозиш, па ние да клепаме уши най-безгрижно?... А, не.

Седнали едновременно, бавно и напрегнато и всеки дебнел всекиго. Ошафът изкипял, огънят угаснал, слънцето се надигнало високо в небето, но никой не смеел да помръдне.

А Стоедин се спуштал по стръмния склон без път и без пътека. Внимавал да запомни пътя, та да не се загуби на връщане. Тук-там отчупвал клонче от храсталака, правел си белези.

Поспрял да отдъхне. Слънцето току-що изгряло и позлатило далечните била на гората. Заслонил очи и се вгледал: никъде не се виждало ни село, ни колиба.

Най-сетне стигнал гората и навлязъл в плътния и тайнствен полумрак. Напрегнато се взирал, проправял си път през гъстака, докато излязъл на пътека. Отчупил и там клонче-две и продължил да се спушта. Вслушвал се и стъпвал предпазливо, защото не знаел нито кога ще срещне Голям Гуджо, нито пък — къде.

А дълбоко долу, на сред гората, била колибата на юнак Спас и невяста Спаска. Под просторния навес били складирани купища най-различни животински кожи. Други кожи, все още опънати на пръчки, се сушели по двора и по околните дървета.

Насред двора стърчала висока дървена стена, почерняла от слънцето и дъждовете — стърчала си и нито нещо ограждала, нито подпирала. А до огнището над навеса стинели три шиша: единият с печени катерици, другият — с печени зайци, третият — с печена дива коза.

Юнак Спас, кривокрак и едроглав, облечен в кожи, дъвчел заешки бут. Макар и белокос, все още бил як и държелив. Някога си невяста Спаска го вързала да не избяга — от крака му по двора се диплел дълъг и жилав ремък, многократно късан и снајдан — и водел към ръката ѝ. Спаска, огромна като копа сено, седяла пред колибата в рунтав кожен ямурлук, зорко наблюдавала мъжа си и циврела тихо и обидено.

Спас я погледнал под око, преглътнал с отвращение голяма мръвка, старателно се засилил към стената да я прескочи — бухнал се в горния ѝ край и друснал в подножието.

— Колибо-колибке, леле, злочеста ааааз!... — разочаровано изревала Спаска и заопявала уж на себе си, но така, че да я чува Спас.  
— Дали му цяла гора зайци и катерици, а че и диви кози отгоре не

излових да го подсилям?... Дали го цели трийсет грешни години вече не подсилям, а рипната му, намясто да се виши, се най-нагледно понижавааа!...

— Стоборе-стоборе, гиди досущ Гуджова оградо! — занареждал Спас, но така, че да го чува Спаска. — Па речи сега защо ме яде така тази моя драга невеста и стопанка, това пиле Спаска? — сърдито ритнал стената и пак отишъл при шишовете. — Зер не правя всичко потребно да те прериипна, па веднага подир това да ида и да прериипна истинската Гуджова ограда?... Обаче — на, няма ме в нозете. Порода, що да чиниш — и тате беше така.

— По-харно цял да го нямаше, лелее! — шетала около кожите Спаска и прибирала под навеса изсъхналите, без да къса поглед от Спас.

— А, тоя път вече няма прошка! — заканил се той, хапнал от катериците, хапнал от дивата коза и пак се засилил. Спаска зачиврила любопитно и с надежда. Спас скочил, но този път се бухнал едва насред стената и тежко се прострелял в подножието ѝ. Виновно се почесал:

— Да, обаче аз се досетих защо не те прескочих и сега. Още ми лежи сънят в снагата, затова. Дали да ѝ не проговоря вече на моята невяста драга, па да ѝ река: пиле Спаске, ха да се отсърдиме. — И приближил към жена си, без да я гледа. — Ха да нагледаме капаните, дано се е хванал оня ми ти най-голям заек, дето, щом го изям — и няма как да я не прериипна тая досущ Гуджова ограда. Тогава веднага отивам, та прериипвам и истинската, и...

Спаска страдалчески изциврила и го ударила с юмрук по главата.

— Тц, нищо подобно няма да ѝ река — ще ме удари невинен.

Спаска го ударила още два пъти.

— Ето, предчувствах. Лошо взе да се променя тая жена. Човек още не е зинал да рече нещо умно, а тя бие незабавно и без предупреждение.

Спаска го ударила три пъти.

— Гледай сега как ще си натърти юмрука.

— Нека, на, нека се повредяа! — ударила го още няколко пъти Спаска. — По-добре тежко да се поболея, отколко да дивея в този пущинак!... — нарамила дебел подострен кол, навила ремък, та го скъсила, и подкарала с ритник пред себе си Спас.

— Ритат ли ме?... Голяма работа. Кому е на ухото тъпан бил, дайре го не плаши.

Навлезли в гората направо през гъсталака. Спаска слухтяла и се промъквала ловко, като звяр. Отвреме навреме шепнешком пяла-опявала:

— Откога ми е заобещавал в града да ме селиии, божкее!... С едното обещание си останаах!... Къща на три kata до кметови двори щял да ми вдигааа!... Да се вдигне, та да не седне дано!

— Горо, мари, горо — аз ли я спирам тука, тая моя невеста драга? Да рече — още днес ще слезем в града! Колкото кожи натрупахме — не за къща, за палат ще стигнат! Та и цялата в свила да си я облека тая моя стопанка — и за това ще останат. А, хич няма да я питам — ще я докарам в свила да се кипри, на, реших го!

— Това иска той, товааа, за смях да ме направи!... — отклонила го с ритник към пътеката Спаска. — Да ида в града, да се облека в свила, да изляза вечер пред порти, на блага приказка с моми и невести, да ме види кметицата с нейното лице като бяла погача, па да викне у подигравка:ubre-леле, жени, гледайте! Ратайкиня се на чорбаджийка преправила! Снага й у свила, а лице — бетер нещавени опинци!

В първия капан — лисица. Спаска я откачила, мощно я ударила в дървото и я подала на Спас, а той я закачил на пояса.

— А как няма да съм диво-нещавена, като само диво ям, лелее! — отново го подкарала с ритник Спаска. — Зер не искам да си кусна от онова купешкото ядене, от кое ще ми стане лицето като симид с мяко, ама къде е магъосаната кърпица, та да си го заръчам това ми ти ядене?... Няма я, нямаа — и няма да я имаа!...

— Да, обаче сега, като се върнем, кой я вече не прерипне тая досущ Гуджова ограда — човек да не е — промъквал се подире й Спас и внимавал ремъка да не се закачи в храстите.

— Писарче, писарче, леле, даскалче, даскалче та книжовничее — тънко изциврила Спаска. — Къде си, да ме видиш отнякъде, та жива да ме оплачееш!...

Във втория капан — огромен заек. Спаска го откачила, стиснала го и той увиснал като пране. Подала го на мъжа си и пак го повела.

— Помня те, помня, писарче!... Кога дойде на времето тута, в гората, на дрехи ти пулове лъщяха, на ухо — бяло перо писарскооо, в ръка — листо хартиенооо!... Па като скърши вежда, та рече: С

извинение! — моме гургулице, пристигнах сред природа, да се дълбоко замисля у тая тиха тишина, та да ми тръгне ситно писмо, да си нанижа белото листо, белото листо, тежката книга, ах!... И — колко пише — дваж у мене гледааа, та ме цела с очи пиеее, лелеее!

— Аaaa, юнак Спасе, юнак Спасе! — скрито я пустосал Спас. — Още днес ще вземеш да я прерипнеш тая досущ Гуджова ограда! Няма да отлагаш повече!

— Па като засука мустачета-пиявици: хайде с мен в града, лична Спаске!... Ти не си за тия диви манджи!... Ще те храня само с... и го изрече онова, купешкото ядене, та от него ще ми станеш, душо Спаске, бяла-хубава, като кметица хубава!... — и се бълснала с юмрук в главата. — Ъх, защо се толкоз силно израдвах тогава, божке!... Защо се излъгах да го толкова щастливата прегърна!... — и извила-заопявала. — Мислех си, рита в тръпка радостнааа, а то — душа бралооо, горкотооо!... Кога го пуснах наземи, да му се кипро изкипря, кипро та чак свенливо — то си очи оцъклиии...

— Ей това им не харесвам на тия глави писловни! — с горчива ярост възкликал Спас. — Биеш ли го — наяква, галиш ли го — я залинее, я направо мре.

Спаска спряла, извърнала се и престорено проплакала:

— Колкото повече време минава, по-съжалявам за него, леле!

— Па и аз, пиле Спаске! Дори, както ми се чини, повече от тебе го жаля.

Спаска озадачено се вторачила в лицето му и разбрала, че укорите и натякванията вече са безполезни. Мълком тръгнала и Спас заситnil подире ѝ. Излезли на широка пътека, проправена от едър дивеч.

— Да, обаче аз се отсърдих! — заплашително се ухилила Спаска и пак заопявала, но този път — щастливо-подстрекателски. — Леле, блазя тиии, утре като прескочиш Гуджова ограда, па като го надвиеш оня Гуджооо, па като ми я донесеш вълшебната кърпица, лелеее, па като си я заръчам оная ми ти купешка манджааа...

На пътеката зеела дупка: трапът-капан, покрит с клони и маскиран с листак, сега бил продънен.

— Па като стана бяла, хубаваа, па като слезнеме в градааа... — възбудено забързала Спаска, приближила дупката и надникнала. От тъмнината на трапа блестели очите на огромен глиган. Яростно

грухтял и напразно скачал да се измъкне. — Па от тебе по-горд няма да имааа, леле, ррр! — злорадо се озъбила, загрухтяла, подрусвала се и дразнела глигана. Като се насладила на безпомощната му ярост, замахнала с кола, мощно го забила в трапа и грухтежът на животното спрял като отсечен. — Па като те види кметът — може и помощник да те направи. А? Искаш ли?

Издърпала кола и съборила с ритник мъжа си в трапа.

— Искам, драга ми невесто, как да не искам — вдигнал глигана Спас и ѝ го подал. — Аз не съм като някои, дето ще си рекат: бре, човече, нали му взе на Гуджо кърпицата? Защо ще я носиш на онай чума Спаска? Па нали с тая кърпица кметицата мигом ще те хареса — и ще прогони кмета? — опитал да се измъкне от трапа и не успял. — Па нали мигом ще те обяви тебе за кмет, бре, тиквенико!... — пак опитал и пак не успял. — Обаче не, не, не, не!... Мене ми такива колебания и през ум не минават!...

Чак тогава Спаска дръпнала ремъка и дърпала, докато го измъкнала за краката. Спас нарамил глигана и понечил да продължи, но Спаска мълком го спряла, напрегнато се вслушала и го помъкнала надолу по пътеката. Вече и Спас дочул човешки стъпки. Шмугнали се в храстите и се спотаили.

След малко се показал Стоедин — високо горе, на стръмния склон — поспрял, пречупил клонче и продължил да се спуска.

— Нишани си прави — пошепнал Спас. — Да не обърка връщането. — И завистливо се изкисал. — Нямат свършване тия щураци. Жива вода, нали?... Света ще оправи, нали?... Като не може човек да оправи себе си — тръгва света да оправя...

Стоедин трепнал, огледал се и плюл в пазва. Дотегнало му постоянно да се плаши. Замислил се. После решително тръснал глава и като си представил срещата с Гуджо, смръщил вежди и разперил ръце:

— Ха де, ей ме!... Аз ще надвивам, ти ще надвиваш, па ще видим кой кого!

Изревал, подскочил и като сграбчил нещо въобразяемо и огромно, опитал да го преорби.

— Виж, аз навремето такива срамотии не правех — пак пошепнал Спас и пак завистливо се изкисал.

Стоедин се подхълзнал, сурнал се по листака на пътеката и се спрял чак при тях, отърколил се, бълснал се в стволовете тъкмо където

неговата пътека се събирала с тяхната — но не станал, а продължил да се бори лежешком. Накрая изхъркал и отметнал ръце:

— Ха стига, оппалааа — на, затри ме, погуби ме, Гуджо Гуджав, умрях и напълно загинах. — Надигнал се и отупал дрехи. — Каквото беше — дотука беше, натам всичко е печалба — развеселено надул гърло и запял: „Убре-дебре!... Юнак гора гази, леле, гора шета, дето стъпи, леле — сухо съхнене, дето лъхне, леле — живо вехнене, дето легне, леле — земя слегне...“

И видял Спас и Спаска, които го наблюдавали от гъстака.

— Такааа... Значи, айдуците ме изльгаха? Рекоха — Гуджо. А вие сте били Гуджовци. Както и да е, идвайте да ви надвивам. Ама, като ще е борба — равна да е. Един по един!

— Мома като фиданка бях, божкеене — тихо проциврила Спаска.

— Докъде стигнах с тоя дзвер — за Гуджо да ме вземаат!...

И бълснала Спас в главата.

— Защо ни така обиждаш, бре, момче? — ядосано викнал Спас.

— Какво сме ти направили? Веднага Гуджовци му на устата. По-харно никаквец ми речи, отколко...

— Прощавай... ама, кой си ти? — разбрал грешката си Стоедин.

— Кой съм!... — кипнал Спас. — Ти кой съм не питай, а... — и внезапно се отприщил, заревал с цяло гърло. — Кой бях ме питаааай, лелене! Че бях юнак личен и приличеен и от мене по-як нямаше през девет села в десетоо!... И кога изпуснаха бикааа, та се втурна наред мегданааа, лелене, кой го хвана за рогите, та го тръшна наземи?... Аз единствен се найдоох и тогава всички старци ми се поклониха и ми рекоха: Спасе, юначе, ти не си човек за оранее, ти си роден да я найдеш живата водааа, лелене, и тръгнах...

Спаска внезапно и рязко го ударила по главата и той, пропуснал като бързо прелистена книга, продължил:

— ... и кога стигнах Гуджова оградаааа, рипнах да я прерипна, та да го мигом преборя и да му...

Спаска го ударила пак.

— ... и като потретих — пак не можах да я прескоча, и...

Спаска го ударила силно.

— Младежки работи — усмихнал се слизходително Спас.

— От мен да знаеш, няма жива вода. Има — вода. Така ли е?

— Така е, така е — погледнал го със съжаление Стоедин.

— Та накъде е Гуджо?

— Ееее право надолу. И ще минеш букаците. И ще минеш пасбищата. И ще слезеш в дерето. И ще се качиш у... обаче няма смисъл. Така ли е?

— Така е, така е — махнал за сбогом Стоедин. — Ха оставайте по живо, по здраво.

И бързо се изгубил надолу по пътеката.

— Лека ти пръст! — завистливо викнал подире му Спас и зло се изкискал. — Аз що юнак съм оттука проводил — не знам до толкоз да броя, бре!... И то какви юнаци!... Та ти се найде... — и въпросително погледнал жена си, защото очаквал, че ще го удари, а тя не го ударила.  
— А?

— Да, ама той се прежали! — замислено процедила Спaska. И се загледали един в друг. Разбрали се с очи. Окрилено замахнали, прегърнали се и се целунали с надежда. Слезли там, където се отклонявала пътеката към айдуците, и се изкатерили по нея. После, като заличавали Стоединовите белези, слезли обратно до разклона и започнали да чупят клончета по своята пътка. Стигнали до трапа-капан, замаскирали го с клони и листак, внимателно го заобиколили и счупили няколко клончета и нагоре, зад него. Огледали извършеното, умилено се целунали и навлезли в гъстака.

Гората станала широко листа и склонът поомекнал. Стоедин, както вървял и пеел, дочул дрезгав, силен глас, който се присъединил към песента му и между дърветата се появил огромен мъжага, изпоцапан с чернилка. Разперил дружелюбно ръце и радостно викнал:

— Карай насам, момченце! Жив да си — за младост ми спомняш!... Ха добра среща!

И тръгнал към него.

Стоедин, смяян от тази човешка грамада, отстъпил към близкото дърво.

— Дал ти Бог добро. Нали не си Гуджо?

— Хубава работа — зер ти на ашлак приличам!... Работен човек съм, момченце-юначе! Ха добре сме се видели. Бре-бре, гледай радост, зараншната.

— Този ли е пътят накъм Гуджо? Да не съм го погрешил?

— Този е, синко. Бре, па доста време никой не беше минавал откъм айдуците насам... Викам си — свършиха се мъжете, юнак Дако. На времето на китки на китки тръгваха за тая ми ти жива вода, а сега... Тц-тц... — и като обхванал едно дърво, изскубнал го, окършил клонака и го нарамил. — Ха де, заповядай, близко съм.

— Прощавай, бързам, юнак Дако.

— А, зер така ще ме подминеш?... Не се бой, Гуджо няма да избяга.

И го повел през гората. Скоро стигнали землянка. Край нея имало започнат коптор за дървени въглища. Дако хвърлил дървото и въвел Стоедин в землянката си. До огнището стинел качамак, а в пепелта — заровено гърне с чорба.

— Как те назват, момченце-юначе? — огледал го Дако, огледал краката му и се приближил към стената. На дървена кука висели стари нестригани цървули.

— Стоедин.

— Хубаво — замислил се Дако. — Виждаш ли ги? — усмихнал се и кимнал към цървлите. — Навремето едва ги отървах от айдуците. Харно, викам, бре — залог, залог — има, не е като да няма. И ми

измъкнаха от пазвата татовия кавал. Де, викат, недей трепери толкова, скръндо! А аз треперех — дано се не вгледат у опинците, тях да ми вземат. За късмет, външно — и ратай няма да ги хареса. И пуснаха ме, нали — пратиха ме... Как да е, стигнах я тая ми ти Гуджова ограда...

Нарязал качамака с конец и го наредил в дървена паҳара. Сипал чорба в единствената си паница и извадил единствената лъжица.

— Знаеш ли как се е оградил? Отвсякъде дувар — кале! Ни врата, ни дупка. Нито иска да излиза, ни пък някой да му влеза — и го подканил. — Заповядай, да ти е сладко. Ще прощаваш, ама аз съм — една уста, една лъжица. Откак овдовях — така я карам. Децата си хванаха хляба, па кой накъде види...

— Благодаря... Ама, зер и ти не можа да я прескочиш тая Гуджова ограда?

— А, за прескачане — прескочих я — засмял се Дако. — Уж му прескочих в двора, а не видях как се пак навънка намерих. Като ми се измержеля, та изрева нещооо, ама ти казвам — зло, огромно, та от страшно по-страшно!... Аха. Нозе се справиха, ама сърце не можа — и пак го подканил. — Де, яж — и замислено помълчал. — Верно, доста пъти се канех да повторя. Ха днес, ха утре... па животът се завъртя. Нали не бях навикнал да седя празен — хванах се с въглищарството. В града се много търсят дървените въглища. Е, ожених се, челяд се найде, отчувах я... И — така. Полека-лека разбрах — не била за мене тая работа... живата вода, де...

И внимателно разглеждал Стоедин. Не вярвал, че ще надвие Гуджо, но не щял да му го каже, за да не го обиди.

— Прощавай, ще те питам нещо. Какъв ти е тебе юнакъкът?

— Па и аз не знам, бай Дако — усмихнал се Стоедин. — Орисан съм да живея сто и една годин, па у тях да разбера кое мога и кое не мога.

— Е, дай Боже всекому, ама... Гуджо се с години не надвила, а със сила бре, момченце. Знаеш ли що юнак, що нещо се извървя оттука — а ни един се не върна. Е, вярно, които не прерипнаха — оцеляха. Един се хвана с едно, друг с друго... А? Как я правиш тая сметка?

— Мисля, като го видя — тогава да му търся как да го надвирам, бай Дако. Сега, предварителната — сто сметки за пара.

— Така си е — изпъшкал Дако. — Бре, да се не знае... Какво да те прави човек? Не прескочиш ли — ще ти остане чурук в сърцето.

Прескочиши със своите си нозе — докато успееш да се преметнеш обратно, ще те утрепе, Бога ми — и се решил. — Харен човек си, не си за трепане. Хайде, то се е видяло — ще ти ги дам за временно. Вълшебни са — откачил цървулите и го извел пред землянката. — Я да видим ще ти станат ли на нозете?

— Големшки са — обул ги Стоедин.

— Големшки да са — помогнал му да ги върже Дако. — Ха сега опитай през коптора.

Стоедин се засилил, скочил и се бухнал в глинената стена.

— Не така — засмял се Дако. — Застани ей тука... Ха сега — поискай да прескочиш.

Стоедин го послушал — и изумено усетил, че плавно се издига. Прелетял над пещта за въглища и пак така плавно кацнал от другата ѝ страна. Възторжено се засмял:

— А колко пъти може?

— Не са броени.

Пак се издигнал, прелетял над високия бук, прелетял и над землянката, плавно се върнал и щастливо огледал краката си:

— Жив да си, бай Дако. Само нямам с какво да ти се отблагодаря.

— Лесна работа. Върни се, тогава ще се изпращаме.

Стоедин свалил вълшебните цървули и обул своите.

— Е защо? — изненадал се Дако.

— Па зер да ги подносвам без нужда, бай Дако. Да късаш в ходене нещо, кое е за рипане... С писан кавал огън се не пали, аз така знам — и му целунал ръка. — Хайде, ще поемам.

— Добър път — изпратил го въглищарят. А Стоедин му махнал за сбогом и забързал надолу по пътеката.

\* \* \*

При айдуците вече свечерявало. Дотегнало им да се дебнат постоянно и затова се наловили за ръце, седешком, както били в кръг около бистрото камъче.

— Дружино, не може да няма някакъв способ да я накараме да се подаде — окашлял се Ванчо. — Веднъж да се подаде, па натам... Така

де.

— Е, харно, като е така, речи го способа — подиграл се Бишо. Ванчо мъкнал.

— Слушайте, без мислене няма да стане — обадил се Панчо. — Яко мислене трябва. Я да вземем да се замислим. А?

— Хайде — съгласил се с надежда Станчо. — Бише, а?

— Готовиии — изкомандувал Панчо. — Еднооо, двееее, три! Почни!

Вцепенили се. Поседели неподвижно, после още малко и още много.

— Станчо, мислиш ли? — любопитно пошепнал Бишо.

— Мисля, та се пушек вдига.

— И аз. Ама вече ми се прави почивка.

— Хайде, почивка! — обявил Панчо. И се прозял.

Шумно отдъхнали.

— Бе аз, ако туря ръка на сърце, не знам кое ми се повече иска: кърпицата ли да ни донесе, или момата да ни се появи, та... да се поразговориме... и тем подобни.

— И кърпицата, и момата.

— Аз съм я тая кърпица отдавна отписал — отсякъл Ванчо.

— Аз пък не съм.

— Де, кокорбаши! — обадил се Станчо. — Па то трябва да стане чудо-невиждано, та тъкмо оная шушумига да успее да я вземе.

— Чудо става, кога го не чакаш! — поучително възразил Панчо.

— Аз починах — раздвижи рамене Бишо. — Кокорбаши, хайде пак!

— Хайде. Еднооо, двеее, триии — почни!

Отново се вцепенили.

Ванчо преглътнал сухо, преглътнал пак — и диво скочил:

— Дружино! Измислих!... Напалваме огъня! Много го напалваме!... И — хвърляме зърното в него!... Па като стане нетърпимо жежко — и ще излезе навън да се поразхлади! И ще се изцяло появи!... И ще рече: „Ванчо, леле, колко ми стана задушно!“ и аз, като я благо заприказвам — няма да помисли вече пак да се прибира у това ми ти пусто зърно, а ще си остане при нас да ни шета!

Гледали го и с уважение, и със завист.

— Това — да! — преценил Станчо. — Така, белким — да.

— Живо! — изревал Панчо.

Скочили да събират дърволак — дръжки от копия, бозугани, дървени паници, дъги от бъчви — и ги трупали на куп на сред двора. Ранната месечина вече се подала.

А в гората слънцето се надигнало и росата блестяла.

Стоедин вървял леко, пътеката вече била равна — вървял и пеел с цяло гърло:

— У бре-де бре, леле, у бре-де бре, юнак гора гази, леле, гора шетааа, дето стъпи, леле, сухо съхнеее, дето дъхне, леле, живо вехнене... Леле-лелеее!... — дочул се далечен глас като ехо.

Стоедин учудено се заслушал. Гласът изчезнал.

— Дето легне, леле, земя слегнене! — провикнал се Стоедин и пак се заслушал.

— Леле-лелеее, ооооу!... — отново се обадил гласът.

Момъкът любопитно забързал. Гласът пак се чул, вече по-близо. Затичал — и влетял в широка поляна. Потърсил с очи — нищо. А гласът бил някъде редом: плачел ту мързеливо, ту ядосано. Стоедин забелязал, че пътеката продължава в другия край на поляната и тръгнал към нея. Насред равното се спънал и паднал.

— Защо ме риташ, бре! — обидено се сопнал гласът.

— А? — огледал се Стоедин, но човек не се виждал.

— Затова ли съм дошел чак тута, а? Затова ли съм дошел у пълното безлюдие, да ме ритат ли съм дошел? — буйно заревал гласът.  
— Добре, хайде, ритайте, та ме смажете, лелеее, да се отърва и аз най-сетнене, ле-лелеее!...

— Прощавай! Без да искаам, няма вече!... — ядосал се Стоедин.

— Млъкни малко, бре!

Гласът мълкнал.

— Ха такааа!... Я сега продумай, ама спокойната: що си? Дух?  
Или... въз- дух?

— Сега пък — що съм! Човек съм та, що съм! — пак заревал гласът. — По-харно да не бяаах, ouuu-лелеее!

— Чакай, ей, какво става? Защо не те виждам?

— Щото съм си обул капата, бре! — разсърдил се гласът и захленчил. — Капата, леле, вълшебната-невидимкатааа, да опустее дано. Докато я не сваля, не се надай да ме видиш. Да я сваля ли?

— Може. Така и така сме се срещнали, поне да се видиме като хората — засмял се Стоедин и изумено окръглил очи.

Насред поляната се появил шишкав като бъчва човек, лежал по гръб, стискал стара кожена капа, жално го гледал и подсмърчал. Стоедин прихнал неудържимо.

— Ама не съм съгласен да се смееш чак пък толкоз! — ядосано избухнал шишкото, който очаквал не смях, а съчувствие.

— Прощавай — мълкнал момъкът и любопитно го обиколил.

— Как те викат?

— Стоедин.

— А мене — Фотко.

— Е, ха добра среща, Фотко.

— А? — пак заревал Фотко. — Оу, леле, за тебе сигур всичко е добро, ама за мене добро нямааа!... — убито ритнал, претъркулнал се с неподозирана пъргавина, скубнал две шепи трева и го загледал под око. — Питаши ли меее защо съм го бил тоя път — от града, та чак тута, да плача, йош да нареждаам?...

— Амиии, щото, лелеее, сигур не щеш да те никой, леле-леле, не чуеене — иху! — подигравателно пропял Стоедин.

Фотко ококорено го изгледал — и се изкисал:

— Тъкмо напротив. Искам някой да ме чуе, па да си продума с мене като с жив човек. Там, у чаршията, не да ревеш — без глас да останеш, все тая. Всеки си помисли: е, реве някой — нека си реве, негова си работа, я да си гоня аз покупко-продажбата. И да се бълсне в нещо невидимо — мислиш, че забелязыва? Ами!... От мене да знаеш: по-глуло и по-пусто място от навалицата няма. На, тута да съм ревал час, хайде два — и ето те. И си седиме най-приятелски, и си приказваме каквото ни засърби устата, напълно щастливата — и се усмихнал със свенлива надежда. — Ще ми речеш ли нещо и ти?

— На връщане. Сега бързам за къмто Гуджо. Трябва да го надвия и да му взема кърпицата.

— Е, тогава за какво връщане ми говориш, бре!... — отново заревал Фотко. — Няма да отиваш там! Ще седиш с мене, да ти се оплаквам. Стой!

Но Стоедин тръгнал. Фотко пъргаво скочил и го настигнал:

— Хайде, питай ме, ама жално: Фотко, речи, поради каква неизвестна причина ти е тежко, та две не видиш?... Оу, речи, искрено

те съжалявам, речи!...

— За съжаляване ли си ти, бре, човече! С тая капа...

— Да! Нали?... Не отричам — откъдето поискам, оттам си премина. Най-безпрепятствено! И какво от това?... Все едно — въздух е преминал. Някой да го оцени, па да ти рече „бравос“? — И заопявал. — Коя си дреха харесам — нея облекааа, лелее, на кое ми возило текне — повозя се, а радост никакваааа! — и задъхано кипнал. — Не бързай толкова, бре!

Но Стоедин почти бягал, страх го било, че няма да устои на изкушението и ще му вземе капата. А Фотко едва го следвал, пъхтял и ту се кискал, ту се вайкал:

— Вляза невидимата например в някоя къща. Или — в сарай. Или — в какво да е строение. Па се присламча на софрата. Ям, ям — до пълно притеснение! Ядене ли е това — само да жвакаш невидимо, у пълна безсловесност?... Ни ти някой рече „наздраве“, ни па — „да ти е сладко, драги Фотко“!... И да река да взема участие в разговора — какво? Те, хората — всеки си помисли, че някой от тях се е обадил! Аз зина да си река питането — на друг му отговорят! — изреварил го и надникнал в лицето му. — Търпи ли се това?

— Недей така, бре, човече — изръмжал през зъби Стоедин. — Махни се бре, в грях ме вкарваш!

— Не щеш да дадеш съвет? Браво — изостанал Фотко. — Добре, хайде, нека аз да се мъча като грешен гявол, па ти се радвай, че не си на моя хал! — и пак го настигнал. — Или си мислиш, че е много хубаво да не те забелязва никой?

— Че сваляй си капата, бре! — кипнал Стоедин. — На, както сега, и...

— Аха. Нали свалях ненадейната? — подсмъркнал Фотко.

— Бият. Или хлъцнат, та се вдърват в кръгъл ужас. А какъв разговор с хора, кои те пердашат? Или гледат диво у точка — изхлипал и заплюл капата си. — Пу, всичкото е заради тая пущина, пуста опустяла!

— Щом ти толкоз пречи — хвърли я и ще се отървеш! — спрят Стоедин. — Ей тук я хвърли. На друг пък може да му трябва, ще си я намери — и ти добре, и той добре.

— Опитах го! — проплакал Фотко. — Не става! Хвърля я, повървя, та отмина — па се върна да си я взема!... Друго трябва,

друго!

— Е, има и друго.

— Кажи го! Век ще съм ти благодарен!

— Харно — кораво го погледнал Стоедин. — Ама не е за казване, а за показване — и яростно викнал. — Не гледай в мене! Натам гледай!

Фотко доверчиво извил глава, Стоедин рязко дръпнал капата от ръката му, нахлутил я и изчезнал.

— Е, ха честито ти отърваване — чул се гласът му.

Фотко се втрещил. Постепенно осъзнал станалото, завъртял се така буйно, сякаш му пламнал гърбът, втурнал се и сграбчил въздуха:

— Недей!... Къде си!... Стоединчо!... Дай си ми я! Тя ми е всичкото! И теглото, и доброто! Как без нея!

Безцелно затичал, спрял и се вслушал. Посегнал насам, посегнал натам — пак се завъртял, като гол сред мегдан, и се сгушил:

— Дай си ми я бре, момче! Ако с нея съм нула, без нея съм хем нула, хем видима, бре! — яростно се замятал, ловял въздуха. — Без хляб и покрив ме оставяш! Стоединчоооо!...

Не се чул ни звук.

— Леле, избяга тоя айдук! — паднал на колене Фотко и полазил като слепец. — Помооощ!... Олелеее!... По-добре се върни, та ме утрепииши, айдуковоо!... Ооооо!...

Капата тупнала пред него и Стоедин станал видим.

— С хора искаш да си, а? Видя ли се колко пари струваши? Веднага ме за айдук нарочи — остро го гледал Стоедин. — Хайде, сбогом!

И облекчено си тръгнал. Фотко се съвзел, грабнал капата, нахлутил я и изчезнал. Скоро гласът му запъхтял виновно край Стоедин.

— Крив ли съм, бре, момче? Ако знаеш на какви работи съм се нагледал невидимата... Рекох, че...

— Марш от мене! — забързал Стоедин.

— Ау, как ме изпъди! Ти какво си мислиш, бре? Че аз нямам гордост? Харнооо! Троши глава! Сбогом завинаги!

— Много ти здраве.

Слънцето вече отивало към пладне. Стоедин прекосил дерето, огледал се и тръгнал към насрещния склон, обрасъл с папрат. Пътеката

се изгубила, катерел се без път.

— Веднага — „марш“! — внезапно пак се обадил край него гласът на Фотко. — Вместо да си рече; ей, тоя Фотко няма ли човешчина? Ако му поискам капата за временно, дали няма да ми я даде да я поносвам и аз, кога ми дотегне да се навирам в очите? Хайде, така решаваме: ще ти я давам понякога. Временно.

— Изчезвай! — троснал се вървешком Стоедин.

— Нали съм изчезнал?

— Изцяло изчезвай! Не ми трябва ни видът ти, ни гласът ти.

— Я! Да не е твоя гората? Ще си вървя, където искам.

Стоедин пак замахнал.

— И там не съм — и примирително предложил: — Хайде, щом си толкоз докачлив — обиди ме и ти, че да ти мине.

— Дотрябало ми е да те обиждам, дармоедино!

Фотко свалил капата, станал видим и щастливо се ухилил:

— Готово. Сега сме фитка — и му тикнал капата в ръцете. — На, обуй я да посвикнеш. — Стоедин мълком го отбутнал. — Да, ама аз пък ще ти я дам насила!

Нахлупил я на главата му, Стоедин изчезнал за миг — и пак станал видим, а капата тупнала на земята.

— Насила се взема, не се дава, глупако! Пу!

— Ау, ха така! — вдигнал капата Фотко. — Плюна ли ме? Плюна ме. Мед ми капе. Това го Фотко никому не прощава — никому и никога!... Троши глава. Сбогом завинаги.

Нахлупил я и изчезнал.

Стоедин преминал папратовия склон и пак навлязъл в гората. Колкото вървял, толкова повече се сгъстявала, докато станала много тиха и много дива. Стоедин разколебано се огледал и пак продължил — катерел се по нападали прогнили дънери, пробивал си път през гъсталака.

Гласът на Фотко отново изпъхтял зад него:

— Веднага — „пу“!... Много е лесно да се рече „пу“. Детинска му работа. „Пу“ — и в гъстака. Изгубихме ли се? Изгубихме се. И сега ли да се махам?

— Недей — усмихнал се Стоедин.

Фотко свалил капата, станал видим и се изкисал:

— Ти пък да не мислиш, че ако ми беше рекъл да се махна, щях да се махна? Ядец. Аз се вече от тебе не деля. Хайде готово — избирам те за побратим.

— Не ща — поклатил глава Стоедин.

— Защо, бре?

— Побратими са само равните, човече. Ти трябаш ли ми? Охooo — няма повече накъде с тази твоя пуста капа... А аз защо съм ти? Нищо нямам — само едните години — и му хрумнало. — Искаш ли да ти дам някоя и друга?

— А? — замислил се Фотко. — Не. Моите ми стигат.

— А, видя ли?

— Не си прав, бре!... — много се разсърдил Фотко. — Че аз цял живот да ти се отблагодарявам, пак не мога да ти се отблагодаря!... Кога навремето му крадох на тате тая капа... е, на смъртния му одър — Фотко, рече, тикво, недей това, дай да я изгориме! Пък аз — не, дума да не става! И тогава ме прокле: добро да не видиш с нея, рече. Всичко да е твое — и да не е твое. И корем да ти е сит, и око да ти е от сито по-сито, ама да не можеш никога и никому да се оплачеш — и щастливо се засмял. — А ти какво направи? Разтури му клетвата.

Внезапно, направо през гъстака, попаднали на малка полянка, обрасла с висока трева. В центъра ѝ — малко дръвче, отрупано с диви вишни.

— Леле!... Каквато е хубост — ако е и сладост... А?

— Къде се изтикахме? — огледал се Стоедин. — Тук май човешки крак не е стъпвал — и вкусил от вишните. — Мmm, като мед са.

— Отсам са по-зрели — обиколил дръвчето Фотко и опитвал най-едрите. — Та, думата ми беше — ти му напълно разтури клетвата. И си говорихме до насита, и ти се оплаках, та пак ми стана интересен животът...

Вдигнал очи към Стоедин, изумено хълъцнал и се задавил. Стоедин лапал вишни и не усещал, че ушите му растат и обилно се окосмяват. Погледнал към застиналия с пълна уста Фотко и на свой ред хълъцнал и се задавил — и Фотковите уши пораснали и сякаш се превърнали на самостоятелни същества: отнякъде се завъртяла муха, каца на едното и то самичко помръднало, та я прогонило.

— Харно, ами това па как го правиш? — посегнал към ушите му Стоедин, Фотко посегнал към неговите — едновременно разбрали истината, дръпнали се като опарени и всеки се хванал за главата.

— Н... не може да го бъде!... — трескаво опипал уши Фотко.

Стоедин дръпнал ухо, заболяло го.

— Де да не можеше...

— Като тебе ли съм, бре, побратиме?

— Като мен ли си — не знам, ама... ако аз съм като тебе — жив да ме оплачеш.

Гледали се, що се гледали, Фотко разклатил глава, полюлял уши и успял да ги види.

— Като живи! Побратиме, ами сега?

— Сега — като после — ритнал дръвцето Стоедин, разтъпкал се, пак попипал уши. — Тя каквато стана — стана, ами... я поне да си доядеме.

— А, мен ми се отща.

Стоедин лапал вишни все по-ядосано, а Фотко любопитно го наблюдавал. Повече промени не настъпвали.

— Растан ли още?

— Е — къде повече!

Стоедин се наял. Помислил, накъсал вишни и ги пуснал в пазвата.

— Защо ти са?

— За спомен.

И Фотко набрал, напълнил пазва и се изкисал:

— Леле, побратиме, сега вече и външно сме побратими.

— Ей в такова положение човек или си туря край на живота, или тръгва да завладява света — изпъшкал Стоедин, попипал пак уши и решително навлязъл в гъстака.

— Аз пък започнах да им свиквам — опитал да го утеши Фотко.

— Вярно ти казвам. Сякаш винаги съм ги носил.

И пак така внезапно, направо от гъстака, попаднали в друга полянка. В центъра ѝ — мушмулово дръвце, отрупано с плод.

— Аaaa — втурнал се Фотко, сграбчил яростно дръвцето, опитал да го изскубне, опитал да го прекърши — а то се огъвало като пружина и дори клонче не се отчупвало от него.

— Остави го, какво ти е виновно — дръпнал се Стоедин. Разгледал дръвцето, обиколил го, опипал плодовете и откъснал една мушмула. — Да опитаме ли и от тях?

— Недей, побратиме! Ако ти порасне носът ей такъв?

— Тъкмо ще ми приляга на ушите — с хладна ярост дръпнал клонче Стоедин и решително започнал да яде. — Като ще съм урод, пълен да съм. Намеря ли живата вода, ще се поръся, да се очовеча. Инак...

Фотко втренчено го наблюдавал. Ушите на Стоедин изчезнали. Не, не изцяло — станали уродливо малки, едва забележими.

— Тц, инак ми се виждаше по-редовен — бръкнал в пазвата Fotko и му подал вишна. Стоедин я гълтнал — ушите му започнали да растат, станали нормални, продължили да растат — и пак станали магарешки.

Стоедин ги опипал, лапнал мушмула — ушите се смалили, смалили — и изчезнали. Хрумнало му — лапнал едновременно мушмула и вишна — и ушите му станали нормални.

— Уф! — облекчено отдъхнал Fotko.

Стоедин бързо набрал мушмули и напълнил пазва.

— Охooх, ако знаеш какви ми работи минават през ума! — хитро се закискал Fotko и също пълнел пазва.

— По-живо, човече, път ме чака — тръгнал Стоедин.

— Хайде да не ходиме при тоя Гуджо, бре побратиме! — последвал го Fotko. — Откажи се от тая щуротия! Защо мислиш, всеки бяга от неговата гора и отдалече я заобикаля?

— Харно. Ти се връщай — спрял Стоедин и погледнал небето. Вече било зрял ден. — Хайде, връщай се.

— Да, връщай се. Веднага — връщай се — заситnil подире му Fotko. — Ти му говориш за негово добро, то...

Навлезли в гъстака и продължили да се катерят.

А при айдуците големият огън станал на жар — силна, та бяла. Четиридесета гледали камъчето и чакали. Очите им сълзели от горещина и нетърпение. А камъчето и в жарта си оставало също така бистро — не променило нито цвета, нито лъскавината си.

— Защо се не появява? — не издържал Панчо. — Дали не се опече вътре тая лудетина?... Толкова време и...

— Да почакаме още малко — неуверено предложил Ванчо.

Бишо подигравателно се изкикотил.

— Смееш ли се?

— Па аз се смея още от сумрак, ама кой да чуе. Цяла нощ да я печеме — пак няма да се появи.

— Хайде де! — кипнал Ванчо.

— Пак ще си говориме.

— Вади зърното! — заповядал Панчо. — Нека стине.

Станчо бръкнал с ръжена и извадил камъчето. Посегнал предпазливо към него и дръпнал изненадано ръка.

— Па то си е студено. Никак не се е нагряло. Дори, както ми се чини — по-студено е станало.

Опипали камъчето колкото подозрително, толкова и любопитно.

— Ясно — отсякъл Бишо. — Ние я отвънка напичаме, а тя отвътре духа, та стине. Мина ми през ум, че така ще направи, още кога палихме огъня.

— Е, защо мълча досега, бре! — ядосано го тласнал Панчо.

— Някой запита ли ме? — озъбил се Бишо.

— Тц-тц... Бре, да се не види... — унило се почесал Панчо. — Е, сега — що?... Пак трябва да го удряме на мислене.

— Сетих се! — диво викнал Станчо. — Дружино! Щом е толкова хитра и инат, та духа отвътре, значи трябва да я принудиме да излезе през нещо, против кое духането не помага! Ще я завъртиме мъмното силно! И като ѝ се завие свят, па като политне — и ще се появи прежълтяла, да рече: ах, Станчо, Станчо, стани да седна, че ми премаляха нозете...

— И аз веднага ще я заприказвам! — прекъснал го Панчо.

— Аaaa, кокорбashi! — зло се сопнал Ванчо. — Или всички, или никой!

— Както е тръгнало — никой — изкискал се Бишо.

— Пак ще си говориме! — вдигнал камъчето Станчо, притиснал го към гърди и се завъртял около себе си. — И като ми рече: бре, айдук Станчо, от кой си край, да не излеземе земляци? — и аз... — довършил само с движение на устни онova, което се канел да си приказва с Невянка и се завъртял още по-бързо.

Айдуците напрегнато чакали. Дори подигравателната усмивка на Бишо се стопила и на лицето му се четяло и любопитство, и надежда.

И тази гора свършила. Пред Стоедин и Фотко се ширнали просторни поляни. Под билото, на припек, имало кошери и колиба с навес.

А на билото се очертавало чудновато съоръжение: висока дървена пирамида на колела с голяма перка като вятърна мелница. Но тази перка се движела не от вятъра, а с помощта на дървени зъбни колела и макари, през които минавало въже с тежест.

Юнак Чило, едър и белоглав, с огромен нос, подпухнал от множество пчелни ужилвания, увиснал на въжето, покачил падналата тежест и насочил перката към настъпното гористо било.

— Добра среща, дядо — провикнал се отдалече Стоедин. — Къде е пътят към Гуджо?

Чило мрачно се загледал в тях. Фотко пъхтял подир Стоедин и дългите му уши се полюлявали при всяка стъпка.

— Добра среща! — повторил Стоедин. — Накъде е Гуджо?

— Е, като ти обадя накъде е — зер ще идеш? — раздразнено изръмжал Чило.

— Така смятам — отдъхнал Стоедин.

— И аз така смятах навремето, ама с едните сметки си останах! — тежко се плеснал по врата Чило, убил кацналата го пчела и политнал от силата на удара си. — Не усещаш ли каква воня вони откъм него, бре!...

— Не.

— Е, хайде усети, па мирийсай!... Четири пъти тръгвах да я пробивам! Как? Да е нещо твърдо, да го строшиш и да минеш! А то — воня! И от ден на ден се разпростира!... — сърдито размахал ръчища. — Трови ми мухите тоя гад! Лани бях на еее, онова бърдо! Кой ми плаща мъкненето? Целия ме изнерви! А мухата, дай й да подуши, че си нервен — боде, колкото може!

Мощно се плеснал по бузата да убие кацналата го пчела, политнал и се задържал.

— Това работа ли е?

Хвърлил се към въжето, увиснал и пак вдигнал тежестта. Перката бързо се завъртяла. Стоедин и Фотко се спогледали, Фотко завъртял длан — побратиме, този май е луд — и като забелязал, че Чило го гледа, опитал да преправи жеста си и сконфузено се ухилил:

— Харна мелница имаш, какво мелиш?

— Джигера си меля! — троснал се Чило. — Не виждаш ли, че е духало, бре! Да отпъжда вонята!... А това духало кой ми го плаща! Цяло лято потроших, докато го измайсторя! — и сърдито се учудил. — Защо ставаш нервен и ти, бре!...

— Па сигур прихващам — нетърпеливо се усмихнал Стоедин. — Ти ще ме упътиш ли, или...

— Първо ще пазариме боздугана, па тогава ще упътваме! — прекъснал го Чило. — Млък!... Къде ти е оръжието?... Аз може да съм нервен, ама убиец не съм! И да те упътя, и да пробиеш вонята, без тоя боздуган си все едно умрял. Гуджо си е Гуджо!... Ааа! Вървете след мене! Повел ги към колибата и вървешком продължил:

— Преди години мина оттука един молла — ама стиснааат!... Скъп му се видя!... Не казвам, че не е пробил смрадта — той що е цвете, що е гюбре, разлика не правеше — ама къде е? Ни вест, ни кост!... Няма загуба. Фира-човек.

Фотко, отдъхнал и повеселял, беззвучно се изкисал и обяснил с ръце на Стоедин: ако този рече да ги бие, към когото поsegне — нахлупва капата и... работепно се ухилил, защото Чило се обърнал и го видял.

— Бре, това магаре ли е или човек? — кипнал Чило. — Защо си го повел, като не знаеш какво е?... Ну, свят! Плыгна една твар — вземеш го за човек, то бетер магаре! Схванеш го като магаре — то пък излезе човек! Неразбория! Трети пък — вземеш го за магаре и — какво? Излезе магаре. — Убил пчела на врата си и ядосано се сопнал. — Не гледай у мене, тамо гледай!

Под сайванта, на стената, бил облегнат гладък и лъскав като кост боздуган. В края на сайванта, към делвите и качетата с мед, подпидал покрива с глава изправен дънер, приличен на човек.

— Девет удара има в него! — потупал боздугана Чило. — Десет бяха, ама един похарчих. Ей по този го похарчих! — и ритнал колоната-човек. Не вярвам, рече. Всеки може да изльска една цепеница, па да рече — вълшебна е, когото удари, на дърво го прави.

Ще плащам, рече, ама ще проверявам! И — проверихме. После си рекох: защо да ми стърчи без полза и разширих сайванта. А?... Какво даваш?

— Май от това трябваше да почнем, бай... байно — възбудено се радвал на боздугана Стоедин. — Нищо нямам. Едната гола душа — и сто и една годин.

— Колкоо? — завистливо се облещил Чило. — Много, бре!

— Двайсет съм похарчил.

— Ехе, има и да харчиш, и да ти останат, та да ти омръзнат! — лакомо го обиколил Чило. — Хайде, ще ти го продам за години! Или не вярваш, че е вълшебен? — подал му боздугана и кимнал към Фотко. — Пробвай връз тоя, щом не вярваш!

— Стига па ти бре, ааа — хайде няма нужда! — обидено се дръпнал Фотко.

— Вярваме, бай...

— Чило ме викат.

— Колко години искаш, бай Чило?

— Гледай сега — трескаво се засуетил Чило, ритнал колоната-човек. — Тоя ми даваше по... кхм, по година за удар, десет даваше, ама — нали ти рекох, един е харчен — значи, дай ми девет!

— Девет! — възмутил се Фотко. — Това не са орехи, бре! Години са това!

— Ама, като си я научил тая твар да говори, научи я баре и да мълчи! — сърдито го тласнал Чило. — За по-малко от девет — аааа! Не!

— Харно, девет — девет! — съгласил се Стоедин. — Само — как?

— Застани ей тука! — въодушевил се Чило. — Ха така! Сега ще се извъртиш да замахнеш осем пъти и на деветия ще ме зашлевиш с цяла длан! — и нетърпеливо се разтъпкал. — Ха де!

Стоедин учудено замахнал, преброял и го плеснал. Фотко видял как косата на слепоочията му мигом се прошарила и уплашено се изкискал. А Чило повеселял и бръчките му намалели:

— Готово! Твой е! Сега — девет Гуджовци не могат да ти се опрат!

Стоедин хванал боздугана, напрегнал се да го вдигне — и не можал. Опитал пак — напразно.

— Нямам сила за него, бре, бай Чило!

— Сила да искаш! И сила ще ти трампя! — лакомо се засмял Чило. — Защо ми е, не чукам камъни — благи мухи въдя! Дори ми пречи — колкото се по-силно плесна, по ми се размъти главата! Дай още девет години — и ще ти трампя моята сила! Девет! Скланяш ли?

— Тоя па само девет знае! — разгневил се Фотко. — Няма ли за тебе по-плитки числа?

Но Чило не му обрнал внимание. Дръпнал Стоедин за ръкава.

— Гледай!

И започнал да показва силата си, сякаш показвал стока: хванал делва, строшил я като яйце, стиснал в шепа чирепите и те започнали да димят — пуснал на земята стопената на стъкло глина. Изтрягнал от сайванта подпора, пречупил я като клечка. Хванал дънера-човек, вдигнал го като перушинка и с един удар разгромил колибата.

— Какво правиш, човече! — възкликал Стоедин.

— И без друго правех сметка да се mestя. Тая воня, дето иде на талази... — скършил дънера Чило, отхапал от него, сякаш е курабия, изплюл го, ритнал остатъка нависоко, посрещнал го с глава и го дочупил. — А?... Вникни, чутуро, защо ти е тоя боздуган, щом не можеш да го вдигнеш?... А утрепе ли те Гуджо — изхабяваш всичките си години! Прав ли съм? Скланяш ли?

— Ще скланям, къде ще вървя — въздъхнал Стоедин и се приготвил да го плесне.

— А, тоя път аз трябва — спрял го Чило. — Застани ей тук. Замахнал, преброял и така го зашлевил, че го съборил. И едновременно с това се преобразил: косата му от бяла станала прошарена, бръчките изчезнали, а очите му заблестели още по-лакомо и в тях се появило фалшиво доброжелателство. Проговорил с отънял, писклив глас:

— Ставай де!

Стоедин се изправил: бялото на слепоочията му се сгъстило, на челото му се появила дълбока бръчка. Хванал боздугана и рязко го вдигнал над главата си, защото ръката му не срецинала очакваната тежест.

— Бре!... Жив да си.

— Нали я затова правих трампата, момченце! — изкисал се Чило, зашарил с очи, гребнал с паничка от качето. — Я да ви дам и

малко медец, а?

— Не ядеме мед! — с отвращение го погледнал Фотко и тръгнал след побратима си.

— Ще минете еее край оная урва! — пъргаво ги изпреварил Чило. — После ще се спуснете в долината и пак ще поемете нагоре. Онова насреща е неговата гора. Де, ще ви поизпратя... Значи, да помниш — девет удара има в него. Когато ме айдуците претърсваха за залог, само това се кръстех, молех, него да не вземат. Харно, рекох, хора-айдуци — залог — залог — на ви вуйчовата златица, само ме без оръжие не оставяйте, как ще го надвивам тоя Гуджо, та да ви донеса кърпицата му... Де, кусни!

И коварно поднесъл паничката на Фотко. А той възхитено гледал променената, силна стъпка на Стоедин, разсеяно топнал пръст в нея и го облизал.

— Хайде сега — плащай! — хищно викнал Чило.

— Що? — опомnil се Фотко.

— И от тебе — девет години! Аз го това облизване за по-малко от девет години не трампя!

Стоедин и Фотко се спогледали.

— Бре, ама ти, откак си даде силата, още по-лаком стана — усмихнал се Стоедин.

— Що ти са толкова години, бре? — ритнал го Фотко. — Само да те бодат мухите по-дълго!

— Плащайте! — зло захленчил Чило. — Инак навсякъде ще разправям какви сте айдуци! Не ви ли е грях да му крадете на човек и работата, и мъката!... На, още сега тръгвам и когото срещна...

— Е, то се е видяло — бръкнал в пазва Фотко. — Години нямам, друго ще ти дам. — Извадил шепа вишни и го замерил в лицето. — На, да се насиши!

Настигнал Стоедин и двамата превалили билото.

Чило запълзял, лакомо съbral вишните, налапал ги и без да подозира, се сдобил с дълги и космати магарешки уши. Изправил се и завистливо викнал:

— Пак ще ви клеветя, че сте айдуции!... Пукнете се... Подскочил няколко пъти, изплезил се и плюл — леко му било, нали свалил товара на годините — изкисал се, сякаш нещо го гъделичкало отвътре и започнал да товари кошерите върху духалото. После се

впрегнал в него с помощта на въжето и го повлякъл като каруца към съседното, по-ниско, било:

— У бре, Чило, на този свят майката му е едно да дадеш, пет да вземеш!... Нищо друго! Инак всички ще ти викат браво и тайно ще се радват, че са по-умни от тебе! Дотрябало ми е хорското „браво“! Амма-ха!... Нито казвам „браво“, нито чакам „браво“! — хрумнало му, колебливо спрял. — Дали да ги завардя, като се връщат, че да им трампя нещо и за кърпицата?... — снизходително се изкисал и пак потеглил. — Бре, Чило, подмладя и оглуя. Зер вярващ, че ще я пробият тая воня?... Няма, нямааа! Ти прости ли я? А с какво са поиздръжливи от тебе?... Няма по-издръжлив човек от тебе, няма, няма! Не! Няма! — повторил още няколко пъти, „няма, няма“, озарено се изкисал. — Леле, каква харна дума! За нея съм роден и тя за мене! Цял живот да я изричам, пак няма да ми омръзне!... Няма!... Няма, няма!... Не!... Няма, няма, няма, няма!...

Толкова се зарадвал, че заиграл, както бил впрегнат. Мъкнел и подскачал, мъкнел и приклякал, тръскал дългоуха глава, докато се смалил в далечината, та не се разбирало вече наведен човек ли е, или изправено магаре.

Стоедин и Фотко преминали долината и навлезли в Гуджовата гора. Колкото по-навътре прониквали, толкова по-силно се долавяла тежка смрад. И гората постепенно опустявала — най-напред изчезнали птиците, после и мусиците. Ставало все по-тихо.

— Побратиме, какво е това чудо?... — затиснал нос Стоедин. — Не се трае!

— Чуваш ли нещо? — наострил магарешки уши Фотко.

— Бе що ги не махнеш вече тия уши — закашлял се от вонята Стоедин. — Я ги махай.

— Защо да бързам? Нали знам, че когато поискам, мога да ги махна?... А с тях чувам два пъти по-надалече. — И пак се заслушал. — На, пищи се!... Страшни писъци, ти казвам!

— Не бой се. Щом си с мене...

И пак се закатерили през гората, кашляли и се давели от смрадта, Стоедин влачел Фотко, който затискал уста с вълшебната капа и изнемощяло плетел крака, падал и ставал. Спели да поотдъхнат. Тогава и Стоедин чул далечните писъци.

— Затиснал е някого и го трепе!... Много хора трепе!... Ааа, бързо!

И решително повлякъл Фотко нагоре, по стръмното. Нахълтали в непроходим гъстак, пълзели и се промъквали под храстите. Разнесъл се зверски вой, екнал сърцераздирателен писък, воят станал многоглас...

— Тука някъде... наблизо ще е оградата му — задъхвал се Фотко. Стоедин седнал, събул цървулите си и ги подал на Фотко. Отвързал от пояса вълшебните и обул тях, защото знаел, че му предстои да прескача високата непроницаема Гуджова ограда.

— На и капата! — кашлял Фотко. — Първо я нахлупваш, прерипваш невидимо...

Внезапно храстите свършили, склонът станал обратен и пред очите им се открило онова, което някога било висока ограда — вече затрупана с кости, които я превърнали в дъговиден хълм. И този хълм обрамчвал поляна край малко езерце, като гърло на кратер.

Запълзели по костения хълм и отвратено кашляли.

— То трепало, трепало, та оградата си затрупало... — процедил Стоедин.

— Не гледай, а виж! — спрял го Фотко. — Не слушай, а чуй!

Стоедин се вгледал и осъзнал, че костите са от печени телета, овце, риби и кокошки. Вслушал се и разбраł, че писъците са песен. Изпълзели до билото на костения хълм, погледнали зад него и се вцепенили от изненада.

На полянката край езерцето царял вечен празник и бълвали тежки винени изпарения. Вълшебната кърпица била постлана под изсъхнало дърво, а край нея, полуизлегнали се, пияно надували гърла Гуджо, Пръвко, Лепоя, Кючук Кочо, Молла Реджо и Блаже. Кърпицата почти не се виждала, отрупана от меса, луканки, кървавици и вино във всяка съдове — та в паници ли не щеш, та в мехове и кани ли — дори и във ведро.

Зад пияната дружина, полу затрупана с кости, се виждала порутена дървена къща.

Блаже, поел знака на Гуджо, се надигнал на лакът и излял в устата му паница вино, като в дупка. Гуджо се откроявал с исполинското си туловоице: огромен, космат, с голо шкембе, с голи гърди, нозе и ръчища. Само на пояса му имало наниз от зелеви листа, като престилка. Дрехите и на другите били повече или по-малко прогнили — според реда на пристигането им. Най-зле от бившите юнаци бил Кючук Кочо: от ризата му останала само яката и от нея към пояса се спущала ивица с копчета: От потурите останала предницата, а от цървулатите — вървите и върха. Най-запазена била плащаницата на Молла Реджо — избеляла и продълнена на лактите и коленете.

— Та му взелаа кован колааан, та го хвърлии във огъняаа, та му скубнааа суро влакнооо, та и негооо във огъняаа — пеела дружината сърцераздирателно и всеотдайно.

Винената смрад, издигнала се, обилно лъхнала Стоедин и Фотко и те побързали да се дръпнат зад костеното било.

— Той се роил, тоя поразник — закашлял се Стоедин. — Много удар ще се харчи тука.

— Прави каквото правиш и да бягаме, овоня ми се душата!

Стоедин се изправил, нахлупил вълшебната капа и изчезнал. Само след миг се появил долу край софрата — станал видим, защото

не издържал смрадливия дъх на веселбата и свалил капа да затисне нос. Отвратено се сгърчил, понечил пак да я нахлуши, но цървуите, подчинили се не на волята, а на желанието му, отново го издигнали и плавно го върнали обратно при Фотко. Политнал, седнал и тежко се закашлял.

Никой от пияниците не забелязал краткото му посещение. Лепоя вдигнал паница и изревал:

— Бре-бре-бре-бре!... Наздраве, дружино!

— Наздравеее! — продрано изревали бившите юнаци. — Кога е много зле — ей така да еee!... Гуджо, осиновителю и напоителю, от здраве да се не отървеш!

— Моятаа! — вдигнал длан Гуджо. — Искам моята!

Блаже оглозгал ребро, запратил го на купището. Вдигнал ведрото с вино, излял го в устата на Гуджо и като замижал, източил врат и запял:

— Ъъъх, поболе сееее...

— ... юнааааак — подхванали всички. — Сред гора зеленаааа, возглавье му бешеен бел столоват камиииик, постеля му бешеен зелената треваааа!...

Стоедин пак се появил край софрата, затиснал нос с капата, посегнал да хване края на кърпицата, политнал и разперил ръце, но неволно поел дъх — и вълшебните църви отново го върнали при Фотко.

— Хайде бре, побратиме! — изнемогвал от вонята Фотко. — Какво тъчеш насам-натам!

Изненадано се вглеждал в лицето му — Стоедин се опил само от вдишването при софрата, очите му лъскаво блестели:

— Насъбрах едни вълшебности, та не знам какво да ги правя! — събул вълшебните църви и обул своите. — Варди ги, че не са мои. — Изправил се и стиснал боздугана.

— Капата вземи!

— Не!... — изпъчил се Стоедин. — Като ще е битка — равна да е!... Гледай какво става!

Сурнал се надолу по костения склон, опрял се на боздугана да не падне и прекрачил към софрата:

— Пияници, хайде!... Ставайте!... Може по един, може и на китка!

Ни го чули, ни го видели. Ревели, пеели все така примижали и с цяло гърло:

— Ааах, юнак пръсти кинеене, та си пиле храниии, очи църни тоциии, та си пиле поиии — отговаря пилеене, пиле соколовоо.

— Пияници, не ме бавете! — викнал да ги надвика Стоедин. И това не помогнало. Тогава, щом Блаже навел кана над устата на Гуджо, подложил длан под струята вино и ги опръскал.

Песента се разсипала. Дружината, загледала го, бавно го осъзнала.

— Дружино! — щастливо разперил ръце Лепоя. — Нов ни юнак довтаса!... Хайде, бре!

— Хайде де! — отскочил Стоедин и вдигнал боздугана.

— Хайде па и ти, бре, пууу, откога те чакаме! — зарадвали се един през друг бившите юнаци. — Къде се щураш досега?... Сядай тук!... Ей тутка!... Идвай! Живо!

Стоедин, вдъхнал вонята на радостта им, политнал, но пак се задържал:

— Вие ще дойдете! Тук е по-равно! — и отново вдигнал боздугана. — Хайде — вие ще трепете, аз ще трепя, па — кой когото...

Не довършил, защото Гуджо смигнал на Блаже, той взел пълен мех, насочил чучура му и го стиснал под мишница като гайда. Тънка и силна струя вино умерила устата на Стоедин и той се задавил. Струята зашарила по лицето му, ослепила го и пак попаднала в устата.

Дружината се смеела диво и доволно.

Фотко видял всичко това от билото на костения хълм, решително нахлупил вълшебната капа и изчезнал.

Стоедин преглъщал, давел се и плюел. Щом виното в меха свършило и струята секнала, облещил се и пияно изревал:

— Вие ще дойдете ли да се борба бориме, бре?

— Закъснял си, момченце — изкисал се Лепоя.

— З... защо? Няма ли го между вас Гуджо?

— За тебе пита, осиновителю и напоителю — мляснал бузата на Гуджо Блаже.

А Молла Реджо нямо мучал и с жестове опитвал нещо да обясни на Стоедин.

— Чу ли? — превел смисъла на жестовете Пръвко. — Обади ти, че Гуджо е тутка, ама нрава му го няма. Нравът му е вече друг.

— Ип!... Порради каква причина вече? — пияно хълъцнал Стоедин. Лиснали в лицето му паница вино. — Не ме поливай, а отговаряй незабавно!

Екнал кикот. Кючук Кочо отпил и обърсал мустаци:

— Па еее, навремето, кога ме айдуците пратиха за кърпицата, той още трепеше — и мляснал Гуджо. — Помниш ли, душко?... Каква се борба борихме? Па се уморихме. И постла кърпицата. Леле, като зинах: де, кърпице, дай едно ведро тригодишно вино!... — И макар че само разказвал, на кърпицата се появило още едно ведро. — А той, кръвникът, ни вино кусвал, ни за вино слушал. Па като му хареса, па като се захвана едно надвиване-надгиване — та до амина! — гордо вдигнал паница и посочил бившите юнаци.

— На, и чираци дойдоха, и те се изпипаха!... И ти сега виждаш тука най-яките хора у света и най-възможните за всякакво юначество!... Та дори и на песня възможни!... Защото песнята — аaaa, лесно ли е да дереш гърло денем и нощем?

— И сега — няма да се борба бориме? — изхълцдал с пиянска упоритост Стоедин и яростно захвърлил боздугана. — Тогава защо го брах тоя предварителен страх, бре! Защо го трампих това вълшебно оръжие? Ще ме разигравате ли вие мене, бре, аа... мmm... бък...

Измучал, замахнал и ловял въздуха, кълчел се, блъввал от време на време дума-две — защото се съпротивлявал на невидимия Фотко, който му запушил устата и опитвал да го дръпне по-далече от винената смрад на софратата. Бившите юнаци, разбира се, не можели да предположат каква е причината за странните му нелепи движения и смяяно го гледали.

Блаже изумено се изкискал.

— Харесва ми! — изревал Пръвко. — Това е момче-шегаджийче! Осиновителю и напоителю, късмет с него! Я какви смешки умеē!

— Побратиме, не се дърпай! — напрегнато изскимтял гласът на Фотко. — Бягай да бягаме оттука! Оу, как ме ръгна в ребрата!

— Чичов юнак! — умилил се Лепоя. — И с корема може да говори! Леле, цена няма. Ако пък и песни знае...

— Напоителю и осиновителю! — изревал към Гуджо Блаже. — Да си го осиновиме и него!

— Хайде — да целува ръка! — великодушно се съгласил Гуджо.

Стоедин все така се борел с невидимия Фотко.

— Не може да спре! — възхитил се Пръвко.

Гуджо ритнал Молла Реджо:

— Доведи го!

Реджо пияно се надигнал. Тревата под него била избеляла като под камък. Измучал, дръпнал Стоедин и го тласнал към Гуджо. Всички дъхали виком в лицето му:

— Честитооо! Да си ни жив и издръжлив! Добре ни дошел и добре ни нашел!

Стоедин, поел отровната воня на дъха им, се опил още повече, мляснал лапата на Гуджо и изревал:

— Обичам виии! Нагълно и безмернооо! — строполил се върху софрата, сместили се, настанили го. — Ти си мой, аз съм твой, точи вино, та ме пой!

— Бре-бре, той си бил готов, няма нужда да се изпипва! — пак се възхитил Пръвко.

— Чичова сродна душа — сресал с пръсти косата му Лепоя. — И аз навремето така се разчувствах, ако помните. Я да замезиш, чиков — разгребал с ръка и направил място върху кърпицата. — Заръчай си що ти душа иска!

— Душата ми искааа, ъъъ... света да прегъррненее-еееех! — диво се облечил Стоедин.

Молла Реджо измучал нещо неразбирамо, обяснил с ръце и завъртял очи.

— Това думи за софра ли са, бре! — бълснал го в устата Блаже.

— Пууу, и езика му откъснахме, и пак няма отучване, тая гад!

— Кърпице, печено агне! — чул се гласът на Фотко. — Суджук, баница и още една тава баница! Бъклица вино, канка вино, две стомни вино, паница, паница, паница и още паница вино! И котел с вино, и котел с чорба!

Кърпицата послушно се отрупала с храна и съдове и Фотко мълкнал чак когато купището я скрило цялата.

— Чичова сродна душа! — снизходително се засмял Лепоя.

— И аз като пристигнах навремето, така лакомо заръчвах, ако помните. Нали е къор-софра...

— Песня! — ревнал Гуджо. — Карай песня!... Зажаднял съм за нова песня!

Леко пlesнал оцъкления Стоедин и той запял като курдисан:

— Айде мома бега, леле, низ лииивади, леле роосни са ливади, леле, роосни са ливадиии!... Айде момче бега, леле, с кон пооо нея, леле, иии на мома дума, леле, иии на мома думаа...

— У бре-бре-бре-бреее!

— Наздравеене!

— Реч!... Искаме да се рече рееч!

Гуджо благосклонно се надигнал на лакът и заприказвал като пред хилядно множество.

— Деца мои!... Какво бях аз, преди да я опитам тая ми ти вълшебна мокрота? — и вдигнал паница с вино. — Изгледът ми беше от страшен по-страшен, а можех да утрепя наведнъж двамина, хайде — петима! А сега?... Сега вече мога само като замижда — да го трепя мислено целия свят! И го трепя! Сега само като замахна с мустака, мога да я обърша цялата тая гора, бре, изцяло мислено — и напълно! Ето! — замахнал с глава. — Всичко съсилах! — пиянски се умилил. — Има ли вече по-кръвник от мене под небето?... Няма и няма да има!... На, сега и нов ни човек довтаса, осинових и него! Нека ни прави смешки! Щото аз, колкото се повече смея, по го обиквам человечеството му с человечество! И толкова по ме тегли да го отърва от мъките, що се мъчи! Как? Като го утрепя цялото! И сега го обиквам, обиквам, обиквам и като го напълно обикна — ще го сбера накуп и ще го утрепя като муха!

— Бравооо! — заревали възторжено всички. Пръвко случайно уловил невидимия Фотко, тъкмо когато опитвал да измъкне кърпицата изпод купището храна и съдове, учудено стискал въздуха и тръскал глава при всеки удар, който Фотко му нанасял в желанието си да се освободи.

— Пък аз, дружино, какво бях? — подхванал реч и Лепоя. — Един щурак, тръгнал навремето за жива вода!... Какво направи с мене тая благословена мокрота?... Скъси ми пътя!... Щото аз вече мислено я намерих тая пуста жива вода и го преправих тоя свят, както ми се хареса!... И си го прекройвам постоянната — кога и как ми хареса! На, и сега ми текна нова кройка!

— Кроиш, ама както те аз мислено изкомандувам — коварно се изкисал Кочо.

— А пък аз, дружино и драги осиновителю — тръскал глава Пръвко, — от доста време съм хванал някакъв корав въздух и го

стискам, а той ме бие!...

Изревал, изпуснал „нищото“ и се хванал за носа, където го ударил невидимият Фотко.

— На тоя му за днеска стига пиене! — строго наредил Гуджо и дръпнал паницата от ръцете на Пръвко. — Песняаа! — разтърсил Стоедин и той веднага запял:

— Изпрати мама, проводии, едничък сина Благойчооо, по чужди земи далечниии, печалба да си спечелиии, борчове тежки да платииии!...

— Бре-бре-бреее! — тикнал му в ръцете пълна паница Лепоя.

— Наздрраве! — пиянски се облещил Стоедин, поднесъл паницата към устата си и тя изчезнала. Дружината го гледала смяяно и възхитено. Никой не забелязал как паницата се разбила в костения хълм, където я запратил невидимият Фотко.

— Леле! Хем пие, хем паници гълта! — с уважение възкликал Кочо и му подал друга паница. — Я пак?... Искаш ли?

— Аах, искам сал ей тук с вазе да живея, аах, докле сърце се блъска у гърди! — хванал паницата Стоедин и я повдигнал към устата си. Но паницата се разплискала, а той започнал да се тъtre и отдалечава седешком, простиля крака напред, защото невидимият Фотко го уловил и помъкнал към езерцето.

— Затова ли ги пощади, бре, Стоединчо! — проплакал гласът му.  
— Да им участвуват в срамотиите!

Навярно се спънал, станал видим, както бил проснат на тревата, защото капата му, без да я усети, се търкулнала. Надигнал се, пак хванал побратима си и го помъкнал към езерцето.

— Марш от мене! — плетел език Стоедин. — Ти няма да ме командуваш! Аз — аaaaa!

— Бреее! — слисано заекнал Пръвко. — Раздои се... и едната му половина подпухна.

— Младо — снизходително се усмихнал Гуджо. — Нали е младо, бърза всичко да покаже.

— Не виждаш ли, че тия поразници само търсят кого да пропият, бре! — опявал сърдито Фотко и мъкнел побратима си.

— Осиновителю! — опитал да се изправи Кочо. — Шишкото е отделен човек! И ни силно мрази!

Най-сетне Фотко довлякъл Стоедин до езерцето и го бухнал в жълтеникавата вонлива вода. Извадил го и повторно го бухнал.

— Леле, тая твар ще ми удави сродната душа! — изревал Лепоя.

— Не те ли е срам, бре, побратиме! — бухнал го пак Фотко. — Много бързо забрави защо дойде и накъде си тръгнал!

Стоедин отрезнял и зъзнер, било му много лошо. Сгърчил се, мокър и нещастен, прострял се по корем на брега, да събере сили.

— Пияница такъв! — поклатил глава Фотко. — А, после ще се разправяме.

И тръгнал към софрата, без да подозира, че вече е видим. Пристигил внимателно, хванал ъгъла на кърпицата и спокойно я задърпал пред очите на пияната дружина. Вече почти я издърпал, когато Гуджо се опомnil и сграбчил другия ѝ край.

— Дружино! Враг у стана наш!

— А, не бой се — успокоил го Блаже. — Аз го вече мислено така смазах, та го на нищо направих.

— Да, ама тоя път мислено няма да може — надигнал се Гуджо и ревнал към Фотко. — Стой!

— Побратимее! — ужасено викнал Фотко, като разбраł, че е видим и отстъпил, без да пуска кърпицата. Гуджо я дръпнал и уловил политналия към него Фотко.

— Умри! — опитал да го удуши, но виното отдавна погубило силата му. — Умри... от бавна смърт!

— Не ми дишай в лицето! — яростно го ритнал Фотко.

— Напоителю и осиновителю! — окуражително ревели бившите юнаци, без да се помръднат от местата си. — Смаги тая твар шишкава!... Мислено сме с тебе и силно ти помагаме!...

А Фотко отново сритал Гуджо и опитал да се освободи.

— Леле, как ми друса главата с тия треперливи ръце, пиянището му с пиянище! Побратиме, размътва ми главата! — обърнал лице да се запази от вонливия дъх на Гуджо. — Побратиме, помооощ!...

— Хъъъ, изедох теее! — зло се опулил Гуджо.

— Пооом... — поел отровния му дъх Фотко, оцъклил се, тупнал с крак и пияно запял. — Пооом-могнало момче ябанджийче, та си къщааа дюлгери покрихааа преди кишааа, преди бела снегааа...

Гуджо, както опитвал да го удуши, започнал да му приглася. След него запригласяли и бившите юнаци.

А в това време Стоедин най-сетне се съвзел. Изправил се, потърсил вълшебния боздуган, дигнал го и тръгнал като болен. Хванал Гуджо, откъснал го от Фотко и като се пазел от дъха му, ледено процедил през зъби:

— Това от признателното човечество, което се накани да утрепеш като муха!

Хласнал го с боздугана. Гуджо политнал и се превърнал в гнил корубест дънер, приличен на човек.

После Стоедин потътракал за дрехата Фотко, бухнал го в езерцето веднъж, бухнал го дваж, тласнал го към костения скат и подритнал подире му вълшебната капа. Фотко отрезнял, бързо грабнал капата и като се гърчел и тракал със зъби, изнемощяло се покатерил на билото.

Бившите юнаци уплашено гледали Стоедин. Той прибрали падналата вълшебна кърпица и се отправил към тях.

— Стой! — заплашително викнал Пръвко. — Мислено те... — но Лепоя го блъснал в устата. — Мислено се отмислям.

— Кой беше учителят на осиновителя? И напоителя — свъсил вежди Стоедин. Кочо опитал да се скрие зад Лепоя. — Тебе триж да те удари човек, пак е малко.

Блъснал го с боздугана и го превърнал на дърво.

— Милост, момченце! — работепно се помолил Лепоя. — Сега, нали... не казвам, че не можеш да ме фраснеш и мене... ама няма смисъл да ме правиш на дърво. Аз съм си дърво.

— Слушайте! — разритал съдовете с виното Стоедин и го разлял всичкото.

— Имате храна, докато отрезнеете. Натам — каквото си надробите, това ще сърбате.

И си тръгнал.

— Не ни взимай кърпицата, бре, момче! — изхлипал Блаже. — Да не е твоя, бре!...

— А да не е твоя? — спрял Стоедин и кораво го изгледал. — Повече глас да не чувам.

— Какво ще правиме без нея, бре, момче?

— Воля ви работете, воля ви от глад пукайте! — отсякъл Стоедин, бързо изкачил костения хълм, подхванал Фотко и двамата потънали зад билото.

— Да си строшиш нозете, и двете! — викнал Блаже.

— Гарга да ти очите изпиеее! — надвикал го Пръвко. И силно ударил Молла Реджо, който не губел време в клетви, а лакомо тъпчел уста. Това сякаш било знак — и четиримата се нахвърлили върху храната — грабели, тикали в пазви, докато върху тревата не останало нищо.

Тогава Лепоя се изправил и се огледал като вожд след сражение между труповете на своите надежди.

— Съdbo-душманке!... Защо ме на младини с перо глади, щом на старини се гласиш с кремък да ме дереш?... Зер тая ръка, дето е толко години паница държала, тепърва рало да хване?... — Дълбоко се замислил. — Няма да може.

— Не — изправил се до него Пръвко. Моллата и Блаже го последвали. Там, където лежали, тревата била жълта като под камъни.

Прегърнали се през рамене. Моллата въпросително измучал.

— Па какво друго? — въздъхнал Блаже, примижал, източил врат и запял.

— Съdbo, съdboooo, мащехооо... — поели и другите, отчаяно и с цяло гърло. — Стани веднъж, леле, мила майкааа, засели нииии в едно селооо, в едно селооо с девет къщи, с девет къщиии, с десет кръчмиии!

Свечерило и месечината се подала.

Спас и Спаска, коленичили на сред двора, биели чела в земята и горещо се молели:

— Божке, дай му сила на момченцето, да я прерипне тая Гуджова ограда, леле, нека я мигом прерипне!... Па му благослови ръчицата, та да надвие тоя скот, тоя никаквец Гуджо и да му вземе пустата вълшебна кърпица, леле! Нека я вземе, божке, нека успее, от сърце ти се молиме!... Нека ѝ се зарадва това харно момченце, заслужава да ѝ се порадва някое време! И още тая нощ да си се прибере насам, да се не бълска до съмнало из тъмните гъстаци, божке, та да му трепере ризата от страх...

— А, това няма да може — прекратил молитвата Спас.

— Що?

— Далече е, драга ми невесто, пиле Спаске, няма да сколаса. Нали помня. Цяла нощ се връщах навремето.

Спаска помислила, помислила — и преправила молитвата:

— От сърце ти се молиме, божке, дай му сила и късмет още на заранта да си се прибере, че дълъг път го чака, за жива вода е тръгнало, горкото!... Помогни му, божке, не го ли видя какво е обичливо, па и добро, та чак щуро, върни го живо и здраво, леле, и с кърпица у пазваа, па по нишаните, по нишаните, по нишаните... та — амин!

Спогледали се. Спас се прозинал широко и дълго.

— Уморих се. До заранта не ни остава друго, освен да се наспиме хууубаво и от хубаво — по-хубаво. Леле, както съм уморен, ще заспя веднага и като убит.

— И аз — прозинала се още по-широко и по-дълго Спаска.

Вмъкнала се в колибата и се завила с кожи. Скоро месечината надникнала през отворената врата. Спас захъркал с отворени очи, спрял и се вслушал. Спаска похърквала тънко и тихо. Убедил се, че Спаска спи дълбоко, надигнал се на лакът и престорено-сънен измърморил:

— Ммм... бре, жежка нощ. Невесто драга, пиле Спаске, не ти ли е жежко?

Спаска похърквала и кожата, с която била завита, спокойно се надигала и спадала при равното й дишане.

— А, ще излизам да спя на хлад, под навеса — надигнал се Спас, подхванал ремъка, с който бил вързан, излязъл навън, сврял се под сайранта и веднага започнал да го прегризва.

Но и Спаска само се преструвала, че спи. Както похърквала, внимателно се повдигнала, взряла се. Спас не се виждал. Примляскала престорено, подръпнала ремъка — и като чула равното хъркане на Спас, убедила се, че спи. Скъсала ремъка, вързала свободния му край за гредата и пак го подръпнала — както правела всяка нощ. Там, под сайранта, Спас изхъркал и се захлупил по очи. Не видял как Спаска излязла от колибата, вдигнала подострен кол и безшумно като звяр потънала в гората.

Спас се заслушал и помислил, че Спаска вече така дълбоко е заспала, та дори и звук не издава. Прегризал най-сетне ремъка, вързал свободния му край за дървената подпора и безшумно се надигнал. Надникнал предпазливо в колибата, взел неподвижното кушище кожи за Спаска и се успокоил. Вдигнал подострен кол, нарамил го и на свой ред потънал в гората.

Всеки от двамата мислел, че е изльгал другия.

В землянката на въглищаря Дако горяла борина. Върху разстланата вълшебна кърпица димяла топла пита. Дако чупел и ядял, без да къса очи от Стоедин. Но в погледа му имало не бащинско покровителство, както при първата им среща, а неловкост, малко страхопочитание, малко завист и малко тъга.

Гредите на тавана вече били овесени с бутове осолено и пущено месо, луканки и суджуци. Фотко се увлякъл като в игра, забивал нова дървена кука в гредата.

— Та ако не беше побратимът — закъсвах си там и нямаше отърване, бай Дако — засмял се Стоедин. — От водата отрезнях и не, ама от песента му — веднага.

— Ти пък да не си мислиш, че пя по-харно от мене? — отвърнал на подигравката му Фотко и гордо викнал. — Кърпице, едно щедрило сирене!

На кърпата веднага се появило голямо щедрило с прясно сирене.

— Бай Дако, как я харесваш сланината — шарена или дюс?

— Стига толкова — поклатил глава въглищарят. — Това всичкото десет години да го ям, пак ще остане. Стига, стига.

— Аааа, стига, когато остане! — изпъчил се Фотко. — Кърпице, една голяма фаша шарена сланина!

Вдигнал сиренето и сланината, окачил ги и започнал да кове нова кука. Въглищарят повъртял вълшебните опинци в ръце, но не ги закачил на гредата. Поколебал се и погледнал Стоедин в очите:

— Значи, казваш, не ти дотрябваха? Е, сега не са, ама утре — знаеш ли какво те още чака! Аз мисля да ги вземеш. Веднъж да те отърват — стига. Искаш ли ги?

— Как да не ги искам, бай Дако — изправил се Стоедин.

— Речи — колко?

Фотко се напрегнал, сърдито му правел знаци иззад гърба на въглищаря.

— Що колко? — учудил се Дако.

— За колко години ги трампиш? На добро — с добро. Дузина да ми поискаш — дузина ще ти дам. Имам и да ми стигнат, и да ми

останат.

— А, недей. Моите си да надвия някак... — засмял се Дако.

— Идна година — ядка в черупка, не знаеш ще ти загорчи ли, ще те заслади ли...

— Не ще човекът да ги трампи за години, бре, побратиме! — не издържал Фотко. — Ще ги трампиме за... на, ето, ще му отдереме половината от кърпицата, и...

— А, недейте, това е още по-лошо. Не ми трябва — станал Дако.

— Аз докато се не уморя с работа, залъкът благ ми не става. Даром ти ги давам. Аз съм си моето рипане изрипал.

Подал на Стоедин вълшебните цървули и изпратил двамата побратими чак до пътеката.

— Как без да ти се отблагодаря, бай Дако — може ли така! — притеснил се от големия подарък Стоедин.

— Ти намери живата вода. Това стига. Ще се разчуе, и до мен ще стигне... Да знам поне, че не съм гонил вятъра. Пък и съм помогнал с каквото съм можал... Хайде, добър път и сполука!

— Сполай ти, бай Дако, ще те споменувам! — махнал му за сбогом Стоедин.

— И аз тебе, момченце.

Тръгнали побратимите по пътеката, катерили се спорно — месечината светела ясно и сребърно.

— Та, казваш — ще я дириме, докато я намериме! — запъхтял се Фотко. — Аз така разбирам: тръгнеш ли да дириш — не спираш, докато не намериш. Жива вода — жива вода. Може. Само което не съм подирил — него не съм намерил.

Стоедин мълчаливо крачел.

— Редовен човек тоя бай Дако — пак се обадил Фотко. — С мярка умен и с мярка глупав. Аз ги най-харесвам тях, редовните хора. Щото има едни повредени. Само глупави. Далеко да бягаш от такива. Има и други — те пък само умни. От тях — не да бягаш, а от хвърлей място да ги заобикаляш!...

— А има и трети. Бърборливи — засмял се Стоедин. — Зине уста, па се залиса, та забрави да я затвори. Не прави сметка, че и утре е ден.

— Това го рече за мене! — засегнал се Фотко. — Добре, кой пък се обади вече... — И обидено замълчал. Но не за дълго. — Мислиш, не

мога да мълча? Като камък мога да мълча. Обаче имам едно питане: като каква е тая жива вода?... Като обикновената ли е, мокра ли е?

— Не знам.

Гората се сгъстила и светлината на месечината вече не прониквала така щедро. Пътеката едва се забелязвала.

— А гъста ли е? — пак се обадил Фотко. — И колко е гъста?

— Не знам.

— И това не знаеш. А от какво извира? От извор ли? И къде се намира?

Стоедин не му отговорил — взирал се и търсил белезите, които оставил на идване.

— И това не знаеш — подиграл го на свой ред Фотко. — А какво знаеш?

— Знам, че тука вече трябва да има нишани, по които да се катерим — напрегнато се вглеждал Стоедин и забелязал счупеното клонче на храста.

Малко по-нагоре се виждало и второ, и трето. Отдъхнал и уверено закрачили.

При айдуците вече разсъмвало.

Отнякъде се появила гаргата и каца на покрива на чардака.

На двора се бил излегнал Станчо и гледал с мътни, уморени очи. Край него, проснат по очи, спял Панчо. Ванчо, стиснал в шепи камъчето, се въртял с последни сили — изгубил равновесие, политнал и друснал в отдавна угасналия огън.

Бишо, облегнат на стълбата, лениво се засмял.

— Кокорбashi, пак си ти! — сритал Станчо спящия Панчо и той с труд се изправил. Ванчо му подал камъчето и преди още Панчо да посегне, гаргата се спуснала като камък от покрива да го кљвне. Ванчо яростно я прогонил:

— Иш, мари!

Гаргата изкряскала и закръжила, Панчо и Ванчо я замерили с каквото им попадне и тя се скрила.

И тримата наблюдавали Панчо с надежда. А той стиснал камъчето към гърди, поел дъх, завъртял се бавно, засилил, засилил още, сплел крака и се просnal.

Бишо пак се засмял кратко и лениво.

— Пу, мързел! — кипнал Станчо. — И смехът му мързелив!... Де хвани се баре веднъж и ти, докато посбреме душа!

— Няма смисъл — спокойно отронил Бишо. — И цяла година да я въртиме, пак няма да ѝ се залюлее свят, та да изскочи и да се появи.

— Хайде, де!... Защо?

— Защото застава нащрек! — презрително тръснал Бишо. — Ние я завъртиме, а тя веднага се завърти вътре на обратно! И що? Все едно си стои неподвижно! Ние засилиме — и тя засили, ама на обратната! Как ще ѝ се залюлее свят? Няма начин.

Станчо го погледнал със завистливо уважение.

— В... верно. А? — признал превъзходството на обяснението му и Ванчо. — Харно де, ами — що натам?

Панчо се вцепенил, постоял така, извил врат и диво извикал:

— Бре, дружино! Пак кокорбашията ще ви го обади средството, с кое ще я накараме да се появи!

Гледали го с любопитство и недоверие, а той показал камъчето, развълнуван от прозрението си.

— Тя вътре в това зърно ли е?... Значи, вътре това зърно е — какво?... А?... — дал им възможност да се досетят. — А?... — И ги подпомогнал, като почукал камъчето в челото си. — Не чувате ли, бре?... Кухо е вътре!... А когато нещо е кухо вътрешната — външното му какво е?... Отделна черупка!... Сега какво правиме?... Трошиме черупката и тя вече, ще не ще, изпъква оголено навънка заедно с кухото! И ще ме погледне така засрамената, пък аз ще я заговоря, да ѝ река: аaaa!... А?... Аaaaa! — и ще я сгълча бащински.

— И после... — въодушевено опитал да продължи Ванчо, но Панчо нетърпеливо го прекъснал:

— На послето ще му правиме сметката после.

Ванчо изнесъл от сайванта тежък боздуган и му го подал. Панчо нагласил камъчето, вдигнал боздугана и замахнал. Бишло подигравателно се изкискал.

Панчо свалил боздугана, без да удари, и подозрително го погледнал:

— Що?

— А, нищо.

Гаргата, появила се отново, пак се спуснала към камъчето, Ванчо се хвърлил и я пропъдил. Гаргата сърдито изкряскала и упорито кръжала.

— Бре какво ѝ става днес на тая твар?... Иш, аaaa! — размахал ръце Станчо. — Ще изгракаш някому главата, ама — де да видим!...

— Варди! — заповядал Панчо.

Ванчо измъкнал копие от кушището оръжия и застанал до него като с прът, без да изпуска от очи гаргата.

Панчо плюл на длани, вдигнал боздугана и като замахнал с все сила, треснал камъчето така, че половината от сайванта се срутила.

Юнак Спас излязъл на пътеката над трапа-капан, отрил мокро лице, отдъхнал и се ослушал. Било тихо и в сребърната светлина на месечината се виждали ясно подправените белези, които трябвало да отклонят Стоедин насам. Проверил капана и като се уверил, че е маскиран добре, избрал си по-плътна сянка в храсталака, сврял се там, свалил кола от рамо и се приготвил да чака.

Спаска, която видяла всичко това от насрещния гъстак, се засмяла злорадо и беззвучно и тихо-тихично извила, пропяла, но този път играво, като ръченица:

— Писарче, леле, писарче, защо се, кака, не веснеш, да ме от нейде погледнеш, колко съм, леле, щастлива, щастлива още доволнаааа!...

Спас първо се втрещил, после ужасено скочил, изревал и нелепо размятал ръце — уплахата му била дива и безмерна, сякаш предизвикана от нещо свръхестествено.

— Писарче! Защо не можеш сал с едно око да ме погледнеш! — шепнешком извикала Спаска. — Че да видиш колко дълбоко съжалявам!... Едва му ремъка скъсах и той дотърчал тука, пълен с най-долни кроежи! Долни и напразни!

Спас се съзвел и подал глава от насрещния гъстак:

— А, не падай в грешка, драга ми невесто, пиле Спаске! Аз ти на тебе ремъка скъсах, а не ти на мене! И не го викай чак толкоз писарчето, че ще види твоите кроежи! От долни по-долни и от празни по-празни!

— Бре-бре!... — зло се изсмяла Спаска, за да не покаже колко е ядосана, и леко се надигнала.

— Бре-бре, та бре! — озъбил се Спас. — Стой! Не давам повече да ме биеш!

И насочил острия кол.

— Охooох, дощяло му се! — пресилено се изкискала Спаска и пак се дръпнала в тъмнината на храста. — Ядец!... Вече ни те бия, ни те плювам! Само се вътрешно смея на твоите долни кроежи. И те изцяло освобождавам. И ти всичките кожи-имане даром оставям.

— Охooox — злорадо се изкискал Спас. — Па нали аз, още кога те видях как се благозвучно отморяваш в сън дълбоко, си рекох: юнак Спасе, я й скъсай ремъка, да я освободиш напълно, па й дарувай всичките кожи-имане! А ти иди, та си я причакай оная ми ти вълшебна кърпица и си я вземи с чиста съвест! На нея, на онова ми ти пиле с пиле такова, Спаска, защо й е? Тя всичките купешки манджи на света да изяде, пак ще си остане същата... същата... кхм, не е за издумване.

— А пък аз си рекох: Спаске, тая кърпица ще си я вземеш само ти и с никого няма да я делиш! — и заплашително се надигнала. — Ха да ми е честита!

— Ха да ми е честита — надигнал се и Спас.

— Друм оттука и повече да те не срещам — изръмжала Спаска.

— Друм оттука и повече да те не срещам — изръмжал и Спас.

И се гледали през пътеката, настръхнали и озлобени — гледали се, та с очи се умъртвявали.

— Леле, как съм го намразила тоя никаквец!

— Леле, пък аз, аз как съм я намразил тая чума черна!

— Леле, ако се не махне, ще му простра кожата да съхне!

— Леле, взе ми думата от устата!... Нищо, аз пък ще взема кърпицата.

— Леле, какво ще става сега! — излязла на пътеката Спаска.

— Леле, какво ще става сега! — излязъл на пътеката и Спас.

Насочили един към друг подострените колове, мразели се, но и се плашили един от друг.

— Хайде де!... — изръмжала Спаска. — Ха да видиме!

— Хайде ти, па да видиме!

— Не, ти!

— Ти, ти! Ти-ти-ти!

Напрегнато се дебнели, обикаляли се един друг — никой не смеел да започне битката. Спаска първа разбрала, че победа няма да има и решила, щом не може да вземе кърпицата, да не му даде и на него да я вземе. Изкискила се нервно и подигравателно и свалила кола.

— Леле, колко ме уплаши!

— Пък ти на мене — ума ми изкарা!

— Харноoo! — заплюла го.

— Харно да е! — върнал ѝ го Спас.

— Щото например на мене ми чак толкова кърпица не трябва —  
коварно се ухилила Спаска. — Предпочитам да видя как ще я вземеш  
ти!

— Бре-бре!... Може пък аз да го предпочитам това.

— Да, ама аз какво почвам да правя? — злорадо и отмъстително  
се изсмяла Спаска и поправила първото отчупено клонче под трапа-  
кан — заличила нишана-примамка. — Ха честита ти кърпица, юнак  
Спасе! Да се не знаеш у юнака.

Спас я изпреварил надолу по пътеката и заличил следващия  
белег-примамка:

— Охooox, ще ме умори!... Ха на тебе да ти е честита, пиле  
Спаске! Ега те у пилето.

Втурнали се надолу и заличавали белезите, всеки гледал да  
заличи повече и съскали в лицата си:

— Е, как е кърпицата, а, харесва ли ти кърпицата?

— Ти ще речеш харесва ли ти!

— Аз няма да река, ама и ти няма да речеш!

— Ти, ти!

— Не, ти!

Спаска се спънала, Спас се спънал в нея — паднали, премятали  
се по стръмната пътка, докато се спрели в стволовете при разклона й.  
Скочили и се втурнали по другата, която водела нагоре, към айдуците  
— в надпревара възвръщали старите Стоединови белези — докато  
достигнали незаличен. Дишали тежко, останали без сили, облегнали  
гръб о гръб да отдъхнат.

И тогава чули приближаващите гласове на Стоедин и Фотко.

Спас и Спаска задържали дъх, прекрачили в гъстака и се  
спотаили. Първо се показал Стоедин. Фотко уморено се катерел подире  
му и устата му не мълквала:

— А като каква е на цвят тая жива вода?

— Охooox — злорадо се изкисал Спас. — Па нали аз, още кога  
те видях как се благозвучно отморяваш в сън дълбоко, си рекох: юнак  
Спасе, я й скъсай ремъка, да я освободиш напълно, па й дарувай  
всичките кожи-имане! А ти иди, та си я причакай оная ми ти вълшебна  
кърпица и си я вземи с чиста съвест! На нея, на онова ми ти пиле с  
пиле такова, Спаска, защо й е? Тя всичките купешки манджи на света  
да изяде, пак ще си остане същата... същата... кхм, не е за издумване.

— А пък аз си рекох: Спаске, тая кърпица ще си я вземеш само ти и с никого няма да я делиш! — и заплашително се надигнала. — Ха да ми е честита!

— Ха да ми е честита — надигнал се и Спас.

— Друм оттука и повече да те не срещам — изръмжала Спаска.

— Друм оттука и повече да те не срещам — изръмжал и Спас.

И се гледали през пътеката, настръхнали и озлобени — гледали се, та с очи се умъртвявали.

— Леле, как съм го намразила тоя никаквец!

— Леле, пък аз, аз как съм я намразил тая чума черна!

— Леле, ако се не махне, ще му простра кожата да съхне!

— Леле, взе ми думата от устата!... Нищо, аз пък ще взема кърпицата.

— Леле, какво ще става сега! — излязла на пътеката Спаска.

— Леле, какво ще става сега! — излязъл на пътеката и Спас.

Насочили един към друг подострените колове, мразели се, но и се плашили един от друг.

— Хайде де!... — изръмжала Спаска. — Ха да видиме!

— Хайде ти, па да видиме!

— Не, ти!

— Ти, ти! Ти-ти-ти!

Напрегнато се дебнели, обикаляли се един друг — никой не смеел да започне битката. Спаска първа разбрала, че победа няма да има и решила, щом не може да вземе кърпицата, да не му даде и на него да я вземе. Изкискала се нервно и подигравателно и свалила кола.

— Леле, колко ме уплаши!

— Пък ти на мене — ума ми изкара!

— Харноoo! — заплюла го.

— Харно да е! — върнал ѝ го Спас.

— Щото например на мене ми чак толкова кърпица не трябва — коварно се ухилила Спаска. — Предпочитам да видя как ще я вземеш ти!

— Бре-бре!... Може пък аз да го предпочитам това.

— Да, ама аз какво почвам да правя? — злорадо и отмъстително се изсмяла Спаска и поправила първото отчупено клонче под трапа-капан — заличила нишана-примамка. — Ха честита ти кърпица, юнак Спасе! Да се не знаеш у юнака.

Спас я изпреварил надолу по пътеката и заличил следващия белег-примамка:

— Охooох, ще ме умори!... Ха на тебе да ти е честита, пиле Спаске! Ега те у пилето.

Втурнали се надолу и заличавали белезите, всеки гледал да заличи повече и съскали в лицата си:

— Е, как е кърпицата, а, харесва ли ти кърпицата?

— Ти ще речеш харесва ли ти!

— Аз няма да река, ама и ти няма да речеш!

— Ти, ти!

— Не, ти!

Спaska се спънала, Спас се спънал в нея — паднали, премятали се по стръмната пътека, докато се спрели в стволовете при разклона й. Скочили и се втурнали по другата, която водела нагоре, към айдуците — в надпревара възвръщали старите Стоединови белези — докато достигнали незаличен. Дишали тежко, останали без сили, облегнали гръб о гръб да отдъхнат.

И тогава чули приближаващите гласове на Стоедин и Фотко.

Спас и Спaska задържали дъх, прекрачили в гъстака и се спотаили. Първо се показал Стоедин. Фотко уморено се катерел подире му и устата му не мълквала:

— А като каква е на цвят тая жива вода?

— Не знам.

— И това не знаеш. Е, как ще дишим нещо, като ни го знаем как изглежда, нито къде е?... Детинска му работа. Добре, че аз съм с тебе, инак...

Стоедин дръпнал капата от ръката му и му я нахлупил.

— А, нали? — чул се гласът на невидимия Фотко. — Всеки може така! Щом ти се изпречи едно важно питане, дето му не знаеш отговора — да му речеш: изчезни като видение! — Стоедин шаговито замахнал по посока на гласа. — Да, ама не съм там! — изкисал се той.

— Как се местиш толкова бързо, бре? — спрял Стоедин.

— Не бързо, а навреме — свалил капата Фотко и пак станал видим. — Хайде малко по-бавно, душата ми излезе! Аз не съм трампил години за сила... А?... — и му посочил як млад бук. — А това дърво можеш ли?

— Много знаеш — изтръгнал дървото с лекота Стоедин.

— Па знам — радвал се на исполинската му сила Фотко. А Спас и Спаска гледали от гъстака облещени и с отворена уста. Стоедин и Фотко преминали край тях, без да ги забележат.

— Бре, главо, хайде като знаеш толкова, речи — засмял се Стоедин и поклатил глава. — Юнак Чило подиграхме ли го? Задето с тоя вълшебен боздуган не се е отървал веднага от айдуците, още в двора им?

— Е, та що? — не го разбрал Фотко.

— Па за каквато глупост го подиграхме — същата я направихме, тикво. Защо се не върнахме с тоя боздуган направо тук?... Да вземеш от пияници кърпицата, та да я дадеш на айдуци. А?

— Нали тия вълшебни удари са броени, бре! Защо да ги изхабиме веднага! — разсърдил се Фотко. — Слушай, ще ти правя една забележка: и с годините така — раздаваш ги, сякаш са чужди! За орехи ли сме тръгнали?... Няма да бързаме толкова — ни с хабенето, ни с раздаването!... Знаеш ли какво ни още чака и къде...

Отминали и гласовете им загълхнали нагоре. Спас и Спаска забравили да дишат, изтръпнали и неми. И стоели така, изтръпнали и неми, дълго след като гласовете съвсем изчезнали.

— Невесто драга, пиле Спаске... — облекчено проплакал Спас.

— Зер беше същото онова момченце?... Видя ли какво направи с дървото?... Леле, веднъж и кавга да помогне...

— Имало дни! — ужасено изхлипала Спаска.

Изправили се, прегърнали се и ревнали в щастлив плач — хем страдали по неосъществената мечта — кърпицата, хем се радвали на избавлението си. И докато буйно плачели, вързали на възел остатъците от ремъка. И вече можели да вървят само един до друг, защото разстоянието помежду им изчезнало.

Вече целият сайвант бил рухнал от сътресението на ударите. По двора — изпотрошени боздугани.

Панчо се плискал на кладенеца, а Ванчо пъдел гаргата с копието. Дошъл ред на Станчо да троши камъчето. Изbral огромен кован боздуган, качил се по стълбата на чардака, засилил се, скочил отвисоко и ударил камъчето.

Земята така се разтърсила, че стряхата на чардака се съборила. Боздуганът се пръснал на трески. Гаргата уплашено изкряскала, пак се спуснала да кльвне камъчето, но Ванчо я прогонил.

А на камъчето му нямало нищо. Ни драскотина.

— Какво е това чудо, бре!... — разярил се Панчо. — Ааа, сега ще я наредя аз, та да ме помни!

Разровил купището оръжия и намерил боздуган-великан. Едва го повдигнал.

— Помагайте!

Станчо се присъединил и хванал боздугана, Ванчо размахвал пръта и пъдел гаргата. Само Бишо, клекнал настрана, подигравателно се хилел.

— Де и ти, бре! — сопнал се Станчо.

— А, тц — още по-широко се ухилил Бишо. — Мене ми шетня не трябва.

Станчо и Панчо вдигнали с общи усилия боздугана и се качили на чардака.

Засилили се, скочили и ударили по камъчето.

Част от чардака рухнала. А на камъчето му нямало нищо.

Бишо се засмял тънко-тъничко.

— Що се кискаш вече толкоз време като селска визитарка, бре!  
— разярил се Панчо.

— Па смешно ми е. Щото и до утре да го бълскате зърното, момето пак няма да се появи.

— Слушай сега какво ломоти — с омраза го погледнал Ванчо. — Е защо това?

— Па защото сега се е сгушила зашеметено и си вика: не, предпочитам да ми се тури край на живота, отколкото да я зърна пак оная мутра четинеста и с нос като коляно. Това гледка за гледане ли е?... По-харно да ме смажат с трусове. Нека.

Панчо, Ванчо и Станчо се вгледали преценявашо един в друг и настанало зловещо мълчание.

— Вярно! — пръв избухнал Ванчо.

— Вярно я! — облещил се в лицето му Панчо.

Станчо бълснал Панчо.

— Хайде, махай се!

— Кооой?!

— Тури вода у ведрото, та се погледни, па тогава питай!

— Ами ти, бре!... — на свой ред го тласнал Панчо. — Харно ти откъсна дребният юнак ухoto, ами да беше ти откъснал и главата, че да не се мъчиме напразно толкоз време!

— Марш и двамината, бре! — изревал Ванчо.

— Не ме тласкай!... Кой е кокорбацията?

— Ега те у кокорбацията!

Счепкали се внезапно и буйно, озверяло се сбили, силели се на кълбо. Разплели се. Панчо успял да сграбчи и двамата за косите, бълснал главите им в дървения зид на конака.

Покривът се залюлял.

Станчо се изтръгнал, сграбчил ги и двамата за косите и след като бълснал два пъти главите им в зида, потретил с все сила.

Покривът се срутил върху им. Развалините се раздвижили, раздвижили, подал се нечий крак и замрял.

Бишо се смеел лениво и от сърце, наслаждавал се на гибелта им и не забелязал как гаргата безшумно паднала върху камъчето, клъвнала го и се скрила.

Тогава портичката, изльскана от безчет длани, се отворила. Стоедин и Фотко влезли в двора. Фотко се закашлял от праха и литналите паяжини. Стоедин учудено разглеждал разрухата.

— Ей, айдуци! Къде сте? — и забелязал Бишо. — Какво е ставало тук?

— Речи лека пръст, па не питай — изправил се Бишо и го познал със закъснение. — Бре, ама ти върна ли се? Носиш ли я кърпицата? — Разбрал по очите му, че я носи и се развълнувал. — Брей, човек, ако не

бях аз, все ти бяха затрили зърното, па с него и невестата! Хубаво ме гледай — едва го завардих!

— Къде е? — извадил кърпицата Стоедин.

Бишо потърси, забелязал сред попилените някога си мъниста и бисерче, което много приличало на камъчето, вдигнал го и го подал. Първо взел кърпицата и чак тогава го пуснал в шепата на Стоедин.

Фотко гледал със съжаление как вълшебната кърпица преминала в ръцете на Бишо. А той веднага я разстал, нетърпеливо се облизал, зинал да заръча — и останал с отворена уста.

— Ха де! — засмял се Стоедин и приседнал да отдъхне.

— З... задръс... сти ми се... к... кое по-напред... — облешил очи, сякаш се задавил Бишо. Фотко силно го тупнал по гърба и той блъвнал като отприщен:

— Бяло мясо от кокошка, бут печен телешки, луканки-ники четири и половина и парче сланина, и още една сланина, и... Печена пиперка!... Слушайте, днеска сте на моя софра! — Зеле-зеле-зеле-зеле, уфффца! Нан... на шиш! Пита сирене, две кашкавал! — и лакомо заплакал. — Кукурецдамар-шкембе, гърне спържа с праз лук...

Купището храна растяло ли растяло, а той не можел да спре и все заръчвал. Стоедин и Фотко се засмели. Фотко мъкнал, мъкнал и Стоедин, а смехът продължил. Дрена се появила при портичката към пустия път, протягала длан с истинското бистро камъче и се кискала. Стоедин я познал и бавно се изправил.

— Помниш ли ме? — присвила очи Дрена. — Онова, дето го взе, не е твоето камъче. Ето го твоето.

Стоедин погледнал мънистото, което му дал Бишо и разбраł, че бабата говори истината.

— Дай ми го, а?

— Па нали затова съм дошла?... На, баби. Ела си го вземи. Хайде, ела... че твоите нозе — по-пъргави.

Стоедин тръгнал към нея. Пристъпвал бавно и предпазливо, защотооловил в очите ѝ нещо жестоко и кораво. Фотко се вцепенил като омагьосан, с усилие тръснал глава, опомнил се и викнал:

— Чакай, побратиме!

С неподозирана бързина успял да дръпне Стоедин и да му нахлуши капата. Стоедин изчезнал тъкмо когато Дрена зло посегнала към очите му с криви ноктести пръсти. Яростно изкрешяла и се

хвърлила към Фотко, но внезапно политнала и се превърнала в кост, прилична на човек. Невидимият Стоедин успял да я удари с вълшебния боздуган. Свалил капа и пак станал видим. Отрил лице, отдъхнал и закачил боздугана на пояса. Огледал костената фигура, изчоплил бистрото камъче от костените пръсти и пак го вързал на ризата си като копче. После отворил кованата неотваряна портичка: пустият път се протягал далече към червеникави хълмове и там не било утрин, а зрял, горещ ден.

Фотко, който се уплашил със закъснение, треперел и се опитвал да каже нещо, но само тракал със зъби.

— Хайде, побратиме — усмихнал се Стоедин и го тупнал по рамото. — Ще си дотрепереш из път. Нямаме повече работа тука.

Излезли, обърнал се да затвори портичката, погледнал в двора и се слисал: върху руините се издигала могила от каква ли не храна. Бишо не се виждал — чувал се само обезумелият му глас:

— Казан с курбан-чорба!... Три тави качамак!...

— Какво прави този... — забелязал го най-сетне между казаните, тавите, делвите и гювечите Стоедин. — Ей, айдук, ха със здраве!

— Шейсет и шест баници с по сто и шест жълтъка, риба-шаран на фурна... — пак потънал в храната Бишо.

Стоедин го съжалел, поклатил глава. Дръпнал Фотко и двамата поели по пустия път.

А Бишо, изпаднал в странна лудост, издърпал кърпицата от поредния куп храна, газел по храна, изкатерил се, застлал и пресипнало хриптял:

— Пет дальма пастьрма, три делви турция зелени домати, п... пъп... пъ-пешини четири, осем, двайсет и осем и още един!...

Вече се намирал на върха на планина от храна. Останал без глас, потресено мъкнал. Издърпал кърпицата изпод последния куп — посегнал да опита едно, посегнал към друго... Отчупил кокоша кълка — пуснал я, изтръгнал парче луканка — подържал го, пуснал и него. Прегазил през печени месища, затънал в качамак... Ослушал се: било тихо, много тихо, непривично тихо сред това обилие. Потърсил с очи побратимите, рязко се обърнал накъмто портичките и не ги видял. Обърнал се към входната порта — и там не ги видял. Самотата ставала все по-осезаема, облизал попукана уста и викнал диво и хрипкаво:

— Ей, момченце!... Ало, магарето!... Къде сте, бре!...

Сурнал се надолу, затънал в храната, казан с чорба се обърнал и го задавил, опитал се да се задържи за печено тело, но пак потънал като в тресавище и обезумяло изревал:

— Помоооощ!... Помоооощ!...

Най-сетне се изтръгнал, захапал кърпицата и облещено си помагал с двете ръце, мучал целия омащен — добрал се до портичката и я дръпнал така силно, че я изкъртил. Сгърчил се, уловил се за гърлото, видял далечните фигури на Стоедин и Фотко и заплакал.

Побратимите се отдалечавали размити в разноцветните бликове на сълзите му.

— Еееей!... Чакайте ме, бре, еееей! — изревал с отчаяна молба Бишо. — Водааааа!... Каква да е — вода да еee!... Чакайте, бре!...

Спели. Обърнали се.

А той тръгнал към тях, повървял, повървял — и хукнал да ги настигне по-скоро.

## **КНИГА ВТОРА**

## ПЪРВА ЧАСТ

### 1

Далечният и безлюден път идел откъм червеникави пясъчни хълмове, прекосявал пресъхналото речно корито и се губел през безплодна, опечена от слънцето земя — докъдето око стига.

Свечерявало, огънят край каменната колиба вече прегорял и жарта се покрила с бяла пепел. Баба Кина и близначки-баби Пана и Кустадина, прилекнали с лъжици в ръце, трупали въглени около гърнето, да не стине. На високата скала над тях стърчал големият гарван и угрожено гледал в пътя.

— Забави се! — ядосала се Пана.

— Забави се, та се забрави — додала Кустадина.

— Па, чакаме я — бави се — измърморила Кина. — Я да почнем вечерята, да видите как веднага ще довтаса и ще зине да се хвали: леле, нане, леле, сестри, имаше юначе-дълголетниче — няма го! Дреб и папер остана от него!

— Нека се хвали — прозяла се Пана и облизала празната лъжица. — Ти, като спря на времето онзи юнак, с дълбоката книга — малко ли се хвали?

— Моята хвалба — нещо река, па друго оставя, ти да си го донадиш! — троснала се Кина. — А тя хем всичкото изрече, хем го и натърти! Изричането — как да е. Натъртването ядосва. Мре да натърти. — И вдигнала лице към гарвана. — Нане, ха да почваме, па ще ѝ оставим и на нея.

Гарванът размахал тежко крила, кацнал при бабите и се превърнал в Злоокия. Поклатил побеляла глава:

— Сестри, страх ме е — нещо лошо е станало с наша Дрена!

— Бре, нане, пепел ти на езика!

— Дано не съм прав.

— Я да видим? — разтревожили се бабите.

— Сега ще видим.

Откачил от врата си торбичката. В нея — четири кичура коса: единият бил вързан с червен, другият със син, а третият и четвъртият — с общ жълт конец. Пуснал на земята кичура на Дрена, оня, с червения конец — и дал знак.

Запоклащи се унесено и четиридесета все по-бързо, още по-бързо — плюли дружно върху кичура и отскочили. Задимяло, димът почервял, сгъстил се и се превърнал в Дрена. Изкискала се, посегнала с ноктеста ръка и заплакала:

— Нане, сестри, този го юнак-дълголетник сила не надвила!  
Направо да го...

Не доизрекла, а политнала да падне като хласната и се вкостенила. Лъскавата кост веднага побеляла, прояла се, после от повърхността ѝ се посипали обилни, бързи струйки и тя се смалявала, смалявала се — докато станала на купчинка прах.

Злоокия гребнал шепа и съкрушен посипал глава.

— Сестри!... Няма да я видим вече наша Дрена! Ни ще я видим, ни ще я чуем!

И трите баби посипали глави.

— О! О! Дreno, душо ледена! Сърце, дренко спечена! Мъст!  
Мъст за тебе ще мъстиме, мъст!

Духнали в прегорялата жар и огънят буйно пламнал. Уловили се на хоро — играели около гърнето и яростно тананикали:

— Копчи нога, друси пёта, кусни! — дружно посегнали с лъжиците и засърбали. — Мляс-хруп-ръп, три са вече баби — пак е един зъб! Ъх-леле, баба Кина и близначки — баби Пана-Кустадина!  
Ъх-ъх, копай с пёта, кусни!

— От ястреб пёро, от линдра влакно! — простенала Кина.

— От меше желъд, от змия жило! — пропели Пана и Кустадина.

— Та как ми е око будно-остро и език меден-коварен, йош, та дваж по да станат! — изсъскала Кина.

— Та как сме омайни, търпеливи и на снага държеливи — йош, та триж по да сме! — прошепнали Пана и Кустадина. — Ела ни, юначе-дълголетниче, ела, ела, стъпи ни на рогозката...

— А, тоя път го вече не отстъпвам! — тръснала ръце от хорото Кина. — Кой ги спира хитрите юнаци, що са поели за жива вода?  
Аз!... А дълголетието е юначество най-вече хитро, та коварно!  
Колцина се изхитрят да провърят сто и една годин?... Нане, мой е!

— Кино, да се скинеш, та на две да станеш! — викнали, та пропели Пана и Кустадина. — Дълголетието е юначество най-вече търпеливо!... Колцина имат търпеж да откраднат сто и една годин! Наш е, нане! Наш!

— Пано-Кустадино, да паднете, та да не станете! Мой е! — замахнала Кина и се сбили пъргаво и стръвно.

— Мирни! — скарал им се Злоокия и бабите застинали.

Легнал, долепил ухо на земята, послушал, послушал и се изправил. — Сестри, чини ми се, тоя юнак няма да е лесен. Един го оставихме — още двама води. Не сте само вие — и аз го искам, ама хайде — чоп, па комуто е късмет.

Откъснал косъм от брадата си и го хвърлил в огъня. Оттам излетяла голяма синя муха, бръмнала дебело и закръжила над главите им. Следели я с очи, без да помръднат. Мухата стеснила кръгове около Пана и Кустадина и те щастливо се ухилили. Тогава Кина скръстила ръце на гърди — дясната бяла и красива, а лявата възлеста, с хищни нокти — и скрито драснала устна. Набъбнала капчица зелена кръв, мухата пронизително забръмчала, устремила се натам, Кина хлопнала уста и я погълнала.

— Е ха, честит да ти е, сестро Кино! — завистливо се усмихнала Пана. — Пък, дано да не потрябваме и ние — додала Кустадина. После подскочили, превърнали се в гарги и кацнали на скалата.

— Сполука, сестро — още по-угрижено се вглеждал в пътя Злоокия. — Ще те чакаме при пустия кладенец.

— Сполай. Не вярвам много да се бавя.

— Дано, дано.

Превърнал се в гарван и полетял. Гаргите го последвали.

Кина се разшетала: хвърлила върху огъня с гърнета шепа пясък и те изчезнали. Откъснала от литака си конец, запратила го към колибата — и под навеса увиснала детска люлка. После заслонила с длан очи, нетърпеливо се взряла в пустия път... И когато далече-далече се появили три човешки фигури, тихо се изкискала, покачила се в люлката и се превърнала в дете.

Стоедин, Фотко и Бишо вече приближили сипея. Фотко едва влачен крака от умора, хвърлял сърдити погледи на Бишо, поклащаал дългоуха глава и мърморел:

— На, айдукът си е айдук. Вари го, печи го — пак айдук. Като няма какво друго да граби — мястото ми граби — отбутнал го вървешком и застанал до Стоедин. — Докога да му втълпявам, че до юнака на дружината вървя аз, като пръв помощник и побратим?...

Но Бишо, все едно че не говорели на него, вместо да изостане, минал от другата страна и пак тръгнал до Стоедин. Фотко изпухтял, измъкнал от пазва старата вълшебна капа и яростно я нахлупил на Бишовата глава.

— Пу, като не разбира от дума — поне да го не гледам!

И наистина, Бишо мигом изчезнал и станал видим отново чак щом капата тупнала на камъннака.

— Речи му на говорящото магаре да ме не обува повече у тая миризлива капа, бре, Стоединчо! Мразя да съм невидим!

— Докога ще се дърляте? — добродушно се скарал Стоедин.

— Речи му, вместо да се сърди, да ме изкоманди! — виновно се оправдал Бишо. — Искам да го послушам, а не мога от едното просто казване. Цял живот съм командуван, така съм навикнал.

— Що, мислиш няма да мога? — изпъчил се Фотко, вирнал клепоуха глава и строго се окашлял, но видял, че Бишо сочи ушите му и се смее. Тогава извадил от пазвата мушмула и вишна, гълтнал ги и щом ушите му станали обикновени, заповеднически ревнал:

— Я слушай, бре, айдук с айдук, командувам те да запомниш веднъж завинаги, че е желателно човек да има малко съвест, па да се чукне с пръст в челото и да си рече: ей, рекоха ли ми да ида незабавно назад и да вървя не една или две, а най-малко три крачки подир главния и единствен помощник и побратим на юнака, защото не стига, че ме прибраха у дружината, кога им приплаках с вълшебната кърпица в ръка, да се не знае и кърпицата и чудото, ами...

Бишо, който тръгнал стегнато, сякаш марширувал и на няколко пъти се приготвял да изпълни команда, разочаровано кипнал:

— Това команда ли е, бре? Докато изречеш края, забравям началото!

— Кога съм командувал, та да знам как? — озъбил се на свой ред Фотко. — Вместо да се пулиш, научи ме! — и додал с надежда. — А? Ще ме научиш ли?

— Няма да прихванеш. И цяла година да те уча — все тая. То, ако му на всяко магаре командуване прилягаше... — и уморено се спънал. — Стоединчо, няма ли да се гласим вече за нощувка? Доста път отбихме, па и утре е ден.

— Още малко — огледал небето Стоедин. — Докато се вижда на месечина.

Дрипав облак упорито пълзял към кръглата бяла луна. Вече прекосявали сухото речно корито.

— Харно, ама нещо не ми е ясно — неохотно крачел Бишо.

— Да речем, има я мартската жива вода. На, стигнахме я, взехме я. И що ще я правиме?... Според както разъждавам, само ще си отвориме работа с нея. Па нали с тия вълшебности и чудесии, що си ги вече имаме — нас ни някой може да ни надвие, ни пък да останеме гладни или жадни и прочие. Само наш Фотко да го показваме във вид на изкуствено магаре, да го показваме веднъж у година на някоя чаршия — ще сме най-богати и прочути. Макар че и от това няма нужда — с тая наша вълшебна кърпица, що си я имаме чрез моето лично имане... — и попипал пазва, да се увери, че е там.

— Хайде, щом ти не трябва жива вода, махай се от нас! — отново го избутал назад Фотко. — Побратиме, да се маха!

— Магарешка му работа — презирително се навъсил Бишо. — Като не може да ти отговори на питането — пъди те. — И пак минал до Стоедин. — Добре, че не му обръщам внимание, а, Стоединчо? Инак щях да му река да си тури ушите, че ако с уши е магаре, без уши е още по-магаре.

— Тихо! — спрял ги Стоедин и се вслушал. — Чухте ли нещо?

— Май, сякаш... бабичка скимти някъде — замрял Бишо.

Фотко извадил от пазвата само вишна, лапнал я и ушите му мигом пораснали. Едното пъргаво потрепнало, наострило се към скалата.

— Дете е! — отсякъл Фотко. — Натам!

Забързали.

— Ей, я чакайте да поразмислим, що се затекохме така слепешката! — разтревожил се Бишо. — Ако е нещо опасно?

— Където има дете — няма опасно! — прекъснал го Фотко. — Аз съм се нагледал невидимата на всякакво опасно и безопасно.

— А що дира дете у тая пустош? — настоявал Бишо.

— Сигур са хора сиромаси, каменари... — отвърнал повече на себе си Фотко. — Я, чак къде ги е прогонила неволята, да си къртят хляба...

Заобиколили скалата и видели колибата. Детският плач вече се чувал ясно и силно.

— Ей, стопани, добра вечер! — повикал Стоедин. — Посрещайте гости!

Не им отговорил никой. За миг станало тихо, дори детето мъкнало. Надникнали в пустата каменна колиба... и тогава детският плач долетял откъм навеса. Бишо предпазливо се отправил натам, Фотко го изпреварил и се надвесил над люлката.

— Бре, дедина душа дребна, трай, а, защо ревеш?

— Гладно е — приближил Стоедин. И пак се огледал. — Чудна работа, какво ли е ставало тука?... Да си зарежат чедото... Ей, хора!... — тръгнал да обикаля скалата.

— Я да се махаме! — пошулся Бишо.

— Ха махай се най-сетне! — кипнал Фотко.

— Защо това изкуствено магаре постоянната ме пъди? — яростно избухнал Бишо и тупнал с крак. — Аaaaa! Нали се плаша и заради него!

Детето силно се разплакало. Фотко отвил личицето му.

— О, о, дедина душа гладна, трай, дядо ей сега ще си го нахрани... Защо стоиш като пукал, та не вадиш кърпицата, бре, айдук?

Бишо трепнал, посегнал към пазвата си, посегнал повторно и пак не бръкнал.

— Не се разбрахте от дума, бре, на, не мога да послушам така!... Стоединчоооо!

Но Стоедин обикалял скалата и напразно викал:

— Ей, хора! Огласете се! Къде сте, хора!...

— На, искам да я дам! — посегнал пак към пазвата си Бишо, но само се почесал. — Кой да ме изкоманди?

— Па като няма кой — самичък се командувай!

Бишо се вцепенил — бавно осъзнал, ококорено раздвижил уста и смаяно се изкискал. Разтъпкал се, застанал мирно, поел дъх и ревнал: — Айдук Бишо! — отговорил си: — Аз!... — смиръщил вежди: — Фнимание!... Извади кърпицата! Живо! — пъргаво я измъкнал от пазва и щастливо се изпънал. — Готово, кокорбashi! — отново се навъсил: — Разстеее-ли! Ат-два! — прилежно я разстлал, изпънал се пак и ревнал: — Готово, кокорбashi! — после доволно, с престорена строгост се окашлял. — Крачка встрани, ат-два!

Отстранил се от кърпицата, ударил пети сияещ от възторг и отдъхнал, благодарно учуден. — Пу, да ми падне най-сетне сърце на място! Магарето, що е магаре — и то може веднъж в годината верен ум да даде!... — и пак се умилил. — Леле, колко е хубаво!... Сега вече съм си хем айдукът, хем кокорбашията му!

— Хвани единия, та удари другия — презиртелно се ухилил Фотко. — Кърпице, стомне мляко!

На вълшебната кърпица веднага се появила шарена стомничка. Подал я към детето, то налапало глинената цицка, лакомо засукало, задавило се и прихванало стомничката, но само с едната си ръчица, с дясната.

— Бре, цял ден ли гладно е държано? — вдигнал очи Фотко към приближаващия Стоедин. А той угрожено приседнал.

— Не знам — приbral кърпицата Бишо. — И да ми се сърдите, и да ми се не сърдите — мене ми тута не харесва.

— Вдигайте се, да ги подирим, неговите — решително се изправил Стоедин. — Нещо са закъсали. Кой оставя дете така, на произвола?

Тръгнали, но детето силно заплакало.

— Първо да го успим, че се плаши самичко — върнал се Фотко и залюлял люлката. — Ха нани, дядово злато, нани-нани... — затананикал. — Дойди, Сънчо, от горица, та ме хвани за ръчица...

Детето заплакало по-силно.

— Бягай, бре, само го плашиш с тия уши! — избутал го Бишо и залюлял люлката. — Хайде, пиле — нанини-на! — мълкнал и се загледал. — Защо си крие ръцете това дете?... — И пак забързано го залюлял, защото надало глас. — Ааа, нани! Инак Сънчо ще те изпапа! Ам-ам, папа! Нани, живо!

Детето заплакало с цяло гърло.

— Дай на мен! — хванал люлката Стоедин, приседнал и затананикал. — Дойди, Сънчо, от горица... та ме хвани за ръчица... та ми шепни... песенчица... та да расна, да порасна... като кака, като мама... хем послушна, хем голяма...

Тананикал все по-унесено, борел се с връхлетелия го сън. Пръв се отпушнал Фотко — клюмнал, както си седял до зида. По него заспал и Бишо — захъркал отривисто, като изкомандувай. Последен заспал Стоедин — меко увиснал на люлката...

А детето започнало да едрее, лицето му се сбръчкало — и в люлката пак била Кина. Надигнала се, слязла и се изкискала. Преметнала в люлката Стоедин, по него — и Бишо, и Фотко. Скъсала вървите ѝ, огледала небето и се понесла с люлката на ръце — бързо и от бързо по-бързо.

Дърветата на тази мъртва гора, без листи и без кора, били разноцветни, с пъстрите багри на камъка. Едни — лъскави като полиран мрамор, други зърнести, трети шуплести... Ту приведени, ту вдигнали нагоре тежки ръце-клони. Някои сякаш се счепкали, други лежали като повалени. А храстите, прилични на каменна дантела, напомняли животни и впрягове.

Кина се спуснала на малката полянка, изтърсила от люлката спящата дружина, превърнала се в гарга и кацнала на близкото дърво. Никой от тримата не се пробудил, само кратко се раздвижили в съня си, а Бишо захъркал още по-силно. Тогава гаргата клъвнала каменния клон и от него се изтръгнал тих и тежък глас. Литнала, кръжала около полянката и клъввала ту едно дърво, ту друго. Гората застенала, стонът ѝ растял и ставал все по-дълбок, многоглас и заплашителен. Фотко сепнато скочил, бълснал се в каменната дантела на храсталака и изумено се втрещил. Стонът на гората се превърнал в тътен.

Тогава се пробудил и Бишо — ужасено изревал, хласнал се в дървото и то извикало с каменния си глас още по-мощно и сърдито. Скоро вече ечала и тъtnела цялата гора. Бишо и Фотко се мятали из полянката и, ослепели от ужас, се бълскали в дърветата. Внезапно Бишо спрял, завъртял се около себе си и напразно опитал да захапе края на размотания си пояс, както куче опашката си — друснал, бясно се претърколил и потънал в гъстака.

Последен се пробудил Стоедин — скочил уплашен, но бързо се съзвел, защото вече бил патил това, било му познато от костената гора. Огледал се, зърнал Фотко, хвърлил се към него и опитал да го задържи.

— Кой?!... — пресипнало изревал Фотко. — Пусни ме, аaaa!

— Не бой се! Фотко! Побратиме!... Мирен!

— Кой си тиии! — гледал с диви очи Фотко и опитвал да се изтръгне. — Пус... нинееее!...

— Аз съм, бре! — надвидал гласа на гората Стоедин и силно го разтърсил. — Побратиме!

— Стоединчо! Душко! — най-сетне го познал Фотко. — Какво е това?... Къде сме?

— Знам ли?... Кажи ми, та да ти кажа.

И вече не било нужно да го държи — Фотко се вкопчил в него като удавник.

— А?... Побратиме, как ще се измъкнем оттука?

Предпазливо напуснали полянката и дълго драли дрехи из каменния пущинак. Полъгала ги пътека, но скоро опряла в още по непроходимо каменно мъртвило. Фотко вече се вглеждал в каменните дървета-хора с нови очи — слепият му ужас се стопил и останала само тревогата.

— Тоя пуст път го няма, бре!

И още не изрекъл, пътят се появил: червеникаво лъкатушел под сплетените ръце-клони на дърветата и сякаш ги канел при себе си. Но Стоедин се лутал и търсил, все така се вглеждал и на края повикал:

— Бишооо!...

— Бре, вярно, къде ни е айдука! — сетил се Фотко. — Бишее!

Каменният стон вече поутихнал и гласовете на Стоедин и Фотко го надвивали без усилие:

— Бишооо!... Айдуче, къде щукна, бре!... Бишеее!

Най-сетне се дочуло сърдито ръмжене, после предупредителен лай — и Бишо се подал изпод каменната дантела на храсталака. Пролазил на ръце и крака, разсърдено дращел под себе си и ги гледал като куче от колибата си. Изляял обидено, подскочил да ги прогони, обърнал се и пак се вмъкнал под храста.

— Що работиш, бре, Бишко!... — потресено го гледал Фотко, забравил враждата им и опитал да го приближи. — Недей така, няма да правиш така!...

Но Бишо се озъбил, изръмжал и зинал да го ухапе. Фотко отскочил и му дожаляло, та чак му се приплакало:

— Изщурял е, горкият!...

— О, о, Шаро! — повикал Стоедин. Бишо изляял, сякаш възразил. — О, Мурджо, на, на!... — но Бишо ядосано изскимтял. — О, Бише, о, о, къц-къц!...

Този път Бишо изляял дружелюбно и с надежда, но не помръднал.

— Изкомандувай го! — досетил се Фотко.

— Бишо, при мене! Живо! — наддал глас Стоедин. Тогава Бишо щастливо изляял, измъкнал се от храста, пролазил, отрил корем при

нозете му и го лизнал по цървула.

Стоедин го изправил, Фотко го подхванал от другата страна и тръгнали, та излезли на пустия път и поели по него. Бишо крачел неловко, като изправено куче.

— Какъв редовен айдук си беше!... — жалостиво изхлипал Фотко. — От що се повреди така?...

— От страх.

— Бре, зер... — осъзнал със закъснение Фотко. — Побратиме, ако не беше ме свестил, зер и мен това ме чакаше?...

И трепнал: високо горе се разнесъл яростен грак. Гаргата Кина ядосано кръжала, изпреварила ги и се спуснала, та кльвнала с все сила едно дърво и то пак викнало да стене. Летяла пред тях, кацала от дърво на дърво и скоро каменният тътен отново екнал още по-тежко и помогъщо. Но Фотко вече не можел да се уплаши — ритал дърветата, край които минавали, ритал и ритал — сякаш им отмъщавал. А Бишо вдигнал чорлава глава и завил силно и протяжно.

Пустият път излизал от гората и се катерел по дълга и плавна каменна гърбица, превалял я и опирал право в портата на висока каменна ограда.

Над оградата стърчели три покрива.

Трите прозорчета на трите двукати къщи, които гледали в двора, се отворили едновременно и се подали зеленоокият Проклет Кальо, синеокият Фудул Балъо и черноокият Лъжлив Лальо, който сънено се прозял. И тримата се вслушвали в гласа на гората с лакома надежда.

После мълком се спогледали.

— Е ха доб... — поел дъх и мълкнал Кальо.

— Добрут... — усетил се и мълкнал Балъо.

— Хвана се!... — подигравателно се ухилил Кальо. — Пръв ми рече добрустро!

— Да, ала наполовина. А половин добрустро — по-празно от никакво.

— Харно, ха от двама ни добрутрото, а от него — кафето. А? Но Лальо гледал сънено и лениво.

— Ха да го питаме нещо, че докато не ни изльже, не може да се пробуди чиляка. А половин будност — по-празна от никаква — предложил Балъо и като предвкусвал удоволствието от лъжата на Лальо, подвикнал му: — Съседе, драги ни Лъжлив Лальо, има ли я живата вода?

— Има я, има я, как да я няма! — мигом се оживил Лальо.

— Готово! — изкисал се Балъо. — Ха да се поразкършваме, пък да пригответяме такъмите, а че да видим каква ще ни е тоз път печалбата. Дано пристигне търговче-юначе, а не някое книжовниче. Дано е търговче на свила, че ми се пременява в свилена кошуля.

— Мен пък по ми се ще да е книжовниче — възразил Лальо. — Ала, изпипанко. С кемерче. Харен ат и под всякакъв чул се познава, а златица нивга не додява.

— Аз пък ще река — каквото дойде, все е добре дошло — замечтал се Кальо. — Ни от свилена кошуля се отказвам, ни от златица — и както гледал към гората, поправил се. — Ни от три златици.

Заштото далече, в началото на пътя, се подали фигурките на Стоедин, Фотко и Бишо.

— Бря, почнаха на кунпаний да идат! — щастливо се почесал Лъжлив Балъо.

— И товар не карат... Книжовничета са! Книжовничета-съдружничета!

— Е, каквото дошло — разочаровано въздъхнал Фудул Балъо. — Дано поне успеем да ги скараме, тогава двойно ще им вземем. Ха буди примамката.

— Трите прозорчета се захлопнали и скоро тримата се показвали на стълбищата си — всеки с паче перо зад ухото. Лъжлив Балъо носел спонче хартия и кратунка мастило, Фудул Балъо — дебел кожен тефтер, а Проклет Калъо — огромен печат.

В задния дувар на триъгълния двор имало две ниски и тежки портички и по тях не се виждало нито дръжки, ни ключалки, ни мандала. Много си приличали, само дето едната била цялата оплетена в паяжини. Под навеса — қупище табели, сгъваеми столове, маси и количка-сергия, а до нея се гушела ниска колибка, прилична на кучешка. От дупката ѝ стърчели два голи крака.

Проклет Калъо сложил джезве на огнището, цъкнал огниво и запалил съчките. Осукал хартия, запалил и нея и я втъкнал между пръстите на голия крак. Пламъчето пропълзяло като фитил, кракът потрепнал, диво ритнал и от колибата с рев се претърколил навън Завистлив Малъо.

— Ще си проспиш късмета, мързеле! — ухилил се Калъо.

— Шавай, че мющерии идат!

— Ха, късмет то! — плачливо се надигнал Завистлив Малъо и захванал да кичи количката-сергия. — Все на вазе цялото, пък мен — останалото!

— Ха сега, келяви приказки! — строго го смъмрил Балъо.

— И аз съм тъй слугувал! Лесно се занаят не прихваща! Утре ще се гътне някой от нас — кой ще го замести? Пак ти ще си!

— Да-да!... — трупал на количката ризи, гердани, огледалца, ножчета, гребени и колани Малъо. — Да, ала днешна коза — подобринка от дододишка крава!

— Затуй ли те учим бря — да има с к'во да ни отвръща? — сопнал се Калъо.

— Недейте го навиква тъй — лукаво им смигнал Лальо. — Аз казвам, този път да му късаме дял и нему. Ще му дадем поне една златица, че да си завъди кемерче — и погледнал към пътя през процепа на голямата порта. — Живо бря, на, превалят му на пътя гърбавото!

Разбира се, изльгал. А Завистлив Мальо пъргаво бутнал окичената с всякакви стоки количка и забързал с нея през двора.

Стоедин и Фотко водели Бишо към трите покрива, които сякаш никнели отпреде им, иззад гърбицата на пустия път. А когато стъпили на билото му, се появило като на длан цялото чудновато, нелепо и самотно строение.

Завистлив Малъо ги чакал пред каменната ограда, но щом ги видял — направил се, че не ги вижда. Преместил количката си и се вторачил в табелите, закачени на портата.

— Човече, що е това? — запитал отдалече Фотко. Бишо изляял и любопитно изръмжал.

Вместо да им отговори, Малъо яростно плюл върху портата, бутнал пред себе си количката-сергия и тръгнал край оградата.

— Добра стига! — поздравил го Стоедин. — Какво е това, хан или нещо обратно?

Но Малъо вече свил зад ъгъла.

Приближили портата, Бишо сърдито изляял — а, ето какво бил плюл онзи — табелите! На първата пишело „Порта за флаизяне“. На втората: „Юначе, какъвто и да си, чукни се с пръст в челото и си речи — вярно! Голям армаган всяка порта отваря, а малък — и да е отворена, я затваря.“ Фотко кратко се изкискал и засричал третата табела: „Юначе, ха добре дошел! Знай, че ако си се упътил накъмто живата вода, дето и да се мотаеш — щеш не щеш, пак тук ще влезеш!“

— Побратиме, оня преди нас май реши да си спести армагана. Ние пък да не сме по-улави от него? — повел Бишо край оградата и той утвърдително изляял. — Така и така го нямаме, армагана, поне да си го спестиме, а, Бишо?... На, и Бишето е съгласен. Побратиме, така ми по харесва нашия айдук. Дали защото го съжалявам, ама откак стана куче, ми се струва по-човек.

Завили зад първия ъгъл и Стоедин спрял — така и предполагал: от оградата, докъдето поглед стига, се простирали равни пасбища — а пустият път го нямало.

Малъо ги чакал, нагласил на лицето си престорена почуда:

— Къде е тоз пусти път бря? Кат довадя там-иии, отпреде — защо не отвадя?... Ха добра среща.

Бишо го залаял и се дръпнал да го ухапе, но Фотко го задържал.

— И ти ли си за жива вода тръгнал?

Сега вече Малъо се смяял искрено.

— Как хортуваш с тез уши? — и се обърнал към Стоедин. — Какви сте вие?... Речи на добичето да не ме надваря, аз съм пред вази!... — бутнал количката и забързал да надбяга Фотко. — Защо се надваряш, ей!...

Стигнал пръв до втория ъгъл и престорено се изумил. А Фотко се изумил наистина: от тази страна на оградата, чак до хоризонта, се трупали едри и обли мъхести камъни и само тук-там растяло хилаво дръвце. А пустият път го нямало никакъв.

Бишо озадачено изръмжал, после буйно изляял, сякаш видял нещо познато.

— Спомни си — усмихнал се Стоедин. — И при техния конак беше така.

— Майчинко, мила майчицееей! — закършил ръце Малъо, заревал всеотдайно и от време навреме скрито ги поглеждал. — Не се ли, майко, охарчиих, та още да се, птю! — за армаган охарчваам! — бутнал количката и пак се разсърдил. — Повторно ли ме надваряш?

— Ха тикай си сергията, бре! Зер ще те чакаме да се наревеш! — ритнал количката Фотко. — И мал си — харчил си! Аaaa! Хайде, ние пък не сме харчили!...

И задържал Бишо, който нетърпеливо се дърпал напред. Малъо забързал, като се пазел от Бишо и любопитно подсмъркнал към Стоедин. — Него, кучето, ще го учиш ли да хортува?... Карагъозчия ли си?...

Стоедин се вгледал в хитрите му очи и усетил бездънната им лакомия. Най-сетне завили и зад третия ъгъл и се върнали при портата.

— Ох, то се е видяло — ще се влиза — въздъхнал с все сила Малъо и бутнал портата, а тя се отворила неочеквано леко.

— Не ме надваряйте, помогнете!

Помогнали му, та вкарали количката. Тогава Малъо се пресегнал и затворил портата, облегнал се опулено и разперил ръце в енергично учудване:

— Ау, колко интересно! Цял се изпълних с уважение и страхопочит, на, без да искам — шушна!

Дворът бил преобразен: от портата му към средата водело коридорче, обозначено с въженца, табели и ръце-показалци. Насред двора — три масички с подвижни дървени преградки. Зад масичките Лальо, Кальо и Бальо пиели кафе. До Лальо се мъдрел голям кош, а на преградката между Бальо и Кальо висяла пунгия.

Стоедин озадачено се вгледал в табелите: „Работилница за отмятане и упътване“, „Упътваме пъргаво и напълно, без сякаква фира“, „Юнache, знай и помни, че две и две не фсякога е четири“, „Вересия — никому“. А над масичката на Лальо сияела най-голямата табела: „Биенето, ритането, а също тъй и попържането — изцяло запретени!“

Фотко полугласно сричал, а Бишо възхитено се облешил и работепно изскимтял.

Мальо кратко ги преценил и прошепнал:

— Както се види, туй са упътвачи напълно грамотностни и книжовни — ще им харизма за армаган най-скъпоценното си, а че да ме упътят напълно и без сякаква фира! — взел от количката чибук, огледало и риза и ги оставил на масата пред Лальо. — Добрустро, ваши милости! Приемете ни, отметнете ни, упътете ни — пък има ли от вази, ша има и от нази!

И очаквателно се покашлял, но Лальо не вдигнал очи да го погледне. Мальо се обърнал и подканил:

— Ха дайте и вий нещо скъпоценно!

Фотко отворил уста, но Стоедин го дръпнал да мълчи. А Мальо поел скрития поглед на Лальо и се върнал при количката:

— Ако нямаете за армаган — ще дам намясто вас, пък подир ще се изплащаме!

Сграбил колкото можел да носи и го струпал на Лальовата маса. Тогава Лальо сгребал стоката в коша и се изправил.

— Добре ни дошли, пътници-юнаци! Ха зинете, та продумайте, къде ви стяга чепика?

— А че, твоя милост, аз съм захванал да я диря живата вода! — скрито наблюдавал пришълците Мальо. — Пък пътят, пустият, дотук довадя, ала отвън изнийде не отвадя! Като го видях туй, забодох пръст в чело, пък си помислих: тогава сигур нейде изотвътре ще отвадя! Дали съм се догадил вярно?

— Тъй, вярно, вярно е — оттуканък отвадя, хе из една от онез ми ти две протки!

— Обаче! Първо — трябва да се знае през коя от двенките! — обадил се и Кальо. — И второ — как да се отвори!

— Защото, мож да знаеш една протка накъде отвадя, ала щом не си годен да я отвориш — по е празно, отколкото ако я хич дори не знаеше къде е! — мъдро додал Балъо.

— И — през коя от двенките? — с все сила запитал Малъо.

— На туй второ важно питане отговаряме след отмятането — вдигнал първата преградка Лальо. — Ха сегинка пристъпете и се пригответе.

Малъо пъргаво застанал пред масата на Балъо и викнал:

— Ей, първи съм, не ме надваряйте! — Но Стоедин отново дръпнал Фотко, отсякъл заповед към Бишо и той покорно легнал и го лизнал по цървула.

— Побратиме, що става, а, какво си наумил? — пошепнал Фотко.

— Ни звук, докато аз се не обадя. — И тримата замрели като вкаменени.

— Тъльо — процедил най-сетне Балъо и разтворил тефтера. — Как те викат, юначе, и к'во ти е юначеството?

— Малъо съм, твоя милост и юначеството ми е мене търговийката! — почти проплакал, искрено увлечен. — Не да се хваля, ала от единникото око за грош ще купя, а пък на другото ще го продам за десет! Само ей тонинко веднъж да се подхвана...

— А, бравос, ха голям да порастеш! — прекъснал, го навреме Балъо и както дращел в тефтера, ядосано се взрял в Стоедин. — А сегинка изчети онази, главната tabela: за биенето и ритането. Изчете ли го? Всичкото? Тогава гледай в очите и отговори: защо ти е затрябала тя, живата вода?

Малъо старателно загърбил Стоедин и като се надвел над масата, извикал шепнешком, та непременно да го чуе:

— Ще я продавам! И много ще забогатея! Ще стана най-могъщественият чиляк! И най-прочут, отгоре!

— Тъй, тъй ами, че инак — как? — обадил се и Лальо. — Бравос и от мене!

— Но ще продумам да натъртя — мъдро додал Балъо, — че тя, водата, живата — за всичко става! Ти си търговче и ще я продаваш!

Ала, ако беше книжовниче, или... или... — заекнал, боднал с поглед Малъо и той скрито му подсказал. — Или пък, ако беше юначекарагъзчийче, още по-много щеше да ти трябва! За всички там-ка фокусове и преправяници, а че и кат те скепцат нейде да те бият — подирка да се освестиш!

И пак зачакали, но Стоедин не се помръднал.

— Готово, отметнат си — мъдро се ядосал Балъо. — Ха сега пусни в пунгийката каквото ти се скъса от сърцето и премини натам.

Малъо измъкнал от пазвата златица:

— Доволен съм, на, ето — истинска златица давам!

Пуснал я в пунгията, която висяла на втората преградка, Кальо я вдигнал, повикал го при себе си и благо се усмихнал:

— Ха притъкми и тук каквото ти се скъса от сърцето.

— Я! Още ли? А поради защо? — пак с все сила се учудил Малъо.

— Поради защото, да си платиш за *благата приказка*! — тържествено се изправил Кальо. — Понеже тя, протката, се отваря *единствено и само*! При веселото изричане! На упоменатата *блага приказка*! Която можеш да научиш *единствено и само*, ако! Я изпечати! Ей тоз ми ти\_ печат\_!

Плюл в кръглото лице на печата и го размахал с две ръце.

— Давам си цялото богатство с пълна драгост! — измъкнал Малъо още две златици, но се престарал, подхвърлил ги на длан и те не звъннали. — На, не ми се свиди нищо за таквоз упътване, защото то е *напълно* и без сякаква фира!

Посегнал да ги даде, Кальо посегнал да ги вземе, замрели и зачакали... Но Стоедин дори не се помръднал.

— Господарю, туй не е било! — тихо изскимтял, та чак проплакал Малъо. — Тук вече трябваше да ме изблъскат, да ме стъпчат и да минат първи!...

Тогава Лальо се окашлял зло, вторачил се в пришълците, помислил що помислил и разперил ръце, сякаш чак сега ги забелязал:

— Я, гледай, а че ти не си бил самичък! То имало още за упътване! Ала щом не пристъпят да ги отметнем, сигур ще им е минал мерака за жива вода!

— Ах, колко съм щастлив! — подскочил Малъо и замахнал, та прегърнал себе си. — Саменичък ще си я вземна до капка, живата

вода, и няма с никого да я поделям!

Но Стоедин и този път не се помръднал.

— Дали пък не са рекли „я, я да се върнем обратно там, в гората, намясто толкоз чак да се охарчваме...“ — проточил Лальо.

— А че и аз да съм на тях, и аз тъй ще си река — подловил Бальо. — Малцина ли се върнаха, та се на какъв ли не камък превърнаха?... А пък какво по-сгодно за чиляк от туй, да си се вкамени? Всички мераци и гайлета го напушват и си стърчиш най-спокойно, колкото ще.

— А че и колкото не ще, биля — додал и Кальо.

Но Стоедин и този път дори не се помръднал, не се помръднал и пак не се помръднал.

— Какво ли друго да опитаме? — безпомощно изхлипал Мальо.

— Какво друго ще опитваш бря! — гневно хлопнал тефтера Бальо, бълснал масичката си и станал. — Не ги ли виждате, на, празни са като продънени пунгии! — и тласнал Мальо. — Хай гони ги, че ще зациврят да ги упътваме на вересия!

— Аааа, значи малкият е ваш? — най-сетне се усмихнал Стоедин. — Той мами — вие скубете?

Сега се вцепенили упътваните. Гарга Кина литнала от покрива, кръжала и гракала, сякаш нижела клетви. Пръв се опомнил Мальо и пъргаво се шмугнал зад господарите си.

— Аааа, гиди кожодери проклети! — гневно се отприщил Фотко.

— Побратиме, фрасни им по един вълшебен удар, бре, какво ги гледаш!... Бише, дръж!

Преди Стоедин да успее да го спре, втурнал се и бясно разритал преградки, маси и табели, разтрошил ги, Бишо гръмко лаел и преследвал ту един, ту друг. Мальо грабнал голямата табела и се напъхал в колибката си, а упътваните се мятали из двора, бранели се с хартии и пищели:

— Помооощ! Чети табелата!... Громят!... Посягат!... Нападвачи!...

— Стой! — сгасил Кальо в ъгъла при стълбата му Фотко. — Дай благата приказка!

Но Кальо лапнал печата, извил шия, облещил се, посинял и го прегълътнал. Бълснал, та съборил смаяния Фотко и сподирен от Бишо, изкатерил стълбата си и затръшнал вратата.

Бишио изплюл парче от панталона му, а в това време вече затръшнали вратите си и Лальо, и Бальо. Втурнал се към колибата и опитал да захапе Мальо, но отвътре го бълснала в носа голямата табела и затиснала отвора като врата.

— Е, какво направихме? — огледал разгромения двор Стоедин.

— Направихте! — изпъхтял от прозорчето си Лальо. — В морето — дупка с вода!

И злорадо се изкискал. Бальо и Кальо му пригласяли от своите прозорчета, смеели се, та се заливали.

Стоедин приближил към двете портички в задната ограда на двора, огледал ги — ни мандала, нито ключалки. Опипал онази, вехтата, раздрал ѝ паяжините, натиснал, бълснал с рамо — но не се поддала. Опитал с другата — и там напразно.

— Ей, масакра, кат я отвориш — обади ни, че да се ядосаме! — подигравателно подвикнал Кальо.

— Поне я смазах, тая обирджийница! — разритал пак отломъците Фотко.

— Хе, я го пък говорящото магарянце — то си мисли, че ни е първен! Колко сме ний бити, а че и съсипвани — и що оттуй?

— А, ядец, свърши вашата! И вие вече няма да упътвате! Къде ви е печата, а?

— Магарешка му работа. Защо си се научило да хортуваш, кат не знаеш да мислиш?... Че аз, ако поискам, дузина ще измайсторя! Като съм го погълнал — да не съм лапнал и благата приказка? Колко е изричана тя, ей тука, от шашкъни като вази — вече наизуст я знаем, ха пукни!

— Смейте се, смейте! — безцело обикалял двора Фотко. — Ние на края ще се смеем.

— Ний пък сега. Закъснялото присмиване — по-празно и от никакво! — изчезнал от прозорчето си Бальо и се подал пак, с паница и лъжица. — Ммм, съдружници, каква по-вкусна гозба от лещата?

— Ами бобът? — подал се с паница и Лальо.

— Ами баклата? — облизал лъжица и Кальо. — Ммм, благина и вкуснотия несравними!

— Съдружници, недейте толкоз сърба, че ще ги хване скомина тез наши посетители и съсипвачи!

И засърбали с все сила.

Бишо изскимтял, прилекнал умолително и гладно зинал към прозорчетата.

— А нам — няма ли да хвърлите поне по залък? — съжалил ги Стоедин.

— Отрова за вас, гиди просяци и съсипвачи! Пукнете!

— Ами аз? — подал се от колибката си и проплакал Мальо. — Както ми е гладно, ще пукна преди тях, бре, господари!...

— Ти ще потърпиш — строго мляснал Бальо. — Че да му опознаеш на занаята всичките страни.

Мальо запушил уши и се скрил да не ги гледа.

Фотко отишъл при Стоедин, опипал портичката и колебливо предложил:

— Побратиме, дали пък... ако ѝ бълснеш един удар, един вълшебен удар... А?

Стоедин откачил вълшебния боздуган от пояса, плюл на длани, засилил се и треснал портичката в средата ѝ. Но тя и този път не се отворила — само набъбнала в смола, смолата закипяла и се втвърдила, дървото станало и лъскаво, и яко като кост.

— По-лошо — угрожено се смиръщил Стоедин.

А упътвачите разтревожено се спогледали и се закискали отново и с все сила:

— Въх, на хортыващото магарянце вече му тръгнаха лигите!... Ей, маскара, я го изяжте с кучето, докато не е изтекло цялото!

Стоедин извадил от пазвата на Бишо вълшебната кърпица и я разстлал на сред двор. Бишо нетърпеливо изляял.

— Просяците ни молят да им хвърлим нещичко! — изчезнал от прозорчето си Кальо и пак се подал, като криел ръка. — Ъх, умилистивих се!

Замахнал надолу и върху кърпицата паднал корав, продънен цървул.

— Ха да ви е сладко!

— Е, да почваме, побратиме — усмихнал се Стоедин. — Рекоха ни хората и една харна дума. Де — първо на Бишето.

Фотко се изпъчил и извикал, сякаш ги зашлевил:

— Къррпицей! Ммм-ъх, леле, я му дай на Бишето едно агнешко бутче печ-ченооу! С ашикааа! Да има що да си глаждеее! — Бутчето се появило, Бишо го захапал и отмъкнал към Мальовата колиба. —

Боб-леща-бакла-леща-боб! — и отбутнал появилите се паници. — Това, да си спомняме що е било у лоши дни! Хааа, дай ми сега на мене пърржоли три, от рибицата на прасе-годиначе! — Появили се. — Чифте наденички! — Появили се и те. — Побратиме, ще ти правя една забележка: защо ме не подсещаш за бъбречета на фурна, като знаеш колко ги харесвам?... Бъбречета на фуррнааа! Печена кокошкааа! Баницааа! — и като не се досещал за друго, отмъстително додал: — Още пет баници! — Кърпицата се отрупала с храна.

— Побратиме, а на тебе?

— Краешник, домат и парче сирене.

— Ние няма да жвакаме като свини! — тържествувал Фотко. — Нам ни не трябва да сърбаме и да мляскаме, ще си обядваме възпитаната. Рекоха ли ни „наздраве“? Благодарим.

И посегнал към наденичките. А Кальо изпуснал паницата си и тя се пръснала долу, на плочите.

— Мамят! — опулил се Лальо. — Нали са карагъозии, туй ще да е някой мокус-препаратус!... Ха-хaaa, яжте си препаратуса, че да ви доде ума! Нас не можете измами!

— Майсториии! — гладно извил от колибата си Мальо. — Много на обратно им мирише измамата!

— Дали пък тез маскари не мамят, че ни мамят? — проглътнал лакома слюнка Бальо. Надвесил се и уподобил гласа на Фотко: — Кърпице, ха дай и танурче варена сланинчица!

На кърпата мигом се появила дървена паничка със сланина.

— Благодарим! — подиграл ги Фотко. — Ха вие заръчвайте, пък ние ще ядем, че да не губим време в приказки.

Упътвачите разменили отчаяни погледи. Кальо се окашлял и безочливо се ухилил:

— Чиляци-съдружници! Дет рекъл оня — дорде се не поскарат някои, не стават приятели! Я да се отсърдим ний на юнака, пък край него и на дружината му!... На, както забелязвам, хортыващото магарянце веки не ни се сърди!

Мальо се измъкнал от колибата и непреодолимо привлечен от уханието на ястията, страхливо се потътрапал към кърпицата, но Бишо оголил зъби и изръмжал насреща му.

— Юначе, не ме давай на кучето! — примолил се Мальо. — Мамих ви, признавам! Ела ми хвърли лабутя, пък после ме нахрани,

а?... Или, ха да се погодим тъй: аз ще ви обадя благата приказка, дет отваря хе оназ протка, пък вий ще ми отделите едно място — с вази да дойда, а че като слугувам, баре да не гладувам! А?

— Малъо, да не си посмял! — викнали един през друг упътвачите. — Въх, убих го!... Машай се в кочината!

— Благата приказка — облизал уста Малъо, — благата приказка още поговорка, та чак заклинание е: ако всяка муха би мед...

Но се чуло само толкова, та дори и то не се чуло — упътвачите вдигнали такъв яростен шум, че заглушили думите му. Тропали с паниците, хвърляли на плочите тигани, тави и ибрици и заедно с това диво писнали, та запели: овдовяла лисичката, дилледуууу, дилли-леду-дилледуууу!... Като разбрали, че нямат време да слязат по стълбите, както дерели гърла, се прекачили през прозорчетата, наскочали на двора и зинали към Стоедин в надпревара: — Аз ще ти я обадя, не го слушай!... Аз, не той, аз!... Мен слушай!... Не него, мен, аз ще ти я обадя! Аз, аз!

— Мирни, бре! — не издържал Стоедин. — Речете като хората!

Мъкнали и се дебнели в устата. В настаналата тишина гарга Кина изкрещяла и пак кацнала на покрива. Малъо поел дъх да ги изпревари, но и упътвачите не се дали — четиридесет пак викнали един през друг:

— Ако всяка комуха всяка бимеда какоби блъръм бралабръм баръгбинаймногомайн аймногомного!...

— Пак не разбрах! — разсърдил се Стоедин. — Един да рече!

— Я, то вече няма нужда — учудил се Фотко.

И наистина, едната портичка вече се отворила — макар че Стоедин не разбрал заклинателната поговорка, все пак тя била изречена.

— Юначе, припрайте да припкаме! — забързал Малъо. Бишо гръмко изляял и подскочил подире му. Стоедин и Фотко ги последвали, но при портичката спрели. Зад нея се виждал не пустия червеникав път, а зреди ниви и там не било ден, а късен залез.

Докато Стоедин разочаровано разглеждал този друг свят, упътваните се сговорили кратко и безмълвно. Кальо сграбчил от Малъовата сергия онази кърпа, която най-приличала на вълшебната, и

щом Стоедин се обърнал към тях, бързо я натикал в пазва, сякаш го засърбяло, та се почесал.

— Ей, я отворете другата портичка — свъсил вежди Стоедин.

— А, не можем туй, юначе — обадил се Лальо. — Тя пък се отваря с някаква си тайна гневна приказка, ала каква точно...

— Лъжеш!

— Ха тъй!... Веднъж и аз да изрека истината — и да не ми повярват!

— Честна дума, юначе! — угодливо го уверил Кальо. — Таз ми ти гневна приказка ще да се чуе някога от Съществото, дето е в купчийницата на чаршията! Всеки ден на заник изрича по няколко гневни приказки и който е с късмет да му се падне, потребната... — пресегнал се да си вземе наденичка, Бишо сърдито изръмжал. — Юначе, хвани кучето, а?... Да се смърсим малко, че дълги пости карахме, молим ти се!

Стоедин повикал Бишо и се отправил към затворената, оплетена в паяжини портичка. Безпомощно се помаял и отчаяно седнал на камъка. А упътвачите заръчвали ли заръчвали, докато цялата кърпица се отрупала с храна:

— Див заек по лясковски, мисирка с кестени, сух суджук, курбан-чорба и лют пиперки, агнешко с бамя...

Захванали да ядат и още по-лакомо и толкова лакомо, че разливали храната по кърпицата. Мальо ги гледал, гледал — и като не смеел да ги приближи, обърнал се и заплакал. На Фотко му дожаляло. Приближил до кърпицата:

— Ей, Мальо ли беше, какъв беше — какво искаш? Печено или вариено?

— Което е по-многоооу!... — треперел от скомина Мальо. Фотко взел тава с печено и тръгнал да му я занесе.

— Сега! — изсъскал Кальо. Трескаво измъкнал кърпата от пазвата си — захванали да я дерат и цапат с храна, подврели я под съдовете, изтръгнали вълшебната и като зърнали, че Фотко се връща, бързо я напъхали в котлето с чорбата, забълскали се с престорена лакомия, пресягали се един през друг, грабели с шепи и тъпчели уста.

Фотко хванал крайчеца на подменената кърпа, изтеглил я и погнусено я отръскал:

— Побратиме, какво натам? Зер ще стоим тук, да им се радваме на тия...

— А че то — тъй — надигнал се Балъо и услужливо подал на Фотко хартия да увие кърпицата и да я пъхне в пазвата на Бишо. — Като не може през една протка — през друга! Дето ще чакате тук, ако тръгнете сега, до зарана сте стигнали! Ха добър ви час!

— Тъй, тъй! — подкрепил го Лалъо. — До съмнало сте на чаршията! От нас — толкоз, ний к'вот можахме, направихме.

Стоедин въздъхнал и се отправил към отворената портичка.

— Не въздишвай, юначе! — изпреварил го Балъо и застанал край портичката. — По е харно веднъж да писнеш, та с цяло гърло да заплачеш, отколкото десет пъти да въздъхнеш.

— На, и чирак-упътвач ви харизваме — застанал от другата страна на портичката Калъо. — Хей, Малъо, хем да го слушаш, юнака! Че инак...

Малъо се скрил зад гърба на Стоедин, но когато минавали през портичката, гаргата силно изгракала, спуснала се и плеснала с крила Стоедин и Фотко. И докато те криели лица, първа излетяла навън. А в това време упътвачите дръпнали Малъо и захлопнали портичката. Сграбчили го и му затиснали устата.

Стоедин, Фотко и Бишо гледали гаргата, а тя литнала високо и бързо се стопила в небето.

— Ей, къде ви остана чиракът, бре! — блъснал затворената портичка Стоедин. Иззад нея се дочул гласът на Калъо — глух и едва доловим:

— А, че той се отказал!... Той вече не ще с вас!

— Ами как ще си отворим на връщане, бре? — задумкал с юмруци портичката Фотко. — Ей, упътвачите! Не я разбрахме, благата приказка!... Не я запомнихме, бре!

— А че — и ние я забравихме! Ала, като дойдете — както ни помолите, тъй ще си я спомним — и се изкискали. — Охooх, магарешка му работа. Върнаха се, че за протката се угрожиха...

Стоедин послушал смеха им, който сякаш идел из дън-земя, и решително тръгнал:

— Хайде, побратиме.

Бишо вдигнал глава и изляял към първите звезди...

А вътре, в двора, упътвачите вързали устата на Малъо с вълшебната кърпица, съборили го и заплашително го наобиколили:

— Аааа, душице подла, подла та чак коварна!... Господарите си ще продаваш, а?... Ха речи сега — какво да те правим!

Ранното слънце осветило островърхите и разноцветни покриви на чудноват град. Всичките му къщи били обърнати с гръб към околността. Опасвал го дълбок ров с вода. Единствената му уличка започвала от този ров, над който заедно с изгрева се спуснал подвижен мост — както при крепост. На залез мостът се вдигал, така че никой да не може нито да излезе, ни да влезе.

От насрещните горички към тоя мост водел коловоз и по него трополяла и се полюшвала претоварена с грънци каруца. Търговецът, чиито дрехи били украсени с лъскави медни копчета и гайтани, се подрусвал на капрата, пълен с добри надежди, и колкото приближавал града, толкова по-нетърпеливо плескал коня.

Целият град бил една огромна чаршия. Площадчето се обрамчвало от какви ли не дюкяни и сергии, а сред тях се пъчела тежка и висока двукрила порта с табела:

### КУПЧИЙНИЦА И ПРОДАВАЧНИЦА —

#### БРАТЯ МИСКИНОВИ

Зад нея се извисяvalа многоката къща с писани стени. Всичките ѝ прозорци били затворени с капаци, но в капака на най-горния прозорец се виждала дупчица, изрязана като сърчице.

Табели имало и наследе площадчето: „Търговче, добре ни дошел! Продай, огледай се, ослушай се и си иди, ако не те поканят братя Мискинови“, а отдолу — „Какво е животът без спомен?“ Но най-старата табела, закрепена на най-високия кол, гласяла: „Юначе, кат си поел за ЖИВА ВОДА, помни, че утре ще да си най-могъщественият чиляк под небето!“ Имало и стрелка, която трябвало да показва накъде да върви юнакът, но с времето клюмнала и сега сочела в земята.

В изрязаното сърчице-шпионка се появilo зелено око и видяло далечната каруца, която все по-бързо приближавала града. Веднага се разнесли удари на клепало, широките порти на къщата се разтворили, от тях се изляло многолюдие и веднага се разделило на продавачи и купувачи: едните се втурнали към дюкяните и сергиите, а другите се струпали на площадчето. Лумнала връва — тракали кепенци, палели се

мангали, пъстрата и многогласа навалица на купувачите се бълскала във всички посоки... Никнели пазарльци. И всичко това било привидно, защото пред опинчарницата висели само едни опинци, пред дрехарницата — само един елек, пред кожарницата — само една кожа. По сергиите — само една гаванка с мед, една зелка, една ябълка, едно-единствено захарно петле... Оглушително тракали маши — а се печало само едно кебапче.

Търговецът, щом приближил мостчето и дочул врявата, трескавошибнал уморените коне, изтрополил по калдъръма на късата уличка, влетял в чаршията и още неслязъл, ревнал с цяло гърло:

— Грънци-грънцииии, хайде на грънциитееий, чилик-грънци, хубост-шаркиии!

Тълпата „купувачи“ мигом го заобиколила, някой му помогнал да разпрегне каруцата...

Зеленото око изчезнало от сърчицето-шпионка. Мискин Пондъо, най-младият от братята, почесал късата си брада и се дръпнал навътре, в полуутъмната просторна стая.

— До пладне ще втаса, пъргаво продава.

Средният от братята, Учен-мискин Матаки, с блажна коса, изпъкнали очи и широка уста, седял до странен одър, където пък лежал най-старият от братята, Мискин Гъдъо — съсухreno, треперящо старче със сълзливи очички. Този одър бил превърнат в чудновата машина: плетеница от пружини и ръчки, макари и кайши, свързани с лостове и колела, можела да го люлее или подруска с различна бързина и плавност. Едно от колелата завършвало с късо весло, потопено във ведро вода, и при нужда можело да я разбърква и да произвежда шум, както при движение с лодка. А при нозете на стареца стърчели нальми, прикрепени за друго колело.

— А че тогаз има време да го поразходим, бачо Гъдъо — смигнал Пондъо и се навел над стареца. — Може да си припомни, че го е заровил нейде наблизичко, магъосания пръстен. С к'во да го поразходим?

— Ми, с кабриолетче. А?

— Не ща гооо — старчески капризно пропищял Гъдъо. — Пеша ми се ходииии!

— Даааа — поставил ходилата му в нальмите Матаки и хванал дръжката на главното колело. — Тъй ами, пеша е най-здравословно.

Хайдееее!...

Завъртял колелото, нальмите раздвижили нозете на Гъдъо и той, както „вървял“ лежешком, въртял полуусияпа глава, сякаш гледал наоколо. Пондъо се навел над ухото му и зашепнал тихо и заговорнически:

— Ах, колко е ведро и самотно в градинатаааа!... Като едно време, гат го зарових магъосания пръстен ей тук, под шипката, че да си е само мой...

— Не го зарових под шипкатааа! — сърдито пропищял Гъдъо.

— ... когато го зарових ей тук, под крушата масловка, тоз ми ти магъосан пръстен, че да си е само мой и да ми го не крадат ни братята ми, ни пък някой други!... Я сега да си го изровя, а че да си го прикрия на друго, още по-скришно място...

Матаки спрял колелото, напрегнато се взрели в лицето на стареца и зачакали. Той примляснал, намръщил чело да си спомни... и пак пропищял:

— Не го закопах и тукааа! Щях да го закопая, ала не го закопаааах!

— А къде тогаз?

— На по-скришноооо! В една голяма дупка го прикътхах!

— Къде е тя?

— Не помняааа!

— А колко е голяма?

— Колкото голяма дупка е голямааа!... Защо спрях бря?

— Дали пък не го е тикнал в зимника? — предположил Пондъо.

— Я да проверим и това.

Матаки пак завъртя колелото, но бавно-бавно и „вървежът“ на Гъдъо станал предпазлив и внимателен. А Пондъо напрегнато зашепнал:

— Ах, тоз ми ти зимник ми прилича на една голяааама дупка! И пак е тъмно и самотно, както на времето, когато го прикътхах туканък магъосания пръстен... Я да си го вземна, а че да си го прикътам на още по-скришничко!... Къде го пъхнах тогаз?... Тук нейде беше... Къде?... Къде?...

И пак зачакали... Но старецът заспал и тихо похърквал.

Упътвачите вече натоварили на количката най-скъпоценното, което струпали с години: торби с монети, нанизи, накити, сърмени, копринени и кожени дрехи, чаши и тави, кехлибарени броеници и чибуци — и товарът бил разделен с преградки на три камари. По двора се търкаляли смачкани хартии, пръснати торби с боб и леща, а разтворените прозорчета и врати похлопвали на вятъра.

Завистлив Малъо лежал разпнат на плочника по корем. Въжета обтягали ръцете и краката му — така, че да не може да помръдне. Гледал с измъчени, диви очи струпаната на педя от главата му димяща храна и не можел да я досегне.

Тримата били готови вече за път — сега пришивали на вълшебната кърпица сиджимки, че да я носят едновременно.

— И на табелата ще изпишем: „Гостилница Блага хапка — дълга гълтка“ — умилено примижал Фудул Балъо. — А отдолу: „Пътниче, ела се насити поне веднъж с онуй, дет сявга си мечтал, ала си го отлагал поради защото не си го можал“. И второ...

— Защо ме утрепвате тъй душманската бря? — зло изскимтял Малъо.

— И второ... Забравих какво беше второто.

— Второ, ще я направим на тумбак — вдигнал пръст Проклет Калъо. — Гостилница на тумбак! И ще главим зографин, да изографиса много и всякакви гозби! И как един изяжда, колкото може да погълне — ала, преди туй подава една златица!

— Вярно! — въодушевил се Лъжлив Лалъо. — И като се разчуе таз ми ти наша гостилница, че като почне да се трупа една навалица, че кат напълни всичките одаи... — осъзнал и се разтревожил. — Ей, а че тогаз, ако пристигнат още — къде ще ги туряме?

— На двора, къде...

— На жегата?

— Ще забучим едни чадъри, за хладина — предложил Калъо.

— Обаче може да се стъкми и едно гъолче за къпане! — пак се вдъхновил Лалъо. — И да го напълним с чорба! Щото — всякакво

щъка под небето — може пък на някой много богат пътник да му хрумне хем да се къпе, хем чорба да яде!...

— Мляко!... — забравил положението си и се увлякъл и Малъо.  
— Щото, ако си води и жената?... Току-виж му рекла: мискинино, не те ли е срам, опустели ти парите, щом не мож ми осигури да се окъпя в мляко, кат една царица!... Ала там — никаква златица, там — първо да брои сто!

— Много е сто. Ще се колебае — усъмнил се Балъо.

— Ще се колебае, докато жената му го оципе злобно-ухилената!  
— разсырдил се Малъо. — Пък ако е много по-дърт от нея, и двеста ще плати!

Опомнил се. Гледал как връзват за десниците си сиджимките на вълшебната кърпица, как проверяват здрави ли са и пак изскимтял:

— Що ме утрепвате тъй жестоко бря?

— А че щото се не сещаме — как по-жестоко, Мале! — ухилил се Кальо.

— Ми, като сте таквиз тъпаци... — проплакал Малъо. — Аз, да бях на вази...

Упътвачите бутнали количката към портичката, през която бе излязъл Стоедин, тикали я през двора и държели отгоре ѝ кърпицата, опната между тримата — като внимавали всеки във всекиго. Кальо промърморил заклинателната блага приказка: „Ако всяка муха би мед брала, бръмбарът би най-много“ и портичката се отворила. Пъхтели около количката, пречели си — най-сетне, как да е, успели да я избутат навън и спрели да отдъхнат.

— Ей, пукали! — отчаяно викнал подире им Малъо. — А как ще спите? И тримцата едновременно ли?... Ами ако някой се пробуди преди другите?

И се засмял злорадо и дълго.

Слушали го, слушали и усмивките им се оправдели, защото всеки си имал нещо наум.

— Е, ний ще се мъчим, някак!... — отмъстително се провикнал в отговор Кальо. — Едно поне сме спокойни, Малъо — ти ще се наспиш!

И захлопнал портичката, сякаш го погребал.

Слънцето вече се надигнало, а Стоедин, Фотко и Бишо спели все така непробудно, сгушени под крушата на синора. Гарга Кина кацнала на дървото, клъвнала една круша и я съборила право върху носа на Бишо. Той скочил и сепната изляял. После изляял възторжено — утринта била свежа и весела.

Стоедин се събудил и разтърсил Фотко:

— Ей, побратиме, на гръб се не пътува! Я го, слънцето! И докато Фотко схванато се раздвижвал, гарга Кина отлетяла далече напред по коловоза. Кацнала зад храсталака на завоя, клъвнала клечка и клечката се превърнала в каруца. Тогава подскочила, превърнала се в бабичка, скъсала от ризата си конец, хвърлила го в каруцата и той станал на голям топ бяло платно. Вслушала се: гласовете на Стоедин и Фотко приближавали иззад завоя. Впргнала се в каруцата и бавно я помъкнала. Разбрала, че я настигат, когато гласовете им секнали, а Бишо въпросително изляял.

— Добра стига, бабичко! — повикал Стоедин и се изравнил с каруцата. — Кой те упрегна така?

— Сиромашията, сине, сиромашията — спряла да отдъхне Кина. — Болест ни налегна, добитък измря, та съм покарала що платно имам, да го продам. Една кравица да купя, че каруца се влачи, сине, ама рало — не може... Харесах една, кротка, млечна — еее там, през четири села — искат две златици. Па научих, че напреде някъде чаршия имало, харно го купували платното там... Що да му работиш, сине.

Фотко състрадателно огледал платното.

— За това няма и една златица да ѝ дадат... — Но Стоедин го дръпнал да мълчи.

— А, що рече, сине?

— Рече — сигур две златици ще вземеш за платното! Ако не и три!... — отстранил я от каручката Стоедин. — Я, я дай на мене.

Впргнал се и с лекота потеглил. Кина се хванала за ритлата и с труд закретала:

— Да те поживи господ, сине. Ох, нозе ли са вече...

— Качи се и ти! — спрял Стоедин. — Ха де! Така и до мръкнало няма да стигнем.

— Тежка съм, сине.

— Бре, па ти! — засмял се Фотко и я побутнал към каруцата. — Не го гледай такъв, години за сила е менил, як е за деветима!

— Тежка съм, сине, няма да можеш — покачила се в каруцата Кина. — Много тегло съм теглила, много патло съм струпала, много съм й на тая земя натежала...

— Да опитаме — плюл на длани Стоедин и като се впрегнал, дръпнал каруцата, но тя стояла като вкопана. Напрегнал се и пак дръпнал — колелата едва-едва се превъртели. Бабичката скрила изненадата си — не очаквала, че ще успее да я помести. А той прекрачил още стъпка-две, спрял и учудено я погледнал: — Бре, и така бавно, и инак бавно...

— Прав си, сине — слязла Кина. — Ха вие бързайте, пък аз — когато пристигна.

— Защо да трошиш нозе и ти? — решил Стоедин. — Приседни тука, сянка е, дремни си — пък ние ще ти продадем стоката и на връщане ще ти донесем златиците. А?... Или се боиш да не те окрадем?

— Що говориш, сине, грях ти на душата!... Вярвам ти, ами очи нямам да те карам чужда грижа да оправяш. Е, щом си рекъл — и седнала под храста, — хайде, тука ще ви чакам.

Загледала се подире им. Стоедин теглел каруцата леко и спорно, отдалечавали се бързо... А когато се скрили зад другия завой, изправила се, подскочила и пак се превърнала в гарга. Литнала високо-високо и скоро ги изпреварила.

Търговеца разпродал и последните грънци. Купувачите били щедри и макар че купували след горещ пазарлък, споразуменията били винаги в негова полза. Вече и той бил препълнен с щастливи усещания, и пунгията му — със златици. Закопчал я с труд и най-сетне се вглеждал в света около себе си. Тръгнал да обикаля дюкяните и сергиите — неочекваното богатство го направило словоохотлив, искало му се да поучава и напътства и горделиво подвиквал ту на един, ту на друг:

— Ха сега речи, кое му е най-харното на онуй, което се чиляк кани да стори?... Най-харното му е, че може да го промени с друго!... Туй от мен да го знаеш!

Мискин Пондъо, облегнат на портата на купчийницата, го наблюдавал с широка и зловеща усмивка. Купувачите пренасяли гърнетата, стомните, паниците, ръкатките и делвите вътре в двора.

— Щото от мен да знаете: търговията е колкото късмет, толкоз и майсторлък!... И всичкият майсторлък е да си отгледаш един вътрешен глас!... Сегинка например к'во ми хортува тоз ми ти вътрешен глас?... Пак ела!... С пет каруци ела!

— Заповядай, твоя милост — пресрещнал го Пондъо и дълбоко му се поклонил. — Нашият господар и най-голям брат те кани да си похортувате. Стори му чест.

— Ще дойда! Приемам поканата! Ще дам и нему някой съвет! Не ми се свиди!... Как се викаше твоят господар и брат?

— Гъдъо, твоя милост. Дядо-мискин Гъдъо. Мъчно се запомня, докато не му погостуваш. Тогаз го запомняш за цял живот.

— И аз съм тъй! И мен ме помнят!... Мен кмет ми е гостувал!

Пондъо го въвел в двора. А горе, в широката полуутъмна одая, Матаки отлепил око от сърчицето-шпионка и се разшетал: постлал върху капака о пода китеник, сложил отгоре му и възглавница, после пъхнал в горещия пясък на огнището джезве с кафе.

Пондъо отворил вратата на стълбите за първия кат и изул калеври.

— Вярно каза, кмет съм, ала на теб се спирам — продължавал да вика като пиян търговецът. — Дали ще ми отговориш на желанието, да правим една търговия заедно?

И понечил да стъпи на стълбата. Пондъо чинно го спрял:

— Ще прощаваш, чорбаджи, ала нагоре...

— Аааа, то се знае! — опомnil се търговецът, сконфузено изул калеври и продължил, но все по-тихо — смяяло го богатството на подредбата: стъпалата били застлани с черги пискюллии, а по стените блестели огледала и медни тави. — На теб се спирам, рече, макар че съм кмет. Щото, рече, ти имаш вътрешен глас! Ти, рече, с този твой вътрешен глас...

Стигнали вратата на втория кат.

— А, подушил го е, значи, вътрешният глас и... а? — свалил елека и ризата си Пондъо и ги оставил пред вратата. Почтително зачакал. Търговецът втрещено го погледнал.

— Нали знаеш, чорбаджи — чинно се поклонил Пондъо. — Всяка къща — свой ред. Желателно е.

Търговецът се побавил, стеснително свалил елека, съблякъл и ризата и ги оставил до неговите. По стъпалата към третия кат се качвали мълком — тук наредбата подтискала с разкоша си: стълбата била застлана с дебела мъхеста пътека, а по стените висели кристални гирлянди, шарени пера и сребърни тави. Пред вратата Пондъо развел пояс, събул панталоните и останал по гащи. Дружелюбно се усмихнал и зачакал.

— Дали да не дойда други път?... — изпотил се търговецът. — Че то... не съм изопаки много за пред свят... Опакото ми е подносенко...

— Нямай грижа, чорбаджи — услужливо дръпнал пояса му Пондъо. — Нали си чувал: по дрехите посрещат, а по ума изпращат.

Търговецът преглътнал веднъж-дваж, пък изхлузил панталоните и останал по вехти, многократно кърпени гащи. Сепнал се: — Да нямаете още врати?

— Тази е последната, чорбаджи — успокоил го Пондъо. — Не за друго, ами въtre става много жега, та...

И го въвел в просторната полуутъмна одая. От горделивото перчене на търговеца вече не останало ни помен: крепял гащи, стискал тежката пунгия и жалко се усмихвал.

— Добре ни дошел, чорбаджи, заповядай! Нашата къща — твоя къща! — радушно го посрещнал Матаки и го настанил на възглавницата върху китеника. — Смая ни, чорбаджи. Такова майсторско продаване скоро не бях виждал.

— То е, защото си е завъдил един вътрешен глас.

— Аааа, туй вече изяснява работите — и му поднесъл кафето.

— То, продаването — дааа — с отънял от стеснение глас проточил търговецът, — ала бях наумил да купя малко кожи, че по нас се силно търсят, пък... изпреварили ме, сал една останала...

Матаки го претеглил с опитно око — забелязал и как стиска пунгията си, и как крие боси ходила, и как жадно сърба и се пари с кафето... Широко се усмихнал:

— Кожи да искаш, чорбаджи. Мен ми е драго да зарадвам майстор като тебе. Понде, покажи!

Пондъо послушно се отправил към дъното на одаята. Цялата ѝ задна стена била във врати. Отключил една и се показал склад, претъпкан с вързопи кожи — всякакви и от хубави по-хубави. Търговецът първо замръзнал, после започнал ситно да трепери и на края се просълзил от вълнение:

— Т... туй, всичкото... такваззз ли стока...

— По-харна няма да намериш, чорбаджи. С години е сбирана. И не е за всеки.

— Как ги давате?... — още по-силно затреперал търговецът. — Златица дузината — скланяш ли?... Две златици?... Четири! А? Ще ги взема вс... всич... всичките!

— Батьо! Ax, той вярно имал вътрешен глас! — с все сила се изумил Пондъо. — Ax, не вярвах, ала ясно чух, като му шушна: „Ей, тиквенико, тез кожи ще ги продадеш по златица парчето!“

Търговецът внезапно спрял да трепери, вслушал се в себе си и ревниво го стрелнал с поглед: — Ха да се разберем сега какво ще правим: ще търгуваме ли, ще се подслушваме ли?

Матаки доволно примижал — изуменото било постигнато. Този човек вече не се грижел как изглежда, лакомията му лумнала така мощно, че станала по-силна от него. Извадил голям ашик и седнал срещу му.

— Харно, тури ей тута четири златици, чорбаджи. Сядам ти на цената. Ха, Понде, дай една дузина.

— Батъо, недей с него! — с все сила се разтревожил Пондъо. —  
Днес е с целия си късмет, ще ги вземе даром!

И пъргаво домъкнал вързоп кожи.

— Ала поне ще ми остави един траен спомен! А какво е животът без спомен? — разиграл в длани ашика Матахи и го хвърлил на китеника. Ашикът застанал с дупката нагоре. — Честито, чорбаджи. Още?

— Бива! — отброял още четири златици търговецът.

— А, недей додава, твоя милост — тези ги кожи аз проиграх, вече са твои. — И ловко сменил ашика с друг, досущ същия. — Играта е: падне ли се отгоре дупката — губиш. Падне ли се гърбавото, сиреч хлябът — печелиш. — И му подал сменения ашик. — Пак ли на дузина?

— На две!... Ще удвоим!... Ха да те видя!...

— Батъо, недей бря!... — пъргаво домъкнал още два вързопа Пондъо.

Търговецът подухнал ашика, разклатил го, нещо му пошунал и го хвърлил. Ашикът се търкунал и застанал с „хляба“ нагоре. Лакомо изхлипал, сграбчил кожите, ровел вързопите, опипвал ги, милвал ги...

— Батъо, опомни се!... — проплакал Пондъо и се разтреперал с все сила. — Тоз чиляк ще поиска да играе на цялото!

— Дали не сърках? — разтреперал се и Матахи.

Толкова му трябвало на търговеца — сякаш прихванал, раздрусал се цял и облещено ревнал:

— Нацяло!... Или — или!... Скланяш ли? — Матахи скочил и загризал пръсти.

— Ха де!... — блещел се търговецът. — Или — или! Стиска ли ти?... Скланяй!

— Скланям! — отсякъл Матахи. — Какво е животът без спомен?

— Тъй я! Какво е?... — тресели се дори и кръпките на търговеца. — Аз ще хвърлям!... Дай!...

— Батъооо!... — проплакал, та чак пропял Пондъо и ловко сменил ашиците. — Батъооо!... Ооооооо!...

Търговецът грабнал ашика от ръката му и огледал братята зло и тържествуващо, сякаш си отмъщавал за изпитаното унижение. Чувстввал се като победител, който ей сега ще изпълни тежка присъда.

Обиколил китеника, подухнал ашика и като се ухилил зловещо, хвърлил. Ашикът се търкулнал — и застанал с дупката нагоре.

Матаки само вдигнал рамене.

— Как... аaaa — изхриптял ужасено търговецът. — Някой го подухна, ще повторя!... Чувате ли, ще повторя!

— Харно, чорбаджи, нека е тъй. Но — само още веднъж.

— Ни глас!...

Седнал на възглавницата, раздрусал в длани ашика, раздрусал пак, и пак, и пак... Хвърлил — и отново загубил. Устата му се сцепила и по брадата му потекла тънка червена струйка.

— Поне ти остава траен спомен, чорбаджи — тихо процедил Матаки. — А какво е животът без спомен? Един предварителен прах е животът без спомен.

И загребал златиците. А Пондъо помъкнал кожите обратно.

— Стойте!... — сякаш се пробудил от лош сън търговецът. — Турям конете! Дай ашика! Не, ти хвърляй! Залагам конете!

— Прощавай, чорбаджи, на коне играят долу, слугите — учтиво се поклонил Матаки. — Ха, щом искаш...

— В стената стърчала халка — дръпнал я, капакът на пода хълтнал и търговецът пропаднал вния кат заедно с китеника и възглавницата. Поели го множество ръце и той познал купувачите от чаршията.

— На конете ли, чорбаджи? — подал му ашик едноок мъжага.

— Ти ли ще хвърляш или аз?

— Аз!... Тишина!... Тихо!... Тихооо!...

То си било тихо и без това. Хвърлил — и загубил.

— Не се отчайвай, чорбаджи! — ухилил се едноокият. — Друг път ще спечелиш.

— Чакайте! Залагам каруцата!... Кована е! Писана!

— А, на каруци играят ратаите, чорбаджи. Прощавай, но щом искаш...

Дръпнал халка и търговецът пропаднал в първия кат. Пак го поели множество ръце и той познал, че това са продавачите от дюкяните и сергиите.

— Ооооо, хайде бря, наш чиляк, що се забави толкоз? — щастливо се ухилил щърбав мъжага. — На каруцата ли? — и му подал ашик. — Ти ли ще хвърляш?

— Ти!

— Както заповядаш — разклатил ашика щърбавият, хвърлил, спечелил и съчувсвено го потупал по рамото. — Живот, чорбаджи. Днес си цар, утре — говедар.

Тласнал го към вратата, другите го поели и избутали на двора.

— Чакайте!... — отчаяно се противял търговецът. — Братя мили! Дрехи имам! Купешки дрехи, нови-новенички!... Залагам ги!... Дай ашика!... Аз ще хвърлям!...

Изхвърлили го на пустата чаршия и захлопнали тежката порта. Капакът със сърчицето-шпионка се открехнал и една ръка изхвърлила долу на плочника дрехите му, калеврите и празната пунгия.

Търговецът убито се изправил, съbral дрехите си, огледал мъртвото безлюдие на чаршията и като плюл в портата, яростно заплакал:

— Аааа, гиди синджир-кожодери, пууу, година ми изядохте! Ааа, навсякъде ще ви опиша какви сте, тъй ще ви разгърмя и разтръбя, че като чумави да ви заобикалят всички!... Крак да ви не стъпи туканаа!... Аааах, закъде съм сегаааа, аааа, искам да умраааа!... Искам да умра напълноооо!

И тогава се появил изневиделица мръсен и дрипав старец, с вежди като стрехи и нос като клон. Приближил го и съчувсвено прошепнал:

— Мнозина го искат умирането, чиляче, ала малцина го могат! Не е лесно туй, то си иска такъмите! Късмет имаш, че те чух! — и като разгърнал дрипи, показал множество торбички, овесени на голо тяло.  
— Отрова, чиляче, първо качество! За дрехи я давам!... Хайде!

Търговецът се опомнил, заплюл и него и побягнал. Скрил се в уличката, бързо се облякъл, плюл и върху мостчето и отдъхнал чак в полето. Обърнал се към града-чаршия, избраł тежък камък и го запокитил — да не се върне никога.

Дълго се плискал на крайпътната чешма, подсмърчал и се вайкал, когато дочул далечен смях и весел лай. Взрял се в пътя, видял каручката с впрегнатия Стоедин, видял как и той, и дружината му весело крачели, как се радвали на хубавия ден — и лицето му се сгърчило в болна завист. Бързо съbral камъни, натъпкал пунгията си така, че тежко увиснала, и като изчакал да приближат, викнал да се смее с все сила: щастливо, та още по-щастливо, та съвсем щастливо.

— Ей, смееш ли се или плачеш, бре? — запитал Фотко.

— Кискам се, та чак се заливам от драгост бря, сляп ли си? — сопнал се търговецът и слисано се вторачил в клепоухата му глава.

— Добра стига, човече! — поспрял Стоедин.

— Не е стига, среща е! Хе от онази чудесна чаршия се връщам и вижте как се обилно напечелих! — повдигнал с труд пунгията, но Стоедин и дружината му вече отминали. — Защо не погледна как е увиснала от златици пунгията, бре, едва я държа, жилите ще ми скъса!... — разочаровано викнал подире им и сърдито помълчал. — То пък не дава да го излъжеш, диването. Пу, какво искаш от един гламавец, дето е пуснал магарето и се е впрегнал вместо него. — И пак закрещял с все сила: — Бързайте, бързайте!... Поне нима само ази да съм толкоз драгостен, драгостен още радостен!...

После си тръгнал, като заканително поклаща глава: — Аaaaa, ще им прашам де когото видя! Да не съм повече на този свят!... — И се плеснал по челото с цяла длан. — Бря, харно, че не си проиграх и дрехите! Как щях да ги прельгвам по кръпки?... — и този път се засмял наистина щастливо. — Туй ще да ме е предвардил вътрешният ми глас.

Нито се досещал, че тъкмо затова не му ограбиха и дрипите, нито му идело наум да изхвърли камъните от пунгията — вървял, препъвал се и пак вървял, превит под тежестта й.

Нивите вече останали далече назад. Лъжлив Лалъо, Проклет Калъо и Фудул Балъо спрели да отдъхнат, защото ги чакала дългата стръмнина на коловоза — нагоре, към насрещните гористи хълмове.

— Ожаднях! — оплакал се Лалъо.

— Само ти си ожаднял! — презрително се троснал Калъо.

— На моето място се по ожаднява! Ще се сменим!

Балъо премерил сянката си на око: — Още къмто два пръста.

И пак тръгнали: Калъо и Балъо бутали количката, а Лалъо я теглел и вървял заднишком. Все така не късали очи един от друг и крепели вълшебната кърпица, опната на сиджимките високо над трите купчини имане.

Лалъо се спънал, задържал се и писнал:

— Стойте! Ще ме съборите!... Искате да ме съборите и прегазите, видях ви като се спогледахте! Наговорихте се, видях!

— А че що гледаш? — хладно се ухилил Калъо. — Тъй и тъй ще те прегазим, поне гледането си спести.

— Недейтеее! — облегнал се на количката Лалъо. — Ще ви прокълнаааа!

— Може — мъдро разсъдил Балъо. — Тя, твоята клетва, обратно ще подейства, поради защото колкото пъти си зинал уста — все си излъгал. А лъжлива клетва — по-полезна от благословия.

Пресегнали се, хванали кърпицата и я откъснали от Лалъовата сиджимка.

— Тогаз ще ви благословяаа! — надул гърло Лалъо. — Аааа, да сте живи, да сте здрави, от едното сто да правите...

Калъо и Балъо така уплашено ревнали и запели „Овдовяла лисичката“, че удавили думите му. Силно тласнали количката, съборили го и я обърнали отгоре му. Имането затиснало Лалъо като канара. Миг-два погледали неподвижното купище и хукнали нагоре по коловоза. На хълма спрели и се обърнали: изпод количката стърчал неподвижен крак.

— Поне с туй злато, дет му го оставихме, ще му вдигнат такъв голяааам паметник, че дай, Боже, всекиму — свалил капела Калъо.

Постояли мълком и вече напълно успокоени, отново тръгнали един до друг, като внимавали кърпицата да е на еднакво разстояние помежду им.

— А, тъй е друго, тъй се върви — леко се задъхвал Балъо.

— И ний се отървахме, и него отървахме. Нацяло беше капнал, горкият, не можеше да се дотъри дотук.

— Не можеше. Аз обаче смятам да наречем една от одайте на гостилницата в негова памет. Ще я кръстим „Одая за тиха почивка“, пък ще си знаем, че е на него. А...

Слънцето се надигнало и жарело немилостиво. Скоро стръмнината се засилила и коловозът се сменил с пътека. Вече били принудени да вървят тясно един до друг и можели да внимават в кърпицата само като я носели с изпънати напред ръце, като хоругва.

На площадчето в града-чаршия пак било шумно. Тълпата купувачи наобиколила Стоедин и наддавала за платното. Бишо, свикнал с врявата, заспал край каруцата, свит на кравай, а Фотко любопитно разглеждал дюкяните и сергиите, позавъртял се около стълба с клюмналата стрелка, засричал надписа на табелата... и доловил внимателния поглед на Пондьо, който го наблюдавал, облегнат на портата.

— Хайде, станаха четири златици! — възбудено ръководел наддаването Стоедин. — Чудо платно, народе, колкото го носиш, по-яко става!... Има ли друг, да даде повече?... — Пет златици! — викнал Едноокия.

— Хайде, станаха пет златици!... Има ли по-мераклии?... — и отсякъл. — Тогава — да ти е честито, сто ризи да скроиш!

Скочил от каруцата и прибраł парите. Едноокият нарамил платното. Стоедин събудил Biшo и го повел към Фотко.

— Имала късмет, бабичката — две крави ще си купи — и се загледал в надписа. А Фотко многозначително залюлял стрелката.

— Заповядай, твоя милост — почтително приближил Пондьо и се поклонил на Стоедин. — Нашият най-голям брат и господар те кани да се поразговорите... — Доловил неохотата му и побързал да изпревари отказа. — Не каним всякакви, само майстори-търговци каним, хем да ги почетем, хем и ние да научим нещо от тях.

— В грешка сте, човече. Ни сме търговци, нито майстори. Накъде е сочила тази стрелка, когато е била здрава?

— Стрелката ли?... — погледнал го с нови очи Пондьо. — Ще излезе, че сте тръгнали за жива вода?... И тъй бива — и направил знак към прозореца със сърчицето-шпионка.

И купувачи, и продавачи утихнали и ги наблюдавали с безмълвен интерес. Капакът на високия прозорец се отворил и Матаки подал глава.

— Батьо, туй не са търговци! Туй са юнаци! Питат накъде е сочила стрелката!

— Аааа, много ни е драго! — угодливо се усмихнал. Матаки. — А че покажи им!

Пондъо широко отворил портата на купчийницата и се поклонил:

— Заповядай, твоя милост. Насам сочеше навремето — ала отдавна не е трябвала някому.

Повел Стоедин и дружината му през двора и отворил вратата на стълбата, но този път не се събул. Тълпата ги последвала. Матаки ги посрещнал горе, в просторната и полуутъмна одая, настанил Стоедин и Фотко на атлазени възглавници, а Бишо се свил до тях на кравай, прозял се по кучешки и задрямал. Тълпата купувачи и продавачи останала права.

Матаки подал на Стоедин кафе, той го поел, облегнал се на вълшебния си боздуган и мълком разглеждал домакините. А тяхното любопитство било и силно, и откровено.

— Търъй — потрил ръце Матаки и се спогледал с Пондъо.

— Е, щом са ви пропуснали насам упътвачите, сигур ще искаш, юначе, да знаеш вярно ли го има онуй същество, дет на заник изрича гневни приказки?... С радост ще ти отговоря — вярно е! Има го! Изрича!... И след тоз мой отговор навярно ще ми зададеш и друг въпрос: харно, ще речеш — ала отде да знам, че тъкмо мен ще да се падне потребната?... Отвръщам ти с готовност: да, вярно, тук е до късмет. И бързам да додам: ала един късмет може да се затрудни или пък подпомогне!... Ако юнакът например си плати за всички гневни приказки, дет ще ги изрече онуй ми ти Същество, става повъзможностно между им да е тъкмо оназ потребна, дет отваря ГЛАВНАТА протка, там, при упътвачите...

— Добре де — прекъснал го Фотко, — а това същество, откъде я знае, а? Разбирам, да платим и пет, и десет приказки — ама отде да сме сигурни, че съществото ви я знае, потребната?

— Е, туй вече — трябва да се повярва — обадил се Пондъо и по тълпата преминал тих мълвеж.

— Мен ми е драго, кат ни питаш тъй — усмихнал се още Матаки и говорел на Фотко, но гледал в Стоедин. — Щото измежду нази има много подобни, дето са тръгвали нявга за жива вода... от много и различни краища.

— Ааа, колко години се събаряха аз подир тая жива вода! — възкликал Едноокия. И пак се надигнал мълвеж: — Ами аз?...

— Ами аз колко години потроших по нея?...

— Е защо се отказа, бре? — ококорил се Фотко.

— А че един ден си рекох: Кольо, дири я, дири я — видя к'во стана. Я сега да спреш да я дириш — пък да видим какво ще стане. И тъй — ухилил се Едноокия.

Надигнал се сподавен кикот — и мъкнал като скъсан. А Стоедин все така мълчал и мълчал.

Пондъо и Матаки се спогледали. През сърчицето-шпионка прониквал слънчев лъч и падал на стената. Пондъо го премерил и се изненадал с все сила: — Бря, че то, времето, наближило! Още три пръста и Съществото ще е способно да се произнесе.

— Само да не пропуснем, че ще трябва да го чакаме до утре — настойчиво додал Матаки и се вторачил в Стоедин. — Как ще се спогодим, драги гости?... С какво ще плащате?... За колко си продадохте платното?

— А, тях ги не пипаме, те не са наши — вдигнал ръка Фотко.

— Ами тогаз?

— Имаме с какво да плащаме — внезапно и отчетливо изрекъл Стоедин. И домакините веднага се раздвижили, надигнал се шепот, а любопитството им станало лакомо и нетърпеливо.

— Я, останали два пръста време! Как шеметно пълзи!

Но Стоедин отново се вкаменил и гледал тежко и непроницаемо.

— Добре, обикнах ви — не хващате гола вяра! — решително скочил Матаки. — Понде, да им обадим отде Съществото я знае гневната приказка! — и се обърнал към тълпата бивши юнаци. — Да им обадим истината!

— Която истина! — изстъпил се Пондъо и високо издекламирал:  
— Начева! В далечното! И много далечно! Минало!

Подали му кожух и той го облякъл наопаки. Матаки се пребрадил като бабичка, нацепал едната си ръка с утайка от кафе и се прегърбил. Тълпата се разделила, начело на купувачите застанал Едноокия, а на продавачите — Щърбавия.

**Пондъо:** Ази, мискин Каталан, съм прааа-пра-прадядото на сегашните Гъдъо, Матаки и Пондъо! Които още не са се пръкнали! Поел съм да дири ЖИВАТА ВОДА!

**Матаки:** (се изпискал). Пък аз съм бабичка, лютива и коварна!  
Дошла съм незнайно откъде, ала знайно защо: не давам да се

продължи към живата вода и силно преча!

Едноокия дал знак и купувачите се залюлели в такт:

**Купувачите:** Фиуууу!... Силен вятър вее в таз околност!

Фиуууу, фиуууу и пак фиуууу!

Щърбавия дал знак и продавачите дружно зашепнали:

**Продавачите:** Стъп-стъп... стъп-стъп... Уморени стъпки.

**Пондъо:** Вървя, ала съм много веки изтощен и гледам в пътя!

**Продавачите:** Стъп-стъп... Стъп-стъп...

**Купувачите:** Фиууууу!... Туп! Камък пада от дувар.

**Пондъо:** Я! Тоз пусти път дотук довадя, ала извънка не отвадя!

Ще вляза!

**Продавачите:** Стъп-стъп... Стъп-стъп... Много предпазливо.

Купувачите: Скrrrrr-рц! Хлоп! Голямата външна порта.

**Пондъо:** Вря!... Празен двор, с две малки протки!

**Продавачите:** Защото тогаз там още не е имало упътвачи! Те се появяват много надире, кат някой троскот! И бабичката им обажда как се отваря протката насам! А пък тогаз мискин Каталан втрещено се оглеждал в празното! Ог-лед-оглед!...

**Пондъо:** Оooo, разгневих се и още ще се разгневя! Затуй ли минах толкова премеждия? Да се опра в две протки, дет не мога да оттуля?

**Купувачите:** Дум-дум-дум! Дум-тряс!

**Пондъо:** Не щеш да се отвориш? Я пак!

Купувачите: Рит-дън!... Рит-дън-дън-дън!

**Пондъо:** О, всуе!

**Продавачите:** Бабичка от скришно: кис-кис-кис!

**Матаки:** На, туй се иска! Мед ми капе!

**Пондъо:** Оoooo, гневно ме съмнение обзema! Защо ми е тоз вълшебен пръстен, като не мога да продължа накъмто живата вода?... Зер да го завещая на внучи и правнуци?

**Матаки:** Ах, как се разтревожих! Поврага! Нима го има тоз вълшебен пръстен?... А, много е опасен тоз чиляк. Не трябва той натамка да премине! Не, не и не! По никой начин!

**Пондъо:** Оooo, всичко ми дотяга! И съм непоносимата отчаян.

**Матаки:** Аaaaa, тоз чиляк ме вече плаши — ще се догади да издума оназ вълшебна гневна приказка и ще отвори главната ми протка! Не ще го туй допусна! Време е да му се появя!

**Продавачите:** Появ-появ!... Появи се...

**Пондъо:** Бабичко! Коя си ти, в туй каменно безлюдие?

**Матаки:** (*скрил нацапаната ръка*). Ах, само да не забележи тази, лошата ръка, която крия зад гърба си свой! Защото с нея ще посегна да му откъсна езика! (*Високо*) Юначе, не те чувам харно, приближи се!

**Пондъо:** (*приближава*). Добре ли е оттук?

**Матаки:** Твърде е сгодно. (*И остро посегнал кът устата му с нацапаната си ръка.*)

**Продавачите:** Откъс-откъс!

**Пондъо:** Оooo, онемях! Не мога дума да издумам!

**Матаки:** (*злорадо*). Туй се иска! Сега тоз неговий език ще го запратя! (*Въобразяме хвърлил в пространството*.) И той се превръща...

**Продавачите:** Превръщ-превръщ!... Превърна се...

**Едноокия:** (*клекнал като жаба*). В същество невиждано!

**Матаки:** Отсега ти, о, Мискин-Кatalане (*посочил Пондъо*), ще си умът! А ти, бабин (*и посочил Едноокия*) — езикът! Ти (*посочил Пондъо*) ще знаеш какво да издумаш, ала не ще можеш! А ти (*посочил Едноокия*) ще изричаш, ала няма да знаеш какво! И ще ги надживееш всички, и ще си вечен, защото те проклевам да изречеш всичките безчет слова, на чиляшки език! Ала никой нивга да не знае отнапред в какъв миг, ще й дойде случайният ред на онази гневна приказка, дето отваря...

— Още много ли има? — неочеквано се обадил Стоедин. Играта спряла, Едноокия се изправил, а Матаки свалил кърпата от главата си.

— А?... Че колкото искате. Има и как се безмълвната женили, и как се развиват поколенията, и как се завещава вълшебният пръстен от баща на най-голям син, и как се постепенната заселва тази местност с бивши юнаци, дето някога тръгнали кат вас за живата таквоз, та... чак до наши дни. Защо?

— Ами, защото — стига толкова.

— Нека, бре, побратиме! — очаровано се изсмял Фотко. — Нека поиграят още! Мене ми хареса.

— Речете какво искате да плащаме и ни водете при Съществото.

— Ми речете какво имате — да ви речем колко искаме! — свалил кожуха Пондъо.

— Храна имаме! — въодушевил се Фотко и извадил кърпицата от Бишовата пазва. — Можем да ви затрупаме и двора, и къщата!

— Храна? — потрил ръце Матаки. — Каква?

— Каквато си заръчате!

Матаки, Пондъо, Едноокия и Щърбавия сбрали глави и оживено зашушкуали...

— А къде я държите? — недоверчиво запитал Пондъо.

— Ей тук! — разстал изпоцапаната кърпица Фотко и гордо се изпъчил. — Речеш например — що!... Кърпице, дай печена кокошка — разходил се край кърпицата и без да гледа в нея, небрежно посочил. — И, както виждате, кокошката се появява!

Но не се появило нищо. Биши тревожно изляял, а Стоедин веднага разбрал всичко, но не искал да повярва.

— После можем да заповядаме: кърпице, далъм пастьрма! — тържествувал неподозиращият Фотко. — И, както виждате... Мирен, Бише, на нас — после, първо да почерпиме. И, драги мискиндомакини, както виждате, това, което е върху кърпицата, е от назе, даром!

Щедро посочил — и чак сега погледнал празната кърпица. Тълпата снизходително се засмяла.

— То, магарянцето, прихвана. Доигра му се и нему — вяло се подиграл Едноокия. — Я пак?

— Къррпицей, лукашка! — излязъл от вцепенението си Фотко. Грабнал я, разтърсил я и пак я застлал. — Кърпице, паничка боб!... Кърпице, глава лук! Половин глава лук!... — и както гледал празната кърпа, проплакал: — Побрратиме!...

— Късно викаш — процедил през зъби Стоедин. — Да беше викал, когато са я менили.

Фотко тръснал дългоуха глава, завъртял се около себе си, тупнал с крак и зверски ревнал:

— Аааа, кръв ще се лее!

— Браааво, браво — легко изръкопляскал Матаки, — сполучливо е. Стихотворение знае ли? Или още го изпипва?

Биши вдигнал глава и извил силно и протяжно.

— Батьо, аз мисля кучето да покаже на какво е научено след пазарлька — нетърпеливо се разтъпкал Пондъо и се обърнал към Стоедин. — Колко гневни приказки ще си купите?

— Че то, както излиза... май и една не можем купи.

— Кърпице, комат хляб!... — отказвал да се примери с очевидното Фотко — почакал, почакал и ударил върху ѝ с юмрук. — На, не се появява!... А трябваше да се появи!... А, ще ги изям с табелите барабар, тия измамници! Само да се върнем... На, трябваше да се появи!...

— Тъй... — зловещо проточил Матахи и погледнал Пондьо. — Трябваше, казвате — пък не ще.

Всички настръхнали и се дръпнали към стените.

— Какво ни зяпнахте!... Да не сме лъжци случайно?

— А, такова нещо не сме казали — хванал с две ръце халката Пондьо. — Само питаме с какво ще плащате.

— То си знае неговата!... Пу, твар лакома! — нелепо избухнал Фотко. — Вместо да ни съжали, пък да рече: така и така, на, ограбени хората, нещастие им се случило, нали, и да ги пуснем даром при Съществото, да се не знае и съществото... — И като усетил, че им готвят нещо, опрял гръб в Стоедин, там, по средата на одаята. — Побратиме, да не си посмял да им удариш по някой вълшебен удар?... Не-не-не-не!... Ето, скланят да услужат даром!

Матахи с готовност кимнал, Пондьо стиснал халката, рязко я дръпнал, и пак — капакът в пода се продънил и Стоедин, Фотко и Биши полетели надолу — пропаднали през втория кат, пропаднали през първия и се намерили в дълбок и влажен зимник, потънали в купище слама.

Пръв се раздвижил Фотко, разритал сламата, измъкнал се върху купището и зашарил с ръце в тъмнината.

— Побратиме!...

Измъкнал се и Биши, изправил се и яростно изляял.

— Бише, къде е побратимът, бре?

— Стига си хленчил — разпръснал купището Стоедин, измъкнал се, изплюл сламка и потърсил боздугана. Намерил го и огледал зимника.

Горе в стената се виждало малко зарешетено прозорче. А високо през тавана, смален от разстоянието, като гърло на кладенец мъждял квадратът на пропадалото и оттам долетял гласът на Пондьо:

— Ей, как сте?... Ха втасвайте, пък подир ще си похортуваме как се на краставичар краставици продават!

Екнал дружен кикот. После мъждивият квадрат изчезнал, защото горе издърпали пропадалото и го затворили. Заедно с това се затворил и таванът на зимника.

Стоедин изхлузил опинците и отвързал от пояса вълшебните. Обул ги и протегнал ръка: — Дай капата.

Фотко я извадил от пазва, отупал я и я подал. Стоедин плавно полетял нагоре към прозорчето и се хванал за решетката.

— Побратиме, къде?... Ами ние? — уплашил се Фотко.

— Стойте мирни и ме чакайте.

Напрегнал се, изтръгнал решетката, нахлутил вълшебната капа и изчезнал.

Пътеката пълзяла през гъст лещак и от едната ѝ страна зинали пропасти. Проклет Кальо и Фудул Балъ се катерили, притиснати един в друг, и носели кърпицата все така, с протегнати напред ръце, та да я виждат постоянно и вървешком. Всеки се стараел да не се спъне или да не изостане. Пръв се уморил Балъ — лицето му се омокрило, гърдите му засвирили и усетил, че няма още дълго да издържи. Политнал, сграбил кърпицата и с другата ръка, друsnal по дирник, а Кальо веднага го последвал.

— Що пък да не се понасладим на гледка? — жалко се ухилил Балъ, като отдъхвал на пресекулки. — Тъй де, какво сме хукнали като подгонени? Тъкмо сгода да се порадваме и на таз ми ти вълшебна придобивка.

— Взе ми думите от устата — погледнал го Кальо като змия мишка.

Откъснали сиджимките на кърпицата, че да са им свободни и двете ръце, и я разстлали на пътеката.

— Какво ще си заръчаш?

— А ти? — наострил око Балъ.

— Не ща да те предварям, по си възрастен.

— Ммм... а че ази, кат първо — ока мътеница в голяаама-голяма стомна!

— И две оки квасено, в още по-голяма ръкатка! — веднага додал Кальо. На кърпицата се появили и стомната, и ръкатката — огромни и тежки.

— Мммм, приядоха ми се карначета в ей такъвзи голям и извънредно тежък тиган!

— Пък на мен — овнешко, ала в много дебел и много тежък гювеч!

— Туршия в чебър с железни обръчи!

— Печено на ей такива шишове!

Никнели съдове с храна и било ясно, че ги интересува не храната, а съдовете. И колкото по-нагли ставали намеренията им, толкова по-щедро показвали престореното си дружелюбие.

— Ха и саханче бъбречета, за двама! — заръчал Кальо и щом се появили, пръв се пресегнал. — Заповядай, да ти е сладко!

Настъпила кратка, но енергична надпревара, всеки се стараел да погълне повече и когато в паничката останало само едно бъбрече, хванали го едновременно и двамата.

— Пък в едно особено кътче на гостилницата ще направим чешма с два чучура — стиснал пръсти Бальо. — От единия да тече мед, а от другия — вино.

— Может и три. От единия мед, от другия вино, а от третия — трето нещо — дръпнал бъбречето Кальо и като не успял да го изтръгне, учтиво се удивил. — Я, ти си ми хванал хапката, драги ми съдружнико, любезни Фудул Бальо!

— Тъй ли?... Аз пък си рекох — ще се досетиш, че е моята, безценней ми съдружнико, несравнимий Проклет Кальо... Вярно, може и трети чучур — за мляко, за боза, за ошаф или пък друго мокро нещо.

— Другото мокро нещо ей сега ще потече от тебе, ако все тъй се стървиш на залътка ми! Пусни!

— Ааа, издаде ли се?... Не стига, че изяде две повече... — освирепял Бальо, гребнал с шепи от гювечка и го плеснал в лицето му. — На, да се наядеш, а че да се затъкнеш!

— Тъй, съдружнико със съдружник такъв! — злобно изсъскал Кальо. — Разбрах те аз, че ще ми палиш свещта отдолу, ами откога те чакам да се подадеш... а че да я смажа, тая чутура коварна!... Умри!

Треснал го с ръкатката по главата, съдът се пръснал и млякото потекло по лицето му.

— Глупец — подиграл го Бальо. — Таз глава е с цепеница удряна, навремето. Ха щом ме за толкоз лесен мислиш — незабавно умри, псовисай и пукни!

Стоварил огромния гювеч на главата му и кипнал нелеп бой с храна заради парченце храна — бълскали се с тигани, чебъри и гърнета, ръгали се със скари и шишове и заръчвали все нови и нови оръжия:

— Къррпицей, голямммамо, оооо, тенджеррраз тебе с... пръжки, че да те...

— Де-делва с медддд — да ти покажа аз как...

Мучели и хъхрели нечленоразделно, Балъо се подхълъзнал, Кальо го затиснал, затъркаляли се, омацани като свини.

— Пусни, пройдоха! — изгубил сили Балъо и диво изпищял. — По съм стар от тебе!

— Там ти е грешката! — завлякъл го до пропастта Кальо и опитал да го тласне долу.

— Помооощ! — обезумяло се вкопчил в него Балъо. — Утрепват меее!...

Но Кальо го ухапал по ръката с кучешка ярост и го откъснал от себе си. Балъо пропаднал, викът му секнал и подире му се съборили камъни. Кальо се вслушал в тишината, навел се да погледне, под петата му се изронило, сурнал се надолу и като изревал отчаяно, случайно се уловил за жилавия храст. Едва-едва успял да се изкатери пак на пътеката и заплакал от закъснял ужас. Прибраł кърпицата и плюл в пропастта:

— Харно е да знае чияк кога и как да почне, ала още по-харно е да знае кога и как да спре!

Изрекъл и се удивил: я, колко мъдро нещо му хрумнало!... И се зарадвал така безпределно, че го забравил. Опитал да се очисти, но вместо това се оплескал още повече.

Огледал със съжаление съсираната, размазана храна, изпотъпканите и изпотрошени съдове и като ги прекрачи, продължил пътя си.

Слънцето вече наедряло, почервенияло и увиснало над пустото поле. Пропищял скрипец и мостчето над рова се вдигнало — градът-чаршия се затворил за околнния свят: стига пазар за днес, дай, Боже, и утре такъв късмет.

На чаршията се изсипали „продавачите“, режели дъски, чукали с тесли и подтягали сергии и дюкяни. А в двора на купчийницата „купувачите“ шетали около казана с чорбата и пещта с хляба — те били готвачите на братството от бивши юнаци.

Горе в одаята останали само братята. Пондъо пререждал стоката в претъпканите долапи, та да смести Стоединовото платно. Матаки въртял колелото, Гъдьовият одър сега ситно се подрусвал и старецът от време-навреме биел с пети, сякаш пришпорвал кон.

— И като заобиколя, ще го вържа туй мое конче за някое дърво и ще вляза в пещерата — тихо му внушавал Матаки, — пък ще се огледам там едно хууубаво, та да си припомня най-сетне къде го скрих тоз ми ти магъосан пръстен. Стой, конче, стой — и спрял движението на одъра. — На, връзвам те за туй дърво. Стой и ме чакай, ала да не пръхтиш, че ако те чуят братята ми, веднага ще разберат къде съм и накъде съм тръгнал.

Нахлузил стърчащите нальми на Гъдьовите нозе, завъртял другото колело на одъра-машина и нозете се раздвижили, сякаш вървели пеша.

— Мммм, ето я таз ми ти голяма дупка, дето го пъхнах магъосания пръстен. Я да си го взема, а че да си го прикрия аз на...

— Не го пъхнах тамка, в пещератааа! — страдалчески пропищял Гъдъо. — Щях да го пъхна там, ала ме хвана страх от тъмнотооо!

Матаки ядосано разперил ръце и нальмите замрели.

— Защо спрях бря? Искам да се върна у домааа!

Матаки пак завъртял колелото, завъртял го бързо и нозете на стареца пъргаво засновали във въздуха, сякаш затичали.

— Защо го забравям кончето бря? — яростно изхленчил Гъдъо.  
— Ще го открадне някой!

Матаки спрял нальмите, надигнал стареца и му дал лекарство.

— За кончето помни, а къде е затурил пръстена — не. Дали не ни разиграва? — приближил към одъра Пондъо. И не забелязал как вратата се отворила и после пак самичка се затворила.

— Утре и за кончето ще забрави — угрожено изпъшкал Матаки.  
— Забравата най-напред го ръфа чиляка на късове, с пробиране, пък на края го излапва без остатък. Не го ли накараме да си спомни днес, утре надеждата е по-нищожна.

— Че тогаз първо да се оправим с него.

— Първо ще се оправите с мен — свалил вълшебната капа Стоедин и станал видим. Пондъо и Матаки трепнали и извърнали глави към него. От тихо станало още по-тихо.

— Да те питам как си се измъкнал от зимника — я ни обадиш, я не — втренчено го гледал Матаки.

— Прав си — усмихнал се Стоедин.

Пондъо бръкнал под одъра, извадил дълга блестяща игла и я насочил към него: — Ако ти река, че ей тази игла е отровна, да знаеш, че и аз съм прав.

— Пък аз, ако ти река, че ей този боздуган е вълшебен и когото тресне, на дърво го прави, да знаеш че съм по-прав и от двама ви.

— А че като ни вдървиш — какво ще спечелиш? — усмихнал се Матаки. — Самичък няма да намериш къде е... Съществото — и се усмихнал още по-широко. — Пък, ако някой ти каже, че без да си платиш, няма нивга да те заведем — да знаеш, че е по-прав и от трима ни.

— Ще платя — отсякъл Стоедин.

— С какво?

— С години — и въздъхнал. — С години мога да платя.

— А че... откъде си сигурен?

— Така съм орисан, да знам колко ще живея. Сто и една са ми отредени — воля ти живей ги, воля ти раздавай.

— Аааа... че то не е хубаво — изумил се Матаки. — Туй не можеш го разбра дар ли е, наказание ли е...

— Дотегнахте ми — свъсил вежди Стоедин. — Казвайте, скланяте ли?

Пондъо и Матаки си зашушнали, кратко се скарали, мъкнали.

— Бива, юначе — обиколил го отдалече Матаки. — Нека е с години. Харно, стига да е вярно... Сега, като проба например ние тъй казваме: дай на бачо Гъдъо три години. Хем да си платиш кафето, дето го пихте, хем ще се уверим.

— За едно кафе — три години?

— Е, ние тъй го продаваме — вежливо се поклонил Пондъо.

— Нека е вашата — потиснал гнева си Стоедин. Пресегнал се, хванал Гъдъо за ръката, затворил очи... Косата му обилно се прошарила... А в чертите на стареца не настъпила никаква промяна, само погледът му станал смислен, сякаш се пробудил. Надигнал се на лакът, вторачил се в Стоедин и строго запитал:

— Кой е тоз чиляк?

Матаки и Пондъо с труд подавили удивлението си. Матаки покорно се навел към него:

— За жива вода тръгнал, бачо, драги ни Мискин Гъдъо, пък чул... — и смяяно възкликал. — На, гледа ме, сякаш отново ме познава!

— Познавам те, познавам, че и зъбите ти били знам! — поклатил глава старецът. — Я да се махате, че ми се приспа.

Обърнал им гръб и веднага захъркал.

— Е, уверихте ли се? — презиртелно се усмихнал Стоедин.

— Харно, юначе. До тук пито-платено — потрил длани Матаки и въпросително погледнал Пондъо. — Сега... да му даде на бачо още... колко?

— С още три години ще си спомни де го е пъхнал пръстена.

— Ще си спомни, ала ако не рачи да изкаже?... Три и още три, че да имаме три години да го дебнем — и работелно се усмихнал към Стоедин. — Хайде, тъй решаваме, юначе: дай на милия ни бачо Мискин Гъдъо още шест години, а че да му се съберат общо девет.

— Нека е вашата — процедил през зъби Стоедин и пак хванал стареца за ръката. Съсредоточил се... Косата му се прошарила още по-силно, край устата му легнали тежки бръчки. А косата на Гъдъо, макар и бяла, станала по-гъста. Отворил очи и скочил от одъра:

— Брей, как тъй съм заспал посреди ден?... Защо ме не будите, калпазани? — учудено се вгледал в лекарствата. — Какво е туй, дето сте го струпали? — още по-учудено се вторачил в макарите, ръчките, колелата и кашите, които превръщали одъра му в машина за

въображаемо движение, щастливо се изкискал и почесал гърди. — Ей... защо ми е тъй радостно днес?...

Пондьо и Матаки го дръпнали към долапите, събрали глави и припряно зашушнали — разказали му и за говорящото магаре, и за кучето Бишо — скрито претегляли още колко години има в тоя странен юнак и правели сметка как да му ги вземат всичките. А Стоедин слушал неразбираемия шепот, изтървания лаком кикот и се погнусил от тези хора, които го принуждавали да дава когато и колкото му поискат, за да получи когато и колкото му дадат.

Най-сетне братята се сговорили.

— Тъль... — проточил Гъдьо. — А че щом желае да продължи накъмто живата вода — да го заведем при Съществото юначето.

— Къде е гъстата кърпа? — протегнал ръка Матаки и Пондьо веднага му я подал. — Сега трябва да ти вържем очите. Очите ги връзвам аз.

— Харно — вдигнал рамене Стоедин и зачакал. — Ха де!

— Ала не ги връзвам даром. Мен колко ще дадеш?... И като се има пред вид, че ний с бачо Гъдьо много се обичаме и като не забравяме, че бачо Гъдьо е най-стар, мен ще ми дадеш само шест години, а че да се поизправним и кат умре, да не скърбя за него.

Хищно го загледали. Стоедин мълчал.

— Не склониш ли, губиш вече дадените девет — дружелюбно се усмихнал Матаки. — Без вързани очи не водим.

— Харно — отлепил уста Стоедин. — Пак да е вашата.

Хванал го за ръката — челото му се набраздило, косата му посивяла... А късовато лице на Матаки изгубило бръчките си. Подскочил и ловко му вързал очите.

— Дръж се за мен и — да ти е наслуша.

Повел го, обиколили одаята бавно-бавно, излезли вън на стълбата. Гъдьо кимнал на Пондьо и ги последвал.

Пондьо отворил прозореца, надвесил се и беззвучно размахал ръце към тълпата на чаршията. Не го забелязали. Събул чепик, хвърлил, та умерил Щърбавия. Видели го, спрели работата си и вдигнали глава към прозореца. Пондьо с длан им показал дълъг оплезнен език, с две — дълги-дълги уши, после с жест — крадем.

— А?... — не го разбрал Щърбавия.

Повторил.

— А?...

— Прикрийте магарянцето и кучето бря, шашкъни шашави! —  
кипнал Пондъо, тряснал, та затворил капака на прозореца и хукнал да  
настигне братята си и Стоедин.

А в това време Фотко, вече изгубил надежда за спасение, все така се вглеждал в мъждивото прозорче и напрегнато слухтял. Бишио вдигнал глава и извил тихо и отчаяно.

— Как не те е срам да си мислиш такива работи, бре? — разсърдил се Фотко. — Не бой се! Щом е обещал да се върне, ще се върне!

— Аха, на куково лято — екнал като от бъчва гласът на Щърбавия: в стената се отворила тясна, незабелязана досега вратичка и Щърбавия се хилел изdevателски иззад свещта, която държал Едноокия. Зад тях се долавял дълъг тунел и от дъното му, над силуетите на множество глави, се цедяла светлината на деня.

— Чакай, то магарянцето не казва, че господарят му ще дойде — обадил се Едноокия. — То казва, че късметът му ще дойде. На, дойдохме, във вид на неговия късмет.

— Какво ломотите, бре? — отстъпил към стената Фотко.

— Уж схватливо, пък трябва да му се повтаря. Вашият господар си купи каквото му трябваше и си замина. И плати с вази. Две гневни приказки си плати: едната с тебе, другата с кучето. Вече сте наши.

— Що лъжеш така... Как ти се извърна езикът, бре, гадо! Пууу! Мене да ме продаде побратима ми?... Пуууу!

— Ядосва се — щастливо се любувал на Фотковия гняв Щърбавия. — Че то си е за яд. Ала ще му мине — и помамил Бишио. — Кучи-кучи-кучи, ля, ля, ля. — Но Бишио изръмжал и заплашително се озъбил. — Е, ха ловете ги.

Дръпнал се от вратичката и пропуснал тълпата бивши юнаци, които ухилено се скупчили до него.

— Не приближавай! — настръхнал Фотко. — Хапе се и се рита без предупреждение!

Бишио затаено изръмжал и застанал до него.

— Защо се противите, бре, глупаци, при нас живот ще си живеете! — приятелски ги укорил Едноокия. — Наместо да се радвате... — и се обърнал към тълпата. — На три се хвърляме вкупом. Еднооооо...

Скупченото множество нетърпеливо се напрегнало. Фотко разбрал, че няма изход, и в отчаянието внезапно му хрумнало как да предупреди побратима си, че върху им е извършено насилие. Тупнал с крак и зверски се изсмяял:

— Спрете, ще се предам!... Аааа, тъй значи? Той ще ни изоставя, а, Бише, а ние ще му вардиме най-благите и абсолютно най-профирни вишни, от кои само една — за два живота засища? Поврага! — Извадил от пазвата си вишна и я лапнал. — Ето, сега му ги изяждам всичките, до една му ги изяждам и като ги изям — ще се предам!

— Засищат ли?... — лакомо прегълтнал слюнката Щърбавия и грабнал от ръцете му. — Толкоз ли са сладки?

— Дай и нам! — викнали в един глас всички. — Чакай, да поделим! Вече всичко ще делим!... — и хищно го сграбчили.

— Дай!

— Чакайте! — отмъстително изкрешял Фотко. — Малко са! По една, че да има за всички!... — и щедро раздавал. — По една стига! За цял живот, за два живота, за пет живота стига!...

Сборичкали се кой да се вреди по-напред, помъкнали го през тунела, Фотко пъхал вишни във всяка протегната ръка — и в светлото гърло на изхода се множели силуетите на дългоухи глави, но все още само той забелязвал това.

Стоедин вече изгубил представа и за дълбината на изминатия път, и за посоката му — водели го по стълбите ту на първия кат, ту на втория, ту пак на първия, влизали в одаите, обикаляли ги и повтаряли, и потретяли — докато го качили в малкото коридорче току под тавана.

— Още колко ще вървим? — не издържал Стоедин.

— Пристигнахме — свалил превръзката от очите му Матаки. — Готово — и непресторено се разтреперал: — Ау, к'во ще е страшно... Дали ще е колкото предния път страшно, че много ми се иска пак тъй безмерно да се уплаща-шиш-ша...

Пондьо грижливо го бълснал в устата и той се съвзел. В дъното на коридорчето се виждала врата.

— Там ли е? — пристъпил Стоедин.

— Там — задържал го Гъдьо. — Само дето трябва да се отключи. Ала няя вратца я отключва той — и му посочил Пондьо.

Прекалили. Пондьооловил това и кипнал с все сила:

— Аз пък няма да му искам девет, или там, шест години!... Ха сега, като е щедър — нацяло да го опоскаме!

— Понде, помисли! — с все сила го посъветвали братята му. — Трижд мери, веднъж режи!

— Режа!... Само тринки ще му взема! Той не е чак такъв глупец, че да загуби напразно петнайсеттях! Ще ми ги даде! — и преглътнал с лакома надежда. — А?... Хайде!

— На, яж! — хванал в шепа лицето му Стоедин и с омерзение го тласнал. Мустачките на Пондьо станали нежни и пухкави, а в посивялата Стоединова коса се появили чисти, бели кичури и отвесна бръчка донарязала челото му.

— Е?... Друго?

Гъдьо, Матаки и Пондьо припряно се засуетили:

— А че друго засега... Ний няма да гледаме, че то... не е много за гледане...

— Приготви се! — пъхнал ключа Пондьо.

Отключил и хванал дръжката с две ръце. Братята сякаш забравили Стоедин: Гъдьо се обърнал с гръб към вратата, сбрал кураж,

а Матаки се опулил в нея и пак се разтреперал. Пондъо рязко отворил и се закрил с вратата.

Отворът напомнял огромна, чудовищна уста с прогнила решетка-зъби. Нещо бяло, слизесто и мекотелно се надигало, шляпало се в решетката и яростно чвакало:

— Един мре от глад, а друг му бърка в пазвата за ляб!...

Матаки ужасено изревал, паднал и се търкунал надолу по стълбата. Изпод отметнатата врата се изпружили краката на Пондъо.

Стоедин гледал замислено и погнусено.

— С мъдър плачи, с луд не пей! — яростно бълвала чудовищната уста. — Четири келеша пет капитана!... Устата му с пара рязана, дирникът — с лопата!... Ти ли си аз, или аз съм ти?... Речи му косено, да ти рече — стригано!...

Стоедин посегнал да затвори — Гъдъо сепнато го спрял: внезапно си спомнил, хванал конеца, който висял от решетката, дърпал, дърпал и издърпал голям железен пръстен, прибрали го в пазвата и захлопнал вратата.

Стоедин се обърнал и мълком тръгнах: към стълбата.

— Юначе, къде? Много чу, още имаш да плаща!

— Стига ви толкова.

Пондъо скочил, възбуден от преживения ужас, и двамата с Гъдъо се хвърлили към Стоедин, а откъм стълбата го пресрещнал Матаки:

— Стой!... Не ме гледай, не ме гледай, както се диво уплаших, сега цяло лято ще съм лютив и пъргав! Стой, че те изядам!

Стоедин стиснал бозугана, вяло въздъхнал, подвоумил се... пък нахлупил вълшебната капа и изчезнал. Миг след това Матаки политнал встрани.

— Дръж го! — изревал Гъдъо и пръв се втурнал надолу по стълбата.

— Е, дръж го де! Нищо държи ли се? — последвал го Матаки. А Пондъо изпреварил и двамата.

В това време Едноокия се изкачвал към втория кат, вслушвал се във врявата — и като полетял встрани, бълсал се в стената. Преди да се изправи, върху му връхлетели братята.

— Прекрихте ли магарянцето? — сграбил го Пондъо. — К'во ме зяпаши, гаче си глът...

И мъкнал, сякаш се задавил. Втрещено се изкисал: главата на. Едноокия била украсена с разкошни магарешки уши.

— Аз пък се харесвам — коварно се ухилил Едноокия. — Каквото и да е, придобивка е — лапнал вишна, втора и нарочно изтървал цяла шепа на стъпалата. — Чакайте, не ми ги вземайте, мои са си, стойте!...

Братята замрели за миг, погледали как трескаво мляска, събира и лапа... Непробираща, всеобоятна лакомия, която не прави разлика между малко и голямо, нужно и ненужно, ги накарала да се хвърлят и те, сборичкали се върху вишните, лапали и гълтали кой колкото докопа.

— Бря, отде ги взе толкоз вкусни? — вдигнал глава Пондъ и разлюлял богато окосмени, клепнали уши. — Имаш ли още?

Магарешките уши на Гъдъо били със снопчета косми на върха, като пискюли, а Пондъовите — рижи и къдрави. Гледали се, гледали и едновременно зинали, сочели се и се кискали подигравателно, пищели и скимтели, та чак се превивали. Мъкнали изнурено, но злорадият кикот продължил — идел откъм двора.

— Какво става там? — забързал надолу по стълбата Матаки.

Ами и там ставало същото — разделението вече не било на купувачи и продавачи, а на дългоухи и... дългоухи — защото всички станали дългоухи. Сочели се и яростно се подигравали един другиму, пищели посияло и разюздано. Само дрипавият продавач на отрова, който не бил вкусил вишна, скрил с длани човешките си уши и опитал да се измъкне от тълпата.

Забелязали го. Станало тихо. Мълком го обградили и се нахвърлили върху му като един — сграбчили го. Дрипавият отчаяно ритал и се мятал в ръцете им — напразно. Натикали насила в устата му вишна, изплюл, натикали две, и още, и още — докато се забавил, преглътнал и ушите му живо пораснали. Тогава всички доволно изревали, потупали го приятелски по гърба, заобичали го, приглеждали дългоухо обезобразената му глава и ѝ се радвали от сърце. Дрипавият убито изхлипал, опипал уши, опипал ги пак и пак — че като зинал подигравателно, като писнал, като взел да сочи ту един, ту друг — та всичките надвикал.

А в зимника невидима ръка разровила сламата и от нищото долетял гласът на Стоедин:

— Побратиме, къде сте, бре?... Фотко!... Бише!...

През тунела кънтели виковете на тълпата. Дългоухото множество обикаляло из двора и по мегдана-чаршия и викало в пространството:

— Ехееей, юначее! Покажи се! Знаем, че си нейде тукааа!

Гъдъо опитвал да успокои Матахи, който се хванал за главата и тежко стенел.

— Недей тъй, всяко зло за добро! Туй ще помогне на търговията!... Мало и голямо ще се стича, да ни погледне ушите! Нека веднъж се разчуе — по-богати от нази няма да има!

— Мммм, даааа, ала ще ни се подиграват!

— А че още по-харно, дивчо! Значи, ще надойдат и онези, дето мило и драго ще платят само да се подиграят някому!...

— Пък ако се разрасне туй явление, дългоушеството, поради размножение? — намесил се и Пондъо. — Ако един ден подавляющото мнозинство заприлича досущ на магаре — тогаз пък ще се подиграват на онез, дето... не са с такива кат нашите уши. Я разсьди: има ли нещо по-смешно и по-таквоз за подиграване от магаре, дет не е с магарешки уши?... То е пък още по-безутешно!

— Юначеее, ела при назиии! — викала и сновяла тълпата. — Твоите другари разбраха, че е вятер живата водаааа!...

Стоедин свалил капата и станал видим на сред двора.

— Къде са?

Всички утихнали и замрели кой където бил.

— А, отидоха си — проправил си път към него Пондъо. — Рекоха, комуто трябва жива вода — да си я дири. Ний не сме повече на тоя свят. Тъй рекоха, на, клетва ти се кълна. Оставиха те.

Дългоухото множество утвърдително закимало.

— Лъжете — внезапно се натъжил Стоедин. — Устата ви лъже, но ушите издават истината.

И тогава дочул задавен вой — гласът на Бишо долетял глухо, сякаш изпод земята. Лумнало закъснялото многогласие на тълпата, която завикала, запяла, закискала се — да заглуши тоя измъчен вой.

— Назад!... — хвърлил се към конюшните Стоедин, някого съборил, другого отгласнал. — Назад, не отговарям!

Втурнал се вътре, размятал чулове и кошове, пръснал сенoto, измъкнал изпод купището Бишо и Фотко, изправил ги на крака, скъсал

въжето, с което били вързани гръб в гръб, тласнал ги пред себе си и изскочил пред тълпата.

— Махайте се! Не ме вкарвайте в грях.

— Не го пущайтее! — писнал отдалече Матаки. — Половин век години ще избягат с него!

Стоедин вдигнал боздугана и бавно тръгнал към портата.

— Който ни приближи — на дърво ще го направя!

Тълпата се люшнала, отстъпила през портата към мегдана. Биши и Фотко вървели, притиснати в гърба му. Излезли при сергиите. И тогава от многолюдието се отделил Гъдъо, кротко приближил и заговорнически зашепнал:

— Харно, юначе... ала и да я стигнеш, живата вода, без тоя магьосан пръстен — няма да я вземеш! — извадил от пазва пръстена и загърбил тълпата. — Дай ми за него още девет години. За истински юнак го бях скрил! Ти си истинският! Дай! Инак братята ми ще го откраднат!

Стоедин надникнал в очите му и разбраł, че не лъже. Взел пръстена, повъртял го в ръце.

— А какво ще правя с него? Какво може той?

— Купи го и ще ти обадя — напрегнато изшушнал Гъдъо и като забелязал колебанието му, горещо дъхнал в лицето му: — Толко години даде вече — само и само да продължиш натам!... Бива ли да я намериш и да не можеш я взе? А?

Фотко уплащено се вкопчил в Стоедин, понечил да каже нещо, но побратимът му леко го отгласнал.

— Мирувай, прав е. Ха!

Зашлевил Гъдъо, той се олюлял, изгубил половината от бръчките си и косата му станала сива. А Стоедин победял целият. И късата брада, която се появила на лицето му, и тя била бяла.

— Кажи сега, какво може тоя пръстен?

— Не знам — отскочил към тълпата Гъдъо и тържествуващо викнал. — Знам, че вече не можеш ме затри!... Не бойте се, няма да посегне! Аз съм вече колкото аз, толкова и той!... Осемнайсет негови години има в мене!... — пристъпил към Стоедин и тълпата го последвала. — Ний сме вече един чиляк в две кожи! Ще посегнеш? Зер от себе си ще късаш да затриваш?...

Стоедин го гледал тежко и дълго, гледал го, гледал — и като вдигнал боздугана, сякаш се вкаменил.

— Ха де!... Хаааа, видяхте ли как му отмаяха кунките!... Вече е наш!... Барабар с...

Не довършил. Стоедин въздъхнал, сякаш умъртвил нещо в себе си, рязко замахнал и го треснал с боздугана. Екнал тътен, претърколил се и затихнал — а Гъдъо се превърнал в дърво, прилично на човек. Тълпата обезумяло се пръснала на всички страни. А от покрива на купчийницата литнала гарга Кина, изкряскала, сякаш проклела, и се стопила високо в небето.

Стоедин мълком се обърнал и тръгнал към каручката. Фотко заплакал, препъвал се до него и заничал в лицето му:

— Побратиме, ти ли си това?... Ти ли си?...

— Не реви — вяло проговорил Стоедин. — Може и наполовина да съм, но — аз съм.

Впргнал се и поел през късата уличка. Достигнал мостчето, съборил го над рова и повлякъл каручката през полето. Крачел с наведена глава и тежко мълчал. Фотко не смеел да го заприказва. Само Бишо, колкото се отдалечавали от града-чаршия, лаел все по-радостно.

Гаргата кръжала и гледала как каручката се поклаща по коловоза. Размахала крила, изпреварила я и кацнала далече напред. Превърнала се в бабичка, закретала насреща и отдалече викнала:

— Продадохте ли, сине? Забавихте се, та рекох да ви посрещна!

Стоедин вдигнал глава, спрял. Забелязал, че Кина крие едната ръка зад гърба си.

— Продадох, бабо, много нещо продадох... ама да видиме за какво го продадох.

— А? — приближила Кина. — Не чувам яко, сине...

— Стой си там! — сурово я спрял с очи Стоедин, отпргнал се, извадил от пазва златиците и ѝ ги оставил в каручката. — Ей ти и за крави, и за биволи.

— А? — прекрачила пак Кина. — Не чух, сине...

— Стой си там, рекох! Като не чуеш — не видиш ли?

— А?... Речи по-силно!

Издебнала го и се хвърлила върху му. Стоедин замахнал с боздугана, но Кина посегнала с ноктестата ръка, отбила удара и се

протегнала към устата му. Стоедин успял да я улови, сборичкали се, но Кина го съборила.

Бишо изляял, ухапал Кина, изквичал, претъркунал се и започнал да плюе. А Фотко се вцепенил от ужас и не можел да помръдне. Опулено гледал как побратимът му опитва да задържи ноктестата ръка далече от лицето си и как тази ръка бавно го приближава.

— Ммм... значи ти си... тая, дето... — изнемогвал Стоедин.

— Не се противи, сине... — зло шепнела Кина. — За твоето добро е... Ще онемееш... ще се отървеш, ще се успокоиш, ще спреш...

Още малко и ноктите ѝ щели да докоснат Стоедин — той отчаяно извъртял глава. Фотко се ужасил така безмерно, че се изтръгнал от вцепенението, хвърлил се към бозугана, вдигнал го като перце, треснал Кина по гърба и паднал.

Тътен разлюолял земята, каручката изчезнала, а Кина се превърнала в дърво, прилично на човек.

Стоедин я отбутнал от себе си, отмаяло отдъхнал и станал. Злоритнал дънера-човек, огледал се за бозугана и кимнал на Фотко без всяка благодарност:

— Подай го.

Фотко изненадано се вгледал в побратима си, но не казал нищо. Опитал да вдигне бозугана и не могъл.

— Не се преструвай! — сърдито се навъсил Стоедин.

— Не се преструвам.

— А одеве как го вдигна, бре?

— Н... не знам.

— Не знам!... — подиграл го Стоедин. — Не знам!...

Вдигнал бозугана, окачил го на пояса си и тръгнал, без да се обръща.

Фотко и Бишо го последвали. Слънцето вече залязло и червеното небе тъмнеело, сякаш гаснела жар.

А в същото време в разгромения свят на упътвачите се разгаряла утринта. Малъо, както си бил разпнат по корем, зъзnel гладен и нещастен — и като не можел да достигне храната, струпана пред лицето му, плююел я.

Наострил уши — на портичката се издумкало и гласът на Стоедин долетял като изпод земята:

— Ей, отворете!... Няма да си искаме вълшебната кърпа, не бойте се, отворете!

— Отварям!... — изревал с цяло гърло Малъо и зъбите му така радостно затракали, че едва изрекъл благата приказка-заклинание: — Аковсякамуммунхабимммендранлабръмбарънтбимнайногон!

Е, изглежда, било важно какво ще се изрече, а не как ще се изрече. Портичката се отворила послушно и широко, тримата побратими влезли. Малъо загледал тях, а те — него.

— Какво е ставало тука, бре? — удивил се Фотко.

— Какво е ставало там-ка, бря? — забол очи в Стоедин Малъо.

— Кой е този? — и се уплашил. — Господарю, познах те, малко нещо май брада си пуснал! Тъй по ти отива!

Стоедин седнал на камъка и тежко се вторачил в другата, неотваряната портичка. А Фотко тръгнал към Малъо.

— Не ме гонете, моля ви се, аз ще съм ви от голяма полза! — унизено се замолил Малъо. — Пак ще си спя в кочината, вий си се настанете в къщите, аз ще ви обадя как ще упътваме! А?... Магарянце драго, дали щеш ми тикна паничката към устата, пък когато пожелаете — отвържете ме, няма да съжалявате! Всички им занаят прихванах, а че и отгоре биля се изпипах, майстор на майсторите ще ви чиракува, а?...

— Ние сме за жива вода тръгнали, щурако! — отвързал го Фотко.

— За жива вода! Забрави ли?

И това било казано към Малъо, но изречено за Стоедин, защото Фотко с разтревожено сърце усещал промяната у побратима си — и озлоблението, и непривичната му подозрителност, и угасналата вяра — и това го плащело и натъжавало.

— Помня, как ще съм забравил! — бързо лапал прегладнелият Малъо, пъргаво се наял, лениво доял и блажено се оригинал. — Аз, господарю, ти препоръчвам да си избереш къщата на Проклет Кальо, най е слънчева.

— Ти си я избери нея! — освирепял Фотко. — Побратимът ей сега ще изрече гневната приказка и...

Мъкнал с надежда. Стоедин се надигнал от камъка:

— Щом досега другите ме правиха на улав, защо и аз да не се направя веднъж... на съвсем улав — скривил подигравателна усмивка и опитал да уподоби гласа на устата-чудовище.

— Един мре от глад, а друг му бърка в пазвата за ляб!

Портичката не помръднала. Отишъл при нея.

— С мъдър плачи, с луд не пей, четири келеша пет капитана, ти ли си аз, или аз съм ти! Дрън-дрън-кукурек! А? Да виждате нещо? Да се е отворила?

— Побратиме, недей така, моля ти се! — проплакал Фотко.

— Кажи още!...

— Какво да кажа?... — ритнал портичката Стоедин, обърнал ѝ гръб и се отприщил. — Че като последен глупак тръгнах да гоня вятъра? Че си попилях живота за тоя, дето духа?... Че ги раздадох тия години, та да ме лъжат като шашкънин!... Да ми пълнят душата с воня всякакви мискини!... Да се слутам като безумен, докато пукна!... На, гледай ме на що приличам вече!... Жива вода!... Толкоз свят я е дирил — та до мен опря да я найда! А? Щото, някой си рекъл, че я има?

— Прав е чилякът — кротко се обадил Малъо. — Господарю, недей се коси. Прав си, така е.

— Н... не е така... — поразено промълвил Фотко.

— А как?... Яд те е, че казвам истината! Няма жива вода! — яростно викнал Стоедин. — Проклет да е, който рече — има! Не е имало и никога няма да има!... Няма жива вода!...

Няма! Няма!

И мъкнал... Лицето на Фотко бавно се обистрило. Малъо се втрещил. Бишло изскимтял и учудено изляял.

Стоедин се обърнал и видял, че портичката се отворила. От нея, далече към хоризонта, водел пустият червенников път. И там не било заран, а меко пладне.

Сподавено се окашлял, приседнал направо на земята, ръцете му треперели. През портичката нахлул горещ въздух и изсушил лицето му.

Бишо изляял, втурнал се навън, спрял и изляял пак, призовно и нетърпеливо. Фотко изправил побратима си и го извел през портичката.

— Господарю, не ме оставяйте, бря! Нека дода с вази, а? — примолил се Малъо.

— Не ни трябваши — отсякъл Фотко.

— Ще ви служа, бря! Нали аз ви помогнах в началото?

— Помогна?... Предаде си господарите. А който веднъж предаде някого — мъчно спира.

— Защо е чак таквоз магаре туй магаре, бря!

— Пръждосвай се!

Но Стоедин се спрял: — Чакай. Ще те питам нещо. Не ме ли изльжеш — ще те взема. — И го загледал в очите. Малъо примижкал с едното, а другото, зорко и зелено, сякаш се прицелвало. — Защо искаш с нас?

— А че... — поколебал се Малъо и довършил с цяло сърце: — Искам да видя как няма да я намерите живата вода бря, господарю!...

— Пуууу! — отвърнал се Фотко. А Стоедин разведreno се усмихнал:

— Харно. Тръгвай.

И по пустия път между червеникавите пясъчни хълмове поели четиридесета. Стоедин крачел все по-уверено, все по-леко, възраждал се и за себе си, и за онова, което предстои. Защото разбра: където добрината, обичта и приятелството искат да помогнат и не могат, помага зложелателството и завистта — стига да не спреш по пътя.

## ВТОРА ЧАСТ

### 1

Пясъците опирали в руините на пустото село. Порутени били и къщи, и дувари. По уличките и дворовете растял татул и троскот, повитуха душела подивелите овошки.

Насред мегданя — кладенец. От високото орехово дърво големият гарван гледал в пътя. Под дървото, край загасналия огън с гърнето, клечели и дремели с лъжици в ръце близнаките баби Пана и Кустадина.

Гарванът се спуснал, кацнал при тях и се превърнал в Злоокия старец. Бабите сепнато се пробудили:

— А? Иде ли? — прозяла се Пана.

— Никаква се не види — поклатил глава Злоокия.

— Чак такова чакане пък досега не е било — разбъркала гърнето Кустадина, плюла в пепелта и огънят лумнал. — Трети път го подгряваме. Още колко ще я чакаме?

— Аз викам — да почваме, а, нане? — запитала Пана. Но Злоокия не отговорил. Седял на земята и угижено люлеел глава. — Щом трае, значи разрешава.

Бабите се изправили и заиграли: — Копчи нога, друсни пета, кусни! — посегнали с лъжици към гърнето и засърбали. — Мляс-мяс, хруп-ръп, две са баби — нема зъб!... Две близнаки-баби, Пана-Кустадина! Копчи нога, друсни пета...

— Тц, не става — спряла Пана. — Две баби хоро не правят. Нане, я се хвани и ти, та да ни стане хорото!

— Ох, сестри, не ми е до игра. Страх ме е, нещо лошо и тоя път е станало.

Откачил от врата си торбичката-муска, извадил кичура коса, вързан със син конец, и го пуснал на земята. Дал знак, тримата започнали дружно да се поклащат, плюли върху кичура и отскочили...

Задимяло, димът се сгъстил, станал все по-син и по-плътен, докато оживяла Кина: посегнала с ноктеста ръка, политнала като ударена и простенала:

— Сестри, нане, чужда го лудост не лови, своя си има! Езикът му е при ума, а ума при сърцето, там, там го... поразете, инак...

И се вкостенила. Костта била лъскава, като полирани камък. Бързо се прояла, станала зърнеста и започнала да се руши — струяла, сипела се, докато се превърнала в купчинка синкав прах.

Злоокия гребнал шепа и посипал глава:

— О, о, Кино сестро, просто да ти е, прости ни и назе!

— О, о, Кино сестро, душо отровна! — посипали глави Пана и Кустадина. — Мъст ще мъстиме за тебе, мъст, мъст!... Оooo, камо го да дойде!

— Нане, дай ни го на назе! — изпищяла Пана.

— Знам ли, сестри... Щом можа до тука чак да стигне — по е харно и аз да помогна.

— Нане, знаеш: кого не сме поели, него не сме спрели! — помолила се и Кустадина. — Дай го, нека наш да бъде!

— Е, харно — въздъхнал Злоокият. — Ама, нищо не жалете. И... не бързайте, та да се не забавите. Ще ви чакам на брега.

Превърнал се в гарван, изгракал, вдигнал се високо-високо, паднал като камък и влетял право в гърлото на кладенеца.

Близнаките баби се разшетали: духнали гърнето и то изчезнало. Духнали огъня и обгорената земя обрасла в троскот. После духнали едновременно в лицата си — и изчезнали. А там, където стоели, израснала жълта роза и жълта теменуга.

Най-сетне узголемената Стоединова дружина достигнала пустото село.

— Господарю, а к'во ли е туй, дет го наближаваме? — запитал Малъо, който вървял настрана, като зрител.

— Сляп ли си, бре? — сопнал се Фотко. — Каквото виждаш ты, това виждаме и ние.

— Виждам съборетини. И нищо за ядене. Господарю, много съм гладен!

— Само ты си гладен!

— Аз си моя корем слушам. Всеки с корема си.

— Пу, не мога вече да го гледам! — кипнал Фотко, нахлупил му капата и Малъо изчезнал.

Навлезли в уличката, пробили си път през буренака. Бишло изляял, вдигнал нос и душел напрегнато и тревожно. А Стоедин се оживил, оглеждал се на всички страни:

— Да не задминем!... Тук някъде трябва да има кладенец, пуст кладенец.

— Откъде знаеш? — изненадал се Фотко.

— Така помня. Пуст кладенец... в пусто село...

И едновременно го видели там, под ореха, на мегдана. Забързали, Фотко изпреварил Стоедин, предпазливо докоснал зиданото гърло, надникнал... Наистина бил пуст, вода не се виждала.

Стоедин уморено приседнал. Бишло прилегнал до него, близнал цървула му и гладно изскимтял.

— Харно, ами натам — какво ще чиниме? — нетърпеливо се разтъпкал Фотко.

— А?... Тука трябва нещо да се случи.

— Какво пример?

— Не знам... — полегнал Стоедин. — Ще чакаме, да видим.

Дочул се кикотът на Малъо, Фотко замахнал по посока на гласа, капата се търкулнала и Малъо станал видим.

— Що се смееш, бре? — приbral си капата Фотко.

— Ми, щото знам какво ще се случи. Както сме гладни, ще почакаме и да очаднеем — пък ще се върнем обратно — несъзнателно хванал теменугата и дръпнал да я откъсне, но не могъл. — Нашето е все едно да пуснем питомното, пък да хукнем подир дивото.

Както си лежал, от безделие помирисал теменугата — изумено мъкнал, опипал корем — и започнал да вдишва аромата й с трескава лакомия. Стоедин и Фотко се спогледали, Фотко се надигнал и помирисал розата:

— Засища!... Побратиме, и глад засища, и жажда — с едната миризма засища!

Стоедин помирисал само веднъж и лицето му се сбърчило в замислена усмивка.

Фотко задърпал Бишло към цветето: — Дали и него ще засити? Бишло се противял, ръмжал и лаел, но Фотко насила навел носа му към розата, принудил го да вдъхне и той щастливо се облизал, изсумтял, повторил...

Пръв заспал Малъо. Фотко сънено промърморил нещо, отпуснал се като преял и затворил очи. Заспал и Стоедин. Последен заспал Бишло — изхъркал отривисто, като изкомандувай.

Тогава теменугата се раздвижила и започнала да расте. Розата сякаш я изчакала да се изравнят по височина — цветята изчезнали и на мястото им се появили близнаките Пана и Кустадина — но това не били грозните, щърби баби, а моми хубавици. Красотата на тъмнокосата Пана била властна и натрапчива, а на русата Кустадина — нежна и ефирна. Облеклото им — великолепно и еднакво.

Докато се любували една на друга, Кустадина хванала с два пръста Фотко, повдигнала го като перушина и го пуснala в кладенеца. Пана отдалече запратила в каменното гърло Бишло, Кустадина се изсмяла тихо и звънко, подхвърлила й Малъо — Пана го допратила към кладенеца, посегнала, та вдигнала и Стоедин... И миг преди да го пусне в бездънното гърло, се вторачила в бистрото зърно, което пришел на ризата си като копче.

— О, сестрице! Той си невяста имал!

Двете се навели над зърното. Под погледа им блясъкът му се изгубил и в него, като в зеница, се появило лицето на Невянка: унесено се поклащала, сякаш си тананикала.

— Че какво ѝ е харесал толкова?... — снизходително се засмяла Кустадина. — Не бой се, щом ни види — и ще я забрави.

— Ако вече не я е забравил — успокоила се Пана и го пуснala в кладенеца.

Двете се уловили за ръце, едва-едва се докоснали-целунали и се превърнали в гарги. Литнали високо, още по-високо — и паднали в гърлото на кладенеца като камъни.

Красотата на тази гора била най-силна и най-зловеща: тук храсти нямало, а дърветата, разноцветни — от червеното на медта до бялото на среброто — пречупвали многократно светлината, препращали я едно на друго, блестели и преливали с тежка, ледена лъскавина. Едни сякаш вдигнали ръце-клони към небето, други се счепкали, сякаш търсели помош едно от друго, трети политнали и падали цяла вечност...

Стоедин, Бишо, Фотко и Малъо спели, натъркаляни един до друг. Двете гарги кацнали над тях, едната кльвнала клончето под себе си и то звънливо запяло. Другата кльвнала дънера, нисък мелодичен глас се вплел в първия... Прелитали от дърво на дърво, кльввали ту едно, ту друго. Плетяло се чудото на музиката, зазвучавала все по-проникващо и многогласо. Дивна била тази музика — зовяла, без да заповядва, будела заспали желания, раждала нови надежди... Стоедин отворил очи и се заслушал.

— Брееее!... — събудил се и Фотко и прехласнато се надигнал на лакът. — Побратиме, да бях си отишъл от тоя свят, нямаше да знам, че има чак такава хубост!...

Отворил очи и Малъо, заслушал се жадно, бавно се изправил, прилякал и крачел, издавал странни звуци, сякаш опитвал да приглася, разперил ръце, завъртял глава и длани:

— Ъх, господари!... Прави ми се нящо! Ах-лелей, незабавната!

— Какво? — засмял се Фотко.

— Не знам!... Обачеене не ме свъртаааа, ах-на-едноооо-мястоо, трал-лала, лиий-лъъъ!

Стоедин станал и огледал за пътя — ето го, ясно личал между чудноватите дървета. Обърнал се — и застинал: пътят пак се протягал пред него. Извил само глава — пътят пак се преместил. Накъдето се обърнел, натам се появявал и пътят — сякаш искал да го улесни.

— Да будиме ли Бишето? — изправил се и Фотко.

Бишо хъркал все така отривисто, но лицето му се гърчело като в лош сън. И когато Фотко го побутнал, сепнато скочил, заслушал се в музиката и се ужасил като от нещо зло и непоносимо. Изревал,

втурнал се бясно и сляпо, хласнал се в насрещното дърво, претъркулнал се, диво скочил.

— Дръжте го! — хвърлил се Стоедин.

Погнали го, а Бишо се мятал като подпален, бълскал се из дърветата, виел и лаел, изтрягнал се от Малъо, изтрягнал се от Стоедин, налетял на Фотко, ухапал го, съборил го — внезапно мъкнал и като се завъртял около себе си, седнал на земята. Тримата го наобиколили. Огледал ги като пробуден:

— Магаренце, къде сме?... Кои са тия?

— Не ме ли позна? — помълчал Стоедин.

— Стоединчо... — потресено се взроял в него Бишо. — Що е ставало с тебе?...

— Бряаа, очовечи се! — списано се изкисал Малъо. — Гледай чудо — кучето се побърка и се очовечи!

— Хайде — поел по пустия път Стоедин. Малъо и Фотко тръгнали с него. Бишо ги последвал, но постоянно се оглеждал, сякаш го заплашвала безименна опасност, и накрая измъчено спрял:

— Тц, мене ми тука никак не харесва. Стоединчо, аз размислих, искам да си се върна. Как да се върна, а?

Спели и другите. Малъо се ухилил с лошо любопитство. А Стоедин гледал Бишо в очите и мълчал.

— А?... Много силно искам да се върна! Ти баща, ти майка — речи, как?

— Не знам.

— Аааа!... Да ме довлечеш тука — знаеш! А да ме упътиш да се върна — не знаеш!... — разтреперал се Бишо. — Това водене ли е? Това е крадене! Крадете ме от самия мене!... Кога един се наеме да води, трябва да може и да упъти обратно, щом некой поиска обратно! Аз друго водене го не признавам за водене!

— Бре, па ти като куче беше по-човек, бре! — кипнал Фотко.

— Ти сам тръгна — тежко проговорил Стоедин. — Никой не те е повеждал.

— Да, обаче вие приехте ли ме?... Приехте ли ме?

— Това ли ни е вината?

И пак поел по пътя. Фотко и Малъо го последвали.

Бишо останал с отворена уста — все пак разбрал, че укорът му е несправедлив. Помаял се, но ако се тревожел, докато бил с тях

направо се плашел — и затичал подире им, да ги настигне.

Гората свършила внезапно и музиката останала зад тях, едва доловима, като шепот. А пред очите им се открил с цялото си великолепие и метална многобагреност градът-палат. Пустият път описрал право в портата на крепостната стена. Стоедин озадачено присвил око, Малъо прехласнато чешел гърди, Фотко умилено грейнал — от една хубост попаднали в друга, по-голяма. Дори Бишо, покорен от гледката, притихнал.

Изглежда ги забелязали, защото на крепостната стена настанало оживление, приблияснали дълги сребърни тръби и гласът им ги приканил тържествено и гостоприемно.

Тъкмо забързали, от портата насреща им изтичала жена — тичала, тичала, спряла. Затичала обратно, пак спряла. Отново затичала към тях, препънала се и като се втурнала обратно — хлътнала в портата.

Отблизо крепостната стена била гладка и отразявала приближаването им като огледало. Бишо се огледал под вежда, Фотко оправил дрехите си, а Малъо наслюнчил длан и пригладил коса:

— Ау, леле, туй да се строши — седем хиляди години нещастна любов.

От портата пак изтичала навън жената и станало ясно, че това не е жена, а мъж в дълга риза. Отминал ги, без да ги погледне дори, тичал към гората, тичал, спрял. Побягнал обратно, пак спрял и отново хукнал към гората.

Стоедин вдигнал лице и викнал:

— Много свирите!... — тръбите мъркнали и един от тръбачите се навел. — Защо свирите?

— Ами приветстваме ви! Това са инструменти за приветстване! Освен приветстване с тях друго не става! Имаме си ги — употребяваме си ги, нали така! Видим, че някой иде — и, нали така!

— А всички ли, които идат, приветствате?

— Без изключение! Приветстваме, изречем „Добре дошел“ и „Много сме щастливи“, пък новодошлият — както знае. Воля му влезе,

воля му — върне се, нали така!... Рекох ли ви „Добре дошли и заповядайте, много сме щастливи“?

— Рече — огледал гладката стена Стоедин. Оня с ризата сега тичал обратно към портата. Пак спрял, затичал към гората, но само след няколко крачки се обърнал и развял поли, влетял обратно в палата. — Ей, а тоя... защо тича така?

— А?... Не тича. Колебае се. Да влезе ли, да се върне ли. Вече десетина години как се колебае.

— А... доста ли се връщат? — отново вдигнал лице Стоедин.

— Уха!... Не ги ли видяхте?... Е как, бре, нали през тях сте минали? Оная там гора — от що мислиш е образувана?

— Па от дървета, от що! — озъбил се Бишо.

— Видя ли как сбърка? — засмял се тръбачът. — Хора са! — и веднага се поправил. — Така де, бяха хора!

Приказвало му се на човека — явно не посрещал често гости. Навел се и дружелюбно ги разглеждал:

— Сега вие например — как решавате? Ще влизате ли, ще се колебаете ли, или ще се връщате?

Стоедин не отговорил.

— А, побратиме? — разтревожил се Фотко и викнал срещу тръбача. — Ами срещу какво пуштате вътре и какво е това?

— Това е град-палат и е на нашите две мили повелителки Вакла Пана и Пембе Кустадина! Всичко ни е от хубаво по-хубаво, само едно е лошо: пушчаме без ограничения и напълно даром!

— Щоооо? — наострил ухо Мальо, подозрително се окашлял и погледнал Стоедин. — А че как тъй... напълно даром... Тук има нещо!

— Видяхте ли? — с готовност пояснил тръбачът. — Аз какво ви казвам?... Изправи се врелият и кипял, както ей тоя, вашият, замижки с едното око и си рече: „Аааа, тука нещо не е чисто! Уж даром, пък сигур, като влезеш...“ После се олези хитро и изреве накъмто мене: „Тия да ги разправяш на опинците ми!“, ако е с опинци. Ако е с чизми или чепици, добави и нещо обидно. Босите само попържат наум и безгласно се връщат. И като стигнат ей там, в гората — кънятъзвъннат...

Стоедин тръгнал към портата, решил да влеза. Бишо и Фотко веднага го последвали, а Мальо пак вървял малко встрани, като зрител.

Тръбачът, който се приготвил да разказва дълго, разочаровано се навел от стената:

— Чакайте, бре, защо се разбързахте изведнъж, питайте ме още нещо, да си поприказваме — влизането няма да ви избяга!...

И махнал с ръка.

На портата едва не се сблъскали с колебаещия се, който отново предприел пъргавото си двоумене — и влезли в малък двор, постлан с метални площи. Оттук към високите, бляскаво-слепи стени на палата, водела само една врата.

Очаквали ги четири носила с осем носачи и четири коня с четирима коняри. Слуга Радул — едър и широколик, в лъскави кожени дрехи, целият в пулове и катарами — пристъпил и дълбоко се поклонил:

— Заповядайте в града-палат, господари! Нашите мили повелителки, Вакла Пана и Пембе Кустадина, ви очакват. Как предпочитате? Пеша или на носило?... А на какво носило — човешко или животинско?

— Е как... — не повярвал Бишо. — Зер, на кон, из калидора...

— Някои са петимни да влязат на кон и в одая, господарю — поклонил му се Радул. — При нас и това може. При нас — всичко може.

— Аз си избирам на кон! — подскочил Малъо.

— Заповядай, господарю — помогнал му да възседне Радул.

— Кхм, я, бре — освежено се изкискал Бишо. — Тия тамо ли носят? — и се упътил към носилата.

— Па, щом искат, нека ни поносят, а, побратиме? — ревниво го изпреварил Фотко.

Радул дал знак и двамата ги настанили в носила. Поклонил се към Стоедин:

— А ти, господарю?

— Аз — пеша. За мене нямай грижа.

Радул го огледал с любопитство... И отворил вратата. Въвел ги в черен метален коридор, чиито лъскави стени матово блестели и откънтявали стъпките и на коня, и на хората.

Лъскави стени да искаш — ето, и тая огромна зала блестяла и множела светлините на огромния полилей, а подът ѝ бил равна, жива поляна. Най-силно поразявало пространството: далече един от друг били пръснати сухо, сгърчено дърво, камък обрасъл с мъх, полиран сандък и кош, обърнат с дъното нагоре. Но нищо не хвърляло никаква сянка.

Двете хубавици близнаки седели на тревата, навели глави над кръгла водна повърхност, колкото гърлото на кладенец — на педя под равнището на поляната. Там, като във вълшебно прозорче, се виждало онова, което искали да видят.

Стоедин, съпровождан от Радул, вървял по черния метален коридор и любопитно оглеждал стените, но любопитството му било привидно — подтискало го недоверие, ето, вървешком посегнал и докоснал стената... Любопитството на Фотко било възторжено и откровено — разглеждал наоколо си със зяпнала уста... Бишо не бил любопитен, бил само горд. И вече малко надменен. Нещо господарско започнало да се пробужда в него — нали го носели на носило като господар!... А любопитството на Малъо било злорадо и напрегнато — като у дете, което очаква да стане пакост, че да се зарадва: вкопчил се с две ръце в гривата на коня и нетърпеливо въртял очи...

Пана и Кустадина се засмели нежно и звънко, разбрали се с очи и плеснали длани. Направо от блестящата стена се появили слуга Радко и слуга Радостин. И те били облечени в лъскави кожени дрехи, но катарамите по облеклото на Радостин, дребен като джудже, били най-многобройни.

Двамата приближили и подканени, разгледали изображението във водната повърхност.

— Магарето е лесно — кимнал към образа на Фотко слуга Радко и преместил поглед върху Бишо. — И този, косматият, е втасал.

— А старецът?... — запитала-пропяла Пана. — Него как?

— Има как — помислил, че го пита за Малъо Радко. — Той от този кон лесно няма да се пусне.

— За стареца те питаме, оня, дето е до Радул! — избухнала Кустадина. Грубостта за миг я направила грозна, заприличала на познатата ни бабичка, но веднага се овладяла и пак станала нежна и красива.

— Тоя не е старец — сгърчил кукленско лице Радостин.

— Така е, повелително — потвърдил Радко. — Остарели са му само телесата. Онова, конничето — то е одъртяло, преди да възмъжее.

— Харно, за младия старец кажи! — кипнала Пана, погрозняла, овладяла се и пак се разхубавила. — Него — как?

Радостин и Радко се спогледали:

— Него... а?... Спрем ли му дружината... Оттам трябва да опитаме.

— Не, този изпуснем ли го — и сам ще продължи — поклатил глава Радостин.

— Е?... — нежно се усмихнала Кустадина. — Не разбрахме, него — как?

Радко и Радостин внимателно наблюдавали изображението: процесията вече отминала черния коридор и навлязла в друг — сините му стени били отрупани с релефи. Стоедин се вгледал пътном и открил, че това са техните собствени ликове, но нито се ядосал, нито пък зарадвал.

— За него е рано да решим, повелителко — угрожено сърчило чело джуджето Радостин. — Нека го поразходим... и то ще си покаже — как.

Пана дузнала водната повърхност и изображението изчезнало. Набраздила се и веднага се успокоила тъмна, та чак черна вода.

— Така да е... И нищо не жалете.

Радко и Радостин се поклонили и се отдръпнали далече. Сякаш направо през стената влезли новодошли и придружителите им. Радул се поклонил:

— Повелителки, радостен съм, доведох ви гости.

Близнаките се изправили и засияли с цялата си хубост. Фотко така се смаял от красотата им, че чак се уплашил, като от божества. Бишо ги разгледал снизходително, сякаш си ги е поръчал. А Малъо вдъхновено паднал от коня, запълзял към едната, запълзял към другата, объркал се, седнал. Облещил очи-паници, прегълтнал, върнал се при коня и пак го възседнал.

Стоедин очаровано се любувал на близнаките. Възхищението стоплило лицето му.

— Дваж по-радостни сме да ги посрещнем, Радуле — пропяла Пана.

— Кои сте вие, пътници-юнаци, и накъде сте път поели? — нежно се усмихнала Кустадина.

За обща изненада Бишо изпреварил всички. Пристъпил, окашлял се господарски и засукал мустак:

— Па, каквото ни видиш, моме убавице, такива ни пиши! От секакъв чешит сме се сбрали. Мислихме що мислихме, па си рекохме, бре, ама докога ще я дирят напусто тая ми ти жива вода? От памтивека, та до века? Ааа, нема го майстора. Я да се хванеме и да я найдеме, та да се успокои тоя гяур свет. И — пойдохме, значи, и сме с намерение да я найдеме. Това е положението.

— И ние тъй си казахме, те ще са, дето най-сетне ще я намерят, живата вода — засмяла се, сякаш звънчета звъннали, Кустадина и се обърнала към Радко и Радостин. — Хората са път били, нагостете ги, настанете ги да си отдъхнат...

— Сполай, хубавице — намесил се Стоедин. — Ни сме гладни, ни сме жадни, една молба имаме: да ни покажете откъде отвежда пустият път.

— Защо бързаш толкова, юначе? — усмихнала му се Пана.

— Чакала ви е досега живата вода — още ден ще почака...

— Тя може да чака — аз не мога.

— А за какво ти трябва, а, юначе? — опитала на свой ред да го задържи Кустадина. Слугите разменили погледи, Радостин наострил уши.

— Не ме питай, хубавице — меко се усмихнал Стоедин. — Не ща ни да лъжа, ни да кажа — и замислено додал: — За добро ми трябва.

— Тогаз — сполука ти, юначе!... — скрили разочарованието си близнаките и се поклонили. — Лек ви път.

— Сполай ви — поклонил им се и Стоедин.

— По мене, господарю — кимнало му джуджето. В блестящата стена се появила ниска портичка — отворило я. Подир Стоедин излезли и слугите с носилата, в които блаженствува-ли Бишо и Фотко.

— Ей, како, ами аз как ще мина с този ат през нея протка? — разиграл коня Малъо. — Нисичка ми се види!

— А ти защо бързаш толкова, юначе?

— А че да видя как не се достига до живата вода, мари! — изкисал се в шепа Малъо.

— Тогава — не натам!... — вдигнала вежди Пана.

Радул се пресегнал, свалил го от коня и го побутнал към водната повърхност.

— Защо ме тласкаш?... — забил пети в тревата Малъо. — Чакайте бря, аз съм с него и...

— Забрави! — помилвала го Кустадина. — Той оттука няма да излезе. Нали искаш да видиш как не се достига живата вода?... Ще се нагледаш до насита.

Радко и Радостин го вдигнали, а Малъо ревнал, боричкал се и ритал:

— Чакайте, не ме давете!... Пожалете меее, не съм виновен, аз го не искам туй, сърцето ми го искааа!... Милооост, роб до гроб ви ставааам...

Бухнали го. Изчезнал като през стъкло — водната повърхност си останала гладка.

— И конят, а, сестрице? — нежно се засмяла Кустадина. — Нека гледа отвисоко.

Пана откъснала косъм от гривата на коня и той изчезнал. Запратила косъма в кладенеца и в тъмните му дълбини се напластило неясно движение.

Далече в морето, чак към хоризонта, блестял островръх стъклен остров и слънцето водело от снагата му разноцветни бликове.

С годините на брега се разраснало селище: стари колиби, по-нови колиби, каменни къщички с дворчета, къщички с кули, с равни покриви, със стръмни покриви — кой откъдето дошел и в каквато къща израснал, такава и тук гледал да уподоби. Щъкали мъже-юнаци — едни кърпели дрехи, други потягали оръжия, трети мажели кайци, четвърти просто лениво си лежели и се греели на слънце. Онези, които били тук най-отдавна, вече се заселили трайно при разбитите си надежди: копаели градинки, сечели дърва, пренареждали плочници или пасели кози и крави...

И всички наблюдавали Рижавия. Той, измежду юнаците, бил тута най-отскоро. Сега лежал на брега, сред прогнили и раздробени кайци и салове — мокър, по едните гащи — и нетърпеливо отпочивал. Ето, все още задъхан станал, засилил се, бухнал в морето и заплувал към острова.

Сподирели го дружен, многоглас кикот, надигнали се подигравателни викове:

— Ха такааа!... Давай-давай, още малко!... Давай, не преставай, убре-бре-бре!... Я го, бре, юнаци, остана му сал хвърлей и малко да потича!... Давай-давай!... Оп-палаааа!

Изгубил сили, Рижавия се обрнал и заплувал към брега. Ужасено опитал да извика, нагълтал вода, успял да се хване за дъска-отломък, плувал и кашлял — усетил твърдо под краката си, стъпил и яростно се обидил:

— А бре, тутманици, защо не ме спасявате? Ами ако се бях удавил?

Насъбрала се тълпа, екнал щастлив кикот:

— Я па тоя?... Ни щеше да си първият, нито последният, главо! Що се тута давене давихме, па и колко не излязоха — до толко не знаеш да броиш!...

— Я оставете човека! — подло окурожавали Рижавия неколцина от най-старите юнаци. — Не е рекъл — не е препливал! Аааа!... Нема

да ги слушаш, плашат те! Айде пак.

— Убре-дебреее! — отново подивяла тълпата, кискали се, та чак плачели.

Навътре към сущата се надигал горист хълм. Край самотната землянка горял огън и къкрело гърне, а под нея — буйно изворче биело с ключ и се оттичало надолу по склона.

Злоокия седял под навеса на землянката, гледал кълбящата се повърхност на изворчето и разсеяно слушал далечната врява. Оттук и тълпата, и колибите, и къщите, смалени от разстоянието, изглеждали като играчки.

От изворчето, като избълван, излетял Малъо — както ревял и мятал ръце и крака, плюснал на тревата и веднага скочил:

— Не ви лъжааа, роб до гроб ви ставам и... — с труд се опомнил, премигал, опипал се. — Дядо, жив ли съм бря?

Изворчето блъвнало и коня. Животното се разиграло, застанало до Малъо и той го възседнал.

— Само теб ли пратиха? — вдигнал очи от изворчето Злоокия.

— А че аз струвам колкото петима, старо-харо! — огледал отвисоко далечния бряг Малъо. — Там, долу ли са онез шашкъни, дето таквозят живата таквоз?... — изкисал се и пак изненадано се опипал.

— Ха! През вода минах — сух останах! Как си го обясняваш?

— Изглежда такава ти е направата — бавно се усмихнал Злоокия.

— Така ще е — доволно сритал коня Малъо и го пуснал надолу, към брега.

А Злоокия отново се загледал в изворчето.

Движението в тъмните дълбини на кладенчето изчезнало. Близзначките вдигнали глави: изчезнал и полираният сандък.

— Настигнете ги — заповядала Пана.

Радул и Радко се поклонили и излезли направо през блестящата стена. Кустадина духнала във водната повърхност и там се появило онова, което искали скрито да наблюдават.

Носачите изнасяли по стъпалата носилото на Бишо, подире му следвало носилото на Фотко. Стоедин вървял до джуджето. Радул и Радко се появили в края на стълбата, отворили кована врата и от гърлото ѝ лумнала свирня на гайда.

— Оттук, господари — поклонил се Радул.

Въвели ги в широка одая с миндери и пухени възглавници. Три мъжаги пушели наргилета, пиели вино и ядели, полуизлегнати на възглавниците. Прислужвали им шест моми, а девет гайди им свирели в един глас. Край стените неколцина старци премятали броеници и не късали лакоми очи от софрана.

— Василчо, ей онуйцък, дядов, си хапни!... — пропищаля треперяще старче и обърсало беззъба уста. — Знайш к'во е благо!... Аз, навремето, гат още можех да го ям, много го харесвах!...

— Това ли, бре? — великодушно посочил мръвка един от мъжагите и зинал уста. Момите се заели да го хранят.

— Да ви е сладко, юнаци! — надвикували се старците, а мъжагите дъвчели с лениво блаженство.

Докато отминавали, Бишо завъртял глава, жадно се вгледал и побутнал Радул, който вървял до носилото му:

— Ей, какви са тия?

— Юнаци като вас, господарю — с готовност обяснил Радул. — Хареса им тук и останаха. Тримата обичат да ядат. Деветимата по обичат да свирят, когато се яде... А старците пък обичат да гледат, щото вече не могат да ядат. Всичките тука остаряха, от щастливи по-щастливи.

Отминали. Друга стълба го повела към широка двойна врата.

— Ей, а къде е малкият? — досетил се Фотко. — Я спри, че да ни настигне.

Послушно спрели, но Радко се поклонил:

— Няма да ви настигне, господарю. Прати ви много здраве и остана. Още там, при повелителките. Хареса му.

— При нас всеки прави, което му се иска, господари — додало джуджето Радостин. — А реши ли да остане, добре е дошел завинаги. Той така реши.

Стоедин помълчал, помълчал и отсякъл:

— Воля негова.

Радко отворил двойната врата и попаднали в друга одая. Тук всички спели: един — в удобно, пухено легло, друг — направо на пода... трети, както си бил прав, могъщо хъркал... Фотко развеселено посочил на Стоедин: шишкав чалмалия в съня си правел движения, сякаш миел ръце, миел и все не можел да ги измие... Друг се катерел по стълба, а онзи там — щедро раздавал, ала какво и кому — той си знаел.

— Не щеш ли и ти да подремнеш, господарю? — пошепнал в магарешкото Фотково ухо Радко. — Ще сънуваш каквото пожелаеш. Избери си сън, господарю.

— Млък и продължавай по-живо! — сепнал се Фотко.

— Е хайде сега всички да бързаме, щото на магарето му се бързало! — възпротивил се Бишо, но срещнал погледа на Стоедин и недоволно млъкнал.

Повели ги през следващата врата и попаднали в просторна градина. Далече в единия ѝ край пушел огън, а още по-далече, в другия, се извисил пищен фойерверк. Борели се различни викове и шумове: кречетала, щастливи писъци, песни и кикот. Тук, в началото, дърветата били стари и високи, гъстак от драки и дива лоза се простирали от двете страни на пътеката.

— По мене, господарю — тръгнало напред джуджето.

— Още много ли има? — отегчил се Стоедин.

— Ще видиш, господарю.

Приближили към неколцина мъже: разположили се удобно на камънака, те наблюдавали как изранен, облечен в сърма и коприна човек се подлагал на ударите, които му нанасял с трън гол до кръста потурлия.

— Брей-брей, съсира го! — цъкали с език зрителите. — Ха стига толкоз.

Сърмалията, понесъл поредния удар, се разходил в кръг и показал драскотините:

— Олелеее!... Кой до ден днешен е изял чак пък такъв бодлив удар?... Оooo, тъмно ми е от тъмни кръгове в очите и скоро няма да ми светне!...

— Стига ли? — запитал го потурлията.

— Стига, стига! — неискрено се провикнали зрителите.

— Стига с това ваше „стига“!... — ядосал се сърмалията. — Дума да не става! Аз вина изкупвам! Хайде.

Потурлията отново замахнал.

— Олелеее! Как ме болиии!... Нека ме боли.

Стоедин спрял, гледал и не вярвал на очите си: ама, тия хора, всичките били щастливи! И тоя, дето яде боя, и оня, дето бие, че и онези, дето гледат.

— И луди ли сте си завъдили? — озадачил се Фотко.

— А, не са по-луди от нас, господарю — пояснил Радко. — Този, дето яде боя, си има някаква вина и я изкупува. Защото иска да я повтори. Оня, дето го бие, пък обича да наказва. А другите обичат да гледат как се наказва. Да останем ли тук?

— Оooo, новаци! — забелязали ги зрителите. — Ха при нас! Леле, съсира го, ще знаете!... Елате да съчувствураме!

Стоедин бързо отминал.

— Защо пак бързаме? — разсърдил се Бишо. — Защо да не погледаме!

— Искаш ли, господарю? — веднага се навел към него Радул.

Бишо се поколебал... и се ядосал на целия свят:

— Не искам, бре! Питам!

Проврели и неговото носило през гъстака. Сподирили ги виковете на зрителите: — Защо не щете, бре?... Каква по-голяма наслада, отколкото да съчувствуаш?... Хайде, погледайте и натам, пък се върнете при нас!...

Направо през гъстака попаднали на малка полянка. Друга тълпа мъже наобиколила дългокос хитрец и тихо се кискала. Дългокосия, хванал с два пръста шипково клонче, едва-едва се докосвал с него и крещял с цяло гърло:

— Олелеее, убивам сееее!

— Не-не-нене, недей човече! — привидно се ужасява тълпата.

— Леле, пощади се! Молим ти се!

— Никаква милост, никаква пощада! Ау, повторно се убивам! Не ме дръж, не ме дръж!

Джуджето, уловило въпросителния поглед на Стоедин, с готовност се усмихнало:

— Този пък обича да лъже, че си е изкупил вината. Иска да я повтори, без да я е изкупил...

Тълпата ги забелязала: — Ей, новаци — напрегнато зашепнал един, — я при назе!... Елате, бре, голям смях пада!...

Отминали към едър мъж с обеща на ухото, който биел с прът сянката си и викал „Олеле“.

— Този пък изкупва бъдеща вина — обяснило джуджето. — Първо я изкупва, после я придобива.

— Има хляб у него! — внезапно се изкикотил Бишо. — Гявол е!

И пак поели през тръннака. Към тях се присъединили първите любопитни, един изтичал напред и се провикнал:

— Ехеей, новаци дойдоха, елате да ги погледаме!...

Навлезли в гъстак от салкъм и шипки, сега любопитните се стичали отвсякъде, наобиколили ги, шушкукали и им се радвали.

— Ехей, новаци, насам! — надигнал се сред гъстака чорлав дюлгерин и ги повикал с ръка. — Елате да си правиме най-гладките пътеки на света! Аз тъкмо привърших моята!

Стоедин си спомнил, че в началото на градината прекосили една стара и много гладка пътека, която вече гъсталакът започнал да превзема. Но тази, към която сега приближили, била от гладка по-гладка.

— Останете при мене, няма да събркате! — вдъхновено ги увещавал дюлгеринът. — Човекът е най-царственото нещо и щом се е пръкнал, прилягало му поне веднъж да мине по най-гладката, ама най-най-гладката пътека, от която по-гладка нито има, нито ще има! Ето я!... Години се трепах да я направя, ама най-после е готова! За жива вода сте поели, нали?

— Да — кимнал Фотко.

— Е, значи оставате при мене. Време ще спестите. Щото, за какво може да послужи най-вече една жива вода, освен да полееш с

нея цялата земя, че да я направиш на една голяма, голяма, голяма гладка пътека? Аз ако бях толкоз глупав, че да продължа да я диря...

— Зер и ти си някога за жива вода тръгнал? — смяяно го прекъснал Фотко.

Дружно се засмели и дюлгеринът, и любопитните, добродушно го стреляли с длани: — Па само той ли? Всички сме така! Ала човек поумнява, право е, поумнява, рано или късно поумнява.

— Внимавайте! Сега — да я пробваме! — тържествено извадил от пазвата си яйце дюлгеринът. — Ако това пред вазе е най-гладката пътека — и викнал с цяло гърло: — като търкулна яйцето, ще спре в другия й край цяло и невредимо и няма да се пукне дори!... Не говориме за трошене или за спиране!... — ослушал се и гръмко запял: — Тоя-път-вече съм сполучили, ах-вервам-верваам, вер-ваам-гооо!

И търкулнал яйцето. Наистина се търкаляло като по масло, но чудно нещо — колкото по приближавало към края на пътеката, толкова дюлгеринът се разтревожил. Не издржал и креснал:

— Къде си, бре, нали ти пях!...

— Тука съм, тука, отдавна съм тука! — щастливо се подал от гъсталака мъжага с вежди като стрехи, вдигнал копачката и злорадо се вторачил в яйцето. Миг, преди да достигне края на пътеката, копнал пред него, та хълтнало в дупката и се строшило.

— Ааах, така ми било писано — отново да я почвам, на друго място да я почвам! — завайкал се дюлгеринът. — Ей, новаци, тръгваме ли? Хайде, този път ще му се скриеме така, че сто години да ни търси, пак да ни не найде! Тичайте по мене!

И се шмугнал в трънака.

— Да-да, с мене ще дойдат те! — размахал копачката веждестият. — Хайде, новаците, знаеш що е сладостно?... Копнеш пред яйцето току преди да стигне края и — душата ти се напълни с щастие, та чак прелее! Бързо подир мене! — и се шмугнал в гъсталака. Чувал се само гласът му: — Скри ли се?... Надай се, надай — и под земята ще те найда!

Стоедин все още гледал пътеката. Фотко сърдито се изсмял:

— Да, ама тоя път вече може и да го не найде!

— А, ще го найде — възразил един от любопитните. — Забави ли се да го набара с новата му пътека, оня сам му се обажда — я вика,

я пее... Нали го чухте?

Простодушният Фотко опитал да вникне в думите му, внезапно кипнал и скочил от носилото:

— А защо му се обажда, бре?... Защо се трепе над тая пътека, да му я разтурят ли?

— Нали, ако не му я разтурят, ще мине по нея, господарю? — усмихнал се Радко.

— Ще мине, ами! Нали това му е мечтата — да мине, нали това цели! — разярил се Фотко.

— Така. А после?... — намесило се и джуджето Радостин, говорело на Фотко, но държало подоко Стоедин. — Какво повече ще прави?... Не му искаш доброто, господарю. Казват, че щастието било не в постигането на целта, а в сподирянето ѝ. Или ти мислиш другояче?

Шегувало ли се това джудже, или говорело сериозно — не можело да се разбере. Кукленското му лице се сгърчило в добродушна, приятелска усмивка... Фотко закрачил подир Стоедин и поискал да каже нещо много обидно, но не могъл да се досети какво.

— Оттук, господари! — минал напред Радко.

Стекли се и ги оградили още любопитни: — Радостинчо, златен! — надул жили разгърден и опущен, та чак опърлен мъж. — Къде натам, доведи ги направо при нас!... Ей, новаци, искайте при нас — живота си живееме! Къщи градиме! От харни по-харни, от писани пописани!

— Ние пък ги палиме! Не ги харесаме и ги запалим!... Знаете ли колко е вълнуващо-щастливо?... — пропища старче с козя брадичка.

— Трудно е само първото палене! После — като видиш, че нещо не гори — душата те сърби да го запалиш!...

— Е да, ама пък ние веднага след тях ги гасиме!... По-интересно е гасенето!... Елате при нас, новаци!...

Гъстакът преминал в парк. На подстриганата поляна неколцина ловджии с арбалети дерели дивеч. По-далече, зад живия плет, гасели горяща къща. Встрани от нея вече довършвали покрива на нова.

— Ей, новаците! — весело повикал един от ловджиите. — Хайде при нас! Пет утрепем, едно изядем, и то — до половина!...

— Хора новации! — викали ги отдалече. — При нас, при нааас! Гъби берееем!...

А из тълпата любопитни някой крадливо зашепнал: — Елате с мен, ще ви заведа... Подслушваме. Клеветиме. Скарваме. Сбиваме. — И невзрачен човек се изравnil със Стоедин. Той пътьом го отгласнал.

Радко се навел към Фотко и го подсетил: — Качи се на носилото, господарю.

Казал го кротко и почтително, а Фотко тупнал с крак, свирепо размахал ръце и диво изпищял:

— Махайте се!... Всичките!... И носилото!... Махайте го това носило с носило такова!...

— Както заповядаш, господарю — поклонил се Радко, дал знак и носачите с Фотковото носило тръгнали обратно.

— Стой! — неочеквано извикал Бишо. Слугите с носилото спрели и станало тихо. Най-силно се изненадал Бишо — не очаквал, че направо ще го послушат.

— Какво ще обичаш, господарю? — с готовност се поклонил Радул.

— Така и така са т... тута, нека и те да се упрегнат да ме носят, та да е по-мазно кликането. А? Може ли? — и додал с трескава надежда: — Ама, искам аз лично да ги изкомандувам! А?... Може ли?

— Разбира се, господарю — пак се поклонил Радул и се спогледал с джуджето. Фотко се разтревожил, поискал да попречи, но Стоедин го спрял.

Бишо се изправил в носилото си, огледал множеството и се окашлял със срамежливо нетърпение: — Я, бре, носачите, я при мене! Живо!

Носачите пъргаво се подчинили.

— Я фнимавай що ще ви изкомандим тута, сега. Допълнителноооо, упрг-нис!

Носачите пъргаво подврели и своята носилка под неговата, накръст — и замрели в очакване на нова заповед.

— На местоооо, затър-чис! — опиянено ревнал Бишо и носачите затичали на място. — Стой!... Напреде упътъ-тис!... Кръъ-гом! Още веднъж — кръъгом!... Още веднъж — кръътъ-гом!

Приплакало му се от щастие.

— Побрратиме, повреди ни се човекът! — уплашил се Фотко. — Виж как го заразиха тия безумни гледки!

А тълпата щастливо се смеела. Изникнали гласове: — Ей, пън, ела при нас!... Не при тях, при нас ела, няма да съжаляваш! Този е само за нас!...

Но Бишо ни ги чувал, нито виждал — самотен, със самотата на свръхгосподарите, енергично викнал: — Над глави и по-високо — повдиг-ни!... — и носачите вдигнали кръстосаните носила над главите си. Облещил се и потресено прошепнал: — Слуш... шат ме... като... — изпъчил се като на пиедестал, огледал кискащата се тълпа и ревнал в изстъпление. — Животе мой! Обичам те! Случи се най-сетне! И аз да изкомандувам! Което съм лелеял тук, у тез гърди! Без да го вервам!...

Късно?... Никога не е късно за едно сърце да си падне на местото!... — отпаднало изхлипал и надал глас с нова сила.

— Фнимавай! При пояс ме сваааа-ли! С кипра стъпка, къмто софратата със свирните и диван-чапраз момите — затъррр-чис! — носачите тичешком го понесли обратно. — По-леко и по-бързо! Като по вода!... Вода-вода!...

— Сбогом, господари — поклонил се Радул на Стоедин и Фотко и забързал подир носилото, изпреварил го и тръгнал напред. Бишо командувал стъпките на носачите:

— Раз-два-три-четири, раз-два-три-четири... Леко, леко, оппала, ха-така, те-така! Тамо, на стълбите — стой!

Преминали одаята на спящите. Спели. Иззад сводестата врата долитали свирнята на гайдите и щастливите възгласи на старците.

— Фнимание! Командим ви да се прокраднете тихо, та да си избера место, без да ме забележат. Ииии тихо, та безшумно — прокрад-нис!

Понесли го на пръсти, отворили вратата и спели — свирнята и виковете ги бълснали, замирисало на вино, тютюн и пръжки.

— Ей там, на синята възглавница, а, господарю? — пошепнал Радул. Но Бишо учудено почесал брада, погледал, послушал и пак почесал брада, макар че не го сърбяло:

— Чудна работа, като минавахме оттук първия път — по ми хареса. Чуй, бре, маскара, зер и аз ще стигна някога до това положение — да ми се ще не яденето, а гледането. А?

— Няма да е скоро, господарю — успокоил го Радул.

— Дума да не става! — господарски кипнал Бишо. — Искам безкрайно много да ям и безкрайно дълго да командувам! Нали рече —

тука може всичко? Значи — и това може! Или — не може?

— Може, господарю.

Затворил сводестата врата и носачите върнали Бишо в тихата одая на спящите.

— Гледай ме в очите, господарю — хванал погледа на Бишо Радул. — Така... така... Сега доволен ли си?

Погледът на Бишо станал отсъстващо-оцъклен. Примляскал и тромаво проломотил:

— Момите да са един бой!... Оная, дългата, да се маха.

— Веднага, господарю... Друго да желаеш?

— И... гайдите, да се махат. моми, вие ще ми пеете!... Не тая, за у попови градини искам!... Ха така!...

И задъвкал с празна уста.

— Сега щастлив ли си, господарю? — усмихнал се Радул.

Бишо не отговорил, погълнат от съня — очите му били все още отворени, но пусти. Дъвчел и командувал с жестове: отстранявал, понижавал, повишавал, приобщавал, награждавал, наказвал...

Лицето му се разтапяло в блаженство.

Радул дал знак и носачите грубо го изтърсили в ъгъла. Бишо, без да се събуди, удобно облегнал глава на стената, продължил да прекроява света около себе си и дъвчел ли дъвчел, все така оцъклено.

Радул се навел и затворил с пръсти очите му.

... Там, в странната зала-поляна, близнаките доволно се разсмели: камъкът изчезнал и на тревата останали вече само дървото и кошът.

— Потръгна, сестрице!

— Добре тръгна, остава и добре да свърши.

— Съмняващ ли се? — навела се пак над кладенчето Кустадина.

— Я виж!...

Стоедин и Фотко, съпровождани от Радко и Радостин, продължавали пъти си през градината, но любопитната тълпа редеела. Някой се провикнал: „Ей, ами вие докога ще избирате, бре?...“ Стоедин дори не се обрнал. Фотко яростно подритнал съчка. Най-сетне достигнали края на тая безумна градина: тук дърветата били стригани като кълба и конуси. В стената ограда се виждала седефена порта. Радостин и Радко спрели, джуджето я посочило и се поклонило:

— Ние сме дотук, господари. Натам няма как да събъркате. Сбогом и на добър час.

Поклонили се този път и двамата и бързо се отдалечили.

— Защо не му рече на нашия тъпак-айдук поне една дума, бре, побратиме! — все още страдал Фотко. — Защо го оставихме така да се върне?

— Той се върна още там... още в гората се върна — озърнал се Стоедин и забелязал само неколцина любопитни, които ги гледали отдалече. Усмихнал се окуражително на Фотко и побутнал вратата — а тя леко се отворила. Стиснал боздугана и пръв пристъпил. Фотко потиснал страха си и го последвал.

Стените на този тих коридор били от седефени огледала. Сякаш от стъпките им се пробудила музика и зазвучала, далечна и вълнуваща, като спомен. И дали защото светлината постепенно се усилвала, отраженията и на двамата ставали все по-отчетливи. Но нещо необично имало в тези отражения и пръв го забелязал Стоедин: щом приближавал до към седефената повърхност, приближавал и отразеният Стоедин, приближавал и... подмладявал. Отстъпел ли — отраженият Стоедин се отдалечавал и сякаш натрупвал години. Фотко опитал — и с него било така. Вярно, Стоедин се изненадал, но любопитството му било тревожно и подозрително. А Фотко се покорил на магията и се прехласнал като дете: приближил — подмладял. Отдръпнал се — станал пак какъвто си бил. Отдалечил се и отражението му оstarяло — сякаш му показало какъв ще бъде.

— Стига!... — дръпнал го Стоедин. — Хайде, хайде!

— Такава чудесия... — подчинил се Фотко и тръгнал, без да къса очи от отражението си. — Как ли става, а?

— Не се питай как става, питай се — защо, защо става! — повлякъл го Стоедин, затичали. — Не гледай повече, не гледай! Бързо!

Музиката станала тежка и плътна, коридорът се разширил. Фотко отрил мокро лице, поискал нещо да каже...

— Още малко, побратиме — влачел го Стоедин. — Сигур вече му иде краят!... Още малко!... Не гледай!

И сам погледнал, и пак погледнал, забавил крачка. Спрели като омагьосани — а отраженията им продължили да вървят. Не, това вече не били отраженията им: ето ги и двамата, на брега на морето, сред тълпата, която подиграва Рижия — той вече си строи сал. Стоедин и

Фотко гледат далечния стъклен остров. Стоедин е стар, много стар — и косата му е дълга и бяла, и брадата му е дълга и бяла, вече се прегърбил. Казва нещо на Фотко... Тълпата ги забелязва, нещо им подвикват, смеят се, един подигравателно уподобява старческия вървеж на Стоедин...

— Побратиме, какво е това? — едва чуто пошунал Фотко. И тогава се разнесъл равен и студен глас, ехтял и долитал отвсякъде:

— Това сте вие... Това е, което ви очаква... което ви предстои... което ще направите... което ще ви се случи...

Фотко поривисто облегнал длани на седефената стена и картина се разлюляла, сякаш докоснал водна повърхност, а музиката се разсипала на звуци. Мярва се Стоедин — пълзи по стръмна стъклена стена, устата му е попукана... Огромна змия навива пръстени пред входа на пещера... Скопище гигантски паяци, зелена слиз по стените... образите се раздробили, цветовете потекли и се завъртели в пъстър, шеметен хаос... Фотко дръпнал ръце от седефената повърхност и картина постепенно се успокоила:

... Стоедин е пак на брега, посреща го същата тълпа, но сега възторжено го приветства, спушта се към него и го поглъща. Фотко е избутан, нямо вика, опитва да се приближи към побратима си, да го поздрави и той, но го избутват още по-назад. Тълпата сякаш се рои, набъбва, всеки иска да е по-близо до героя — появява се каруца, вдигат Стоедин на ръце, покачват го, яростно се сборичват кой да се качи при него, каруцарят шибва конете и те препушкат. Тълпата се проточва като опашка — печелят дългокраките, пъргавите са успели да увиснат на ритлите, покатерват се вътре... Фотко е сред изоставащите, но храбро тича — докато изнемощее, преплете крака и се просне по очи. Гледа как каруцата и тълпата се отдалечават, отдалечават... Стоедин, зашеметен от овациите, е забравил за него.

— Това е, което ви очаква... — отново екнал гласът. — Което ще се случи с вас... което ви предстои...

— Лъжеш! — възмутил се отдън душа Стоедин и яростно, с две ръце ударил седефената стена. Изображението-предсказание се разсипало в пъстър хаос, музиката — в звуци, а безименният, ледено равен глас замъркал на сред дума.

— Всичко това е лъжа! — викнал в лицето на Фотко Стоедин. — Чуваш ли ме, побратиме, лъжа е!

— Па зер аз го вярвам — опитал да се усмихне Фотко, но очите му гледали все така потресено, както там, в изображението предсказание. — Зер... така ще ме зарежеш.

И забързал по седефения тунел, сляп и безпаметен от мъка.

— Недей така, човече! — настигнал го Стоедин. — Ти си ми и за брат, и за баща!... Не помня ли кой ми спаси живота?... Аз урод ли съм, бре!

— Защо урод? — успокоил се Фотко. — И да забрави човек е човешко... И да дотегне е човешко... Едно е важно: ни ти да ме превиваш повече, отколко мога да се превия, нито аз — тебе. Така ли е?...

— Така е — въздъхнал Стоедин и додал: — Хем е така, хем не е.

— Само да се измъкнеме веднъж оттука — погледнал го Фотко и внезапно се засмял. — Че то душа не остана от хубости. А?

Вслушали се: музиката отново изникнала, там, отпреде им, звучала тихо и властно и разказвала за близки и свидни, забравени неща... Коридорът се разширил и се превърнал в седефена зала. Двамата пристъпили като в храм.

— Побратиме... сякаш съм бивал тука — глухо отронил Фотко.

— И аз...

Стените огледала ги отразили — и бавно променили отраженията им:

Отразеният Стоедин се подмладил... ето, държал Невянка за ръка, двамата тичали по пътеката през гората и Невянка щастливо викала-ломотела, с камъче в уста...

Фотко, притихнал и замислен, гледал как подмладеното му отражение крадливо измъкнало капата изпод възглавницата на баща му, как баща му се надигнал на лакът и го молел да я хвърли в огнището, как го заклел да я изгори...

...Отразеният Стоедин се прехласнал в Звездалията, Невянка приближила коня и той легнал покорно като куче...

— Не се плаши!... — пак отхоктял равният студен глас. — Това си ти, какъвто беше. Помниш ли?... Тогава животът ти се промени. Помниш ли от какво?...

...Отразеният Стоедин покачва Невянка върху Звездалията — възсяда и конят тръгва... затичва... препуска, без да му се подчинява...

...а отразеният Фотко, поколебал се, пъхва капата в пазва и се обръща, да не гледа умоляващите очи на баща си...

— А помниш ли колко пъти съжали за тоя миг? — идея сякаш от нищото гласът... — Сега можеш да го върнеш. Да поправиш грешката. Само сега и никога друг път... Влез и изгори вълшебната капа, изгори я!... Влез и прогони коня, прогони го!... Иди, където ти видят очите, и заживей като всички.

Изображенията започнали да повтарят същото: младият Фотко посегнал пак към възглавницата... Младият Стоедин възседнал Звездалията, прегърнал Невянка и го подкаран...

— Помниш ли? — надигнал се гласът. — Тогава ти беше щастлив. А помниш ли от какво се промени животът ти?... Сега можеш да поправиш грешката. Това не е дадено никому — само на тебе... Само на тебе и — само сега...

...Младият Фотко, стиснал капата, започнал да я измъква изпод възглавницата на спящия си баща...

— Нееeee! — викнал ужасено Фотко. — Нееeee!...

Младият Фотко се обърнал към него, учудено се взроял и сякаш познал го, се усмихнал.

— Побратиме, сбогом — отрил мокро лице Фотко. — И не ме споменавай с лошо.

— Не се бави! — загърмял гласът. — Върни се и поправи грешката си!...

— Чакай! — задържал побратима си Стоедин. — И това е лъжа! Недей, това не може да направи никой! Никога! Реката накъм извора си не се връща, това не може.

Фотко извадил от пазва капата, пуснал я в краката си.

— Гледай я — ако изчезне, значи може. Значи съм я изгорил. Тогава чак — и ти опитай.

Тръгнал към стената-огледало, младият Фотко от изображението на миналото му тръгнал насреща — и там, в повърхността на огледалото, посегнали и се докоснали.

— Побратиме, недей! — отчаяно викнал Стоедин.

Но Фотко пристъпил и последната, решителна крачка — младият Фотко сякаш го поел в себе си, обърнал се и пак тръгнал към одъра на баща си... Изображението бързо помътняло, изчезнало и останала да блести матовата повърхност на седефа.

Стоедин се вторачил в капата с жадна надежда — ето, сега ще изчезне, дано изчезне, дано се е лъгал и тази проклета капа изчезне. Но тя не изчезнала.

— Помниш ли? — сепнал го гласът. — Тогава ти беше щастлив, нали?... А помниш ли кога сърка? Сега можеш да поправиш тази грешка.

Вдигнал очи към стената огледало и пак видял как младият Стоедин тича по пътеката, уловил Невянка за ръката... Как се прехласва, когато се появи Звездалията...

Закашлял се, сякаш нещо го задавило — отпуснал се, седнал и захлупил лице в капата.

... И всичко това се виждало във водната повърхност на кладенчето. Пана вдигнала глава — дървото било изчезнало и в странната зала-поляна вече останал само кошът.

— Магарето го спаси! — разярила се Пана и мигом погрозняла.  
— То!...

— Не, сестрице, не то... Виж! Забрави ли?

Изображението на Стоедин се уголемило и тя посочила бистрото камъче, вързано на ризата му като копче. И пак, под погледа им, в камъчето като в зеница се появила Невянка — унесено си тананикала... Кустадина хванала сестра си за ръка, пресегнала се, едва-едва докоснala във водната повърхност Невянка и лицето на момичето сякаш се пренесло върху нейното, а от нея и върху лицето на Пана. Близнаките, превърнали се в две Невянки — руса и чернокоса, — злорадо се засмели и като се любували една на друга, бавно се раздалечили.

Стоедин се изправил, пъхнал в пазва капата, стиснал боздугана и решително тръгнал към коридора, който го довел тук, в тази седефена зала. Гласът ехтял и го догонвал, но той не чувал нищо — забързал, склещил зъби с окаменяло лице. Зърнал за миг изображението си в стената огледало, яростно замахнал с вълшебния боздуган и ударил с все сила. Ударът му не срещнал съпротива и той влетял направо в странната зала-поляна. Светлината й го бълснала и заслепила, затворил очи.

Двете Невянки, русата и чернокосата, усмихнато го наблюдавали от двета края на залата. А Радул, Радко и Радостин стоели при коша чакали.

Когато очите на Стоедин привикнали, първото, което видял, било русата Невянка. Гледал и не вярвал — възможно ли е, тя ли е?

— Стоедине, ти ли си? — протегнала ръце към него. — Какво става с нас, къде сме?

Повярвал, че е тя, и лицето му омекнало, отмаял и се облегнал на боздугана — не можел нито да проговори, нито да прекрачи. Ето, за това било всичко — да я види пак жива.

Но близнашките изтълкували погрешно вълнението му.

— Защо стоиш така, не се ли радваш? — обадила се иззад гърба му чернокосата.

Стоедин трепнал и се обърнал — сякаш гръм го поразил.

— Колко е хубаво тук!... — възкликала нежно русата.

— И колко спокойно... Уморен ли си? — напевно додала чернокосата.

Уж се разхождали и се любували на зелената поляна, а неусетно и неотклонно го приближавали. А в движенията им имало желание да му харесат, много да му харесат. Стоедин се опомnil, разбрал измамата и му станало тежко.

— Не ме ли позна? — бавно го приближавала русата. — Забрави ли ме вече? Аз съм...

— Да, аз съм... — напевно се засмяла чернокосата. — Сега вече ме позна, нали?...

Стоедин отстъпил, не им позволявал да го доближат.

— А ти веднага ме позна, нали?

— Веднага!... Наистина веднага!

— Все същият си!... Сякаш вчера сме се разделили!

— Не приближавайте! — остро ги спрял Стоедин.

Близнаките застинали и се спогледали. Чернокосата дала знак и тримата слуги крадливо се промъкнали зад гърба му.

— Но аз ти казвам истината! — нежно се натъжила русата.

— Истината!... — насълзила се чернокосата. — Защо се сърдиш?

— Две истини — една лъжа! — горчиво се усмихнал в брадата си Стоедин. — Че мен сега и майка ми не може ме позна!... — сурово заповядал: — Стойте там!

Радул, Радко и джуджето Радостин едновременно го сграбчили. Двете Невянки едновременно се хвърлили към него, посегнали към сърцето му. Яростта им ги променила и те се превърнали в двете баби близнаки. Стоедин се напрегнал с цяла душа и миг преди да го докоснат, отхвърлил нападателите си, замахнал с боздугана, ударил Пана, отскочил, ударил и Кустадина — двете мигом се превърнали в дънери, прилични на хора.

Радул, Радостин и Радко се пръснали и го гледали отдалече.

— Откъде у тебе тая канска сила, а, юначе? — дружелюбно се учудило джуджето.

— Плащал съм я — отдъхнал Стоедин. — Дето не достигне и моята нанаждам.

— Богат трябва да си бил.

— Богат, зер — криво се усмихнал Стоедин. — Богат с години.

Усетил се И мълкнал, но късно — и тримата слуги наострили уши:

— А... много ли ги имаш? — сгърчило лице джуджето Радостин.

— Стига брътвежи! Казвайте ми пътя, че инак...

— Инак — що?... Ще ни погубиш като повелителките?

Стоедин заплашително стиснал боздугана.

— Мирен, човече! — намесил се Радул. — До тука прави, оттук ще почнеш да разваляш. Докато бяха живи и да искахме, не можехме да ти обадим пустия ти път. Но сега, затриеш ли и нас — от кого ще го научиш?... Ще плуеш тука, докато умреш.

— Ей, хора, не ме мъчете повече — премислил Стоедин. — Пуснете ме да си вървя. Обадете пътя.

Слугите се спогледали.

— Дай ни девет години и ще ти го обадим — отсякъл Радко.

— Ахахаа — помълчал Стоедин. — Късно ги искате.

— Късно ни дошел редът — късно ги искаме.

— Е защо ви са, бре?

— Видя, тука всеки е щастлив от някаква си глупост, защото сам си я избира тая глупост, юначе!... — приятелски отвърнало джуджето.

— Ние пък сме щастливи, като гледаме как другите са глупави, а ние — не. И искаме да сме щастливи по-дълго.

— Вие сте най-глупавите, щом ви радва чуждата глупост! — разсърдил се Стоедин. — Щом се гаврите с нея!... Ни година нямам за вас!... Ни ден!... Този път — нищо няма да дам!

— Твоя воля, юначе — спогледали се тримата слуги. — Ако решиш друго, повикай ни. Ние не бързаме. Можеш да ни викнеш и след година... и след девет...

Влезли в блестящата стена и изчезнали.

Стоедин се огледал в пустата зала-поляна и осъзнал тишината: ни звук не се чувал. Ритнал коша, приближил стената, посегнал и ръката му преминала безпрепятствено. Прекрачил — и се озовал в някаква друга градина, където било едновременно и пролет, и лято, и есен, и зима: едни дървета цъфтели, други били отрупани с тежък плод, трети — заскрежени. Дебела жена с облекло на ханджийка хранела лебеди край малко езерце, а неколцина мъже с лица на убийци, целите в белези, ѝ правели венци...

Стоедин отстъпил — и пак се върнал в залата-поляна.

Прекосил я, прескочил кладенчето и влязъл в насрещната стена. Попаднал в трета градина — с изкуствени цветя и изкуствени птици, осияна с водоскоци: там щастливците деца, мокри до кости, се пръскали с вода, джапали, пущали си параходчета и пронизително пищели. Вгледал се и осъзнал, че това не са деца, а старци в къси панталонки... Отвратено се дръпнал и пак попаднал в мъртвата зловеща тишина на залата-поляна. Отпуснал се на колене и закрил глава с ръце.

Злоокия разтревожено чакал с очи в изворчето, но близнаките не се появявали. Слънцето вече отивало към залез, долу край брега димели огньове.

Откачил муската си, извадил последните два кичура коса, пуснал ги на земята, плюл върху им и отскочил.

Задимяло, димът станал плътен, жълт, раздвоил се — и породил близнаките баби Пана и Кустадина. Остро посегнали, политнали и преди да се превърнат в дънери, шепнешком викнали:

— Нане, мисли за подире!... Изнесе ли коша...

Фигурите им се прояли, разсипали се в две купчинки прах. Злоокия гребнал шепа и посипал глава. Загърнал се в дрехата си и се замислил. Лицето му бавно се изпълнило с лошо тържество и тихо промълвил:

— Оoooo, тежко му! Мъст ще му мъстя, мъст... Страшна. Пострашна няма.

И пак се вторачил в изворчето, което буйно бълбукало.

Стоедин се изправил, опитал да се пребори с тишината — крачел из поляната, вслушвал се да чуе най-сетне нещо, каквото и да е. Напразно. Дори стъпките и дъхът му сякаш не били истински. Замислил се: тече ли времето, или е спряло? А може би лети така шеметно, че човек не може да го осъзнае? Откога е тук — от час, от година или от пет? Или вече изминаха онези девет, които му поискаха слугите? Или изтекоха и повече, неусетно, като пясък между пръстите?... А може би е тута само час? Час-десетилетие, час-век?

Успокоил се, за сетен път разбрал — човешкият живот не се мери с години, а с онова, което се съдържа в тях — и хубаво, и лошо. Силно викнал:

— Ей, глупаци! Елате, съгласен съм!

Тримата слуги веднага се появили.

— Давам девет години. Покажете пътя.

— Добре, юначе — широко се усмихнало джуджето Радостин. — А в какво ще я налееш живата вода, за да я пренесеш?

— То си е моя грижа. Е?... Кому да ги дам, деветте?

— Почакай, вникни какво ти се говори — пристъпил Радко. — Живата вода във всеки съд не седи. Можеш да я пренесеш само в ей онзи кош. Ала за него искаме още девет години.

И донесъл коша. Стоедин мълчал.

— Недей се колеба — потупал го по ръката Радостин. — И да я стигнеш живата вода — без коша е напусто. За нея друг съд няма.

— И първо трябва да платя за него? — подигравателно ги огледал Стоедин.

— Не, първо ще платиш ей той пояс — хвърлил в краката му кожен колан, кован с медни плочки, Радул. — Без него и да понесеш живата вода, не можеш я оварди. Не те ли погубят, ще ти я окрадат.

— Така е, юначе... — поклатило глава джуджето, сякаш го съжалило. — Златица храни, кемер господарува, хазна затрива. А живата вода е съкровище, което няма равно — и ден път няма да извървиш обратно... — и подритнало колана. — За него — още само девет.

— Друго... дето много ще ми трябва... имате ли?

— Не, това е всичко.

— Е, пак добре — обходил ги Стоедин. Само девет... и още само девет... и още само девет — замислено погледнал джуджето. — Ти ли си тарторът? На теб ли първо? — и го хванал за ръката. — Вземи.

Брадата и косата му станали дълги и бели... А косата на джуджето почерняла.

Стоедин посегнал, хванал Радко:

— На и на тебе девет.

Лицето му се сбръчкало като кората на старо дърво... а Радко налял снага и опнал плещи.

Стоедин го отминал и хванал Радул:

— Ти май си най-свестният. И на тебе девет, а?

— Ако... нямаш толкова...

— Имам. Ха вземи ги.

Прегърбил се и се подпрял на боздугана. Сега вече остарял и гърбът му. А Радул се превърнал в строен и напет момък.

— Така-така... — старчески се окашлял Стоедин. — Платих ли всичко?

— Плати си, дядо — закимали и тримата. — Плати и наплати, благодарим ти, няма да съжаляваш, ще видиш. Благодарим ти, благодарим.

— Не бързайте да ми благодарите, че знаеш ли го, прекалено дългото щастие... не е ли бетер наказание... А? Покажете накъде?

— Почакай, дядо — от сърце му домъчняло на Радул. — Ха остани при нас. Вече трудно ще я стигнеш, опустялата му жива вода. Едва креташ.

— Колкото мога, момченце, колкото мога — меко го погледнал Стоедин. — Та, накъде?

— Стъпи там, в кладенчето — повел го Радко.

— През кладенчето? — влачел боздугана и покашлювал Стоедин. — Да, вярно, не бих се досетил сам... Нека е през кладенчето.

Достигнал водната повърхност и се вгледал в нея.

— Коша, човече! И пояса забрави!

Донесли му ги.

— Размисли още веднъж, дядо — състрадателно го помолил Радул. — Стъпиш ли там, вече връщане няма.

— Сполай, момченце... Ала, не съм дошел чак до тука, за да остана... или да се върна. Сбогом ви.

Стъпил в кладенчето, без да бърза, но и без боязън — и бързо потънал.

Изворчето избълвало Стоедин, успокоило се и пак тихо забълболило.

Полежал на тревата, надигнал се и седнал. Водата се оцеждала по косата и брадата му, по дрехите му. Опитал да стане, уморено паднал и се заслушал — на брега пак лумнала врява и злорад смях... Доловил с гърба си нечие живо присъствие, обърнал се и срешинал погледа на Злоокия, който все така седял под навеса на землянката и го гледал студено и кораво. Веднага се припознал — взел го за Бистроокия, с когото, както вече знаем, неразличимо си приличали.

— Аaaa, зер ти си това, дядо? — поклатил глава Стоедин. — Ти си, ти си. Дойде да ме нагледаш, най-сетне?... Е, ха гледай. Комай вече ти трябва да ми викаш дядо.

Злоокия мълчал.

— Що си рече? — все така язвително продължил Стоедин. — Пратих го, това момченце, упътих го, що го упътих — я да проверя докъде му е отишла щуротията... Пък то, момченцето, да вземе та да стане по дядо и от мене. Без да ме пита и свъсил вежди. — Дойде време и да те питам, ама друго: кога ми рече истината? Като ми обади за живата вода или като ми викна, че я няма?

— И едното е истина, и другото — проговорил Злоокият. — Не я ли достигнеш — все едно че я няма. Така ли е?

— А защо не ми каза и цялата истина? Защо не ми каза и какво ме чака из тоя пусти път?

— Ако бях ти го казал — зер нямаше да тръгнеш? — внимателно го разглеждал Злоокия.

Стоедин замълчал. Пробудило се преминатото, всичко, което вече било надвito и препатено. Въздъхнал:

— Щях. Пак щях.

— Тогава? За какво ми се сърдиш?

— Прощавай. Уста пуста, човешка — дай ѝ да избълва кривото... че да отвори път на правото.

Откъм брега лумнал нов, подигравателен смях. Стоедин гледал далечния стъклен остров, пламнал разноцветно в лъчите на залеза.

— Там ли е?

Злоокия утвърдително кимнал. Мразел го, но грижливо криел това. Изглежда си наумил нещо толкова зло и жестоко, че изпитвал радост още с предвкусването му. А Стоедин жадно се взирал в острова — ето, стигна я, най-после, само да протегнеш ръка, и...

— Гледам, сума нещо си понесъл — кимнал към боздугана, колана и коша Злоокия.

— Стара къща — усмихнал се Стоедин. — Къща на крака — и пак се загледал в острова. — Много раздадох, много събрах... Е, вижда му се краят.

— А с какво ще преплаваш морето? Ще можеш ли?

Стоедин се озадачил от погледа му:

— Не бой се, не съм забравил, ще си получиш обещания пай. Не капка — шепа ще ти дам. Нали за това си дошел?

Вързал колана на кръста си, вдигнал коша и боздугана и тръгнал надолу към брега.

— Дойдох да ти кажа, че и капка вече не ща — последвал го Злоокия. — Колкото вземеш — твоя ще си е.

— Аз пая ще ти дам, пък ти — воля ти вземи го, воля ти разлей го — забързал Стоедин.

На брега било от весело по-весело: този път Рижия се давел с каик. Собственикът на каика се натъкnil в дрехите му и гледал заедно с тълпата. А Рижия, да речеш, че се давел надалече — както и да е. Пък то — до самия бряг. Многолюдието диво се смеело, най-шумен бил Малъо: посиняло пищял и го сочел с пръст.

— Стъпи, бре, шашкънино! — надвил врявата Мазен Илия.

Рижия стъпил и се окázalo, че водата е до пояса му. Внезапно се разритал, облещено изревал и опитал да прекрачи към сушата. Неколцина нагазили и го измъкнали заедно с голяма риба, уловила се на шпората на чизмата му като на въдица. Зъзнел гол по едните чизми и облещено викал: — Поличбаааа!

— Бре, жива вода подгони — жива риба улови!

— Що излазяш, бря? — престорено му се скарал Малъо. — Бухни се и чакай, ще хванеш по-голяма! И утре е ден!...

И видял Стоедин и Злоокия, които приближили, наобиколени от неколцина бивши юнаци.

— Ей! — викнал някой. — Посрещайте нов юнак!

И този път вече се разсмели всички.

— Път! Сторете му път!

— Кой с гемия, кой с каик — той пък с кош ще плува!

— Дедин, да не се откажеш?... Не-не-не!

— Как ще се откаже, бря!... — щастливо се подиграл и Малъо.

— Сега ще видите как ще го пробяга морето, на един дъх! По дъното, по дъното... — и сред оглушителния хохот на тълпата го познал: — Господарю... ти ли си... това?

— Аaaa — чак сега се вгледал в него Стоедин. — Аз ли те намерих, или ти мене... Какво правиш тук?

— А че живот си живея, господарю! — щастливо изхълцал Малъо. — Пълно ми е и окото, и сърцето! Толкоз радост не съм се радвал! И на теб ще ти се порадвам, даваш ли? Речи „да“, щото и да не ми даваш — пак ще ти се порадвам, кат почнеш да се давиш!...

Но Стоедин вече го отминал. Тълпата го наобиколила плътно и злорадо го съпровождала. Злоокия незабелязано изостанал, приседнал и се приготвил да чака.

Най-ревностни били подигравките на Рижия: зъзнел гол, по едните чизми и пресипнало надувал жили:

— Не заливайте человека! Мръкva! Не видите ли — крои откъде да захване морето, та да го изпие! Веднъж се е мокрил, сега иска по сухо!

Стоедин гребнал шепа, омил лице. Седнал на пясъка, събул опинците си, отвързал от пояса вълшебните и обул тях.

— Бре, ама той вярно се кани като по сухо...

— Па дъното може и да е сухо! Вървял ли си по него, та да знаеш...

Кикотът станал така буен и невъздържан, че заприличал на плач. Рижия пищял и подскачал.

А Стоедин се изправил. Стиснал коша и боздугана, загледал се в далечните пламтящи багри на острова, поел дъх...

И литнал — високо, високо...

Тълпата така се смяяла, че не могла да мълкне отведнъж — кой продължавал тихо да пиши, кой изскимтял, а Малъо изхълцал, сякаш се задавил. Гледали как Стоедин започнал да пада към морето, но едва докоснал вълните, отново се извисил и така се отдалечавал, смалявал се, докато изчезнал.

Тогава Злоокия се изправил и викнал силно и звучно:

— Хора, чуйте какво ще ви река!

Един по един, освободили се от магията на чудото, което станало пред очите им, се обърнали назад, към него. А той говорел отчетливо, в тишината между ударите на прибоя:

— Всички вие тукате юнаци! Но един юнак е истински юнак, щом може да признае, че друг юнак е по юнак от него и да му се зарадва на юначеството!... Я разсъдете: от що се вади по-голяма облага — от радост или от завист и омраза?... Или от радостна завист? Или от завистлива радост? Или от една голяма омраза?... А на тоя свят всеки се е пръкнал, да си получи облагата — онази, що му приляга на боя и на ума!... Така ли е?... И ако е вярно, че от готов ум глава умнее, вярно е и що? — че с него не глупее!... Хайде сега да турим пръст на чело и да кроиме и прекройваме — що да правиме, що да чиниме, що да чакаме и как да го чакаме!...

Склоновете на стъкления остров били стръмни, гладки и многоъгълни: сключвали се в ръбове и остри улеи, пресичали се в прави и полегати площадки, издигали се в безбройни върхове, един над друг, и целият този остров, приличен на огромен кристал, събирав и смесвал цветовете на залеза и морето.

Стоедин плавно кацнал на една площадка ниско в подножието му. Дотук добре, ами — натам?... Вдигнал глава към хаоса от върхове, после погледнал надолу, към прибоя. Вълните плацикали няколко почернели, извити дъски, обрасли с раковини: някой някога е успял да стигне дотук... Стиснал боздугана и коша, поел дъх и пак се издигнал в плавен скок. Кацнал на по-горна площадка. Огледал се, пак полетял, кацнал на още по-горна площадка и старчески си замърморил:

— Че така мога да си скачам... като бълха... сляпо и улаво... още сто и една годин. От гладко-льскаво, на по-гладко и лъскаво!... — Примижал, надул гърло: — Къде сииии! Къде да те диря!...

Многократното ехо бързо се стопило.

— Ни птица, ни стръкче... ни муха... — и пак погледнал нагоре. — Като гора... от върхове. Де бре, дърто, ако се изгубиш у гора — път се дири от най-високото дърво, от най-високото!

Скочил, та полетял нагоре — кацнал и пак веднага полетял, понависоко. Гората от върхове под него растяла. Кацнал на следващата, още по-висока площадка, вгледал се и замрсял: в края ѝ се виждала човешка сянка — извила глава, разперила ръце... Вдигнал глава към зъбера, който увенчавал гладката стена, но там нямало никой. Развълнувано пристъпил и се навел... Не, не било сянка. Тъничък слой сив прах, неразмит от дъжд, неразпилян от вятър — и това било всичко, което останало от човека. Аха, сигурно ей там, от зъбера е паднал — дотук успял да се изкатери, а нататък... Кога е било това, човече, имат ли брой годините, през които си почива сянката ти?... Как ли си изглеждал?... Грижа ли те е допратила чак дотука, суета ли, лакомия или великодушие?... А какво е това? Какво си стискал в шепа още тогава, преди безчет години?...

Коленичил и взел сребърната люспа — блестяла непокътната от времето там, където някога била дланта. Защо си я носил, човече, за какво ли ти е трябала?... А дали ще ми е нужна и на мен?... Сполай и мир на сянката ти, която те е преживяла.

Изправил се, вплел люспата в косата си и като поел дъх, скочил-полетял нагоре и още по-нагоре, и още... Кацнал и се загледал — там, на площадката под него, нещо му се мярнало. Решил да провери и плавно се върнал.

Тази човешка сянка била прегъната — сякаш седнала, облегната се да почине, обронила глава на рамо и вече не се пробудила. Чудно, прахът не се посипал по площадката, а останал като попит от гладката стена... а в сянката шепа блестяло златно кръгче паяжина. Стоедин взел и него, вплел го в брадата си, благодарно помълчал и пак скочил-полетял — нагоре, и още нагоре, и още — та на най-високия връх.

Огледал се на всички страни: докъдето око стига се снишавал хаос от върхове, стъклени урви, площадки и пропасти — и никъде нищо не напомняло ни път, ни пътека. Слънцето отдавна се скрило и небето станало теменужено. Подали се и първите звезди. И тогава Стоедин видял, че далече долу някъде между зъберите засияла студена, синкова светлина.

Поел дъх, поискал да скочи там — и вълшебните опинци плавно го понесли. Кацнал на широка равна площадка, зад която се откривало гърлото на пещера — синкавото студено сияние излизало от нея. Взроял се, заслонил очи и пристъпил.

Тогава в това сияние започнало да се кълби някакво искрящо движение, враждебно приближавало и било така заплашително, че го накарало да отстъпи. Постепенно неясното движение добило очертания: гънели се и преливали огромни, живи пръстени.

— Ей, какво си ти!... — викнал, сякаш да се защити, Стоедин. — Какво си?...

Ами, змия било. Не змия — змиишце, избълвало от устата-пещера, като чудовищен, люспест език — свивала пръстени и го приближавала дебнешко и лениво. Стоедин отстъпил още и чул отново безличния, равен и студен глас, както там, в седефената зала на градапалат:

— Не се плаши, човече... Нищо лошо няма да ти сторя.

Стоедин отстъпил още крачка и едва се задържал на края на площадката, над зейналата под нея пропаст. Разбрал безизходицата си, вдигнал боздугана и се хвърлил към главата на змията. Но тя била побърза от него — отбягнала удара, Стоедин изтървал вълшебното си оръжие и то се търкулнало в пропастта с тежък тътен.

Змията го заградила, той трескаво измъкнал вълшебната капа, нахлупил я и станал невидим, но чудовището го намерило по топлината — гигантските пръстени се стегнали и очертали тялото му.

— Напусто е, човече — пак прозвучал гласът. — Успокой се, нищо няма да усетиш.

Змията кльвнала невидимата му глава, съборила в пропастта и вълшебната капа. Стоедин мигом станал видим — извил се, колкото можал, и се бранел с лакът пред лице. А змията бавно се поклащаща и държала в поглед очите му.

— Хайде, нани... — притихнало внушавал гласът. — Нани, нани, на-ни, нааа... Дойди, Сънчо, от горица, та ме хвани за ръчица...

— Бреее, ама ти си много подла твар! — ядосал се Стоедин. — Какво се пулиш? — и я бълснал с юмрук. — Нема па да заспя, айде пукни!

— Тогава — умри буден!... — кораво отсякъл гласът и змията замахнала — но ударът ѝ останал недовършен: едва се докоснала до косата му, замряла и като отпуснала пръстени, отдръпнала се.

— Защо не ми показа веднага люспата, човече? — станал дружелюбен гласът.

— Каква... люспа... — боял се да повярва на избавлението си Стоедин.

— Дето е в косата ти, човече. Прощавай, не знаех, че си заплатил да влезеш. Покланям ти се: някога си простиш на по-слаб от тебе и си го пощадил.

— Не... — извадил от косата си сребърната люспа Стоедин и си спомнил безименната и непозната човешка сянка. — Не съм аз, това...

— За мен е все едно кога и кой те е изкупил. Влез и върви на добър час! — отехтял гласът, а змията се разпиляла на сребърни искри и изчезнала.

Синкавото сияние на пещерата станало меко и гостоприемно. Стоедин вдигнал коша и навлязъл. Стъпките му отеквали по неравните грапави стени като падащи капки. Вървял дълго, провирал се между

остри израстъци, изкачвал се, спускал се и пак се изкачвал, докато светлината станала червена, а пещерата се стеснила като тунел. Кошът се запънал в теснината, Стоедин опрял крак, дръпнал го с две ръце — внезапно го изтръгнал и се затъркалял заедно с него надолу, докато паднал в друга пещера. А тя била толкова огромна, че острите й сводове се губели високо и мъждеели червеникаво като умираща жарава.

Сякаш пробудени от присъствието му, в тази жарава се появили искрици, множели се и бавно го приближавали. А в най-тъмната част на свода оживяла малка, златна точка.

Паяци!... Огромно, чудовищно скопище от паяци — искриците били очите им. Плетели мрежи и го приближавали бавно и неотвратимо. Вече забелязал, че златната точка е исполински златен паяк, пълзял по мрежата, която му изплитали другите, пълзял и идел към него.

— Не се плаши, човече! — пак заехтял гласът. — То само изглежда страшно. Нищо няма да усетиш. Затвори очи, сега ще те достигна...

Стоедин се изтръгнал от вцепенението, откъснал от брадата си златното кръгче паяжина и без да знае ще му помогне ли това, вдигнал го и викнал:

— Стойте!... Стой! Ето, виж!

Златната паяжина червеникаво заблестяла в дланта му. Движението на искриците-очи се прекратило. Златният паяк увиснал на мрежата.

— Покланям ти се, човече — дружелюбно отхтял гласът. — Братя, изплетете му здрава стълба. Този човек може да премине, той се е изкупил. Някога е простил на по-силен от себе си. А когато го е видял в нозете си, го е пощадил.

Паяците, сбрали се в жив възел, проточили надолу въже от безброй паяжинни нишки.

— Чакай! — викнал Стоедин. — Това, което каза, не съм направил аз! Друг го е направил! Дори лицето му не съм виждал!

— За мен е все едно, човече... Хвани се за въжето и нищо не прави. Ние ще те спуснем. Върви, на добър час.

Въжето, достигнало долу, висяло над отвесен процеп, чието дъно не се виждало. Стоедин вдигнал коша, пристъпил и старчески си

мърморел:

— Сполай, човече, сполай, безименен и непознат човече, който и да си бил, какъвто и да си бил...

Хванал се за въжето и потънал в процепа — бързо, по-бързо, шеметно бързо... Останало само усещането за безкрайно падане — право към сърцето на тоя остров-кристал... После сякаш някой го поел и внимателно го положил.

Когато се опомнил, видял, че лежи по очи на пода на трета пещера, прилична на стая. В средата ѝ се издигала малка черна скала — същинско подобие на стъкления остров, както го видял от най-високия му връх.

Надигнал се и седнал. И отначало очите му отказали да повявват: тази малка пещера сякаш била едновременно и безкрайно голяма — защото тук далечното не се смалявало и в отдалечаването си, ръбовете и линиите ѝ се разбягвали по всички посоки. И човек не можел да е сигурен — той ли е в тази странна стая, или тя в него. А щом очите посвикнали, сторило му се, че неподвижно стои само тази малка черна скала, а всичко останало струи към нея и попива в нея — отвсякъде... отвсякога...

— Добре дошел, човече — обадил се гласът.

— Какво си ти? — огледал се Стоедин. — Къде си и какво си, покажи се да те видя.

— Не можеш, човече — идел сякаш отвсякъде гласът. — Не ти е дадено това. Защото си човек. Аз съм всичко, което не познаваш и няма да опознаеш. Всичко, за което не се досещаш — и няма да се досетиш, колкото и дълго да живееш.

— Харно, стига. Речи — оттука накъде и още много път ли има? Къде е живата вода?

— Пред тебе е.

— Тук? — протегнал ръка към малката черна скала Стоедин.

— Да, там.

— Там. За тебе може да е там, за мене вече е тук — развлнувано си мърморел Стоедин и предпазливо я докоснал. — А как ще я взема, водата?...

— Не ще можеш да я вземеш, ти си късметлия. Погледай и си иди. Това ще е най-доброто за тебе.

— Очи пълни, ръце празни, а?

— То е повече от нищо.

— Аха — така, така, та пак така, а? — сграбил скалата Стоедин, задушила го ледена ярост. — Та аз тебе... със зъби, ако ще... — напрегнал се да я разтроши, бълскал, ритал, дращел и в изстъпление пак бълскал. — Затова ли си обрекох живота, с празно да се... Дай!... Аааа, аз ей сега тебе ще те...

Борбата му заприличала на агония — обезсилено паднал върху й, сбрал сили и опитал да откърти един от върховете. И тогава с цяло тяло усетил всепроникващ звук... Пръстенът! Вълшебният пръстен се опрял в гладкия черен камък!

— Бягай, човече! — прогърмял гласът. — Бягай, докато не е станало късно!

Но Стоедин се държал с всичката сила, която му останала. Звукът се усилил и сякаш го раздробил, разрушил всичко на прашинки, завъртял го в пъстър, шеметен хаос...

Когато се опомнил, разbral, че пак лежи върху стъкления остров и пак е ден. От гладката бляскава повърхност избила и набъбнала капка и потекла по ръката му, без да я намокри.

— Е, защо ти беше това? — едва-едва се дочул гласът.

Но Стоедин прехласнато гледал как набъбва втора капка, преместил се и подложил лице.

— Жива вода... Жива е... Ето, сега ще ми върне младостта.

— Защо се залъгваш? Нищо никому не може да върне младостта, дори живата вода!... Пощади се и си върви!

— Ето, само още капка... Само още една...

Гледал небето. Живата вода се стичала по бръчките му, без да ги заличава. Внезапно се успокоил — надигнал се, придърпал коша и го подложил. Набъбнала нова капка, паднала и кошът станал малък като лешник. Но Стоедин вече изгубил способността да се учудва.

— Пощади се, човече... върви си... — затихвал, сякаш се оцеждал с всяка капка гласът. — Послушай ме поне сега... взе достатъчно... върви си...

Кошът се уголемил колкото ябълка.

— Тежко ти... — почти не се чувал вече гласът. — Разлей я, още не е късно... още не е...

И изчезнал.

А кошът вече се узголемил колкото котел. Стоедин го вдигнал неподозирано леко — живата вода нямала тегло. Поел дъх и скочил, плавно полетял. Острите стъклени върхове ту хлътвали дълбоко надолу, ту се надигали и бягали, бягали назад... Ето, тази беше площадката. Кацнал. Гледал дълго и с благодарност човешката сянка, която сякаш седнала да поспи... Ще се съживи ли? Ще може ли да види кой е неговият незнаен благодетел, да му благодари, да го зарадва, да го вземе със себе си... Много му се щяло да стане така. Гребнал с шепа от коша, покапал върху и... Но тя започнала да бледнее... станала едва различима... и изчезнала, сякаш не е била.

Навярно така било по-добре?...

Стоедин отново скочил-полетял, търсел отвисоко. Ето я там и другата сянка. Кацнал на площадката до нея, гребнал от коша и посегнал:

— Успокой се и ти, човече... За което си тръгнал някога, в незнайно време — извършено е. Мир за тебе.

Капката живава вода се отронила, сянката избледняла и изчезнала.

Е, нямало какво повече да прави тука Стоедин. Изправил се, взрял се в далечния бряг. Очите му старчески сълзели. Усмихнал се, хванал здраво коша с живава вода и скочил-полетял. Островът останал зад него. Докоснал с нозе вълните, пак се извисил. Брегът приближавал с всеки летеж и вече се забелязвала припряната шетня на многолюдието. Оръжия ли са награбили? Какво лъщи в ръцете на онези, там — ще го нападат ли, нима ще го ограбват?...

Плавно се извисил в последен скок — ето, още малко и ще се приземи на брега. Че като гръмнала оная ми ти музика!

Оръжията се оказали тръби, тамбури, зилове, капаци от тенджери, котли и паници, гайди, ибрици, шлемове — тълпата, облещила зверски, хищни очи, приветствено ревяла:

— Бравооо!... Чудотворецооо, обичаме теее! Да живееш!... Поклон, юначе над юнации! Це-лу-вам-ти-ръкааа! Велик човече, от тебе няма по-велик! Слава! Слава! До века и во веки! Слава!

— Господарю мой! — надвикал врявата Мальо. — Ей ме де съм! Ела и до мен кацниии! Виж ме и да не ти е мъчно, на, жив съм!

Пресметнал къде ще се приземи Стоедин, разблъскал с лакти, разритал се — пък се снишил и се промъкнал, проправил си път натам.

Стоедин едва се приземил и потънал в тълпата. Яростно се бълскали, всеки искал да е до него, да бъде забелязан и запомнен, да го възвеличае от раболепно по-раболепно. И в тая ревнива, възторжена битка, кипнала наоколо му, Стоедин не можел да разбере ни дума. Надул гърло да надвика:

— Хора, какво правите! Недайте така!... Сполай ви, ама недайте!... — но бил само прашинка в тоя човешки водовъртеж. Люшнали се, повлекли го и грижата му била само да не разлее коша.

Появила се и каруца, впрегната в дръгливи кончета. Каруцарят, ухилен до уши, вече се чувствуval заслужил и отговорен човек, размахвал камшика и разпореждал. Малък успял да се докопа до каруцата, пъргаво скочил в нея и господарски надул жили:

— Мирни всички!... Полека, бря!... Който много знае да се тика — няма да го качим! — подал ръка на Стоедин, подхванал го, издърпал го при себе си и му се скарал: — Що се забави толкова пък и ти бря, господарю? Сърцето ми се скъса от тревоги! Ааха! Дай да те цункам!

Съборили ги върху сеното в каруцата — Рижия се метнал върху им по корем, Мазен Илия и музикантите ги затиснали с телата си. Битката кой да се докопа до каруцата била хем яростна, хем радостна.

Злоокия се покачил и настанил Стоедин на капрата до себе си. Усмихнал му се:

— Не ги кори, стръвта им е от почит и преклонение.

— Гребни си — поднесъл му коша Стоедин. — Колкото искаш. Две шепи си гребни.

Злоокия се дръпнал от живата вода като от змийско жило. Овладял се, но се държал настрана от коша:

— Защо веднага? Има кога.

Разбирали се по движението на устата, защото врявата била оглушителна. Рижия тласнал каруцаря, съборил го от каруцата, изтръгнал поводите от ръцете му,шибнал първо ужасеното му лице с камшика и после замахнал по конете — биел, биел ли, биел.

Кончетата се понесли с всички сили и тълпата се проточила подир каруцата като опашка. Най-бързоногите я застигнали, уловили се за ритлите и тичали до нея. А изостаналите облечено пъхтели и като изоставали все повече и повече, завикали диво и отчаяно:

— Ей, великият!... Дай баре капка!... Дай по капка, бре!... Дай, бре, молим ти се, бре, пуууу!... Дай, бре, дъртак!... Пуууу!

Но от каруцата това не се чувало. Злоокия не късал очи от коша с живата вода — поотстранил се още малко и Малъо седнал между него и Стоедин. А Рижия биел с камшика изнемогващите кончета, докато се изгубили и преследвачите, и гласовете им.

Как върви мълвата?

Яка стрина още триела ръце в престилката и ококорено викала през комщулуга:

— Теткооо!... Някой си карал цял товар жива вода! Много била харна и даром я давал!... Опразни ми котела!

Чаршията живеела ежедневието си: жегата правела пазарльците лениви. Някакво чираче, изгубило от тичане едната си калевра, влетяло, бълснало се в кепенците и не умерило вратата, писнало:

— Майсторе, жива водааа! Цял керван жива...

... Мъже и жени, старци и деца — кой с котел, кой със стомна, кой с бъкел — тичали направо през нивите и тъпчели житото. Изкачили бърдото, струпали се, вглеждали се надолу към пътя и приглушено гълчели.

— Да не сме ги изпуснали, бре?... Нали насам, нали оттука щели да минат, нали...

Ето, ееее — видяло се най-сетне, че приближава многолюдие с каруци. Сурнали се насреща им. Но и онези, като ги забелязали, нетърпеливо препуснали към тях. И те били хукнали за жива вода, само че мълвата ги отпратила насам. Двете тълпи се смесили и разочаровано се скарали:

— Бре, ама вие и каци сте покарали, а?... Ама вие, бре, ами вие — и сляпо, и сакато сте повлекли!... Е, взехте ли си жива вода, взехте ли си? А вие — взехте ли си? Ако не ви стига, да ви дададем от нашата, а?

И така — от дума на друга, докато онези, които си имали стари кавги, най-сетне намерили сгода, та се сбили.

Кап!...

Капката жива вода, отронила се върху камънака, сякаш го подпалила — и щом вятърът отвял тежките валма дим, всички видели, че каменистият пущинак край това смазано от сиромашия село се превърнал в ниви.

Мъртвата тишина на изумлението избухнала в овации: селяните ведно с децата и старците се втурнали към файтона, всеки искал да целуне ръка на Стоедин, а той щастливо се бранел изпод сенника...

Зашото вече бил във файтон, а файтонът си имал сенник.

До него Мальо енергично разпъждал многолюдието, което плачело от радост и викало: — Спасителю! Да те поживи господ!... Бащице! Хляб ни даде! Как да ти се отблагодариме!

Файтонджията плеснал конете и файтонът потеглил. Мальо дал знак на Рижия и той обяснил на тълпата — посочил и каруцата, която следвала файтона. Започнали да я товарят с котли, тави, паници, платно, вълна — кой каквото даде. Така де, нали искате да благодарите? Ха да видим, колко ви е благодарността!

В третата каруца били музикантите и онези бивши юнаци, които сега станали телохранители. Тях ги управлявал Мазен Илия — което не се събрало в предната каруца, натоварили го в тази.

А Стоедин не видял нищо — защото всичко това ставало зад гърба му.

И така — от ден в ден.

Друго село бедствало пък, защото земята му била не камънак, а блато. И когато Стоедин пристигнал тук да помогне, телохранителите вече били въоръжени — кой с боздуган, кой с копие, кой със сопа — и едва задържали развълнуваната тълпа в края на тръстиките. Стоедин топнал ръка в коша...

Кап!...

Застоялата мъртва вода задимяла и щом димът се разсеял, всички видели, че на мястото й се ширнали меки, плодородни ниви.

— Сполай, великий човече! — викнал а тълпата. — Чудотворецо, нозете ти целуваме!... Бъди ни гост! Бащице, стори ни тая чест, ела,

бъди ни гост!

— Няма кога, хора, път ме чака! — щастливо се сбогувал Стоедин. — Ха със здраве!

— Да не си мислите, че само вие сте ни на главата, бря? — прехвърлил се при файтонджията Малъо и грабнал поводите. — Сторете път!... Шавай, шавай!... — ишибнал конете.

А отзад каруците вече станали пет и в тях се трупали кожи, медни и сребърни монети, нанизи, съдове, агнета, кокошки... Но Стоедин пак не виждал нищо.

Злоокия седял отсреща му, слушал възторжените, величаещи възгласи и го наблюдавал. Усмихнал се със скрито задоволство: Стоедин вече започнал да свиква с овациите на благодарните тълпи.

— Много ли остава? — уловил погледа му Стоедин.

— Още малко. Дълго беше отиването. Връщането е по-късо.

Файтонът си пробил път през щастливата тълпа. Стоедин помълчал и пак вдигнал очи към Злоокия:

— Виновен съм пред тебе. Е, там, на брега... помислих, че за себе си се грижиш.

— Не го помня, сине — усмихнал се Злоокия. И било-много нелепо, че му казал сине, защото Стоедин изглеждал по-стар от него. А Стоедин слушал буйната радост на хората и му подал коша:

— Чуй, тая жива вода е колкото моя, толкова и твоя. На, раздавай и ти!

Злоокия се дръпнал пак като от змийско жило. Овладял се.

— Не, сине, твоя си е всичката. Тебе ти е дадено да се радваш с радостта на тези... А мене — с твоята радост.

Стоедин го погледнал благодарно и си помислил, че по-добър човек от него едва ли е имало и едва ли някога ще има.

Кап!...

Пресъхналата режа пак потекла буйна и пълноводна, завъртяла чарковете на тепавицата и побягнала надолу, по сухото корито, към залинилите градини.

Кап!...

Недъгавият хвърлил патериците.

Кап!...

Болното дете оздравяло.

Кап!...

Житото наляло класове, големи като мамули. Дините станали едри като бурета... А кошът се смалявал с всяка капка и вече бил колкото ябълка.

Кап!...

И придружители, и телохранители вече били в скъпи дрехи и блъскави оръжия и доспехи. Малъо се докарал в бомбе и златен ланец, сюртукуть му сияел със сребърни ширити. Само Злоокия и Стоедин Били в старите си дрехи, макар че вече се возели в пищна каляска. А каруците с имането-благодарност вече се точели подвре ѹ като керван и Рижия стискал под мишница дебел тефтер, в който водел сметките, а на пояса му висяло сметало.

Пет файтона с музиканти непрестанно свирели гръмки, хвалебствени свирни.

Мазен Илия пришпорил коня, развял перата на блъскавия си шлем, настигнал каляската и викнал през прозорчето ѹ:

— О, великий, пристигнаха от пет града пратеници, молят: рудна жила им се губи! От туй, викат, живеем — не се ли покаже пак, ще мре град от глад! Какво ще кажеш?

Стоедин погледнал Злоокия за съвет, той утвърдително кимнал. Загърнал се в дрипите си и уморено се усмихнал.

— Възвийте натам.

Кап!...

— Слава на великия! Слава! Слава! Слава на най-великия от великите! Слава!

Кошът с живата вода вече се смилил колкото орех. Носели го в специална златна стойка с кубенца, в която му направили свилено меко гнездо. И го вардели четирима живоводовардачи.

Тефтерите с описа на имането-благодарност вече заемали цяла каруца и били номерирани с големи цифри. А керванът станал необхватно голям. И когато се нижел край една гора, няколко каруци се отбили и се скрили, избягали — но никой не го забелязал.

А Стоедин се взрял от прозорчето на каляската към гъстака и заповядал:

— Спрете!

Понесла се верига от гласове: — Стой... Спираме!... Спираме!

— Какво, сине? — учудил се Злоокия.

— Сега ще видим — слязъл от калъската Стоедин, подкрепен от неколцина телохранители.

В гъстака сипаничав старец, коленичил до мравуняка, уплашено гледал как го приближават тия пищно облечени и въоръжени хора и понечил да побегне.

— Стой, дърто!... — викнал Мазен Илия и пратил стражи да го заградят.

— Немойте ме!... — проплакал сипаничавият. — Що съм ви направил, бре, боляри? — и като забелязал дрипавия Стоедин, удивено мълкнал.

Стоедин разгледал разровения мравуняк, в който между пъпещите, разсърдени мравки се виждали житни зърна.

— Защо разтуряш тая работна къща, човече?

— Само шепа съм взел... И за мене има, и за тях има — проплакал сипаничавият. — Гладно се не трае!...

— По очи, дъртако! — хласнал го Мазен Илия. — С кого говориш прав?

— Остави го — свъсил се Стоедин и пак загледал мравките. — Сам ли си, човече, нямаш ли челяд да те пригледа?

— Челяд!... По-харно да я нямах! Прогониха ме, господарю, гладен да се свирям из пушинациите! Да си проклинам и живота, и умирачката, че не иде, проклета да е!...

— Така е... Лош живот се трае, ама лоша старост... — усмихнал се Стоедин и вдигнал заповеднически ръка.

Живоводовардачите объркано се спогледали, погледнали към Малъо. А той изумено се изкисал-изхлипал:

— Къде ти е ума, о, най-великий от великите — да харчиш жива вода за тая мърша! — и тупнал с крак. — Няма пък!

— Млад си още — укорил го Злоокия. — Мисли, докато си млад.

— Ти го подкокоросваш! — изсъскал Малъо към Злоокия. — Я колко остана!...

— Дайте я! — кораво заповядал Стоедин.

Е, нямало как — донесли златното носило с кубенцата. Стоедин топнал пръст в коша-орех. Малъо яростно плюял и се обърнал с гръб, да не гледа тая разсипия.

Кап!...

Житните зърна станали на златици.

— Сбогом, човече — обърнал се Стоедин.

— Неее! — уплашено се дръпнал сипаничавият и отчаяно викнал, та заплакал. — Не ща отново всичкото! Цял живот от две ги правих двеста и заради тях ме прогониха! А тия са поне хиляда, направо ще ме затрият!... Хляб ми дай, човече, о, великий, вземи си златото и хляб ми дай!

Стоедин спрял и кимнал на Мальо:

— Колкото поиска.

Каляската пак тръгнала. Подпрял брада и се замислил.

— Какво има, сине? — внимателно го гледал Злоокия.

— Чуй... Защо му е на човека да поумнява, ако поумнява късно?...

— Никога не е късно, сине — промълвил Злоокия и злорадо замълчал: Стоедин вече отдавна не питал още колко път им остава до връщане.

В полето край разпрегнати каруци, файтони и каляски пъстreeли шатри. Керванът с живата вода отседнал на бивак за нощувка. Горели огньове.

Мазен Илия разставял постове. При входа за бивака, украсен с арка и запречен с бариера, вече се трупали просители, дошли откъде ли не, да молят за жива вода.

В центъра на бивака се издигала тривърха синя шатра. Пред входа ѝ стърчели десетина телохранители, въоръжени до зъби. Вътре в шатрата било като в царски покой — коприни ли не щеш, килими, сърма и кожи ли не щеш... Но Стоедин спял в дрипите си. Злоокия седял кръстата до постелята му и го гледал замислено и доволно. В единия край на шатрата, край златното носило с живата вода се изпънали като каменни живоводовардачите, а в другия ѝ край двайсетина музиканти едва чуто свирели. От време навреме спирали и шепнешком пропявали: „О, великий, кой е по-велик от тебе? Никой-никой!... Кой някога е радвал хората с троха от радостта, която ти им даде? Никой-никой!... Слава! Слава! Слава!“

А в това време молителите при входа на бивака се умножавали, стичали се постоянно. Но прости те и измъчени хорица били избутани в жалка, неуверена купчинка — там ви е мястото! — и напред, до самата бариера, се наредили и търпеливо чакали реда си мъже в цветни кожи, сърма и дантели, придружени от цели товари скъпи армагани.

Далече зад многолюдието изплющял бич, вдигнала се врява. Властен мъж с болярска плочка на гърдите щедро раздавал удари и си проправял път:

— Вардаа! Кой не чуе бича, ще послуша меча!

Подире му четирима слуги носели сандък дарове, а зад тях десетина, облечени като близнаци, мъкнели огромен свитък.

— Ей, къде ви е великият чудотворец? — съборил бариерата боляринът и спрял пред насочените копия на стражата. — Я ти, бягаш и съобщаваш: пристигнах аз, боляр Първан, пратеник и доверител на могъщия цар Варадин и братовчед на нейно великодушие царица Мацолиенка! Имаме искане за жива вода! Живо!

— Какво става тука? — приближил Мазен Илия.

— Нещо реве, нещо се пули, дълго е за запомняне — отвърнал стражът.

Боляринът го отстранил с ритник и хванал Мазен Илия за пояса:

— Първо: водиш при чудотвореца. Второ — откъснал от колана си кесия и я тикнал в ръката му, — това е твоето. Откъснал втора кесия, подал му и нея. — А това — съвсем твоето.

— Да, ама аз броя до четири — ухилил се Мазен Илия и като му смигнал, смушкал го заговорнически в ребрата.

Закискали се и двамата, разбрали се — боляринът му дал още две кесии. Тръгнали към вътрешността на бивака. Скоро срещнали Малъо, Илия възбудено му разказал, Малъо го накарал да повтори и изтръпнал от алчна надежда, господарски се разпоредил:

— Стойте и ме чакайте.

Забързал, затичал, разблъсквал телохранителите, втурнал се в шатъра на Стоедин и зашушнал в ухото на Злоокия. Шушнел, скимтял, та чак се задавял. Лицето на Злоокия се озарило от скрито, лошо тържество. Сдържано кимнал.

— Марш! — разритал свирачите Малъо. — Вече заспа! Свирачите се изправили като автомати и напуснали шатъра.

— Значи, за една-едининка капка — на всичко са готови! — отприщил се Малъо. — Женят за царкините! Многодетен бил, осем щерки царкини имал!... Речи му — главната царкиня ще му дадат, дето с нея си върви и престолът! С нея се наследява! Престолът!

— Разбрах — прекъснал го Злоокия. — Излез, че ще го ядосаш.

Малъо го погледнал и умолително, и заплашително. Хванал полата на шатъра:

— Чакам ви отвънка!... Речи му — ако не я ще нея, главната царкиня, бабата пък на царя била готова да си разтури вдовството и да го вземне за жених незабавно! Не била много дърта, къмто девендесетях, обаче — младолика! Три царства командувала и в още пет се намисала чрез други!... Чакам ви отвънка!

Излязъл.

Злоокия вече не криел вълнението си. Най-сетне дошел онът случай, за който отдавна се пригответил. Разровил един от сандъците и извадил два вързопа и златен жезъл, увенчан с голям, зелен камък.

Развързал по-малкия вързоп, извадил сребърна одежда и бързо я облякъл. После седнал до главата на Стоедин и вторачено го загледал.

Сънят на Стоедин станал неспокоен. Отворил очи, надигнал се на лакът... Опомnil се и се засмял:

— Вярно рекъл оня: дай ми, Боже, на младото деня, а на дъртото съня! — и видял промяната в облеклото на Злоокия. — Кое време е?

— Още няма полунощ, сине.

— Сън сънувах... Уж дошел пратеник от някой си цар и ме води при него... О, най-великий от великите! Само една капка ми дай и царувай вместо мене! Слуги ти ставаме!... И с него, цялото му царство — друс, на колете. Станете, казвам, хора, нямам вече вода за даване, само две капки останаха, едната не е моя, а другата ми трябва... И се гледам: въртя в ръце златна тояжка и съм целият в златно облекло, и... — видял жезъла и вързопа. — Ей тая тояжка държах!... Същата... като нея...

Взел жезъла — и, не щеш ли, чудо — в погледа му се появила и надменност, и самодоволство. Смръщил чело:

— И... се силя да си спомня — като за какво ми трябва тази моя последна капка... И не мога. А? Защо ми трябва?

— Че сигурно — да си я имаш, сине. Ако не ти се дава, дай имоята! — усмихнал се Злоокият. — Защото, това не е сън. Този пратеник те чака вън, сине, чака да се събудиш.

— Да влезе! — стиснал жезъла Стоедин.

Злоокия открехнал полата на шатъра и кимнал на Малъо. Въвели болярина, той се огледал и друснал на колене пред Злоокия.

— О, най-великий между триж великите! Моят повелител и доверител, цар Варадин...

— Кому се кланяш, бре, свате! — сбутал го Малъо и боляринът объркано мълкнал. Злоокия му посочил Стоедин.

— Нужда имаме, великий! — преместил се пратеникът. — За капка жива вода, моят господар и повелител е готов на всичко! Речи, да се погодим!

Пляснал с длани и слугите внесли сандъка с дарове и огромния свитък.

— Защо ви е живата вода? — хладно запитал Стоедин.

— Отбира ли от писмо? — пошепнал боляринът на Малъо и ревнал съм слугите: — Развий се!

Десетимата хванали края на свитъка, пъргаво направили жива пирамида — разгъвали го, разгъвали, докато последният, покачил се на раменете на третия кат тела-стойки, вдигнал края над глава. Готово! На огромния свитък с получетливи разкривени букви пишело:

Великии о спъси ми и обими я кон  
койт ако почине по добре цял свет  
да умре щот е болен

Свитъкът ситно затреперил — живата пирамида се уморила. Стоедин кимнал — прочел.

— Склони, великий, няма да съжаляваш! — увещавал го боляринът. — Като нашия палат няма нийде другаде — и богат, и широк, всички ви ще смести и за още толкоз място ще остане! — и ревнал: — Навий се!

Живата пирамида се строполила, напила свитъка и го измъкнала навън. Стоедин мълчал с непроницаемо лице.

— А?... — отново подхванал боляринът. — Пък царят да го видиш — душа човек! За цяла династия вино пие и към сто песни знае! А?...

— Ще си помисля — ледено отсякъл Стоедин. — Излезте.

— Гледай го сега! — разочаровано вдигнал рамене боляринът. — Какво има да му мислиш?

— Излезте — кимнал и Злоокия.

— Ще склоним, бре, свате, защо се притесняваш? — бодро се изсмял Малъо и зло, с нескрита заплаха погледнал Стоедин. — Нали, господарю?

Избутал болярина навън и сърдито плеснал полата на шатъра след себе си.

— Голям късмет е това, нали, сине? — тихо се обадил Злоокия. — Радващ ли се?

— На какво? — внезапно избухнал Стоедин. — Дето ме сърка?  
На това ли да се радвам?... Кому се поклони и рече „великий“?

— Не му се сърди. Не е виновен той, а дрипите ти.

— Да, ама чак сега ми го казваш! Като ме сърка!

— Прости ми, сине, ала... рекох — сам си се досетил. Видях, че си се приготвил...

Стоедин проследил погледа му и видял вързопа. Бързо го развързал — вътре били тъкмо онези златни дрехи, в които се сънувал в съня-видение. Самодоволно се намръщил:

— Ще се пригответя, ама! След малко цар коляно ще ми кърши — зер в тия дрипи да го унизи? Поврага, как съм ги търпял досега!

Опитал да свали дрипавата си риза — и не могъл. Опитал повторно:

— Помогни!

— Самичък трябва, сине. Дълго си ги носил, няма лесно да се дадат.

Стоедин гневно дръпнал ризата, раздрал я, но пак не можал да я съблече — противяла се като жива.

— Речи — как!

— Не тука — изправил се Злоокия и кимнал към жезъла. — Ще изкопаеш с тая златна тояжка една яма, далече от човешко око. И чуеш ли да изграка гарван, ще ги съблечеш и веднага ще ги закопаеш, пак с нея.

Стоедин решително вдигнал вързопа и стиснал жезъла.

— Никой да не върви подире ми. От тебе го искам.

Злият послушно кимнал и отметнал полата на шатъра. Навън ги чакали всички, чакали лакомо и нетърпеливо.

— Хора! — викнал Злоокия. — Най-великият между великите реши да се усамоти, за да премисли всичко! Ще се върне в полунощ!

Множеството коленичило и ревнало: — Слава!... Слава!...  
Боляринът разочаровано завъртял ръка: еee, то пък няма край — но също се отпуснал на коляно.

Стоедин преминал през пътеката, очертана от коленичилите хора. Злоокия го изпроводил далече, до края на бивака, и щом огньовете останали зад гърба им, спрял:

— Сполука, сине!...

Изчакал го да потъне в тъмнината и се вслушал: далечните гласове край огньовете спорели, гадаели, кискали се... Като се уверил, че наблизо няма никой, превърнал се в гарван, размахал тежко крила и полетял.

В пустата тъмнина на полето Стоедин, облян в пот, дълбаел с жезъла. Най-сетне ямата станала дълбока като гроб. Измъкнал се от нея и отдъхнал.

На близкото самотно дърво кацнал гарванът. Изгракал и повторил.

Стоедин бързо съмъкнал дрипите си, сега те се поддали лесно. Разгънал вързопа и започнал да облича златната премяна. И с всяка част от дрехите ставал все по-самодоволен, и движенията му — все побавни и господарски. На края закопчал и наметката, погледнал презрително дрипите, подритнал ненужните вече вълшебни опинци, блъснало за миг бистрото камъче, вързано за старата му риза като копче... Изсмял се подигравателно-горделиво и надменно сграбчил всичко това и със сила го запратил в ямата. Стиснал жезъла, посегнал да зарива — и застинал като поразен: в ямата се появила Невянка и тъжно го гледала:

— Много си хубав... Бре-бре... Е, ха сбогом.

Стоедин си спомнил всичко, страх го било само да не мигне:

— Чакай!... Чакай, не си отивай, чакай!

Но Невянка започнала да се размива: — Не мога... тояжката...

Стоедин захвърлил жезъла и тя пак станала отчетлива:

— Какво щях... нещо исках да ти река, какво беше... — и се сепнала: — Стоедине, бягай оттука, бягай, веднага бягай!...

— Накъде!... — отчаяно простенал Стоедин. — Не знам пътя, не знам как да се върна!...

— Изгревът все в лице да те гледа! Час не губи! — проплакала Невянка и посочила жезъла. — Първо ѝ смажи главата, на тояжката — инак ще забравиш...

И изчезнала — най-сетне не издържал и мигнал.

Най-напред настъпил с ток големия: зелен камък на жезъла и той се разсипал на прах. Затиснал очи с длан...

Гарванът видял и чул всичко. Надигнал се и отлетял. Мекият плясък на крилете му сепнал Стоедин — понечил да свали златната одежда... Размислил, решил друго: откъснал зърнцето-Невянка и го

скътал в пазва. Подвоумил се за вълшебните опинци, но нямало къде да ги скрие у себе си — изоставил ги. Вдигнал обезглавения жезъл и забързал обратно.

Злоокия го чакал там, където се разделили:

- Много се забави, сине. Лесно ли беше?
- Уморих се — кораво го погледнал Стоедин.
- Хайде, чакат те.

Влезли в бивака и тръгнали заедно към шатъра — по пътя им, изпреварвайки ги, гаснела гълчавата и отминатите ги следвали с мълчаливо нетърпение.

Стигнали шатъра. Злоокия се изправил до Стоедин:

— Хора!... Най-великият между великите реши: ще даде на цар Варадин капка жива вода! Сега ще чуете от устата му! — и го погледнал с присвити очи и усмихната уста.

— Така реших — ще дам.

— Слава на великия! Слава! — ревнало множеството и веднага хукнало към колите, да впряга.

— Ще дам, но на заранта! — додал глас Стоедин и вдигнал ръка да ги спре. — Нощта е за сън!

Тук-там зароптали недоволно. Малъо подтиснал гнева си и озъбил работепна усмивка:

— Гледай сега какво ще направим, господарю: ти ще си спиш пътьом, пък ний...

— Рекох! — властно го прекъснал Стоедин. — Като спя аз, ще спите и вие!

И влязъл в шатрата.

Боляринът пратеник разочаровано завъртял длан: еее, сега пък и спане...

— Лек ти сън, великий господарю! — стиснал зъби Малъо и с два ритника отпратил свирачите в Стоединовата шатра. — Да ти дари небето добра отмора!

— Целуваме прахта в нозете ти, великий! — изръмжало множеството. — Лек сън! — и се пръснало към огньовете и колите.

— Какво да го правиш — вдигнал рамене Малъо и плюл. — Хем дърто, хем велико. Ни се води, ни се кара.

— Бе я го утрото — успокоил го Рижия. — Докато дремнем...

Разговорите бавно гаснели заедно с огньовете. Тук-там като закъсняло пламъче избухвал откъслечен кикот... Мазен Илия сменил стражите и също се приbral в шатрата си.

Малко преди да зазори, вече целият бивак сумтял и хъркал, и бълнувал, и примлясквал.

Тогава Стоедин отворил очи: видял как Злоокия спи излегнат в сребърните си дрехи, как свирачите спят седнали, как живоводовардачите спят прави и се надигнал да краде своята жива вода. Приближил златната стойка, протегнал пръсти към коша, който вече се смалил колкото лешник, и го взел от свиленото му гнезденце. Прекрачил златните си дрехи и както си бил по риза, открехнал полата на шатъра: телохранители и стражи спели безшумно, с отворени очи. Промъкнал се край тях, изтичал към коневръза и хванал поводите на великолепния бял жребец.

Злоокия се появил тъкмо когато Стоедин възседнал и препуснал натам, където небето розовееело. Изчакал да се отдалечи и без да бърза, се отправил към шатъра на Малъо. Влязъл, надвесил се над постелята му и го разтърсил:

— Момченце, ей, момченце! Великият избяга. И взе живата вода.

— Как?! — скочил като изхвърлен от пружина Малъо. — Защо го пусна, пергишино?

— Мене ми жива вода не трябва, момченце. Комуто е затрябала, той да си го спира, ако може.

Малъо обезумяло изревал, тласнал го и се втурнал навън. Хълтнал в шатрата на Рижия, разритал го, разпразнал шатрата на Мазен Илия — крясъците му разбудили бивака. Сънените хора се мятали като при пожар и не разбирали какво става. Някои го последвали, късали поводите на конете и възсядали в надпревара.

— Накъде, пергишино, че те изядам! — диво разиграл червения си жребец Малъо. — Накъде побягна?!

Злоокия посочил изгрева и конниците се втурнали натам в стремителен галоп. Но още в края на бивака Мазен Илия спрял и възвил обратно. Кой веднага, кой след малко — почти всички последвали примера му. С Малъо и Рижия продължили само неколцина.

Скоро бивакът се успокоил — съненото многолюдие пак се пръснало по шатрите и каруците. Мазен Илия вързал коня си и широко се прозял:

— Диви глави, дедин, диви!... Намясто да се зарадват, че се пръждоса, великият му с велик... Имането нали остави?... Побягнал, ама с две капки. Виж, ако беше побягнал на времето, кога кошът беше голям като ведро...

— Блазя ви — гледал подир изчезващите конници Злоокия. — С дар сте родени. И този дар се казва глупост. Не разбирате, че две капки са повече от цяло ведро... щом са последни.

И като се превърнал в гарван пред изумените им очи, бързо полетял към изгрева. Извисявал се все повече и повече, докато видял и Стоедин, и преследвачите му — конете им пъплели, малки като насекоми.

Пъплели?... Не, бясно препускали. Стоедин прекосил реката и поел през полето, направо срещу слънцето, което вече се подало. Преследвачите му го забелязали и яростно пришпорили, но напразно — разстоянието не се скъсявало.

— Така няма да го стигнем! — викнал Малъо в ухoto на Рижия, задавил се от вятъра и блеснал с око. Разбрали се. Рижия изтрягнал копието от ръката на близкия конник, съборил го, Малъо веднага съборил другия и кипнала кратка, междуособна битка. Добре си помагали, Малъо и Рижия — скоро преследването продължили само те двамата — препуснали още по-яростно и стискали поводите на свободните коне.

Слънцето вече се надигнало и конят на Стоедин потънал в пяна. И конете на Малъо и Рижия били в пяна, но щом започнали да изостават, придърпали два от свободните коне, прехвърлили се върху им в движение и отпочиналите животни ги понесли с нови сили. Малъо се облещил и изревал с яростно тържество — конят на Стоедин поел по баира с орешаците и те видимо го настигнали.

Гарванът видял всичко това от висините. И ако не искал Стоедин да им избяга, не искал и да го настигнат тук. Спуснал се стремително зад хълма, кацнал е: пак се превърнал в Злоокия. Потърсил в тревата, видял зелен скакалец. Той ще е. Плюл върху му — и скакалецът се превърнал в приказно красив зеленикав кон. Възседнал го и препуснал през лозята — ей там, откъм хълма трябвало да се покаже Стоедин.

Така станало: преодолял стръмнината, умореният бял жребец стремглаво препуснал надолу към пасбищата. Злоокия го сподирил:

— Сине, бързай!... Гонят те!...

Настигнал го и препуснал до него тъкмо когато на билото се подали Малъо и Рижия.

— Господарю, двама станали!

Малъо присвил очи и се вгледал — сребърната одежда на Злоокия не можела да се събърка:

— Аaaa, пергишинът му с пергишин... на шиш ще го пека!

Отново се прехвърлили на отпочинали коне и препуснали подире им като вятър. Белият жребец вече изнемогвал — препънал се, но Злоокия успял да подхване Стоедин и го прехвърлил пред себе си. Долетял тържествуващият рев на преследвачите им.

— Ще ни настигнат! — давел се от вятъра Стоедин. — Спри ги!

— Не мога аз това, сине! Ти единствен можеш...

— Кажи как!

— Ето! — отскубнал от брадата си и му подал Злоокия. — Това са девет косъма! Колкото хвърлиш, толкоз години ще загубиш!

Стоедин сграбил космите с трескава ръка — крясъците на Малъо и на Рижия го бълскали в гърба — и осъзнал думите му:

— Но аз... имам само още... девет години!

— Може и да не затрябват всичките, сине!... Ала нищо друго няма да помогне! — кораво го погледнал Злоокия. — Инак и двамата сме загубени!

Тропотът на копитата зад тях неотвратимо приближавал и се смесвал с тропота на техния кон.

— Ти промуши пергишина!... — идел гласът на Малъо. — Великия ще го тамания аз! Aaaaaa!...

Ето, размахвали оръжия, още малко щели да ги връхлетят.

Стоедин пуснал косъм и зад тях се надигнала вихрушка — конете на преследвачите попаднали в нея и нарушили бяг, но скоро я преодолели и продължили да препушват подире им.

Стоедин пуснал още два косъма.

Мощен вихър загребал преследвачите, омотал ги — търкаляли се коне, мярнал се Рижия, който пълзял на четири и плюел. После прашното турло покрило всичко.

Стоедин успокоено отдъхнал. Отрил лице и вяло се усмихнал:

— Три години на прах... — но веднага додал: — Спасихме се.  
Ха по-полека, че на — душата му извадихме на кончето.

Злоокия задържал животното, конят минал в тръс и веднага пак го пришпорил: — Дий! Дий!... Рано се зарадва, сине!

И наистина, из тежкия, прашен облак отново се появили Малъо и Рижия — мръсни и одърпани, изгубили свободните коне, озверяло препущали и като ревели продрано, бързо ги приближавали:

— Мислех да ви пощадя, ала... аaaa, ваше тегло, та ничиее!  
Каквото ви чака, на душманите си го не пожелавайте! — блещел диви очи Малъо.

Сега копитата на конете кънтели по твърдата земя на полето, осеяно с пелин и сухи храсти. Напред вече се виждала тъмната ивица на гората. Споменът направил надеждата на Стоедин нетърпелива и отчаяна:

— Пристигаме!... Още малко!... Дий! Дий!... Още малко!

— Още малкоо! — тържествувал Малъо. — Дий, твар! Аaaa!

— Сине! — викнал Злоокия. Нямало нужда от предупреждението му — Стоедин сам виждал, че не могат да се отърват.

— Ще бягаш, а? — задъхвал се Малъо и пръскал слюнки. — Е, избяга ли бря, велик с велик такъв!...

— Махни се, човече! — опитал да го вразуми Стоедин. — Защо ме гониш, защо ти е тая жива вода! Малко ли се налапа!... Само две капки са!... Защо ти са!...

— Кат я вземна, ще ти отговоря! — яростно пришпорвал Малъо.

— Господарю, да не почнеш да му обясняваш? — изхриптял Рижия. — Я го ръгни!

Стоедин отделил косъм и вдигнал другите в шепа:

— Махнете се с добро!

Но Малъо и Рижия вече ги налитали. Рижия размахвал меч, Малъо вдигнал копието и се прицелил.

Тогава Стоедин запратил със сила шепата косми върху им. Пред конете им като брада върху исполинско лице започнал да расте гъстак — преследвачите се заплели, паднали, а гъстакът растял и растял, докато ги скрил.

Стоедин мълчал и гледал едничкия косъм — едничката година живот, която му останала. Конят, непришпорван, преминал в тръс,

после повървял ходом и спрял.

Слязъл от грохналото животно. Ето я, гората — ръка да протегнеш, и ще я стигнеш. Извадил от пазва коша-лешник и пак се загледал в нея, жадно и развлнувано.

— Спомни ли си? — скочил от коня и Злоокия.

— Аха... Ей до там ме изпрати, навремето — унесено се усмихнал Стоедин. — Сякаш преди вечност беше.

И мъткнал — Злоокия силно се изкискал и му посочил гъсталака: дълбоко в тъмнината му две човешки фигурки упорито преодолявали трънливата му мрежа, дерели се из драките и се виждали все по-ясно и по-ясно. Блеснали острията на меча и на копието.

Стоедин се хванал за гривата на белия жребец.

— Вече не е страшно — ей я гората. Стигнем ли я...

Злоокия духнал гривата, конят изчезнал и от ръцете на Стоедин паднал мъртъв скакалец.

— Какво... направи?

Взрял се потресено в очите му и несъзнателно отстъпил.

— Онова, което отдавна се готвя, сине — процедил Злоокия. Вече не криел тържеството на безмерната си злост, най-сетне станало онова, което искал и което преследвал още откакто изворчето избъртало Стоедин там, на брега, при стъкления остров.

Чак сега Стоедин се уплашил истински — отстъпил още крачка, обърнал се и затичал към гората смешно и немощно.

— Стой! — властно викнал Злоокия. — Пред тебе има стена! Невидима стена! Не можеш я премина!

Стоедин се хласнал в стената, трескаво зашарил с ръце, търсел пролука:

— Ще... мина... — задъхал се от отчаяние. — Не може, не е справедливо това... навремето как минах!...

— Мина, защото не знаеше за нея, глупако! — приближил го Злоокия. — Виж ги!

Малъо и Рижия, колкото изподрани, толкова и свирепи, най-сетне се изтръгнали от гъстака и затичали насам. Размахвали оръжия и вече не ревели, но се виждало, че са готови на всичко.

Стоедин облегнал гръб на невидимата стена:

— Какво искаш от мене?

— Виждаш ли ги? Ей сега ще довтасат. Хвърлиш ли срещу им последния косъм, ще ги спреш... Но ще умреш. Мигом.

— Какво искаш? Това ли искаш? — глухо запитал Стоедин.

— Не!... Стъпчи живата вода!... Стъпчи я веднага — и аз ще ги спра! Остава ти цяла година живот!... И в тая последна година ще ти дам всичко, което искаш!... Стъпчи я!

Стоедин гледал как Малъо и Рижия приближавали на скокове, слушал хрипливия им нечовешки рев и не чул нита как отвъд стената изтрополили копитата на Звездалията, нито видял как отърсил грива, превърнал се в Бистроокия старец и как облегнал длан на невидимата стена там, от другата ѝ страна.

— Стъпчи я! — със сила повторил Злоокия. — Веднага!

— Не! — спокойно се обадил Бистроокия. — Хвърли косъма.

Облегни длан на моята и го хвърли насреща им, сине.

Стоедин се обърнал и го видял — досущ същия, като Злоокия. Гледал го като пробуден... Облегнал длан в неговата.

— Сине, не го слушай! Ще умреш! — със сила викнал Злоокия.

Стоедин замахнал и хвърлил косъма към Малъо и Рижия тъкмо когато налетели, слепи от ярост. С тътен, направо от сухата, опечена земя се надигнала мътна вълна, пораснала и ги помела назад — за миг се мярнали някъде на гребена ѝ... Вълната се отдалечила, помела и гъстака, отдалечила се още, и още — и оставила мокра следа, отново изчезнала в опечената земя.

Бистроокия меко се усмихнал.

— Е, какво, брате! Мислиш, че си ме надвил? — приближил лице към неговото Злоокия и кимнал към Стоедин. — На, виж го! Още гледа, но е вече мъртъв! В него няма и миг живот! И миг сила! Хайде, стигни я живата вода, пресегни се през невидимата стена! Ето, държи я в ръка, в този кошлешник е!... Но тази ръка е също мъртва! — и се закискал от сърце. — Ха де, на, носи си я, твоята капка!...

Стоедин се отпуснал, съмкнал се по стената и облегнал глава на прозрачната ѝ повърхност. А Бистроокия прекрачил към Злоокия и опрял длани в неговите. Загледал го спокойно и кораво:

— Този път вече сбърка, брате. Много злини направи. Реши да опиташ и най-жестоката, а? Да спреш жадния току пред извора. И да гледаш как покрусата го убива по-мъчително от жажда.

— Направих го.

— Не си — държал очите му в погледа си Бистроокия и говорел на Стоедин. — Сине, излей моята капка върху тази невидима, невидима, невидима стена... Ти имаш още ден живот. Помниш ли, че ми го даде на тръгване? Сега ти го върнах. Твой е, имаш го. Цял ден, цял дълъг ден, дълъг, та безкраен — и в него вече всичките безкрайни часове са само твои.

Стоедин вдигнал коша-лешник и го опрял в невидимата стена, бавно го навел...

— Нееeee! — извикал Злоокия, сякаш се изтръгнала душата му.

От гърлото на коша-лешник изпълзяла капката и започнала да се стича по невидимата повърхност като по въздуха. И сякаш от нищото се появил рехав дим. И когато невидимата стена изчезнала, стопена от капката жива вода, Стоедин паднал. А Злоокия и Бистроокия започнали да проникват един в друг, докато се слели в един човек — уж им приличал, а бил различен: попрегърбен дядка, очите му хем добри, хем дяволити, и като говорел — пофъфлювал. Навел се над Стоедин и го побутнал:

— Брей, човече, ха стига лежа!... Я' го, опнал се като пенюга под навес. Верно, лежането е по-харно от седенето, ама кога те не чека ходене.

Стоедин се надигнал и се вгледал в лицето му:

— Ти кой си?... Единият... или другият?... Или... кой?

— Кой, кой. И единият, и другият — окашлял се дядката. — Па, ако речеш, ни единия, ни другия — пак нема да сбъркаш. Айде, дигай се, че двама старци на по два крака — като млад на четири.

Помогнал му, колкото могъл, да се изправи и навлезли в гората.

Нощта минала и пак развиделяло. Стоедин и дядката излезли от гората и закретали през пасбищата надолу, към нивите и лозята.

И нивите си били ниви, и лозята си били лозя... А там, където някога стърчал палатът на царица Параскева и принц Пулейко, сега лежели руини. И руините били стари, обрасли с бъзак и коприва.

— Господи, какво е ставало тука? — взирал се със сълзящи старчески очи Стоедин.

— А? — недочул дядката.

— Това беше палат... Тука беше...

— Било каквото било. Не гледай градежа, земята гледай, по нея си спомняй. Що свет я гази и минава по нея и заминава, и човек мре, и градеж мре... а тя си — същата... аха... Чакай сега, ей оттука ви погнаха, май... аха, ей натамо, па дръж, па убре-дебре... аха...

Отправили се към каменистия рид.

Камъни, камъни, камъни — отломили се, нападали... Други стърчели, проядени от вятъра, дъждъ и слънцето... И камъкът старее.

— И ей тука, като го насметоха, момлячето, и... — спрял дядката. Спрял и Стоедин, безпомощно се вглеждал: и този камък приличал на човек, и онзи там... Кой от тях е камъкът-Невянка?...

— Ето... ето я — посочил Стоедин и извадил от пазва кошачешник. — Сигурно това е тя...

— Чакай! — сърдито го спрял дядката. Ами ако е ей оня, другия камък?... Хайде сега, като бързата кобила.

Колко капки имаш?... Една капка имаш. Не случиши ли я...

Стоедин разколебано се лутал между камъните. Кретал, опипвал ги, взирал се със сълзящи очи...

— Бре, беля... Би кого да питаш, ни кой да покаже... И внезапно се сетил: потърсил в пазва и извадил бистрото камъче. Замахнал и го ударил в земята...

Невянка се появила, щастливо ококорена: — Стоедине, какво чакаш, та се бавиш? — и нетърпеливо пристъпила. — Рекох, че вече никога няма...

— Къде си!... — силел се да не мигне Стоедин. — Къде си, покажи!

— Па не видиш ли? — засмяла се Невянка и започнала да се размива. — Ето там...

И миг преди да изчезне, посочила камъка. И изчезнала, защото Стоедин издържал само толкова и премигнал. Но вече било все едно: ей сега, ей сега ще я съживи, завинаги... и вече...

Забързал немощно към камъка, препънал се, стигнал го и поел дъх. Вдигнал коша-лешник и го обърнал върху му.

Дядката вече не мърморел — гледал отстрани, притихнало и любопитно.

Ето, отронила се и последната капка жива вода. Заедно с нея изчезнал и кошът-лешник. Камъкът задимял и сякаш се стопил. От него се появила Невянка. Живата. Истинската.

Трепнала като пробудена, огледала се — и се уплашила с онази уплаха, с която някога се вкаменила. Хвърлила се към Стоедин:

— Дядо, не ме давай на ония!

— Няма, няма — прехласнато я гледал Стоедин.

— Къде са?... Тука бяха, гонеха ни... Ще се върнат ли? — и изтръпнала: — Къде е Стоедин?

Стоедин потресено разбрал, че тя нито го е познала, нито някога ще го познае. Както за света, така и за нея той вече бил старец. Усмихнал се и пробъбрил, да я успокой:

— Не бой се, не бой... Вече страшно няма.

— А Стоедин?... — потърсила очите му Невянка. — Дядо, защо мълчиш, знаеш нещо! Къде е Стоедин?... Какъв човек си ти, кой си?

— Не бой се, не бой се — все така мълвял Стоедин.

Невянка се дръпнала от него и отчаяно се огледала:

— Боже господичко... — зърнала и дядката: — Ей, човече! А ти?... Да си виждал Стоедин?

— Е, аз що съм видел, моме... и той що е видел — да го знаеше... — поклатил глава дядката.

— Щъкат хората — замислено се усмихнал Стоедин. — Кой накъде. Стоединовци — с лопата да ги ринеш.

— Неее... — притихнала Невянка. — Така говорите, защото не сте го видели. Няма друг като него...

Бавно крачела между камъните и се взирала далече, докъдето поглед стига — дали някой няма да се зададе.

— Тука ще го чакам, той ще дойде, ще видите... Където и да е отишъл, както и да са го запрели... Няма да отивам никъде-никъде, да ме не загуби, даааа, ако се търсим и двамата е по-лошаво... Постойте и ще го видите, ще видите, че не ви лъжа — други такъв няма... И млад, и умен, и добър, и весел... А косата му... Косата му е... като... косата му. Па очите му, да знаете — очите му са като... очите му. И лицето му е като... лицето му... И ръцете му са — като ръцете му... И целият той е като целия той... и като никой други. Като Стоедин е, Стоедин...

Ето го чудото, което не можа да извърши живата вода: под думите на момичето Стоедин постепенно се преобразил. Първо подмладяла косата му, брадата му изчезнала, после подмладели очите му, лицето му, раменете му, ръцете му... Сякаш обичта, уверена, спокойна и непоколебима, която извирала от гласа на Невянка, отмила годините му и той отново станал оня Стоедин, когото вече всички забравили.

Доловил промяната, погледнал ръцете си и започнал да се смее тихо, от сърце.

Невянка мъркнала, вслушала се — извърнала се и го видяла:

— Ей!

— Ей! — изправил се Стоедин. Прекрачила към него.

Дядката ги гледал, покашлювал и поклащал глава: — Жива вода, жива вода, капка-капчица, една-единичка... от море по-голяма... От око по-голяма...

После тримата тръгнали. Ами сега накъде? Натам?... Може и натам. Или натам?... И натам може. Навсякъде.

И вече няма да се тревожим нито накъде ще тръгнат, нито къде ще идат, защото навсякъде живеят хора — като тях. И който не е знаел, само като ги види, ще разбере, че и в него я има, капката-капчица... от море по-голяма... от око по-голяма... Ни бряг, ни бряг... Ни бряг, ни дъно.

София, 1974

**Издание:**

Никола Русев. Приказка за Стоедин  
Издателска къща „Жанет 45“, Пловдив, 2002  
Коректор: София Несторова  
Художник: Теодоси Киряков  
ISBN 954-491-133-2

# ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.